Lei 4,75

LUDWIG ASKENAZY

PRIMĂVARA GERMANĂ

EDITURA TINERETULUI

COLECȚIA „ÎN JURUL LUMII"

LUDVIK ASKENAZY

PRIMĂVARA GERMANĂ

1957
EDITURA TINERETULUI

Traducere de

EMANOIL CERBU ŞI IONESCU NIŞCOV

Ilustraţii de ing. IAROSLAV KANDL

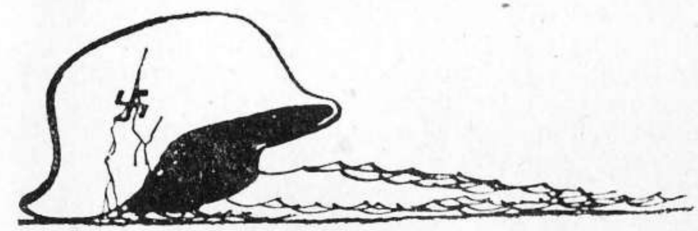

ÎN LOC DE CUVÎNT ÎNAINTE — POVESTIRE DESPRE OAMENII DIN TRENUL PRAGA-BERLIN

În vagon era aproape întuneric şi feţele călătorilor, care mai adineauri, pe lumină, aveau întipărită oboseala primei zile calde de primăvară, păreau acum răcorite şi înseninate de strălucirea soarelui în asfinţit. Era unul din acele amurguri dinainte de mai, care revarsă bucurie în inimile omeneşti — unul din acele amurguri în care omul gîndeşte din toată inima la lucruri bune, ca şi cînd s-ar îmbăta, împreună cu pămîntul renăscut, de seva primăverii şi de nădejdi.

Or, tocmai asta se întîmpla şi cu pasagerii din penumbra vagonului Praga-Berlin. Trenul aluneca repede, ca o şopîrlă prin defileul de la Decin, îndreptîndu-se către graniţa germană, şi numai cu un ceas mai înainte totul fusese cu desăvîrşire altfel în vagon. Doamna bătrînă în negru clipea mereu din ochi, ca şi cînd era gata să aţipească. Tînărul în cămaşă albastră răsfoia cu interes nişte ziare, pe care le citise totuşi pînă la capăt, bărbatul roşcovan cu pălăria verde curăţa un ou cu o grijă excesivă, şi, în sfîrşit, subsemnatul reporter şedeam posomorît, cu privirea mai ofilită decît garoafa pe care o primisem în gara din Praga.

Aşa arătau călătorii din penumbra acelui compartiment, iar noi, folosind metoda romancierilor cu experienţă, ne grăbim să adăugăm că în aparenţă nimic nu prevestea dramatica întîmplare ce avea să prindă în mrejele ei pe numiţii călători. Am ales această scurtă dramă, în loc de Cuvînt înainte la cartea „Primăvara germană".

S-a arătat mai sus frumuseţea amurgului de primăvară şi farmecul pe care-l exercită asupra călătorilor care nu sînt numai călători. Nu vom intra în analize complicate spre a căuta motivele pentru care doamna în negru a zîmbit pe neaşteptate. Era un zîmbet tainic şi aproape nevăzut, pierdut mai mult în cutele feţei şi în colţurile gurii, stăruind acolo numai o clipă, însă adevărul este că melancolica doamnă în negru zîmbea. De bună seamă, era un zîmbet născut din vraja amurgului dinaintea primelor zile de mai, şi cu asta am spus totul.

La domnul cu pălărie verde s-a putut observa de asemenea o înseninare bruscă a simţurilor. Aci însă desfăşurarea procesului era mai prozaică. Domnul cu pălărie verde a început să cureţe al doilea ou — de data aceasta însă parcă mai delicat, mai bucuros şi cu o strălucire înduioşată în ochii lui fără culoare.

Tînărul cu cămaşa albastră plutea de asemenea pe noianul de bucurii din acel amurg ceea ce s-a manifestat în chipul următor. Şi-a dus mîna la piept, şi-a scotocit o clipă buimăcit buzunarele, apoi a privit îndelung o mică fotografie. Ce reprezenta portretul n-am putut afla — de altfel nici nu mi-am bătut capul — dar după felul cum a oftat tînărul cu cămaşă albastră, am ajuns la o concluzie logică şi sigură :

„Primăvara — mi-am zis — paşnica, liniştita primăvară omenească — primăvară în muncă şi în dragoste."

Aşa se prezentau în acel moment călătorii din penumbra vagonului Praga-Berlin. Cu ultimele raze ale soarelui de primăvară a coborît pacea în sufletul oamenilor. Ici amintirea unei nepoţele, dincolo fotografia iubitei cu bluză înfloratâ, stînci violete deasupra rîului de argint — pacea omenească de fiecare zi. A venit la ei, şi ei au înţeles-o. Şi erau fericiţi că a coborît într-înşii, liniştită şi primăvăratică.

Dar graniţa era pe undeva, pe aproape.

Poate că legătura dintre zîmbetul tainic al doamnei în negru, care însemna bucuria păcii, şi tăbliţa Praga-Berlin, a fost sezisată numai de reporterul neliniştit.

Totuşi, se pare că nu numai de el.

Cînd trenul s-a oprit pentru ultima oară pe teritoriul cehoslovac, am coborît cu toţii din vagon. Atît aceia care au rămas în patrie, cît şi aceia care se pregăteau să treacă graniţa. Amurgul acestei zile dinainte de mai se înnegura tot mai mult şi noi stăteam în gară — oameni din diferite oraşe, cu chipuri felurite, abia schimbînd cîte o vorbă între noi — şi priveam peste fîşia cu licăriri luminoase a Elbei, către stîncile albe unde se afla graniţa.

Semnul întunecat al svasticii nu mai era acolo. Elba era aceeaşi — şi într-o parte şi în cealaltă — şi în faţa barierei, şi dincolo de ea.

Era totuşi graniţa germană.

Şi de aceea, poate, oamenii din diferite oraşe şi cu chipuri felurite, cu tot soiul de bagaje şi cu gînduri

de tot felul, mai zăboveau o clipă laolaltă. Stăteau tăcuți și nu era greu de ghicit la ce se gîndeau.

După aceea, dintr-o dată, doamna în negru a început să plîngă. Avea un glas subțire și emoționat, lacrimile îi alunecau în zeci de șiroaie pe obrazul brăzdat; era o femeie îmbrăcată în negru, măruntă și nefericită.

— Acolo undeva îi e mormîntul — spuse ea — și eu nu știu nici măcar unde zace.

Pe urmă a arătat cu mîna spre graniță.

A avut un fiu și acesta a fost ucis cu patul puștii în lagărul de concentrare Dora. Și bătrîna doamnă își aminti deodată cum, cu treizeci de ani în urmă, băiețelul ei Ladislav s-a sculat într-o dimineață din pătucul lui și a strigat:

— Mamă!

Și-n ochi avea ceva din irizarea razelor de soare.

Astfel că printre bucuriile de astăzi s-a furișat trecutul crucilor de lemn și al camerelor de gazare. Duhul rău din epoca cuptoarelor a pîngărit o clipă adierea curată a pașnicii primăveri.

Bărbatul roșcovan și-a scos pălăria verde.

În aceeași clipă s-a întîmplat ceva cu tînărul în cămașă albastră. Ceva într-adevăr cu totul neașteptat — și iată drama. Tînărul în cămașă albastră și-a îndreptat deodată trupul, pe chipul arămit de soare i-a fluturat o clipă năluca unui zîmbet și apoi a făcut un semn cu mîna, cuiva din depărtare. Mai întîi cu mîna — apoi cu batista.

— Cui îi faci semn, tinere tovarăș?

Bătrîna doamnă în negru stă aci și plînge — cui îi faci semn? De partea cealaltă a barierei se află băieți și fete în cămăși albastre — albastre ca și cămașa ta. Băieți și fete, oacheși și bălai, mici și mari. Mîinile lor trimit din inimă saluturi și glasurile tinere, sonore, strigă ceva ce înțelegi numai tu. E un cuvînt pe care apoi l-am auzit de multe ori și pe care ne-am învățat să-l credem.

Nemțește se numea *„Freundschaft"*.

Cehește — *přátelstvi* (Prietenie).

Numai cu o clipă mai înainte doamna în negru spusese:

— Acolo undeva îi e mormîntul și eu nu știu nici măcar unde zace.

Și aci e o mamă care plînge. Și ție nu-ți sînt indiferente lacrimile de mamă, tovarășe. Îți citim doar pînă în suflet. Ai fața deschisă și ochii limpezi ai tinereții. Îți citim pînă în adîncul sufletului, tovarășe.

De cealaltă parte a barierei se aflau germanii. Erau tineri, strigau „Prietenie" și așteptau răspuns.

Acest răspuns era pentru ei tot atît de însemnat ca însăși viața.

Doreau să le răspundă cineva.

Pesemne că ți s-a sugrumat gîtlejul, tovarășe, cu siguranță că ți s-a sugrumat gîtlejul. Lacrimile doamnei în negru curgeau șiroaie și tu ai ridicat mîna și ai salutat pe cei din partea cealaltă — pe tinerii germani care strigau „Prietenie!" Ești curajos și înțelept. O clipă te-ai gîndit la ziua de ieri și îndată după aceea ai salutat viitorul.

Domnul cu pălărie verde s-a întors deodată și a plecat fără o vorbă.

Să plece! El tot nu poate înțelege asemenea lucruri. Și poate că se grăbește să ajungă mai repede la masă.

Locomotiva a șuierat din nou și reporterul a plecat. Nu a mai așteptat ultimul act al dramei.

REPORTERUL DA PERDEAUA LA O PARTE

Piaţa — una din pieţele berlineze lipsite de însufleţire — este vastă, tăcută şi scăldată de soare.

Data merită să fie menţionată : e ziua de 1 Mai 1950.

Ceea ce vrem să vă spunem aici este un fapt cu totul obişnuit — e vorba despre cea dintîi privelişte de la o fereastră din Berlin. Uneori o asemenea primă privelişte este hotărîtoare pentru imaginile de mai tîrziu. Ea lasă în ochi o urmă neştearsă şi o porţi pe retină, ca pe o fotografie.

După aceea o vezi în spatele tuturor lucrurilor pe care le întîlneşti în cale.

Cea dintîi privelişte de la o fereastră din Berlin...

O perdea obişnuită dintr-o cameră de hotel obişnuit. E de culoare roşie închisă şi o poţi da la o parte ca pe o cortină de teatru, în dosul căreia se ascunde scena necunoscută a noului oraş cu artiştii săi necunoscuţi — oamenii. Apoi te izbeşte în faţă lumina soarelui, altfel decît la Praga, mai dogoritor şi mai puţin vesel, iar tu îţi arunci, puţin curios şi puţin sever, prima privire asupra Berlinului anului 1950.

Piaţa poartă numele lui Ernst Thälmann.

Odinioară îi spunea Wilhelmplatz.

Imaginea întipărită în memorie, şi pe care o purtăm pe retină ca pe o fotografie, arată astfel : la stînga se înalţă către cer mormanul negru de ruine al Cancelariei Reichului. La dreapta îşi ia zborul victorios spre cerul liniştit şi albastru porumbiţa lui Picasso. Cum să te stăpîneşti şi să nu rîzi în faţa acestei dimineţi berlineze cu porumbiţa albă ! Era aceeaşi porumbiţă pe care o salutasem la plecare în gara din Praga. Acolo s-a despărţit de tatăl său un băieţel mic cu ochii negri. Ţinea în mînă un steguleţ cu o porumbiţă albă, şi îndelung, îndelung a făcut semne trenului care se îndepărta. Avea părul tăiat scurt şi zîmbea cu zîmbetul acela bun al copiilor născuţi în timp de pace.

Numai că — aici în piaţa berlineză — nu se înalţă aceeaşi porumbiţă din mînuţele copiilor. Aici ea creşte albăstrie şi albă din pămîntul pîrjolit pe care a pierit acum cinci ani în vîlvătăi şi jar împărăţia întunecată a lui Hitler. Chiar aici, în acest loc, s-a risipit creierul patologic al fascismului — Cancelaria Reichului. Aici a murit îngîmfatul führer cu iubita lui Eva şi cîinele-lup Rolf.

Aceasta este privelişteа de la fereastra berlineză din piaţa Thälmann. La stînga, mormanul negru de ruine al Cancelariei Reichului, la dreapta porumbiţa — aceeaşi pe care astăzi o poartă milioane de mîini

la Moscova și Paris, la Varșovia și Pekin, la Praga și la Londra.

Aceeași porumbiță albă și invulnerabilă, al cărei nume este Pace.

A fost desigur o întîmplare că prima noastră privire asupra Germaniei noi s-a brodit să fie asta și nu alta. Și aici trebuie să adaug că nu-i datoria reporterului să caute simboluri. Simbolul s-a oferit însă singur de la fereastra camerei de hotel și de aceea realitatea e de vină că a dat reporterului prilej să facă astfel de reflecții. În loc să se îmbrace repede și să meargă să bea prima cafea nemțească, stă îngîndurat la fereastra deschisă. Porumbița neprihănită era ca o vestire a primăverii germane, zburînd din cenușa bîrlogului lui Hitler — era o vestire a primăverii, și noi am crezut în ea. De aceea m-am hotărît să dedic întregul reportaj acestei prime privelişti, poate mai puțin importantă decît altele.

Să nu închidem deci fereastra și să privim mai departe.

Piața e încă pustie, dar împrejurul ei — și asta mai mult se presimte decît se aude — foșnesc primele steaguri ale manifestației de Intîi Mai. Cu un ultim gest drăgăstos mamele înnoadă fiilor cravatele de pionieri, iar gorniștii s-au îmbujorat la față după cele dintîi trîmbițări.

Astfel se amestecă vechiul cu noul în piața berlineză din fața noastră, ca pretutindeni în această țară.

De la aceeași fereastră vezi în depărtare, dincolo de poarta Brandenburg, întunecatele coloane ale Reichstagului.

Sînt numai cinci ani de atunci.

Acum cinci ani a trecut pe aici, în dîrdora luptelor, drapelul căpitanului Stepan Andreievici Neustroiev. Chiar pe această stradă au trecut printr-un tunel de flăcări și de foc sergenții Egorov și Kantaria, cu steagul roșu care o clipă mai tîrziu avea să fîlfîie de pe cupola Reichstagului, în vîntul berlinez.

În ziua de 30 aprilie 1945, colonelul Zincenko a chemat pe căpitanul Neustroiev, i s-a uitat adînc în ochi și i-a spus :

— Ai să cucerești Reichstagul !

— Am înțeles ! răspunse căpitanul Neustroiev.

Și a plecat să cucerească Reichstagul.

Lucrurile s-au întîmplat însă astfel. Drapelul căpitanului Neustroiev și-a făcut drum pînă la canalul din vecinătatea Reichstagului. De cealaltă parte se înalța o clădire neagră și necunoscută pe care nemții o înconjuraseră cu un val de foc.

— Mai întîi trebuie să cucerim această casă — spuse căpitanul Neustroiev — și pe urmă vom ajunge într-un fel și la Reichstag.

Nu fusese niciodată la Berlin și nici nu rîvnise să-l vadă. Abia în anul 1943 se hotărîse să viziteze Berlinul. Asta era în clipa în care a aflat de soarta micuței sale verișoare Gali, pe care nemții au înecat-o într-o fîntînă.

„Cum să ajungem la Reichstag ?“ gîndi căpitanul Neustroiev, aruncînd o privire dușmănoasă asupra clădirii necunoscute din partea cealaltă a canalului, pe care nemții o înconjuraseră cu un val de foc.

Cînd comandantul regimentului se strecură pînă lîngă drapel, căpitanul Neustroiev luă poziția de drepți și declară stingherit :

— Nu ne putem croi drum spre Reichstag, tovarășe colonel. Casa asta ne stă în drum.

Și arătă cu mîna spre casa neagră, necunoscută, pe care nemții o înconjuraseră cu un val de foc.

— Casa asta este chiar Reichstagul — spuse colonelul Zincenko rîzînd, deși nu era momentul să rîdă.

Nu vă miraţi de căpitanul Neustroiev. Nu cunoștea Berlinul și nici nu rîvnise să-l cunoască. De fapt a dorit numai o singură dată să-l vadă, dar după aceea dorința lui a devenit una din acelea pe care omul trebuie să și le îndeplinească chiar cu prețul vieții.

De atunci s-au împlinit cinci ani.

Unde o fi acum sergentul Egorov ?

Poate citeşte vreo carte, poate se joacă cu copiii sau poate îşi deapănă amintirile.

Unde o fi acum sergentul Egorov?

„Compania ajunsese la canal, cînd steagul roşu mi-a fost încredinţat mie şi tînărului sergent, comsomolistul Kantaria. Am simţit că sarcina ce mi s-a dat are o mare importanţă, nu numai pentru compania şi regimentul nostru, ci şi pentru divizie. Toţi doreau să atingă cu mîinile lor steagul care avea să fie înfipt pe Reichstag."

Aşa povesteşte Egorov. Iar în altă parte:

„Sîntem pe acoperiş. Sub picioare trosneşte sticla spartă, peste tot numai cioburi. Unde să înfigem drapelul, ca să se vadă în tot Berlinul? Unde? Pe cupolă! Dar cupola e sfărîmată. Cum să ne urcăm pe ea?

Sticla nu mai există, a rămas numai schelăria. Ne vom căţăra deci pe schelărie. Privim pe lîngă cupolă în jos — prăpastie fără fund — de te apucă groaza. Dar nu-i timp de pierdut.

Pe streşini plesnea o granată după alta. Kantaria mergea înainte, eu după el. Acum am ajuns în punctul cel mai înalt — mai departe nu poţi merge. Spuneţi şi dumneavoastră: unde să mai mergem? Înfigem drapelul, îl legăm bine şi ne grăbim să coborîm.

Ne mai uităm încă o dată — drapelul fîlfîie — şi noi plecăm beţi de bucurie.

Colonelul Zincenko ne-a primit ca pe proprii săi copii. Ne-a îmbrăţişat şi a spus:

— Sînteţi băieţi de treabă, mergeţi şi vă odihniţi.

Şi noi am răspuns:

— Slujim Uniunea Sovietică, tovarăşe colonel.

După aceea am plecat înapoi la Reichstag. Odihnă?

Ce odihnă, tovarăşe Egorov? Ce odihnă, tovarăşe Kantaria? Nu este încă vremea de odihnă."

Sînt de-abia cinci ani de atunci.

Este Intîi Mai 1950 şi drapelul fîlfîie şi foşneşte şi se joacă în razele de soare — drapelul roşu al proletarilor, care odată va flutura pe toate cupolele şi turnurile globului ca să vestească lumii bucuria muncii şi a păcii. Acum străzile din jurul nostru încep să prindă viaţă. Va fi un Intîi Mai plin de slavă. De cînd e Berlinul Berlin, n-a văzut încă nimeni aici o astfel de sărbătoare.

N-a venit oare vremea să tragem şi noi perdeaua? Să lăsăm priveliştile şi amintirile şi să mergem să căutăm oamenii.

Dar cînd contempli pentru prima oară Berlinul anului 1950 de la fereastra unei camere de hotel, nu este atît de simplu să tragi perdeaua şi să pleci. Nu vă miraţi deci că am rămas cu ochii larg deschişi la fereastra însorită din piaţa Thälmann. Lucrurile s-au petrecut astfel:

Chiar de la Reichstag se apropia un grup în bluze albastre. Era unul din sutele de grupuri berlineze, iar acela care venea dinspre Reichstag purta înaintea sa fotografia enormă a lui Gheorghi Dimitrov. Era un cunoscut fotomontaj în care stau faţă în faţă doi bărbaţi — uriaşul Dimitrov şi buhăitul pitic Göring. Dimitrov arată cu degetul şi ţi se pare că auzi şi astăzi cuvintele sale din sala de judecată de la Lipsca:

— Vă e frică de întrebările mele, domnule prim-ministru?

Aici e Reichstagul negru, morman de ruine, şi pe lîngă el trece coloana în bluze albastre. Mîinile musculoase şi arse de soare ale muncitorilor germani poartă deasupra capetelor chipul bărbatului care a dat la timp întîiul avertisment. Şi soarele îl mîngîie cu văpaia lui.

Cît de mult e de cînd în sala nazistă de judecată a răsunat glasul bolşevicului Gheorghi Dimitrov.

„In secolul al XVII-lea, Galileo Galilei s-a aflat în faţa asprei judecăţi inchizitoriale, pentru a fi osîndit la moarte ca eretic. Cu cea mai adîncă convingere şi hotărîre el a strigat atunci: „Şi totuşi — se învîrteşte!" Această teză ştiinţifică a devenit mai tîrziu bunul comun al tuturor oamenilor. Noi, comuniştii —

a continuat Dimitrov — noi, comuniştii, putem să strigăm astăzi nu mai puţin hotărît : „Şi totuşi se învîrteşte !“

Astăzi, în ziua de Întîi Mai 1950, Gheorghi Dimitrov a ieşit în Piaţa Ernst Thälmann şi mîinile musculoase şi arse de soare ale muncitorilor germani îi înalţă chipul pe care soarele îl mîngîie cu văpaia lui.

Aici păşeşte însăşi istoria. Într-adevăr însăşi istoria păşeşte aici, şi pasul ei bubuie ca o furtună de primăvară.

Te salut. Întîi Mai, sărbătoare a proletarilor din toate ţările ! Te salut la Berlin !

PRIMII PAŞI ÎN BERLIN

In acest reportaj trebuia să fie prezentat Berlinul.

Berlin — oraş cu patru sectoare, cu două sisteme monetare, cu două primării, două poliţii şi două administraţii financiare.

Pe scurt, în acest reportaj trebuia să fie prezentat Berlinul, oraş cu două căi ferate, din care una e o linie moartă. Am fi vrut să vă povestim despre ciudatul oraş, unde prin mijlocul străzii trece graniţa dintre pace şi război — dintre onoarea muncitorească şi portofelul speculanţilor de la bursă. Într-adevăr, în

Berlin există asemenea străzi — de o parte a trotuarului este sectorul american, de cealaltă, cel democratic. De o parte a trotuarului puşlamalele desculţe fură banane aduse aci de avioanele americane; de cealaltă parte, un zugrav cocoţat pe o scară pictează firma unei noi librării cu numele: „Librărie pentru copii".

Pe unele străzi trece graniţa dintre nădejde şi deznădejde, dintre adevăr şi minciună, dintre viaţă şi moarte.

Un astfel de oraş nu mai întîlneşti nicăieri în lume. Este oraşul pietrelor, şi fiecare dintre ele este o piatră de încercare. Da, Berlinul este oraşul încercărilor.

În acest reportaj trebuia să fie prezentat Berlinul.

În dimineaţa aceea, însă, s-a întîmplat ceva care ne-a smuls pana din mîini ca s-o conducă în altă parte, acolo unde este astăzi locul ei. Lăsăm deci pentru un capitol următor cunoaşterea mai amănunţită a Berlinului, şi începem povestirea cu un prolog care nu e decît un simplu fapt divers.

În vreme ce-şi sorbea cafeaua de dimineaţă, reporterul a deschis cotidianul „Tagesspiegel", care apare în Berlinul occidental.

Acesta a fost începutul.

Ziarul „Tagesspiegel" poartă pecetea culturii atlantice şi ar putea foarte bine să apară în orice orăşel din statul Texas.

Pe prima pagină îţi sare în ochi ştirea tipărită cu litere groase, care anunţă oraşelor şi lumii că divina Rita Hayworth a născut în noaptea aceea un copilaş dolofan de greutate normală.

Cu litere mai puţin groase, ziarul anunţă că un oarecare domn Kraus a jefuit pe propriul său frate, cu care prilej i-a pricinuit o rană gravă cu o piuliţă de bucătărie.

În pagina a doua m-a întîmpinat însăşi Istoria, şi era gata-gata să mi se răcească cafeaua. Se spunea aici — vestind de asemenea oraşele şi lumea întreagă — că fostul rege al Albaniei, Ahmed Zogu, şi-a luxat

regeasca lui gleznă şi că urmările acestei întîmplări nu se pot prevedea. Istoria ne-a mai privit şi din articolul fostului ministru Hubert Ripka, din care reieşea că nici chiar onorariul în mărci germane occidentale nu poate atinge faima aceluia care se bate pentru libertatea manifestaţiilor.

După aceea am citit un articol redacţional: „Capitalul, temelia buneistări".

Era o lectură instructivă şi cafeaua mi s-a răcit acum de-a binelea.

După aceea m-am uitat din întîmplare pe ultima pagină şi undeva, într-un colţ, sub informaţiile în legătură cu bursa, am găsit o notiţă scurtă, tipărită mărunt, cu cele mai mici litere. O ştire strivită, înghesuită, tristă.

Ştirea suna:

„Astăzi a sărit de la al doilea etaj al casei din colţul străzilor Sonnenallee[1] şi Treptowerstrasse, în cartierul „Colonia nouă", Luise Glaser, în vîrstă de 25 ani, soţia unui zidar şomer. Şi-a luat cu ea şi amîndoi copiii, pe Georg de un an şi pe Reinhardt de doi ani. Toţi trei au murit pe loc."

Ştirea strivită, înghesuită şi tristă e departe de dolofanul copilaş al divinei Rita Hayworth şi de psalmii fostului ministru Ripka. Ştire fără importanţă — şi neinteresantă. De sinucideri cititorii sînt sătui pînă peste cap.

Şi astfel ne-am hotărît să începem cunoştinţa noastră cu Berlinul tocmai aici. Tocmai aici ne-am hotărît să trecem linia de demarcaţie, dincolo de tăbliţa pe care se lăfăie inscripţia: „Aici începe sectorul american" şi să căutăm colţul dintre Sonnenallee şi Treptowestrasse, pe ale cărui lespezi a murit Luise Glaser, mamă şi femeie.

Colţul era gol. Cei interesaţi se grăbiseră să ridice cadavrele de ocolo. Asfaltul fusese spălat.

[1] Aleea însorită. (n.t.)

În colţ am întîlnit totuşi o doamnă care-şi zicea „activistă socială". Era trimisă de autorităţi să ancheteze tragedia familiei Glaser.

„Activista socială" avea tocuri franţuzeşti, pieptănătură englezească şi fuma ţigări americane. Altminteri era indiferentă şi concisă. Vorbea nemţeşte cu un uşor accent american, ceea ce-i pricinuia remarcabile greutăţi, şi suava formă de inimă însingerată a buzelor ei era tăiată în două jumătăţi de o linie care însemna plictiseală.

Era tînără. Poate că n-avea nici douăzeci de ani. Îşi terminase ancheta şi „activista socială" avea totul scris cu grijă în notesul ei de piele roşie, parfumat.

Permiteţi-mi acum şi mie să vă spun oficial rezultatul anchetei.

Motivul morţii Luisei Glaser a fost o depresiune izvorîtă din următoarele realităţi :

1) Bani insuficienţi pentru cumpărarea alimentelor.

2) Lipsă de bani pentru scoaterea unei perechi de botoşei de copil de la cizmar.

3) Lipsă de bani pentru chirie — şi groaza de evacuare.

4) Lipsa sumei de 20 pfennigi pentru cumpărarea muşeţelului necesar lui Reinhardt, care suferea de ochi.

Şi soţul Luisei Glaser era de opt luni fără ocupaţie. În ziua fatală s-a întors acasă, declarînd că n-a găsit de lucru şi n-a primit nici ajutorul de şomer. Pe urmă a plecat la nişte vecini, să împrumute o mînă de cărbuni. În momentul acela Luise Glaser şi-a luat amîndoi copiii în braţe şi s-a aruncat pe caldarîmul străzii.

Aceasta a fost realitatea care a adus creionul fin pe notesul parfumat al „activistei sociale" din sectorul american al sfărîmatului oraş Berlin.

La etajul al doilea al casei de la colţul dintre Sonnenallee şi Treptowerstrasse a rămas un bărbat în locuinţa goală şi tristă : zidarul Glaser — galben şi scofîlcit — cu ochi de cîine, zdrobit de lovitura primită. În faţa lui stă găleata cu cărbuni — cine îi va băga în sobă ?

Cine îi va băga în sobă, zidare Glaser ?

„Activista socială" a fost pe la el şi i-a spus :

— Dă o cerere pentru ajutor, că acum o să-l capeţi sigur.

Zidarul Glaser a răcnit cu o voce care nu se poate uita :

— Dă-mi copiii şi femeia înapoi, tîrfă !

Necrologul despre femeia Luise abia a încăput sub ştirile de bursă, departe de copilaşul dolofan al Ritei Hayworth şi de psalmii fostului ministru Ripka.

De aceea primii noştri paşi ne-au dus în marele Berlin, la colţul dintre Sonnenallee şi Treptowerstrasse, în noua colonie americană.

Aleea însorită în Noua Colonie...

Nu de mult, în acest oraş a fost sărbătorită ziua de 1 Mai şi noi am petrecut-o în aceeaşi tribună din care privea Wilhelm Pieck şi generalul Ciuikov, care a luptat la Stalingrad. Mărşăluia acolo lucrătorul german şi pasul lui nu era pasul omului al cărui viitor este necunoscut ca o prăpastie fără fund. El are viitorul în mîini şi viitorul va fi aşa cum şi-l va făuri el. Şi în acelaşi oraş Berlin, în faţa tăbliţei cu inscripţia : „Aici începe sectorul american", Luise Glaser îşi frămînta mintea, de unde să ia douăzeci de pfennigi ca să-i cumpere băieţelului ei de doi ani, lui Reinhardt, muşeţel pentru ochişori.

Aşa ni s-a înfăţişat nouă pentru prima oară Berlinul, oraşul luminii şi al umbrelor, oraşul cu două linii ferate, dintre care una este moartă.

Cînd ne-am întors, era întuneric. În Berlinul occidental se aprinseseră primele becuri, sute de baruri priveau la vizitatori cu ochi verzi, roşii şi violeţi.

Pe asfalt foşneau siluete de limuzine lungi şi subţiri, la răspîntii de străzi aşteptau femei triste.

Pe urmă am trecut linia nevăzută — graniţa între nădejde şi deznădejde. Şi aici stătea un poliţist ame-

rican cu cască şi baston şi părea mulţumit de el însuşi. Mesteca tăcut — era indiferent.

Cartierul în care a sărit pe caldarîmul străzii Luise Glaser se numeşte Colonia Nouă. Este într-adevăr o colonie nouă şi soldatul civilizaţiei dolarului stă aici de strajă.

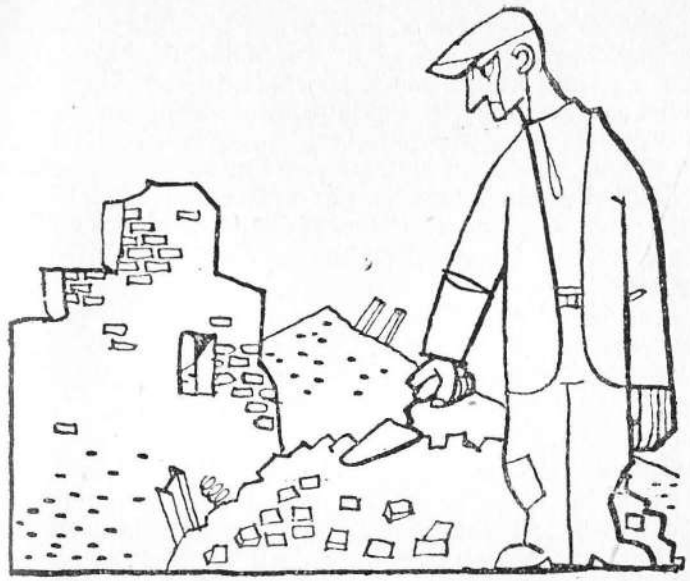

PRIN ORAŞ TRECE O LINIE

De n-ar fi fost întîmplarea Luisei Glaser, nu ne-ar fi dat poate niciodată prin gînd să deschidem această carte groasă. Cartea e împănată cu o puzderie de cifre, şi chiar înfăţişarea ei este nesuferită pentru un reporter. Căci îi trezeşte impresia că perdeaua de cifre ascunde viaţa şi oamenii, şi de aceea în sufletul reporterului se naşte un fel de aversiune pentru statistică. Numai aşa se explică de ce această carte voluminoasă, cu titlul greu de digerat: *„Statistisches Jahrbuch“* (adică „Anuarul statistic“), a rămas neatinsă pe noptieră.

Dar după ce m-am răfuit cu prejudecăţile şi m-am adîncit pînă peste urechi în voluminosul *„Jahrbuch"*, am ieşit din lectura asta mai răscolit decît detectivul din romanul în fascicole „Pinkerton pătrunde în Kremlin", pe care mi l-am procurat în Berlinul occidental.

Seara, înainte de culcare, s-a întors la noi colţul dintre Sonnenallee şi Treptowerstrasse. Şi acolo se afla zidarul Glaser, un bărbat galben şi scofîlcit la faţă, care a rămas cu inima pustie în locuinţa lui goală.

De aceea se înţelege că gîndul care a venit la noi cu vedenia din Sonnenallee arăta astfel:

Berlinul e numai ruine şi cenuşă. Ici-colo se spune: „Berlinul este oraşul cel mai distrus din lume". Dar chiar dacă afirmaţia aceasta nu corespunde pe de-a întregul realităţii, fiecare vizitator al Berlinului îşi dă seama că într-însa zace totuşi un mare grăunte de adevăr. Şi asta chiar pe drumul de la gară la hotel.

Inginerii constructori şi zidarii au aici de lucru pînă la moarte.

Zidarii?

Zidarii au de lucru pînă la moarte?

Adică cum? Luise Glaser, care s-a aruncat cu amîndoi copiii ei pe caldarîmul de pe Sonnenallee, nu era soţie de zidar? Cum, nu i se cuvenea oare zidarului Glaser ca, tocmai în acest oraş, să se bucure şi el de pîinea de toate zilele şi să se îndestuleze ca orice om?

Pe masă se află Anuarul statistic. Aici trebuie căutate rădăcinile adînci ale soartei zidarului Glaser. Oamenii sînt mai importanţi decît casele. N-a fost intenţia noastră să vorbim despre casele din Berlin. Dar pentru noi colţul dintre Sonnenallee şi Treptowerstrasse rămîne pururea stropit de sîngele Luisei Glaser, al cărei soţ a fost zidar. Să vorbim deci despre construcţiile berlineze.

Ce spune Anuarul statistic?

În anul 1939, Berlinul avea 225.000 locuinţe. Din acestea au fost distruse 87.000 — 50.000 dintre ele pot fi reparate.

— Totul depinde de un anumit punct de vedere, ne-a spus un inginer constructor berlinez. Totul e în funcţie de punctul de vedere. Dacă vine la Berlin un turist din Arkansas sau din Pennsylvania, care s-a îmbogăţit în timpul războiului — făcînd afaceri cu catarami de curea — fără să fi auzit tunul bubuind, se ia cu mîinile de cap şi strigă îngrozit: „Dar ăsta nu-i un oraş, e o grămadă de ruine!" Dacă vine un vizitator din Varşovia sau Leningrad şi se plimbă ceasuri întregi prin diferitele cartiere ale Berlinului, printre blocurile şi vilele albe ale localnicilor, clatină din cap şi spune: „Dar Berlinul ăsta nu-i distrus de loc!" Totul e în funcţie de punctul de vedere, a încheiat inginerul constructor din Berlin.

Şi în privinţa aceasta a trebuit să-i dăm dreptate.

În general, însă, s-ar fi cuvenit ca zidarul din Berlin să fie respectat ca un semizeu, iar mistria lui să înlocuiască ursul berlinez din stema oraşului. Cei care doresc să trăiască o viaţă nouă trebuie să aibă şi un acoperiş sub care să locuiască.

Deasupra Berlinului, oraş cu două linii de cale ferată, se înalţă două acoperişuri. Unul — cel occidental — acoperă un etaj de magazine luxoase pe Kurfürstendamm, precum şi vilele vechilor şi noilor magnaţi. Al doilea acoperiş — cel răsăritean — creşte deasupra şcolilor, a căminelor de copii, deasupra unui teatru şi a unui nou cartier de locuinţe.

Anuarul statistic ne spune: „Conducerea Republicei Democrate Germane prevede în bugetul anului 1950 suma de cincizeci de milioane de mărci pentru reconstruirea Berlinului."

În mijlocul oraşului, lîngă linia de demarcaţie a sectorului francez, a fost amenajat un stadion — stadionul Central. Poate cuprinde şaptezeci de mii de spectatori, şi peste cîţiva ani puţini îşi vor mai aminti că pe locul acela s-a aflat cazarma SS şi terenul pen-

tru exerciţii militare, care răsuna de lătratul ordinelor.

In Wuhlheide a fost construit oraşul copiilor.

Apoi se mai află aici Aleea Stalin. Pe Aleea Stalin, casele muncitoreşti răsar ca ciupercile după ploaie, iar zidarul Glaser, care trece pe aici numai rareori, priveşte la schelele înalte ca la poarta raiului şi trage în plămîni mirosul reavăn de tencuială, ca un fumător de opiu. După aceea visează noaptea numai ţigle roşii.

Zidarul Glaser locuieşte însă dincolo de linia pe care se lăfăie inscripţia „Aici începe sectorul american", şi visul lui despre ţigle nu poate fi calculat în mărci occidentale. Berlinul este oraşul cu două linii de cale ferată, şi zidarul Glaser a rămas pe linia moartă. Linia dintre sectoarele berlineze taie de asemenea şi bugetul zidarului Glaser. Linia aceasta trece şi prin portofelul său gol.

E greu să străbaţi această linie dintre viaţă şi moarte, dintre nădejde şi deznădejde.

In Berlinul occidental nu se grăbeşte nimeni. Ruinele rămîn ruine, iar şobolanii trăiesc de minune printre ele.

In Berlinul occidental există două feluri de construcţii noi.

In primul rînd, magazinele.

In al doilea rînd, vilele.

Magazinele strălucesc de lux, şi semnul caracteristic al negustorilor este privirea lor, care parcă ar vrea să sugereze oamenilor romanţioşi dorinţe pe care nu şi le exprimă. Intr-adevăr, ceea ce lipseşte aici e adevăratul stăpîn — clientul. In vitrine e un lux mort, iar zidarul Glaser, unul din cei trei sute de mii de şomeri, se uită la vitrine ca la o natură moartă. Un tablou cu icre, altul cu banane, unul cu şuncă, unul cu mătăsuri, altul cu vulpi argintii.

Naturi moarte în vitrine.

Cîţi zidari se pot angaja la construcţia caselor de comerţ de pe Kurfürstendamm ?

In Berlinul occidental, investiţiile pentru construcţii arată cam astfel :

Cea mai mare sumă alocată în anii 1949 şi 1950 a fost aceea pentru construirea palatului, al cărui singur locatar va fi primarul Berlinului occidental, domnul Reuter. Suma atinge 280.000 mărci. Asta înseamnă patruzeci şi cinci de mii de dolari.

Luise Glaser a sărit pe fereastră la colţul dintre Sonnenallee şi Treptowerstrasse, fiindcă n-a avut 20 de pfennigi pentru muşeţel, ca să spele ochiul băieţelului ei de doi ani, care n-a văzut niciodată iarbă verde şi n-a mîncat niciodată un corn cu unt. Domnul primar general Reuter este social-democrat. Zidarul Glaser nu e social-democrat. Vrea numai muncă şi pîine.

Berlinul, oraşul ruinelor, e despărţit de o linie, peste care se poate trece în libertate. De o parte a acestei linii locuiesc germani, şi tot germani locuiesc şi de cealaltă parte. De o parte a liniei îşi construieşte vila primarul Reuter, ca să poată da în ea ospeţe. Şi aici vin absolvenţi ferchezuiţi de la West Point, însoţiţi de soţiile lor cu gîturi albe şi lungi, înfăşurate în hermeline, ca să-şi treacă timpul la un pahar cu vin de Spania, în convorbiri prieteneşti cu bărbaţii care în ţinută civilă arată foarte excentrici, iar la piept, sub cămaşa scrobită, ascund cu grijă Crucea de cavaler cu crenguţă de stejar.

Pe schela unei construcţii de pe Aleea Stalin am vorbit cu Günther Bartl care e zidar. Are 19 ani. Tocmai s-a întors dintr-o şcoală de partid de şase luni şi vorbele lui sînt pline de învăţăminte.

Günther Bartl aruncă tencuiala pe zidul şcolii noi şi numai din cînd în cînd răspunde cu luare-aminte la întrebările noastre. Cînd ne-am despărţit, a spus :

— Închipuiţi-vă ce fel de copii vor ieşi din şcoala asta ! Fiecare din ei va cunoaşte cuvintele Internaţionalei.

Pe urmă s-a oprit, deoarece convorbirea noastră durase prea mult, şi a strigat :

— Dumnezeule, aţi pregătit tencuiala sau nu ?

Tencuiala era pregătită şi cu asta se sfîrşeşte şi povestirea noastră despre statistica construcţiilor şi neconstrucţiilor din Berlinul sfărîmat.

Nu ţi-a părut rău de viaţă, Luise Glaser ?

Nu ţi-a părut rău ?

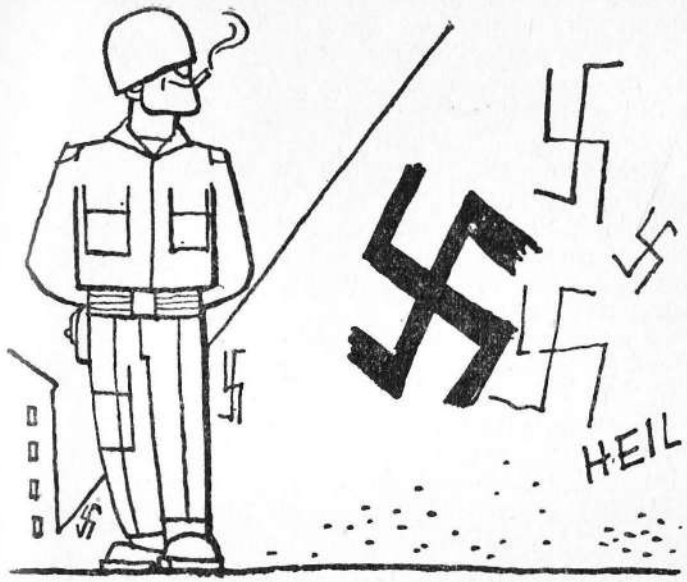

AMERICANI ŞI NEMŢI

Dincolo de linia pe care se lăfăie înscripţia „Aici începe sectorul american", se înalţă un zid. Zidul se află în strada Herder, şi într-o noapte s-a întîmplat cu el următoarele :

„Vagabonzi necunoscuţi au desenat svastici pe zidul casei cu numărul 16 din strada Herder, în sectorul american".

Aşa a glăsuit informaţia din ziare. In general, n-a observat-o însă nimeni — era o ştire fără importanţă. Cînd cineva are vopsea neagră de prisos şi un dor

nestins după führer, de ce n-ar da în timpul nopţii drum liber instinctelor sale ?

Am fost să ne uităm la zid. Era împodobit de sus şi pînă jos cu atîta îngrijire, încît nimeni n-ar fi putut să treacă pe lîngă el fără să simtă în jurul lui vibrînd tentaculele svasticii.

Era dimineaţă, muncitorii se duceau la lucru şi gospodinele zornăiau în mîini bidoanele de lapte.

Zidul a fost observat de fiecare — dar gîndurile lor au rămas tăinuite condeiului reporterului. Numai o femeie tristă a îngălbenit şi s-a închinat, ca şi cînd ar fi văzut o fantomă.

Apoi vine cineva care spune :

— Să nu mai văd astea aici ! Să dăm cu var peste ele !

Dar vine oare cineva ? Sau nu vine ?

Răbdare — într-o clipă se face totul. Numai puţintică răbdare. Tocmai acum soseşte un bărbat înalt, spătos, ras proaspăt, cu cască albă, strălucitoare, învăluit în fumul unei ţigări Virginia.

Se apropie cu paşi rari şi măsuraţi. Nu priveşte nici la dreapta, nici la stînga. Păşeşte drept înainte, ca o întrupare vie a Statuii Libertăţii de la Manhattan. Casca în locul aureolei şi bastonul în locul torţei — un poliţist american.

Acum a ajuns lîngă zidul împodobit cu cruci încîrligate. Să aşteptăm. Să vedem ce o să se întîmple.

S-a oprit numai o clipă. Apoi şi-a mişcat maxilarul inferior. Asta înseamnă că a binevoit să zîmbească de gluma făptaşilor necunoscuţi. A mişcat din maxilarul inferior, şi a plecat.

S-a dus mai departe, ca un păun transoceanic, cu figura nemişcată sub strălucirea căştii albe, învăluit în fumul ţigării Virginia. La ce se gîndea ? Probabil la nimic. Poate că-şi aminteşte de seria de fotografii din revista pornografică şi poate că tocmai azi s-a hotărît să termine cu Hilde. Fata asta e prea miorlăită şi nu vorbeşte decît de faptul că a rămas însărcinată.

Pe uliţele berlineze înaintează întruparea Statuii Libertăţii — poliţistul militar american : M.P.

Dacă ai fi vrut să-l scoţi din apele lui, ar fi trebuit să procedezi cam aşa.

Te duci la el, îi faci o plecăciune şi-i şopteşti :

— Strada Galbenă e în raionul dumneavoastră ?

— *Yes !* răspunde poliţistul militar american.

— Atunci aflaţi că pe toată Strada Galbenă cineva a lipit afişe cu Apelul de la Stockholm al luptătorilor pentru pace.

— *What ?* [1] tresare poliţistul militar american, şi cuprins de supărare scuipă guma de mestecat. *What ?*

Şi grăbeşte pasul spre Strada Galbenă.

Închipuiţi-vă ce obrăznicie ! Dumnealor lipesc afişe în Berlinul apusean ! În Berlinul apusean, unde se află americanii !

Asta bineînţeles este o povestire teoretică, pentru că, în general, nimeni nu supără pe demnul M.P. denunţîndu-i lipirea afişelor cu Apelul de la Stockholm al apărătorilor păcii. Poate numai eternii vagabonzi necunoscuţi, care desenează pe zidurile berlineze svastici, sînt capabili de asemenea răutăţi.

Asta s-a petrecut chiar astăzi. Dar e numai o întîmplare.

Atît deocamdată despre istoria poliţistului militar, care va face îndată una mai boacănă şi mai deochiată decît asta.

Este tot o chestiune de poliţie, şi ea coincide într-o oarecare măsură cu cea de mai sus, deoarece în amîndouă cazurile cuvîntul „pace" s-a rătăcit în hîrtiile poliţieneşti — şi asta înseamnă ceva !

A doua întîmplare ar putea să aibă următorul titlu :

„Confirmare oficială despre confiscarea obiectelor de artă din apartamentul lui Arnold Resler, Mainzerstrasse 45."

Este o anexă la procesul verbal al poliţiei, a cărui fotocopie se află chiar aci, în faţa noastră. E o con-

[1] Cum ? (n.t.)

firmare oficială în legătură cu confiscarea obiectelor de artă din apartamentul lui Arnold Resler, Mainzerstrasse 45. Iată-i şi textul :

„Se confirmă prin aceasta că în menţionatul apartament, locuit de numitul Arnold Resler, au fost găsite şi confiscate următoarele obiecte, al căror conţinut e împotriva siguranţei statului."

Nu te supăra, dragă cititorule, că ne-am decis să te lăsăm o clipă în faţa a două puncte, ca să ne ajuţi să dezlegăm mai întîi acest secret poliţienesc.

Cine este Arnold Resler ? A trădat cumva secretul bombei atomice ? Sau domnul Resler era cumva membru într-o organizaţie ilegală nazistă şi vindea pe sub mînă „Mein Kampf" ? Sau e ceva şi mai rău ? Întreţine cumva domnul Resler legături cu generalul Halder şi este colonel SS deghizat ?

Sau ceva şi mai rău ?

Nu. Ar fi fost prea simplu, dragă cititorule. Sîntem mereu în faţa celor două puncte, şi secretul anexei la procesul verbal al poliţiei nu este încă rezolvat. De aceea va fi mai bine să înmuiem degetul, să întoarcem pagina şi să privim documentul secret numit : „Confirmare oficială despre confiscarea obiectelor de artă din apartamentul lui Arnold Resler, Mainzerstrasse 45."

Este acolo o singură frază şi aceea glăsuieşte : „În apartamentul domnului Arnold Resler s-au confiscat şaptezeci de manifeste cu Apelul de la Stockholm al apărătorilor păcii. Făptaşul a fost arestat şi deferit organelor de anchetă."

Linişteşte-te, dragă cititorule, făptaşul a fost arestat şi deferit organelor de anchetă.

Asta spune procesul verbal al poliţiei, întocmit în Berlinul occidental, cu un toc rezervor american, de mîna poliţistului al cărui nume este Erich Holzer. Poliţistul spune despre el însuşi că a fost funcţionar administrativ al Gestapoului în oraşul polonez Sandomierz.

Funcţionarul administrativ al Gestapoului a confis-

cat în Berlinul occidental şaptezeci de manifeste cu Apelul de la Stockholm al luptătorilor pentru pace. Făptaşul a fost arestat şi deferit organelor de anchetă. În felul acesta, frezorul Resler, care era şi şomer, va avea ce să mănînce.

Aceasta a fost a doua întîmplare. Şi acum şi a treia — de data aceasta din Berlinul răsăritean. Este reprezentarea aceluiaşi joc — şi în el apar din nou americani şi nemţi. Dar după cît se pare, alţi americani. Şi după cît se pare, alţi nemţi.

Întîmplarea începe la un colţ de pe Friedrichstrasse, unde se găsea o masă nerîndelată. Pe ea se aflau liste cu Apelul pentru pace de la Stockholm, şi în jurul ei se îngrămădeau ciorchini de oameni care păreau oarecum nefireşti, deoarece mîinile lor se asemănau cu nişte şerpi în mişcare, iar ochii împroşcau fulgere de foc, ca firmamentul înainte de furtună. Era ca un dans de dervişi într-un stadiu foarte avansat. Totuşi, presupunerea aceasta trebuie înlăturată imediat, deoarece, cum am mai spus, chestia se petrece la un colţ de pe Friedrichstrasse, în sectorul democratic al Berlinului. Nu rămîne decît o singură posibilitate : Este un cerc de agitaţie.

— Va să zică dumneavoastră doriţi războiul ? spune un student oacheş de la Universitatea Humboldt.

Dar domnul bătrîn cu cravata înnodată cu grijă se cutremură de dezgust.

— Nu doresc războiul — spuse domnul bătrîn ; am pierdut doi feciori în război.

— Atunci de ce vă temeţi să iscăliţi apelul de la Stockholm ? întreabă o fată cu bluză albastră şi cu ochii şi mai albaştri.

Bătrînul domn cu cravata înnodată cu îngrijire roşeşte încet, dar sigur. Apoi, cu mîini tremurătoare, scoate din buzunar vechiul său stilou şi iscăleşte lista de pe masă.

— Aminteşte-ţi, domnişoară — spune domnul bătrîn — că eu nu mă tem de nimic. Am fost căpitan

de husari pe lîngă prinţul Heinrich de Prusia, şi asta e ceva.

Apoi a plecat cu un pas care nu mai era elastic.

— Ai văzut ? grăieşte fata cu bluza albastră, întorcîndu-se către studentul cu părul negru. Ai văzut ? Mie îmi iscălesc Apelul şi ofiţerii de husari !

Studentul oacheş tăcu şi privi în partea cealaltă a străzii. Avea privirea oarecum mirată, ca omul care nu crede în arătări şi vede noaptea la fereastră o făptură eterică, înfăşurată în giulgiuri albe.

Deoarece :

Spre micul grup de la masa nerîndelată se îndreaptă agale şi plini de demnitate, cu pas uşor, americănesc, doi tineri locotenenţi din armata Statelor Unite. Pe feţele lor bine rase era întipărită cunoscuta doză de mîndrie, precum şi expresia vizitatorilor din grădinile zoologice. Împrăştiau miros de iuft fin şi de tutun scump — ceea ce după prejudecăţi sigure este mirosul sută la sută al bărbaţilor — şi se apropiau de grup cu o neglijenţă sub care se ascundea nesiguranţa.

Oamenii de la masa nerîndelată s-au ridicat. Vaporaşele verzi americane pluteau îndrăzneţ spre mijlocul grupului şi cercul s-a închis.

— Vorbeşte cineva aici englezeşte ? întrebă unul dintre locotenenţi, care era mai bronzat decît prietenul său.

— *Me* — răspunse fata. *I speak english.*[1]

— Şi eu — spuse tînărul cu părul negru.

— O ! Studenţi — zîmbiră locotenenţii. Asta e nemaipomenit.

Apoi se prezentară.

— Locotenentul Sigmond Fishbein din Denver, Colorado — spuse primul locotenent.

— Vaughan Shahinian din Tulor, California — spuse al doilea locotenent.

[1] Eu. Eu vorbesc englezeşte. (n.t.)

— Heinz Wilke de la Universitatea Humboldt — spuse şi tînărul oacheş.

Şi toţi zîmbiră puţin cam acru.

Locotenenţii ieşiseră nu de mult din Academia militară de la West Point, şi cu toate că din numele lor nu reieşea de fel că predecesorii lor ar fi plutit către ţărmurile Lumii Noi cu corabia „Mayflower", nu se îndoia nimeni că persoanele lor reprezentau America, tipica şi adevărata Americă.

Erau americani cu totul obişnuiţi, jucau rugby, vorbeau pe nas şi nu ştiau pe cine să preţuiască mai mult — pe doamna Roosevelt sau pe Bing Crosby. In Berlinul răsăritean i-a adus obişnuita curiozitate omenească. Erau ca doi adolescenţi care stau pe vîrful picioarelor în faţa casei de bilete a unui cinematograf, fiindcă vor să vadă un film interzis. La Frankfurt pe Main au fost avertizaţi să se ferească de respiraţia fierbinte a iadului roşu, care se află în apropiere, şi ei s-au hotărît să meargă de-a dreptul la Lucifer, ca să se convingă cu proprii lor ochi dacă are într-adevăr coarne şi copite. Şi acum se aflau pe Friedrichstrasse, la colţul de lîngă masa nerîndelată, pe care se găsea lista cu Apelul pentru pace de la Stockholm.

— Ce e asta ? a întrebat locotenentul Fishbein, arătînd lista albă de pe masa nerîndelată.

— Apelul pentru pace — zise fata în albastru.

— Am auzit de el — spuse locotenentul Shahinian. Demagogie comunistă. Ştiu totul.

— Ce ştiţi ?

— De ajuns, ca să nu iscălesc.

— Dar ce-aţi auzit despre el ?

— Că e demagogie — spuse locotenentul Fishbein.

— Cunoaşteţi conţinutul documentului ? întrebă tînărul cu părul negru.

— Traduceţi-ne — zise locotenentul Shahinian din Tulor, California.

Şi oamenii fremătau în jurul lor ca frunzele în vînt,

deoarece fiecare înţelegea că aci se petrece ceva neobişnuit.

Traducerea suna:

„Cerem interzicerea necondiţionată a armei atomice ca instrument de teroare şi de exterminare în masă a oamenilor. Cerem instituirea unui sever control internaţional pentru îndeplinirea acestei decizii. Declarăm că guvernul care va folosi primul arma atomică împotriva oricărei ţări va fi învinuit de crimă împotriva umanităţii şi va fi considerat drept criminal de război. Chemăm pe toţi oamenii de bună credinţă din lumea întreagă să iscălească acest apel.“

— Aşa este. O K. — spuse locotenentul Fishbein. E limpede ca lumina zilei. Cine va folosi primul arma atomică va fi criminal de război. Cred şi eu. America n-o să fie, cu siguranţă.

— Să sperăm că nu va fi — spuse fata în albastru. Dar dacă credeţi că America n-o să fie, aţi putea să iscăliţi.

Lumea din jurul lor fremăta ca frunzele în vînt. Se desfăşura aci un mare joc. Era jocul pentru pace între oamenii de bună credinţă. Şi cine putea să nege că această masă nerîndelată, la care stăteau oameni obişnuiţi, însemna mai mult decît acele mese netede şi rotunde împrejurul cărora bărbaţi cu minţi perfide se joacă cu globul pămîntesc de parcă ar fi o minge de celuloid? Generalii stau bine adăpostiţi la statul major: — în tranşee merg locotenenţii, sergenţii şi soldaţii. Nu e important ce gîndesc generalii în adăpostul statului major, important e însă ce gîndesc locotenenţii, sergenţii şi soldaţii.

Este important ce gîndeşte locotenentul Fishbein de la Denver, Colorado.

E important ce crede locotenentul Shahinian de la Tulor, California.

Se joacă aici o carte mare.

— Dacă socotiţi că America nu va folosi arma atomică — zise fata în albastru — aţi putea semna.

E simplu să iscăleşti. Tatăl lui Sigmond Fishbein are la Denver un salon de croitorie. Dacă fiul său ar iscăli un manifest roşu — şi asta nu va rămîne o taină, puteţi fi siguri — care doamnă din buna societate din Denver va mai trece pragul salonului de modă Fishbein, ca să-şi dea la cusut rochia de brocat după cel mai frumos model parizian?

Iar mama locotenentului Shahinian de la Tulor, California, învaţă copiii la şcoală. E clar că într-o bună şcoală americană e imposibilă o învăţătoare al cărei fiu, absolvent al Academiei din West Point, s-a lăsat prins de propaganda roşie.

Nu-i chiar aşa de simplu să iscăleşti! O trăsătură de stilou poate să însemne o linie care-ţi şterge viitorul.

— Dacă credeţi că nu va începe America — spuse fata în albastru —aţi putea să semnaţi.

Acolo este lumea fără griji a locotenentului Fishbein. Acolo este roata pestriţă a lumii. Dar aici stă însăşi viaţa şi întreabă: „Ce fel de om eşti, locotenente Fishbein? Ce te-a învăţat şcoala ta? Ce fel de om eşti, locotenente Fishbein?“ A fost ca o alarmă de sirenă, care răsună deodată în casă, unde un ceas bătrîn îşi bate lin tic-tacul şi arcuri obosite scrîşnesc într-o canapea scoasă din uz.

A fost o alarmă de sirenă. Toţi nervii au vibrat în conştiinţa locotenentului Fishbein: Alarmă! Alarmă!

S-au dat pe lume semnături care au însemnat condamnarea la moarte. Dar de data aceasta condamnarea la moarte e închisă în cuvîntul stupid şi crud: „Nu semnez!“

Poet al păcii şi al vieţii, Walt Whitman, stai în clipa acestei grave hotărîri în faţa lui Sigmond Fishbein care te-a citit din scoarţă în scoarţă.

Abe Lincoln, stai lîngă el! Tom Payne, John Brown, Franklin, Delano Roosevelt, conduceţi-i mîna!

Mame cu copii în viaţă din America şi voi mame americane care v-aţi pierdut fiii în război, voi oameni şi femei de rînd care vreţi să vă trăiţi viaţa în pace,

umpleți-i inima de hotărîre ! Fiindcă e vorba de pacea oamenilor de bună credință. E vorba de America, pe care odată o va judeca istoria.

Despre asta e vorba. De nimic mai mult și de nimic mai puțin.

Dar iată că hotărîrea a fost luată.

— Aș semna dacă aș ști că America ar face lucrul acesta — spuse locotenentul Fishbein. Și tocmai de aceea semnez, pentru că America ar putea să-l săvîrșească. Și pentru că eu sînt american.

Parkerul zgîrie ușor hîrtia, — locotenentul Fishbein are mîna sigură. Nu vă temeți : nu i-a tremurat în timpul semnării. Ce înseamnă rochia doamnei din Denver față de bucuria curată a bărbatului care și-a salvat omenia din el ! Nu te supăra, tată ! Ce contează rochia doamnei din Denver ?

Și o clipă după aceea, locotenentul Shahinian din Tulor, California, spuse :

— Imprumută-mi stiloul tău, Sig.

Deasupra străzii germane Friedrichstrasse se boltea cerul adînc albastru. Locotenenții zîmbiră cu dinții albi fetei în albastru, și cercul de oameni se desfăcu. După aceea fata în albastru veni în fața locotenentului Fishbein de la Denver, Colorado, și-l sărută pe gură.

A fost primul sărut al unei fete germane, pe care locotenentul Fishbein l-a primit fără bani.

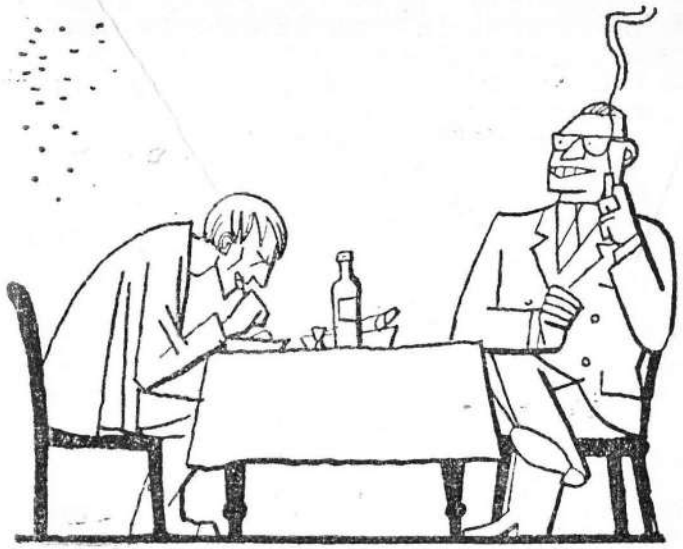

HANS DECKMANN SEMNEAZĂ CONTRACTUL GALBEN

Povestirea despre americani, nemți, pace și război trebuie prelungită. Pînă să ajungem la cerul curat al primăverii germane, o să mai adie de cîteva ori suflul rău și înghețat al iernii care pleacă.

Cînd Hans Deckmann a fost concediat de la uzinele pentru reparații de mașini „Bartovsky und Sohn", avea în buzunar încă destui bani ca să se poată așeza în fața tejghelei unui bar din Rheinstrasse și să comande ginul său preferat cu sirop de lămîie. Era tînăr și lumea i se părea larg deschisă. Asta se întîmpla în 1948, și de atunci Hans Deckmann este tot fără ocupație, măcar că a încercat de toate.

Întîi: a vîndut pe Kurfürstendamm ţigări americane cu numele „Amis".

Al doilea: a trecut prin contrabandă metale colorate din Germania răsăriteană în cea apuseană.

Al treilea: a fost dansator de parchet în localul de noapte „Broadway".

Al patrulea: a furat cîini.

Al cincilea: a fost distribuitor al ziarului „Telegraf".

Al şaselea, al şaptelea, al optulea...

Dar cine e Hans Deckmann?

În timpul războiului s-a perpelit în tranşeele pline de apă şi de păduchi dintr-un sat nu departe de Veliki Luki. Fuma o ţigară proastă şi se gîndea la casa mică şi verde din Grünau, în care s-a născut, la mirosul supei de tomate în care pluteau pătrăţele de pîine prăjită, la vioara tatălui său şi la peisajul olandez care atîrna deasupra scrinului. În asemenea momente, Hans Deckmann era melancolic şi zdrobit sufleteşte. Şi atunci, cu o obsesie deosebit de furioasă, omora cei mai dezgustători păduchi — păduchii de la guler. În aceste clipe, Hans Deckmann îşi spunea ca pentru sine: „De s-ar face odată pace! De s-ar sfîrşi acest blestemat război! De-ar fi în sfîrşit pace!"

Nici nu-i păsa că führerul îl priveşte din tabloul care atîrna în cazemată.

Cîţi ani au trecut de-atunci?

Cinci?

Şapte?

O mie?

În primăvara anului 1950, şomerul Hans Deckmann trece pe lîngă vitrinele bogate cu languste rozaurii şi cu somon roşiatic, şi de foame înghite în sec. Vede munţi de cornuri, şi omul simte de-a dreptul cum îi ronţăie între dinţii lui tineri. Vede munţi de chifle, şi Hans Deckmann nu poate să-şi cumpere niciuna. Iar astăzi s-a născut în el un gînd într-adevăr crud şi Hans Deckmann nu-l îndepărtează.

La Veliki Luki sînt tranşee cu apă.

Hans Deckman gîndeşte: „De-ar fi iarăşi război! Atunci cel puţin ar avea omul ce să pună în gură! De-ar veni o dată războiul!"

Şi din nou şi-a înghiţit saliva, căci şi-a amintit de o anumită gîscă pe care a fript-o cu mîinile lui, pe jăratic, într-un sat bielorus.

Şi acum vine sfîrşitul suferinţelor lui Hans Deckmann — un sfîrşit ca în poveşti. Apare o zînă drăgălaşă şi Hans Deckmann va fi izbăvit de foame şi de sete. În adevăr, acum o să se întîmple şi lucrul acesta.

Zîna era grăsuţă şi avea picioare scurte. Şi la drept vorbind nu era nici măcar o zînă. Era un bărbat scund, cu ochi de peşte, care strigă:

— *Herr Deckmann? Warten Sie einen Augenblick, Herr Deckmann!* [1]

Îşi mai aduce aminte cineva de numele Hans Deckmann?

— Ştiu totul despre dumneata — spuse domnul din poveşti. Ştiu totul, Hans Deckmann. Vino cu mine.

Şi s-a deschis o uşă pe care străluceau cuvintele *„Berliner Kindl"*. [2]

Apoi Hans Deckmann şi-a comandat ginul său preferat cu sirop de lămîie şi un muşchi în sînge cu ou.

— Plătesc eu totul — spuse domnul din poveşti.

În adevăr, portofelul domnului din poveşti răsfrîngea străluciri polare în zeci de culori. Dar nu erau culori care să poată aprinde inima romanticilor, ci dimpotrivă — culori care umpleau de căldură pieptu-rile oamenilor cuprinşi, doritori de o viaţă ordonată şi comodă. Erau pachetele obişnuite, bine aranjate, de mărci germane occidentale. De fapt, ele nu erau ascunse de ochii curioşilor, ci dimpotrivă, erau expuse admiraţiei publice cu o grijă de-a dreptul ciudată.

— Plătesc totul — spuse domnul din poveşti.

---

[1] Domnul Deckmann? Aşteptaţi un moment, domnule Deckmann! (n.t.)

[2] Berărie-bar — restaurant la Berlin. (n.t.)

În ochii lui de peşte se citea indiferenţa. Se uita doar la caninii lui Hans Deckmann, care mestecau înfometaţi muşchiul în sînge. Era privirea cumpărătorului care se uită la dinţii calului. Chiar era privirea cumpărătorului care caută calul după dinţi.

Domnul din poveşti era cumpărător. Cumpăra suflete.

La plată a spus chelnerului:

— Fă-mi socoteala!

Să nu vă închipuiţi că Hans Deckmann credea în bunătatea zînelor.

Prima înghiţitură însetată din ginul cu sirop de lămîie a fost semnul că Hans Deckmann căzuse de acord cu propunerea tacită a domnului din poveşti, cu ochi de peşte. El ştia ce înseamnă această propunere. Hans Deckmann nu era totuşi un terchea-berchea, căci văzuse o bună bucată din lume. Băuse în Burgundia vin de Burgundia, mîncase în Olanda brînză de Olanda şi borş ucrainian în Ucraina. Era, cum se spune, un om umblat, şi nu călătorise cu Baedecker-ul[1] în mînă, ci mai curînd cu puşca automată. Lucrul acesta poate să-l mărturisească în parte numai Hans.

Ceva de basm era totuşi în această întîmplare, fiindcă tocmai în clipa cînd Hans Deckmann gîndise: „De-ar fi iarăşi război! Atunci cel puţin ar avea omul ce să pună în gură. De-ar veni o dată războiul!", tocmai atunci a auzit glasul domnului scund, cu ochi de peşte, care îi şoptise: *„Warten Sie einen Augenblick, Herr Deckmann!"*

Asta a fost într-adevăr o întîmplare — una din acelea pentru care e plătit domnul din poveşti.

Hans Deckmann a mestecat încet şi savuros ultimul dumicat de muşchi în sînge. Apoi a tras adînc în piept fumul unei bune ţigări americane şi a pus domnului din poveşti o întrebare foarte obişnuită:

— Unde trebuie să vin?

[1] Manual german pentru călători. (n.t.)

— Aleea general Clay — răspunse domnul din poveşti. Ai aici adresa exactă.

Pe urmă s-a sculat şi a plecat.

Păcat că a plecat. Lui Hans Deckmann i s-a făcut tocmai atunci poftă de un sifon rece ca gheaţa şi înţepător, în care să agite universul tainic al băşicuţelor de aer. Ce, Hans Deckmann are bani?

În ochi i-a rămas numai strălucirea imaterială a portofelului din mîinile domnului din poveşti.

Pe Aleea general Clay din sectorul american al Berlinului în ruine se află o casă albă. La al doilea etaj sînt nişte uşi înalte şi vechi. După uşă se află Mister Leslie Bromfield şi priveşte la noul venit.

— Hans Deckmann? întreabă Mr. Leslie Bromfield.

— Da. Hans Deckmann.

În adevăr, este Hans Deckmann.

— Unde ai făcut armata? întrebă Mr. Leslie Bromfield.

— În divizia 112 de infanterie.

— Unde ai luptat?

— Sudan, Smolensk, Veliki Luki.

— Ai fost decorat?

— Cu crucea de fier.

— Ce ziare citeşti?

— Niciunul.

— Ştii să conduci un automobil?

— Da.

— Ai vrea să conduci un tanc?

— *Jawohl!*[1]

Mr. Leslie Bromfield îşi pironeşte ochii asupra hîrtiilor de pe masă, ceea ce înseamnă că Hans Deckmann poate să plece. De data asta, bineînţeles, pe altă uşă, spre dreapta. După uşă, Hans Deckmann respiră fumul albastru al tutunului Virginia. Aici stau bărbaţi gălăgioşi şi obraznici la vorbă. Mînuiesc cărţi de joc şi în cameră miroase a cremă de ghete.

[1] Da. (n.t.)

Unde te afli, Hans Deckmann ?

În anticamera războiului.

Miroase a cremă de ghete sau a benzină de la tancurile de pe șoseaua plină de fum. Aici se mînuiesc cărți — pe viața cui ?

După aceea, Hans Deckmann a auzit ceva care a răsunat în atmosfera acestei anticamere ca o poartă de castel. A intrat un bărbat care a răcnit deodată „Atenție!" cu un glas care a făcut să clocotească sîngele în vinele bătrînelor mîrțoage de mercenari. Strigătul le-a întărit picioarele și mîinile și le-a încordat piepturile. După toate regulile și probabilitățile era feldwebelul [1].

Așa a auzit Hans Deckmann glasul feldwebelului în anticamera războiului.

— Toată lumea după mine ! a spus feldwebelul.

Jos aștepta un autobus. Era un autobus militar verde, care s-a oprit în fața casei din Aleea Finkenstein 73, la Lichterfelde.

Hans Deckmann are o mînă grea — o mînă obișnuită mai mult cu pușca decît cu tocul.

Completarea unui chestionar american e o treabă de criminal. Și de fapt, printre bărbații care completează chestionarele pentru serviciile americane de spionaj sînt destui criminali. E o treabă de criminal să completezi un astfel de chestionar. Restul merge mai ușor.

Hans Deckmann are plămînii ca mușchiul de pădure, inima ca un clopot și ochi vulturești. Dați-i numai vitamine și va fi o minunăție de ostaș.

În casa din Aleea Finkenstein, Hans Deckmann a fost cîntărit, măsurat, ciocănit și controlat la raze. Tot acolo a avut onoarea să stea de vorbă cu un domn american cărunt, care era cel puțin colonel — atît de demnă îi era ținuta.

— Ce crezi despre situație ? îl întrebă colonelul cărunt.

— E ca o sticlă plină cu must — răspunse Hans

[1] Plutonier. (n.t.)

Deckmann. Trebuie s-o scuturi bine înainte de a o goli.

— Și ce crezi despre americani ? întrebă domnul cărunt, care era cel puțin colonel.

„Dezgustători" — gîndi Hans Deckmann. Răspunse însă :

— Americanii sînt oameni minunați. Cineva trebuie să aibă grijă și de cultura noastră occidentală. Au niște uniforme foarte frumoase.

— *Sie sind ein braver Junge* [1] — spuse colonelul într-o nemțească stricată și-i oferi lui Hans Deckmann o țigară Raleigh.

Apoi adăugă :

— De astăzi faci parte din *Kontrollpolizei.* [2]

Fusese uns condotier al imperialismului american.

Hans Deckmann iscăli contractul galben și avu impresia că și-a zălogit sufletul diavolului. Dar între noi fie vorba, Hans Deckmann nu se temea nici de dracul. Tocmai în acel moment și-a amintit de micul sătuc francez, în care a intrat ca învingător în vara anului 1940. Satul era așezat pe o coastă însorită și seara Hans Deckmann s-a îmbătat cu vin vechi și a sărutat o fată din sat, al cărei nume era Jeanne. Era cea mai frumoasă amintire a lui Hans Deckmann, căci altminteri viața lui era plină de trudă. La tranșeele cu apă din Veliki Luki nu s-a mai gîndit Hans Deckmann.

Iar domnul cărunt care era cel puțin colonel poate că nici nu știa unde se află Veliki Luki. Cunoștea numai numele a două orașe rusești : Moscova și Stalingrad. Dar în acel moment nu se gîndea nici la ele. Se uita cum Hans Deckmann se zălogește noului diavol și-și mîngîia părul. Avea multe griji și o muncă de mare răspundere.

Căuta carne pentru tunurile celui de-al treilea război mondial.

[1] Ești un băiat de ispravă (n.t.)
[2] Poliția de control. (n.t.)

Fântâna Ulmilor

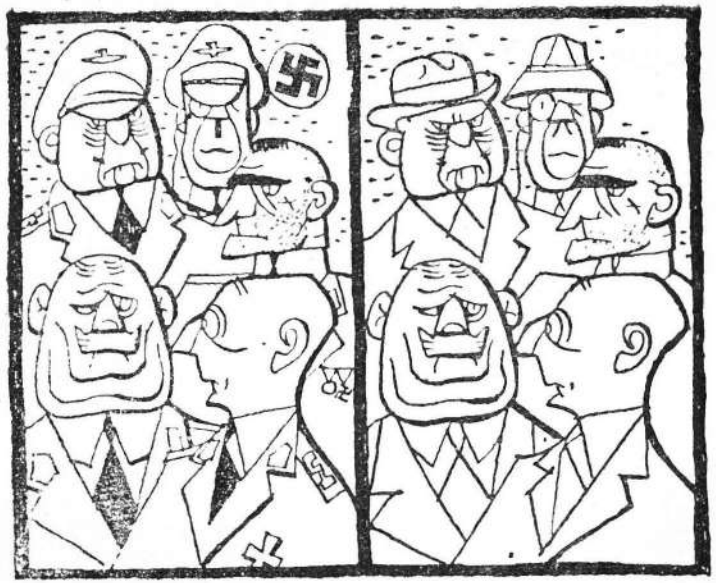

IN CULISELE UNEI PIESE MARI

Caieţelul avea scoarţe cenuşii şi pe una din ele scria : „Tratatul de la Potsdam."

Bărbatul frunzări o clipă caieţelul. Avea mîinile subţiri, cu degete lungi. În vine i se vedea sîngele albastru, iar unghiile tăiate ascuţit se terminau cu o mică îndoitură ca gheara.

Numele lui era B-er şi în timpul războiului fusese ofiţer superior în statul major al lui Hitler.

— Cel mai bun lucru ar fi să începem acum — spuse el.

Degetul lui lovi ca un cioc de pasăre pe primele rînduri din pagina a treia a caietului cenuşiu cu titlul

„Tratatul de la Potsdam". Locul era subliniat cu roşu şi suna :

„Art. 3. Directivele după care trebuie să se conducă Comisia de control la ocuparea Germaniei sînt următoarele :

1. Dezarmarea şi demilitarizarea totală a Germaniei. Desfiinţarea şi supravegherea acelei părţi din industria germană care poate fi întrebuinţată la producţia de război. În acest scop :

a) se desfiinţează toate forţele armate ale Germaniei pe uscat, pe apă şi în văzduh, SS, SA, SD şi Gestapo cu toate organizaţiile, statele majore şi birourile lor, inclusiv Marele Stat Major, corpul ofiţeresc, corpul rezerviştilor, şcolile militare, asociaţiile foştilor luptători şi orice alte organizaţii militare sau paramilitare.

În felul acesta se va împiedica odată pentru totdeauna orice renaştere sau reorganizare a militarismului şi nazismului german."

Degetul s-a oprit aici şi maiorul B-er spuse :

— Acest document a fost semnat la 2 septembrie 1945. L-au semnat trei : I. V. Stalin, Harry S. Truman şi C. R. Attlee. Numai unul singur a rămas credincios iscăliturii sale.

În acel moment nu se împliniseră încă cinci ani de la semnarea tratatului de la Potsdam.

Şi acum să ne întoarcem la maiorul B-er.

Cum am mai spus, maiorul B-er e un fost ofiţer german de stat major. La lacul Ilmen a cunoscut forţa focului tancurilor sovietice, ca şi forţa focului din inimile soldaţilor sovietici. Se număra printre puţinii ofiţeri superiori care nu era ridicol şi tare de cap ca un iunker. De aceea concepţia lui despre lume era mult mai largă decît demarcaţia însemnată cu steguleţe pe hărţile strategice. Fiind foarte destoinic, s-a ridicat repede fără să tînjească după laurii măririi. Voise să studieze economia politică.

Într-o casă distrusă, nu departe de Leningrad, a găsit o carte. Cartea se numea : „Imperialismul —

stadiul cel mai înalt al capitalismului." Era tipărită la Moscova în limba germană şi autorul ei nu mai trăia de mult. Se numea Vladimir Ilici Lenin şi acest nume nu-i era necunoscut maiorului B-er. Totuşi, îndărătul acestui nume se ascundea o imagine mediocră, amestecată cu caricaturile publicate de ziarul „Stürmer" al lui Streicher şi cu imaginea unui călău medieval, pe care îl văzuse într-un almanah militar.

Cartea era interesantă şi maiorul B-er a citit-o la lumina unei lanterne de buzunar, fără să ţină socoteală de faptul că la lacul Ilmen era o mare lipsă de baterii rotunde.

Astfel a început să se mişte omul din larva nazistă. Cartea despre imperialism o avea maiorul B-er în bagajul său. A citit-o în vremea marii retrageri. Atunci a înţeles-o mai bine. După aceea a citit cartea despre dinastia Krupp, precum şi „Spovedania" regelui oţelului, August Thyssen.

Între timp a primit însă crucea de cavaler cu frunze de stejar, fiindcă făcea parte din soiul de oameni care-şi păstrează gîndurile pentru sine. Superiorii vorbeau cu recunoştinţă despre disciplina de fier a batalionului de sub comanda maiorului B-er, afirmînd:

— În astfel de oameni tineri stă viitorul Germaniei. Nu credeţi, domnule general, că ar trebui să-l avansăm pe maiorul B-er?

În anul 1944, maiorul B-er a fost trimis la Academia superioară de război din Berlin.

Şi-a luat cartea cu el şi astfel, la un moment dat, Lenin în scoarţe roşii s-a găsit în sertarul unei noptiere, deasupra căreia atîrna fotografia lui Moltke.

Aşa a fost aşezat maiorul B-er pe una din mesele de şah ale unuia din cele mai mari jocuri din cîte a cunoscut istoria. În acest joc trebuia să rămînă un pion — dar maiorul B-er era hotărît să nu îngăduie să i se întîmple aşa ceva.

Pînă vom ajunge la destinul lui de mai tîrziu, o să ne despărţim o clipă de el. Îl lăsăm în arsenalul celui mai mare complot împotriva păcii — la Academia marelui stat major german — printre tablourile împietrite ale generalilor prusaci şi cu Lenin în noptieră.

Nu s-au scurs încă cinci ani de cînd s-a uscat cerneala pe pergamentul tratatului de la Potsdam.

Cei care au răsfoit din timp în timp presa din Germania occidentală au descoperit acolo ştiri foarte interesante. Unele din ele veneau de la Bonn, altele de la Frankfurt, iar altele de la New-York şi Washington.

În luna februarie 1950, domnul cancelar Adenauer a primit o scrisoare confidenţială. Era semnată de unul din oamenii de la statul major al lui Hitler — generalul von Mannteufel. Scrisoarea conţinea nici mai mult, nici mai puţin decît un proiect de organizare a noii armate germane.

Scrisoarea se termina cu cuvintele:

„Wehrmachtul trebuie să reînvie. Altcineva nu-i în stare să salveze cultura occidentală."

Scrisoarea generalului Mannteufel fusese întocmită de următorii bărbaţi: generalul Speidel, fost şef al statului major al generalului Rommel, generalul Golen, fost şef al secţiei a doua din statul major german, şi generalul Niemack, comandantul diviziei „Grossdeutschland". Şi de o serie întreagă de alţi generali, colonei şi maiori.

Guvernatorul american din Germania, McCloy, a fost informat de conţinutul acestei scrisori. L-a încunoştiinţat chiar primitorul scrisorii şi propriul său cumnat — Konrad Adenauer.

McCloy nu şi-a dat părerea în mod oficial despre scrisoare. S-a exprimat însă în chip neoficial. A spus:

— Nu m-am împotrivit niciodată să sprjin acţiunile judicioase. A venit timpul şi e un lucru înţelept să reînviem armata germană.

Asta e o realitate.

După aceea au pătruns în presa germană ştiri despre o mare organizaţie subterană a foştilor ofiţeri ai armatei naziste, organizaţie care a apărut în public sub numele de „Bruderschaft“ [1].

Unul din conducătorii acestei organizaţii este generalul von Mannteufel. Alături de el se află şi Frank Griecksch, al cărui titlu oficial suna în anul 1945: „Personalchef im SS-Sicherheitshauptamt.“ [2]

Era prin luna martie 1950. Nu se împliniseră încă cinci ani de cînd se uscase cerneala pe pergamentul tratatului de la Potsdam.

La o conferinţă de presă, cineva a pus guvernatorului McCloy următoarea întrebare:

— Ce ştiţi despre organizaţia „Bruderschaft“ ?

Generalul McCloy a răspuns:

— Ne-am hotărît să oprim ancheta împotriva acestei organizaţii. Ne-am convins că nu e primejdioasă pentru politica noastră din Germania.

În vremea aceea, politica americană în Germania se putea rezuma într-un singur cuvînt:

Remilitarizare.

Tot în luna martie, comandantul britanic, generalul Bishop, a vorbit la o conferinţă de presă. Întrebarea ce i s-a pus era asemănătoare:

— Ce ştiţi despre organizaţia „Bruderschaft“ din Westfalia şi din regiunea nordică a Rinului ?

Generalul Bishop a răspuns:

— Existenţa acestei organizaţii ne este bine cunoscută. E vorba de grupuri mici de foşti ofiţeri şi cred că în ele nu se manifestă nici un fel de curent doctrinar şi extremist. Organizaţia aceasta a luat fiinţă în scopul de a înlătura bolşevismul şi pentru a înfiinţa Uniunea europeană. De aceea administraţia britanică de ocupaţie nu poate socoti ca ilegală organizaţia „Bruderschaft“.

În adevăr, în această organizaţie nu se manifesta nici un curent extremist sau doctrinar. Nimeni nu

[1] Frăţia. (n.t.)

[2] Şeful personalului la direcţia generală a securităţii SS. (n.t.)

citeşte acolo „Capitalul“ lui Marx. Acolo se studiază scrierile lui Schlieffen, precum şi memoriile generalilor din campaniile ruseşti. Or, asta nu-i nici doctrinar, nici extremist.

În aceleaşi zile avea loc în Holstein o serbare impresionantă. Se înfiinţase acolo o asociaţie pentru apărarea intereselor foştilor soldaţi de pe front, cărora le vorbeau doi bărbaţi cu înfăţişare ciudată şi cu mişcări ţepene. Unul din ei era generalul colonel Stumpf, celălalt era colonelul de stat major Runges.

Generalul Stumpf cita din ziarul american „New York Times“. Citatul suna astfel:

„Cu foştii soldaţi germani trebuie să ne purtăm cît se poate de bine. În fond au făcut acelaşi lucru pe care l-ar putea săvîrşi cîndva şi soldatul american. Şi-au apărat patria de pericolul comunist. Şi soldatul german a fost cel mai bun ostaş din cîţi s-au cunoscut vreodată.“

Acesta a fost pasajul citat de generalul Stumpf. Erau gazete apărute la New York în anul 1949, şi omul putea să citeze ca dintr-un editorial al lui Göbbels.

— Să apucăm drumul pe care l-am parcurs o dată cu succes, începînd din anul 1919. Avem experienţă. Să ne folosim de ea, spuse generalul Stumpf.

După el a vorbit colonelul de stat major Runges, cu care ne vom mai întîlni în această povestire. Omul a vorbit pe faţă, fără ocolişuri.

— Avem posibilitatea să plasăm pe toţi membrii noştri în industrie, în posturi bine plătite. Avem relaţii, avem legături foarte strînse cu unele cercuri industriale şi financiare. Oameni de-ai noştri sînt plasaţi în toate instituţiile. Străduinţile noastre pentru reînvierea armatei germane nu se pot manifesta făţiş, la lumina zilei, cum ar merita. Însă acolo unde fierbe cazanul războiului, ne repezim şi noi. Cînd se vor încurca lucrurile, vrem să fim din nou acolo. De data asta vom fi însă mai şireţi.

Asta s-a întîmplat în martie 1950. Nu se împliniseră încă cinci ani de cînd se uscase cerneala pe pergamentul tratatului de la Potsdam.

Era aici şi scrisoarea generalului von Mannteufel şi a guvernatorului american McCloy, care spunea: „Nu m-am împotrivit niciodată să sprijin acţiunile judicioase."

Era aici organizaţia „Bruderschaft", care nu putea fi considerată ilegală, pentru că înăuntrul ei nu se manifesta nici un fel de curent doctrinar sau extremist.

Şi mai erau aici generalul Stumpf şi colonelul de stat major Runges. Amîndoi spuneau: „Cînd se vor încurca lucrurile, vrem să fim din nou acolo".

— Asta e o nebunie! a spus doamna Hannelore Müller din Halle-Saale. Asta e o nebunie. N-au trecut încă cinci ani!

Da, e o nebunie, însă o nebunie cu metodă. Sînt aici ştiri care în aparenţă au apărut natural şi independent una de alta. McCloy n-a ştiut ce spune Bishop, iar Guderian n-a ştiut ce spune Mannteufel.

Să ne întoarcem acum la primele începuturi ale acestei nebunii în care se află o metodă. Şi din nou ne vom întîlni cu cunoscutul nostru, maiorul B-er. El se mîndrea că citise la timp „Imperialismul" lui Lenin, ceea ce a contribuit foarte mult la ascuţirea auzului şi privirilor sale.

La Academia militară a statului major s-a întîmplat în anul 1944 ceva ce poate să arunce o lumină foarte puternică asupra sensului adevărat şi asupra conţinutului evenimentelor despre care am amintit.

1944 a fost anul în care toţi, pînă şi Adolf Hitler, au înţeles că se apropie sfîrşitul. Cercul de foc al armatelor se strîngea din ce în ce mai mult, şi sub această presiune masivă s-a evaporat sufletul militarismului german, împrăştiindu-se fără urme. Acest suflet ar fi trebuit prins şi închis ermetic, ca să fie salvat în vederea sarcinilor ce aveau să urmeze.

Sufletul acesta era numit de unii „creierul imperialismului german" — şi era marele cartier general.

Să păstrezi marele stat major — aceasta a fost sarcina.

In luna mai 1944, cîţiva bărbaţi şedeau în jurul mesei lui Heinrich Himmler. Erau stăpîniţi de Heinrich-cel-negru cu ochelarii lui scînteietori, îndărătul cărora se ascundeau ochii cruzi şi decoloraţi ai unui burghez. Toţi se uitau la linia mîinilor lui albe, aproape străvezii, pistruiate şi puţin umede, cu care erau foarte obişnuiţi. Mîna lui Heinrich se odihnea pe masă şi nimeni n-a observat cînd palma s-a făcut pumn, dar un pumn a cărui lovitură era slabă şi se asemăna mai degrabă cu lovitura unei mîini de femeie. Era totuşi pumnul lui Heinrich Himmler şi asta însemna că în faţa lui bărbaţii în uniforme negre încremeneau în poziţia de drepţi.

— Războiul este pierdut — spuse Heinrich Himmler. Se mai îndoieşte cineva de asta?

N-a răspuns nimeni. La Heinrich Himmler nu se ştia niciodată cînd vorbeşte serios şi cînd nu.

Insă Heinrich Himmler vorbea acum serios. Războiul era pierdut, şi rolul oamenilor cărora le-a fost sortit să poarte crucea grea a înfrîngerii era să pregătească terenul pentru generaţiile care vor veni, ca acestea să poată continua înfăptuirea marii sarcini: îngenuncherea lumii alcătuită din oameni mici, neînsemnaţi, albi, galbeni, cafenii şi negri, pe care să-i arunce sub picioarele cu încălţăminte grea a'e *Herrenvolk*-ului.

Aşa s-a întîmplat şi în anul 1918.

A fost anul în care a plecat împăratul şi totuşi au rămas generalii. Acum se întîmpla acelaşi lucru. Trebuia să rămînă generalii.

— Războiul e pierdut — a spus Heinrich Himmler. Asta nu înseamnă că poporul german e înfrînt. Acest război a fost un simplu episod în lupta de veacuri a poporului german. A fost o încercare care n-a reuşit. Nimeni nu se opreşte la încercări care nu reuşesc, ci

le repetă de atîtea ori, pînă cînd obţine succesul. Avem toate probabilităţile să judecăm că încercarea viitoare va aduce roadele dorite. Cu toate pierderile mari de oameni, am reuşit să menţinem superioritatea biologică a rasei germane.

„Am reuşit să menţinem superioritatea biologică a rasei germane", a spus Heinrich Himmler. Au fost cuvinte în care istoricii zilelor noastre vor căuta ideologia războiului german. Auzi în ele trosniturile oaselor omeneşti arse şi strigătele mamelor cărora mîini grele le-au smuls de la piept sugacii, ca să-i arunce în jarul cuptoarelor lui Himmler. Auzi şuieratul gazelor din „Duşe gubţa" [1] de la Harkov şi scîrţîitul spînzurătorilor din satele ucrainiene şi bieloruse.

Au fost cuvinte care spun mult: „Am reuşit să menţinem superioritatea rasei germane".

— Cît priveşte viitorii soldaţi, nici o grijă. Trebuie salvaţi comandanţii, fiindcă comandantul german e garanţia victoriei.

Asta a spus Heinrich-cel-negru bărbaţilor care l-au înconjurat în primăvara anului 1944.

— Responsabil cu menţinerea cadrelor în armată, în SS şi Gestapo, şi anume într-o astfel de măsură încît să poată fi folosite în ziua sorocită, va fi Frank Griecksch! a spus Heinrich-cel-negru bărbaţilor de la masa din biroul său.

A urmat o tăcere adîncă, aşa precum se cuvenea într-un asemenea moment istoric.

Numele lui Frank Griecksch l-am întîlnit în ziarele din anul 1950. Se afla în fruntea organizaţiei „Bruderschaft", care nu putea fi considerată ilegală, deoarece înăuntrul ei nu se manifestau curente extremiste şi doctrinare.

Însă noi sîntem tot în anul 1944, în anul ruperii fronturilor şi al prăbuşirii care se apropia.

Unde trebuiau concentrate cadrele viitoarei armate subterane?

[1] „Uciderea sufletelor". (n.t.)

— Singura organizaţie militară care ar corespunde acestui scop — a spus maiorul B-er — este Academia militară a statului major.

Într-una din camerele acestei Academii se afla o noptieră, în sertarul căreia se găsea o carte cu scoarţele roşii, care se numea: „Imperialismul — stadiul cel mai înalt al capitalismului".

Pe toate sectoarele fronturilor care se prăbuşeau a fost trimis un ordin confidenţial. Ordinul a fost parafat cu ştampila roşie de la statul major al führerului şi printre altele se spunea în el:

„Se recomandă comandanţilor de armată şi şefilor de stat major să aleagă de îndată pe ofiţerii devotaţi partidului nazist şi führerului, să le dea legitimaţii false şi să le procure mijloacele necesare, pentru ca în ziua de 30 septembrie 1944 să se poată aduna la Academia militară superioară din Berlin. Acolo urmează să fie instruiţi în vederea unor sarcini speciale."

Un ordin asemănător a fost trimis tuturor comandanţilor superiori din SS, celor din fruntea Gestapoului şi celor de la „Sicherheitsdienst." [1]

Responsabil pentru executarea ordinului — în ceea ce priveşte elementele care nu se aflau sub controlul direct al armatei — a fost numit Frank Griecksch, adică acelaşi Frank Griecksch care, împreună cu generalul Mannteufel, a înfiinţat organizaţia „Bruderschaft".

Responsabil pentru executarea aceluiaşi ordin, în ceea ce priveşte elementele armatei, a fost numit colonelul Runges, acelaşi colonel Runges, care în anul 1950 a înfiinţat cu generalul Stumpf asociaţia pentru apărarea intereselor foştilor combatanţi şi care, la prima întrunire, a spus:

— Cînd se vor încurca lucrurile, vrem să fim din nou acolo. De data asta vom fi însă mai şireţi.

[1] Serviciul Siguranţei. (n.t.)

Astfel s-a scurs anul 1944, anul ruperii fronturilor şi al prăbuşirii care se apropia, şi a venit anul 1950, anul războiului rece.

— Nu trebuie să-l uitaţi pe maiorul Oertzen — a spus B-er — nu trebuie să-l uitaţi pe Oertzen! Altfel se va înţelege greu de ce sînt americanii atît de indulgenţi faţă de organizaţiile militare şi paramilitare care apar în Germania occidentală ca ciupercile după ploaie. Pînă cînd nu se va clarifica rolul maiorului Oertzen, nici legăturile dintre planul lui Heinrich Himmler şi planurile statului major american nu se vor limpezi.

Maiorul Oertzen?

Cine este maiorul Oertzen?

În anul 1944 a apărut la Academia militară superioară unul dintre bărbaţii care aşteptau sarcini speciale după capitularea Germaniei.

Era totuşi la mijloc un lucru care deosebea esenţial pe maiorul Oertzen de ceilalţi adepţi ai planului lui Himmler pentru reînvierea armatei germane. Adică, maiorul Oertzen venea din Lumea Nouă. În adevăr, maiorul Oertzen venea din Lumea Nouă.

Biografia lui merită să fie dată în vileag:

Maiorul von Oertzen se trăgea dintr-o familie de industriaşi, şi din tinereţe a manifestat o înclinare ruşinoasă în faţa nobilimii germane, căci admira jazul şi filmele americane. Ceea ce e şi mai rău, e că s-a exprimat elogios despre aşa-zisul fel de viaţă american. A fost o simplă previziune, pe care n-a preţuit-o nimeni în acel timp. Maiorul von Oertzen socotea că felul de viaţă american se deosebeşte numai aparent de ideologia pe care o învăţase el la şcoala militară.

În timpul războiului, soarta maiorului von Oertzen s-a împletit cu întîmplări foarte interesante.

În anul 1942, maiorul von Oertzen a căzut prizonier la americani, în luptele de la Tobruk.

Desigur, a fost numai o întîmplare.

Maiorul von Oertzen s-a înţeles relativ repede şi uşor cu americanii. Nu era greu să descoperi la el

anumite predilecţii proprii tuturor oamenilor din lume care îşi cîştigă banii printr-un comerţ mai mult sau mai puţin cinstit. Avea însuşiri lăudabile. Însă lucrul cel mai de seamă e că a refuzat să primească pe soldatul negru, pus în slujba prizonierilor germani, rostind următoarele cuvinte:

— Mai bine mă servesc singur. Nu-mi face plăcere să mă uit la o bestie neagră.

Nimic nu s-a împotrivit faptului ca maiorul von Oertzen să fie trimis în Statele Unite. Acolo a făcut cunoştinţă cu un cerc larg de oameni şi a absolvit nişte cursuri foarte importante. Erau cursuri organizate de serviciul de spionaj american.

Maiorul von Oertzen a stat în America un an şi jumătate. Aici ajungem la o altă întîmplare din viaţa sa.

În 1944, maiorul von Oertzen a fost schimbat cu un prizonier american din Germania şi s-a întors în Reich cu noi puteri de muncă.

De ce a fost schimbat tocmai maiorul von Oertzen? Cine poate să afirme astăzi de ce a fost schimbat tocmai maiorul von Oertzen?

Poate că lucrul acesta s-a făcut în legătură cu a treia întîmplare care i-a ieşit în cale. A treia întîmplare este şi mai uimitoare.

Maiorul von Oertzen e trimis la Academia militară a statului major, tocmai în vremea cînd acolo se concentrau cadrele de comandanţi ai Wehrmachtului, care urmau să formeze scheletul noii armate. Cînd va veni ziua, Wehrmachtul se va înălţa din cenuşă, ca pasărea Phoenix din poveste, spre a apuca pe vechiul drum bătătorit al războaielor.

Tocmai în acest cerc a fost introdus maiorul von Oertzen, bărbatul care s-a întors din Statele Unite ca elev bine notat al şcolii „Strategic Service".

Toate astea se întîmplau în anul 1944, cînd nazismul horcăia în agonie. Führerul se pregătea de plecare, însă generalii voiau să rămînă. Generalii căutau ajutoare pentru viitor.

Maiorul Oertzen adusese instrucţiuni din Statele Unite : vor avea ajutorul dorit.

— E necesar să fiţi informaţi — spuse maiorul B-er — despre spiritul unora din declaraţiile cu care maiorul von Oertzen a intrat în cercul de încredere din care făceam parte şi eu.

B-er aparţinea acestui cerc de încredere, ceea ce de altfel nu schimba nimic din realitatea că în noptiera lui se găsea cartea lui Lenin cu scoarţe roşii, scrisă cu litere mărunte şi cu adnotări pe margini, din care oricine putea să tragă concluzia că fusese citită temeinic şi cu grijă.

Declaraţiile maiorului von Oertzen nu constituiau o noutate. Se repeta în ele un motiv arhicunoscut, iar pentru caracterizarea lor e de ajuns următorul citat :

„După război, americanii vor intra cu siguranţă în conflict cu Uniunea Sovietică. Cercurile militare ale Statelor Unite mi-au subliniat de mai multe ori că sînt hotărîte să nu distrugă armata germană care, cu experienţa ei de război în condiţiile de iarnă din Rusia şi prin cunoaşterea strategiei ruseşti, va fi un aliat nepreţuit în războiul contra bolşevismului."

Asta a spus maiorul Oertzen, absolvent al şcolii de spionaj din America, în februarie 1945, în timp ce preşedintele Americii, Franklin Delano Roosevelt, semna la Ialta convenţia, al cărei unic paragraf spune, după cît mi-aduc aminte :

„Intenţia noastră nezdruncinată e de a nimici militarismul şi nazismul german şi de a face ca Germania să nu mai ameninţe niciodată pacea lumii. Sîntem hotărîţi să dezarmăm şi să risipim forţele armatei germane, să sfărîmăm pentru totdeauna Statul Major German, care a pregătit fără încetare reînvierea militarismului, să înlăturăm sau să distrugem tot armamentul de război german. Sîntem hotărîţi să desfiinţăm sau să supraveghem toată industria germană care ar putea fi folosită pentru producţia de război, să ne îngrijim de pedepsirea urgentă şi justă a tuturor criminalilor de război şi de despăgubirea totală, cu

mărfuri, pentru distrugerile pricinuite de nemţi, să exterminăm partidul nazist, legile, organizaţiile şi instituţiile naziste, să înlăturăm orice influenţă militară şi nazistă din instituţiile publice şi din viaţa culturală şi economică a poporului german. In sfîrşit, de comun acord, trebuie să luăm în Germania măsuri indispensabile pentru pacea viitoare şi pentru siguranţa lumii. Nu avem de gînd să nimicim poporul german, însă numai după distrugerea nazismului şi militarismului se va putea naşte speranţa că germanii vor trăi demn, şi atunci se va găsi şi pentru ei un loc în sînul comunităţii popoarelor."

Dar preşedintele Roosevelt era un om bătrîn şi bolnav, iar ziua morţii lui a fost desigur de pe atunci însemnată pe ultima filă din cartea vieţii.

— Roosevelt a fost un slugoi jidănit ! spunea maiorul von Oertzen.

Şi spunea aceasta din două motive. Intîi, ca să arate că spiritul mucegăit al democraţiei lui Roosevelt nu i-a murdărit puritatea convingerilor, şi al doilea, fiindcă asta era credinţa lui.

— In America se ridică noi forţe dinamice — a spus maiorul von Oertzen. Aceste forţe nu suportă bolşevismul alături de ele.

Maiorul von Oertzen nu era numai un flecar. Toţi care veneau în contact cu el îşi dădeau repede seama că prin gura acestui om vorbeşte viitorul.

Viitorul însemna epoca imperialismului american.

Fiecare imperialism are nevoie de mercenarii săi. In timp ce soldaţii celui de-al doilea război mondial mureau în tranşeele din lumea întreagă, în intimitatea camerelor de la Academia militară a statului major german, sub supravegherea agentului american, se pregătea planul pentru reînvierea postbelică a armatei germane.

Planul era foarte cuprinzător şi amănunţit.

— Planul identic din anul 1918 — a spus B-er — a fost alcătuit atunci cu mai puţină grijă. Precizia şi desăvîrşirea creierilor comandanţilor germani au apă-

rut acum pentru cea din urmă oară cu o strălucire nemaivăzută.

Planul avea următorul conţinut :

„1. Se va forma un stat major care să numească de îndată pe şefii diferitelor raioane şi comandamente militare.

2. Numele persoanelor din statul major sînt absolut secrete. Niciunul din membrii organizaţiei nu trebuie să cunoască numele celor din statul major şi nici adresa locuinţei lor.

3. Contactul va fi menţinut cu ajutorul oamenilor de legătură şi al curierilor. Omul de legătură va cunoaşte numai persoana cu grad imediat superior şi pe un subaltern cu grad imediat inferior.

4. Activitatea organizaţiei pentru reînvierea armatei germane va fi determinată de condiţiile viitoare şi va fi împărţită în faze divizate pe anumite perioade. În prima fază, care va cuprinde primii doi ani de ocupaţie, e necesar ca fiecare din factorii răspunzători ai organizaţiei să obţină un post corespunzător în viaţa publică sau economică — de preferinţă în industrie. Din aceste locuri, fiecare din membrii organizaţiei va relua prin toate mijloacele posibile legătura cu foştii ofiţeri, notînd cu grijă observaţiile lor despre persoanele cu care vin în contact şi care ar fi dispuse să intre în organizaţie. Acolo unde va fi cu putinţă, se vor crea unităţi ofiţereşti ilegale sau se vor cerceta părerile subofiţerilor şi soldaţilor în legătură cu reînvierea Wehrmachtului. Scopul acestei perioade, care cuprinde primii doi ani de ocupaţie, este crearea unui nucleu de cadre ofiţereşti de încredere, care să fie gata a-şi face datoria neîntîrziat.

5. A doua fază — de la sfîrşitul celui de-al doilea pînă la sfîrşitul celui de-al patrulea an de ocupaţie — are următoarele sarcini : întărirea cadrelor ofiţereşti angajate şi înainte de toate încadrarea în muncă a tinerilor ofiţeri. În cursul celui de-al treilea an se vor face liste amănunţite de subofiţerii şi soldaţii de încredere. În această perioadă e necesar să se reia le-

gătura cu cercurile politice şi să se creeze cadre reprezentative pentru menţinerea relaţiilor importante. Scopul acestei faze, care cuprinde al treilea şi-al patrulea an de ocupaţie, e să se alcătuiască în toate raioanele militare grupe capabile de acţiuni. Aceste grupe vor servi ca instrumente de presiune asupra cercurilor politice, ca şi pe lîngă cercurile administrative de ocupaţie. Asupra altor iniţiative va hotărî statul major, care va ţine seama de situaţia politică internaţională şi de starea în care se află ocupaţia străină în momentul respectiv. E de presupus că atît statul major, cît şi elementele de bază ale armatei vor fi puse la punct în decurs de cinci ani."

Acest document a fost scris în februarie 1945. Exact la sfîrşitul războiului. Vai de acela care nu l-ar fi luat în serios !

O copie după acest document a fost depusă în arhiva Academiei superioare de război.

Toţi membrii organizaţiei au primit legitimaţii false. Oamenii devotaţi partidului nazist şi „führerului" au dispărut ca nişte umbre din clădirea veche, înghiţiţi de noaptea de primăvară. Toţi au depus jurămîntul şi numai cîţiva n-au fost dispuşi să-l îndeplinească.

Atunci a plecat şi B-er.

Avea în servietă cartea cu scoarţe roşii şi se ţinea de această carte ca naufragiatul de o corabie pe care un val răscolit dintr-o dată i-a adus-o între mîini.

Nu, B-er nu naufragiază.

Toate acestea s-au întîmplat în ziua de 5 mai — ziua căderii Berlinului.

Era cu patru zile înainte de ziua pe care lumea o sărbătoreşte azi ca zi a victoriei.

La 5 mai, arhiva Academiei superioare de război a fost predată comandantului armatelor americane din Bavaria, generalul Patton.

Arhiva conţinea şi copia statutului organizaţiei secrete care activa pentru reînvierea armatei germane. Şi nimeni altul decît maiorul von Oertzen a vizitat

pe generalul Patton la statul său major din Bavaria. Şi într-o englezească ronţăită printre dinţi, el a rostit atunci :

— Am onoarea să vă predau arhiva Academiei superioare de război.

Nu se ştie dacă generalul Patton a citit sau nu acel document atît de interesant care a fost prezentat mai sus cititorilor noştri. E însă sigur că la Washington au fost oameni care l-au citit şi care în timpul lecturii au zîmbit puţin ironic, puţin ruşinaţi, puţin gînditori şi puţin înfricoşaţi.

A fost un joc *va banque* [1].

Dar ce altceva le rămăsese oamenilor dindărătul ferestrelor zăbrelite de la bănci decît jocul *va banque* ? Viţelul de aur pe care îl venerează ei nu cunoaşte altă hrană decît hrana tunurilor.

Au mai îngrăşat ei odată un cîine turbat. Îl chema Hitler şi cuşca lui a fost aşezată chiar la hotarul ţării, de unde răsărea soarele săracilor. Într-o zi, cîinele turbat trebuia slobozit din lanţ, ca să sară asupra soarelui şi să-l sfîşie.

Cum adică ? Poate un cîine turbat să sfîşie soarele ?

Cîinele turbat s-a întors şi a muşcat de mînă pe binefăcătorul său.

Şi iată : abia şi-au lecuit rănile, şi construiesc iarăşi o cuşcă pentru căţeluşii cîinelui turbat. Căţeii sînt mici şi ştiu mai mult să latre decît să muşte, iar soarele e mai mare, mare ca universul, e luminos şi cald.

Dar ce altceva le-a mai rămas domnilor din spatele ferestrelor zăbrelite de la bănci, decît jocul *va banque* ?

Vor să jefuiască banca viitorului omenirii.

Sînt trişori şi au cărţi măsluite.

Una din aceste cărţi măsluite se numeşte „Wehrmacht".

Planul alcătuit în biroul lui Heinrich Himmler de către oamenii în uniforme negre din SS n-a rămas în arhiva Academiei statului major. A trecut zi după zi,

[1] Jocul pe o singură carte. (n.t.)

lună după lună, an după an, şi documentul întocmit de Gestapo şi de statul major, ca un testament pentru generalii care au rămas, a început să apară în carne şi oase. Planul a devenit realitate.

În anul 1946, primele organizaţii subterane ale foştilor ofiţeri ai Wehrmachtului au luat legătura între ele.

Frank Griecksch îl caută pe Runges.

Curierii înghit kilometri peste kilometri, alergînd între Frankfurt şi München, Nürnberg şi Hamburg, Berlin şi Koblenz.

În adevăr — planul a luat fiinţă. Führerul s-a dus, dar generalii au rămas neînduplecaţi şi credincioşi — fereaşcă dumnezeu, nu führerului — neînduplecaţi şi credincioşi ideii militarismului german, de o sută de ori îngenuncheat, de o sută de ori reînviat.

Aşa cum a scris unul dintre ei, generalul von Bernhardi, în cartea intitulată „Viitorul nostru" : „Avem numai două alternative şi nicidecum a treia. Ori stăpînim lumea, ori pierim."

În anul 1946 s-a publicat un document care a însemnat o serioasă contribuţie la planul lui Heinrich Himmler şi al comandamentului pricipal al Wehrmachtului.

Documentul acesta sună aşa :

„Ofiţerul german e prea valoros ca să fie sacrificat. Tocmai corpul ofiţeresc german a contribuit în cea mai mare măsură ca la prima încercare făcută în anii 1914—1918 Germania să devină o putere mondială. Şi tot corpul ofiţeresc a fost acela care a pregătit Germania cu prilejul celei de-a doua încercări de a stăpîni lumea. S-a prevăzut că nici această a doua încercare nu va fi încununată de succes. De astă dată însă eram aproape gata să obţinem victoria şi de aceea ne putem pregăti pentru o nouă luptă. Avem nevoie de ofiţerii noştri. Soldaţi am avut totdeauna cîţi ne-au trebuit."

Între timp, soldaţii orbecăiau prin întuneric, fără nici o nădejde. Oamenilor care au ajuns sub ocupaţia aliaţilor occidentali nu le-au spus nimeni :

— Suflecaţi-vă mînecile şi construiţi-vă singuri casele.

Li s-a vorbit cu totul altfel. Vorbele sunau astfel:

— Vă simţiţi părăsiţi? Nu vă temeţi. Generalii voştri sînt cu voi. Va veni o clipă cînd ziua cea mare se va ivi din nou la orizont. Şi atunci...

De viitorii soldaţi nu s-a îngrijit nimeni. De asta nu-i nici un zor.

— Ca să-i placă cuiva ciorba de la cazarmă, trebuie să-i fie foame în viaţa civilă, spunea totdeauna generalul Halder, unul din bărbaţii din culisele acestei mari piese.

De generali şi de ofiţeri s-au îngrijit însă totdeauna în mod exemplar.

Ce ocupaţie să dai generalilor nazişti şi ofiţerilor de stat major într-o perioadă pe care o parte dintre oameni o consideră vreme de pace, iar altă parte o pauză între războaie?

— Ce ocupaţie? spune B-er. Ce ocupaţie? Asta e o întrebare de prisos.

În timp ce în toate ţinuturile germane — în afară de zona răsăriteană — se înfiinţau pe atunci unităţi militare, aşa cum prevăzuse planul Heinrich Himmler, generalii s-au găsit în faţa altei sarcini: să scrie istoria celui de-al doilea război mondial.

E oarecum ciudată istoria celui de-al doilea război mondial.

Tabăra generalilor a fost aşezată într-o regiune pitorească, la Allendorf, lîngă Marburg. Ofiţerii americani de stat major se duceau acolo ca la ei acasă — de fapt era chiar casa lor — iar ţăcănitul maşinilor de scris, în liniştea molcomă a anilor 1946—1947, era ca o dezmierdare pentru urechile generalilor deprinşi cu zgomotele războiului.

Şeful acestei tabere de neobişnuiţi istoriografi era generalul Halder. Acelaşi general Halder care l-a recomandant pe maiorul Oertzen, agentul serviciului american de spionaj, pentru Academia superioară de

război, unde au luat fiinţă cadrele armatei după capitulare.

Generalul Halder era foarte cunoscut în cîteva cercuri americane, la fel ca şi colegul lui de stat major, Heinz Guderian. Amîndorura li s-au deschis uşile Pentagonului şi amîndoi au pus de atîtea ori mîna pe ivărul acestor uşi, încît au întrecut pînă şi cele mai optimiste aşteptări.

Felul cum s-a scris istoria războiului în tabăra generalilor de la Allendorf lîngă Marburg e o istorie mult mai interesantă decît înseşi paginile aşternute de generalii germani.

În afară de asta: au fost adunaţi acolo numai acei generali şi ofiţeri de stat major care au luat parte la luptele de pe frontul din U.R.S.S. Pentru alte fronturi, iniţiatorii americani ai acestui cerc sui generis de istoriografi n-au manifestat nici un fel de interes. Celelalte fronturi nu-i interesau în nici un chip.

Generalii aveau următoarea sarcină:

Fiecare dintre ei era obligat să reconstituie operaţiile de luptă din cuprinsul sectorului pe care îl comandase — adică desfăşurarea tactică şi strategică. În instrucţiunile întocmite de către organele americane pentru istoriografii de la Allendorf — şi mai tîrziu şi pentru cei de la Neustadt — citim între altele următoarele:

„Un accent deosebit trebuie să se pună pe descrierea condiţiilor geografice ale ţinuturilor respective, din punct de vedere al desfăşurării luptelor. Apoi să se dea aprecieri amănunţite şi cuprinzătoare asupra comandamentului sovietic, ţinîndu-se seamă de diferitele elemente componente, adică de comandanţii inferiori, mijlocii şi superiori. După aceea să se expună experienţa cîştigată în luptele din păduri, din mlaştini, cu partizanii şi mai cu seamă experienţa de război în condiţiile climei din Rusia."

Astfel de recomandări a făcut statul major american generalilor germani din şcoala de istoriografie de la Allendorf lîngă Marburg.

S-au împlinit numai șase ani de cînd s-a uscat cerneala pe pergamentul tratatului de la Potsdam.

Odată, istoriografii au fost vizitați de maiorul B-er, care în vremea aceea se îndrepta spre o nouă concepție despre lume și viață. În timp ce generalii se ocupau cu istoria războiului împotriva Uniunii Sovietice, B-er se interesa de istoria Germaniei. Și el a tras de aici cîteva învățăminte.

S-a spus mai sus că B-er era un ofițer capabil, dar că punea accentul mai mult pe economia politică decît pe ordinele semnate de colonei și generali. Pentru studiul economiei politice e însă nevoie, în afară de voință, și de o altă condiție indispensabilă : pacea.

Calea lui B-er, care pornește de la descoperirea cărții cu scoarțele roșii, a dus către un sfîrșit logic. Din purtător al Crucii cu frunze de stejar, B-er a devenit un luptător pentru pace.

Ochii lui aveau mai înainte o ușoară strălucire rece și ironică. Erau ochii unui om ale cărui sentimente erau încorsetate de curelele ofițerești — ochi pătrunzători, pe jumătate închiși, totuși indiferenți pentru cariera de ofițer. Acum s-a aprins în ei o flacără vie, agitată și fierbinte. E flacăra unei febre care cuprinde pe toți cei ce caută adevărul. În această flacără s-a mistuit, ca pe un rug, în cenușă, trecutul lui B-er.

A încercat să discute cu generalii de la Allendorf lîngă Marburg.

Discuția a fost anevoioasă și obositoare și s-a terminat în așa fel, încît a doua zi generalii n-au mai răspuns la salutul lui B-er. B-er era fără îndoială un om slab, care prefera pacea în locul războiului și munca în locul răzbunării. Era fără îndoială un om blajin — dar cum de știa atîtea lucruri ?

În adevăr, B-er știa foarte multe lucruri. De astă dată nu le-a mai păstrat pentru sine. A declarat război războiului și a început să lupte cinstit, așa cum îi era obiceiul.

Se părea că arsese în urma lui punțile care îl duceau spre pieire. Totuși, se întorcea mereu înapoi, deoarece pe malul celălalt se petreceau lucruri foarte importante.

De ce oare avea nevoie statul major american de informații în legătură cu condițiile de luptă din bălțile bieloruse ? De ce avea nevoie statul major american de informații privitoare la condițiile de luptă cu partizanii din ținutul Vinnik, în Republica Socialistă Sovietică Ucraineană ?

Ne aflăm în anul 1947 și sînt numai doi ani de la cel mai groaznic război din istorie.

Dictează aici cu toată stăruința generalul Allinger, ultimul comandant al unităților germane din Crimeia. E un om cu un trecut interesant — un istoriograf tipic de la Allendorf. A fost atașat militar german la Moscova și era cunoscut ca specialist în adevăratul înțeles al cuvîntului. După aceea a comandat unități germane în diferite sectoare ale frontului — în Caucaz, în Crimeia, în Ucraina de răsărit și de apus. Acest general Allinger e un om care știe multe, și desigur că istoria scrisă de el va avea valoarea ei.

Pe de altă parte, la caracterizarea lui trebuie să mai adăugăm un lucru :

Generalul Allinger se află pe lista sovietică a criminalilor de război germani. El a dat ordin să fie împușcați mii de copii și de femei în orașul Kerci din Crimeia. A doua zi după această crimă pămîntul părea încă viu. N-au murit tot cei împușcați și trupurile lor se mișcau ca un cutremur sub stratul subțire de pămînt care îi acoperea. Dar acest cutremur nu l-a atins pe generalul Allinger. Acum își scrie amintirile din campania din Crimeia și e plătit de patronul său, statul major american.

Aproape toți generalii din taberele de la Allendorf și de la Neustadt sînt trecuți pe lista sovietică a criminalilor de război.

După ce au terminat de scris istoria războiului împotriva Uniunii Sovietice, generalii de la Allendorf și de la Neustadt au plecat la noile lor posturi.

Manuscrisele lor au călătorit peste Ocean.

Cine o să învețe din ele și în ce scop ? In ce scop mai pot fi de folos memoriile generalilor și coloneilor naziști ?

Intre timp, generalul Halder a publicat opera de încoronare a vieții sale. Cartea se numește „Comandantul Hitler". Pe copertă îl puteți vedea pe führer privind cu încredere spre viitor. E o copertă care garantează conținutul, și cartea generalului Halder se vinde ca pîinea caldă. O astfel de carte conține multe calorii și a plăcut multora, chiar mai mult decît cele mai bune conserve americane.

Învățătura morală care se poate trage din această carte poate fi rezumată astfel :

Adolf Hitler a fost în adevăr un om bun și n-a avut gînduri rele față de noi. A fost un om bun, însă un comandant prost. Dacă ar fi dat ascultare sfetnicilor experimentați din statul major și n-ar fi ținut cu tot dinadinsul să pună în practică concepțiile lui naive, toate ar fi ieșit altfel. Din führer n-a mai rămas acum decît cenușă, iar noi, statul lui major, stăm de strajă. Noi, statul lui major, stăm de strajă, și dacă n-o să se amestece nimeni în treburile noastre, o să le arătăm tuturor ceea ce führerul n-a putut face.

Hitler privește de pe coperta cărții generalului Halder.

Guvernatorul american de atunci, generalul Clay, a citit cartea în manuscris. Nu i-a plăcut coperta, totuși a spus :

— Am venit aici să-i învățăm pe nemți democrația. Deci nu le putem interzice să publice ce vor. Lucrul acesta nu-l putem interzice.

Erau două zile după ce fusese interzisă singura revistă comunistă din bazinul Ruhrului.

Pe de altă parte, în librăriile de la Frankfurt pe Main au apărut scrisorile din închisoare ale generalului Jodl. Scrisorile erau însuflețite de un nestins devotament față de Hitler și de hotărîrea de a-și da viața

pe altarul celui de-al treilea Reich. După toate presupunerile, aceste scrisori au fost apocrife.

După aceea a apărut o carte despre mareșalul Rommel. Ea se intitula : „Prietenul nostru Rommel".

In vremea asta, generalul Halder a fost primit de Konrad Adenauer.

La orizont apare și generalul von Mannteufel. Același care, ceva mai tîrziu, a scris o scrisoare confidențială cumnatului său, guvernatorul american din Germania occidentală. Scrisoarea se termina cu cuvintele :

„Wehrmachtul trebuie să reînvie. Altcineva nu-i în stare să salveze cultura occidentală."

Statul major l-a numit pe generalul Mannteufel ofițer de legătură între guvernul de la Bonn și Wehrmacht. Căci planul lui Heinrich Himmler spunea foarte clar : „In această perioadă e necesar să se reia legătura cu cercurile politice și să se creeze cadre reprezentative pentru menținerea relațiilor importante."

S-a încheiat prima fază a planului.

Baza organizatorică a fost pregătită.

Oamenii din planul lui Himmler au acum existența asigurată. Niciunul dintre ei nu se află printre cei patru milioane de șomeri din Germania occidentală.

Cercurile industriale și financiare au avut o profundă înțelegere pentru concepția planului Himmler. Ce n-a reușit întîia oară, trebuie încercat încă o dată. Monopolurile și armata au găsit din nou un limbaj comun.

In practică, lucrurile arătau cam așa :

In funcția de comandant al celui de-al cincilea raion militar a fost numit generalul Weiel, cu sediul la Stuttgart.

Deocamdată, însă, generalul Weiel nu poate să apară în calitate de comandant al celui de-al cincilea raion. De asemenea nu poate purta nici uniformă și nici revolverul pe care i l-a dăruit în 1943 un oarecare baron din Bruxelles.

Generalul Weiel nu poate face acest lucru. Deocamdată nu poate.

Poate ocupa însă postul de director al celei mai mari case de comerț din Stuttgart și poate dovedi că printre salariații acestei case de comerț se află numai foști ofițeri ai Wehrmachtului, inițiați în planul lui Himmler.

Lucrul acesta îl poate dovedi generalul Weiel. Casa de comerț de la Stuttgart aparține unei societăți, în al cărei consiliu de administrație se află bancherul Pferdemenges. Unul din aceia care, împreună cu Fritz Thyssen și Alfred Krupp, au deschis drumul pentru ca führerul și tovarășii săi să poată ajunge la putere.

Acum bancherul Pferdemenges ajută organizația „Bruderschaft". Și membru în această organizație e și generalul Weiel, comandantul celui de-al cincilea raion militar.

Așadar, de ce să nu poată fi generalul Weiel directorul casei de comerț care aparține bancherului Pferdemenges ?

Căci un paragraf din planul lui Himmler spune: „E necesar ca fiecare din factorii răspunzători ai organizației să obțină un post corespunzător în viața publică sau economică — de preferință în industrie."

Bancherul Pferdemenges a deschis calea lui Hitler spre putere.

Cui îi mai deschide acum drumul ?

Unde se ascunde statul major ?

În statul major nu se află nici generalul Mannteufel, nici generalul Guderian, nici generalul Halder.

Și asta, fiindcă paragraful 2 din planul lui Himmler spune : „Persoanele care alcătuiesc statul major nu trebuie să fie cunoscute de nimeni".

Așadar, unde se ascunde statul major și cine îl conduce ?

Ființează o serie întreagă de organizații publice, militare și paramilitare, iar Konrad Adenauer, cancelarul guvernului de la Bonn, a trimis tuturor guvernelor regionale o circulară în care hotărăște :

„Dați ajutorul necesar asociațiilor de rezerviști, de foști prizonieri, de foști subofițeri și ofițeri. E necesar

să asigurați acestor asociații spațiu locativ și, acolo unde este nevoie, chiar ajutor bănesc".

Acțiunea de ajutorare a ieșit la iveală și în momentul cînd fiecare din membrii acestor organizații a fost obligat să completeze un amplu chestionar, în care principalele întrebări erau acestea :

„Ce arme știți să mînuiți mai bine ?"

„Cît timp ați luptat pe frontul sovietic ?"

„Aveți în familia dumneavoastră adepți ai partidului comunist ?"

Ființează aici organizația „Bruderschaft", în care nu se manifestă nici un curent doctrinar sau extremist.

Ființează aici o asociație a soldaților de pe front, întemeiată de colonelul de stat major Runges.

Dar toate acestea sînt organizații legale, care au luat ființă în perioada prevăzută pentru faza a doua a planului.

Unde se află însă statul major ?

— Să vedem dacă ghiciți cine va apare acum la orizont ! spune B-er.

E relativ ușor de ghicit cine va apare acum la orizont.

Cine altul decît maiorul Oertzen, agentul serviciului american de spionaj !

Și B-er povestește :

— În anul 1948 a venit la mine un om care s-a prezentat drept căpitanul Wischardt din Hamburg. Și el mi-a spus : „M-a trimis Oertzen".

I se transmitea lui B-er un ordin de la statul major. Ordinul spunea ca el, B-er, să preia comanda organizației militare din Württemberg-Baden. Era vorba de reorganizarea cadrelor, în spiritul celei de a doua faze din plan. Ordinul era semnat de maiorul Oertzen.

De fapt era semnat de colonelul Oertzen. Armata germană nu există, însă maiorul Oertzen a fost înaintat la gradul de colonel. În același timp e și directorul unei firme americane de export. Ocazional, poate arăta și o legitimație de la CIC. Trăiește la Hamburg sub numele lui adevărat.

— CIC e de fapt statul major secret — spune B-er. Deocamdată CIC, căci se cunoaşte obişnuinţa generalilor germani de a se lăsa conduşi de stăpîn, dar asta numai pînă în ziua „care va veni".

Abia acum se închide caietelul pe care stă scris: „Tratatul de la Potsdam."

Piesa cea mare a lui Heinrich Himmler a devenit marea piesă a Statelor Unite.

B-er nu vrea să fie pion în această partidă de şah. El spune:

— Tocmai pentru că sînt unul dintre ei, îi urăsc. Şi-i urăsc cu atît mai mult, cu cît mă aflu în mijlocul lor şi ştiu încotro merg. Eu am cunoscut lumea nouă, şi în această lume nouă vreau să trăiesc şi să lupt pentru pace.

B-er locuieşte la Berlin, în capitala Republicii Democrate Germane.

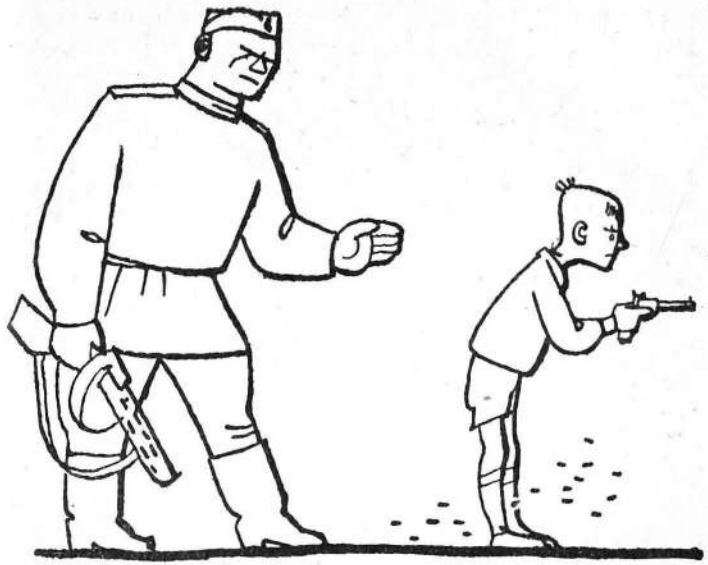

COPIII

„Copiii — spunea locotenentul de gardă Alexei Gavrilovici Nesterenko, acela care în 1945 a străbătut cu sabia în mînă străzile Berlinului, ca să-i dezveţe pentru totdeauna pe nemţi de a mai mînui sabia — copiii sînt ca ceara. Din ceară faci ce vrei. Un vultur sau un broscoi, o inimă sau un cuţit. Depinde ce anume vrei să faci, ce mînă şi ce fel de suflet ai".

Locotenentul de gardă Nesterenko surîdea grav, aproape gînditor. Aşa cum zîmbim în clipa cînd se trezeşte în noi o veche amintire şi cînd cuvintele nu mai sînt de ajuns.

Locotenentul de gardă Nesterenko s-a născut la Volceansk, în ţinutul Harkov, şi răspîndea miros de cernoziom ucrainian şi de curele ofiţereşti din piele galbenă, bună. Avea faţa arămie şi brăzdată, dar nu de patimi, ci de vînturile tuturor fronturilor sovietice — de viscolele de la Murmansk şi de vipiile fierbinţi din stepele de la Marea de Azov pînă la Marea Neagră. Avea ochi albaştri care priveau cu blîndeţe de porumbiţă. Nici n-ai crede că Ordinul Gloriei pe fond verde, care străluceşte la pieptul său, a fost cucerit după două zile de foame şi de lupte sîngeroase. Adică după săvîrşirea unor fapte cu adevărat vitejeşti.

„Copiii sînt ca ceara" — zicea locotenentul de gardă Alexei Gavrilovici Nesterenko.

Şi acum am să vă povestesc ceva :

„Am sosit la Berlin după un drum foarte lung. Nimeni nu-şi poate închipui de la ce depărtare am venit. Pe drum am văzut copii aruncaţi, ca nişte pietre, în fîntîni. La Kameneţ Podolsk era o fîntînă adîncă — ştiţi, o fîntînă ucraineană, fără fund şi nespus de liniştită. Şi toată era plină de trupuri de copii. Aşa că, dragă tovarăşe, din aceste fîntîni am sorbit eu mînia şi curajul. La Varşovia am văzut un copil evreu care înnebunise. Avea şapte ani — şi cinci ani din viaţă i-a petrecut într-o groapă săpată alături de o umblătoare. Oamenii de bine îi duceau acolo, o dată pe zi, pîine şi apă. Copilul avea şapte ani şi nu ştia să vorbească. Scotea doar sunete neînţelese, cu un glas gîjîit ce părea că vine de dincolo de mormînt. Avea oase mici şi strîmbe, iar ochii adînci şi negri. Ochi de nebun, în care ardea sufletul unui om. Era unul din puţinii copii care mai rămăseseră din ghetoul de la Varşovia.

Aşa ceva n-am mai văzut niciodată în viaţa mea. Şi de aceea cînd în luna mai am sosit la Berlin, ura din mine nu mai cunoştea margini.

Îmi amintesc de o întîmplare din copilărie. De fapt nu e o întîmplare. Într-o zi a căzut de pe acoperişul casei un pui de barză şi a murit. Nimeni n-a izbutit să mă liniştească : nu mă mai puteam opri din plîns.

Am plîns şi după o lună, cînd îmi aduceam aminte... Dar ce să mai vorbim, şi-acum îmi vine să plîng. Asta v-o spun ca să înţelegeţi ce s-a întîmplat cu mine cînd am luptat pe străzile Berlinului. Ura din mine nu mai cunoştea margini şi aş fi vrut ca automatul meu să nu se mai oprească nici o clipă.

Şi-acum să ne întoarcem la ale noastre, urmă locotenentul de gardă Alexei Gavrilovici Nesterenko. Cucerisem o stradă din Berlin : luptam la baionetă pentru fiecare casă, trebuia să le cucerim ca pe nişte forturi. În cele din urmă am curăţat totul — şi s-a aşternut liniştea. O linişte de război... nu ştiu dacă aţi cunoscut vreodată aşa ceva... O clipă de tăcere mormîntală, cînd totul îţi pare mai groaznic ca oricînd. Atunci simţi şi oboseală, şi ură, şi foame, şi sete. Cel mai bun lucru, în asemenea clipe, e să fumezi. E o veche reţetă ostăşească. Tragi de două ori din ţigară şi deodată te simţi mai bine.

Mi-am răsucit o ţigară din mahorcă. Pot să vă spun că nu puteam suferi ţigările germane : erau iarbă, nu ţigări. În jurul meu e linişte şi eu fumez, însă ceva nu-mi dă pace. Ce naiba o fi ? mă întrebam. Împuşcături ? Nu, nu erau împuşcături. Erau un fel de pocnituri slabe, însoţite de licăriri — nişte plesnituri copilăreşti, trandafirii, de parcă ar fi tras nişte pitici cu tunuri mititele. Ce naiba o fi ? mă întrebam. Mă uit în sus — o fereastră de la etajul doi. Într-o clipă sînt acolo — şi ce să vezi ? Haide, ghiciţi ce-am găsit acolo ! spuse locotenentul Nesterenko, şi pe faţa lui se aşternu surîsul care apare totdeauna în clipa cînd se trezeşte în noi o veche amintire şi cînd cuvintele nu mai sînt de ajuns.

La fereastră sta un copil, care să tot fi avut opt ani. Ţinea în mînă un pistol de jucărie şi alături avea o cutie cu capse. Trăgea fără încetare. Îl iau de guler... S-a speriat îngrozitor, şi cu toate astea îşi îndreptă spre mine fleacul lui de pistol. Avea nişte ochi îndărătnici şi răi. Nu erau ochi de copil. Nu, nu erau ochi de

copil, ci ochii unui animal sălbatic și nerod, așa cum îl crescuseră fasciștii.

— Ce faci, măi? îl întreb eu. Tragi în Armata Roșie?

El tace și se uită la mine, de parcă ar fi fost gata să mă muște.

Ce să fac cu el? gîndesc eu. Ce-i de făcut. Asta nu mai e copil. Ce să fac cu el?

Și ochii aceia — de i-ați fi văzut ochii...! Ce-au făcut din acești copii, nemernicii!

In clipa aceea se auzi trecînd pe stradă bucătăria noastră de campanie. Ședea în ea bucătarul Trofin, pufăind dintr-o lulea nemțească și rîzînd mulțumit — avea un rît ca de porc. Și mirosea a borș de-ți lăsa gura apă. Și deodată nasul copilului s-a subțiat, iar gîtul lui sfrijit a început să cînte ca o armonică. Și băiețelul s-a făcut deodată mic și mi-a părut atît de slab și de nenorocit cu pistolul lui de tablă, încît i-am strigat bucătarului Trofin:

— Trimite încoace o gamelă cu borș și un coltuc zdravăn de pîine!

Mă gîndeam: o să suporte sau nu?

Copilul a început să înfulece. Mîna îi tremura cumplit, încît ciorba aluneca mai mult pe dușumea decît în gura lui. Atunci i-am luat lingura din mînă — deși n-am nici un fel de experiență în această privință, știți, sînt încă necăsătorit — i-am luat deci lingura și i-am dat eu să mănînce. Să vă spun drept, a fost primul copil, de cînd mă știu, pe care l-am hrănit cu mîna mea. Și pistolul... pistolul zăcea pe fereastră.

După aceea a plesnit ceva în el ca o coardă de vioară. A început să plîngă cu glas tare, tremura ca varga și răcnea de mama focului. L-am strîns la piept și nasul îi curgea fără încetare, de mi-a udat leoarcă bluza de gimnastică pe care o aveam pe mine.

Asta e întîmplarea pe care am vrut să v-o istorisesc.

Acum, de cinci ani, sîntem prieteni.

In fiecare săptămînă vine la mine la Potsdam. L-am învățat limba rusă și-i împrumut cărți. Ieri i-am împrumutat „Copilăria" lui Gorki. Ați citit-o, nu-i așa? Poate c-o să înțeleagă ceva din ea. Are acum treisprezece ani — e băiat mare. Și nu-i prost! Unde mai pui că-i trup și suflet alături de noi.

Copiii — spunea locotenentul de gardă Alexei Gavrilovici Nesterenko, acela care în 1945 a venit cu sabia în mînă la Berlin, ca să-i dezvețe pentru totdeauna pe nemți de a mai mînui sabia — copiii sînt ca ceara. Din ceară faci ce vrei, un vultur sau un broscoi, o inimă sau un cuțit.

Și acum să mai fumăm o țigară — spuse locotenentul Nesterenko. Nimic nu-i mai plăcut pe lume decît o țigară bună.

Am fumat fără să scoatem o vorbă. Era o după-amiază de primăvară cu soare, în parcul lui Frederic cel Mare de la Sans-Souci.

Verdeața din parc era proaspătă și vie, ca și culoarea bluzei locotenentului de gardă Alexei Gavrilovici Nesterenko.

ALȚI COPII

Intîmplările vii, omenești, n-au nevoie de introduceri.

Lucrul acesta e foarte adevărat — însă soarta copiilor și a tineretului german e deosebit de caracteristică, și înainte de a ajunge la tulburătoarea lor pedeapsă, să reflectăm, cît de cît, asupra acestor lucruri.

Să ne gîndim la imaginea pe care o trezesc în mintea noastră cuvintele „copiii germani".

Am cunoscut copii germani care au frecventat școlile fascismului, iar imaginea care ne-a rămas în minte poartă pecetea celor ce am văzut la ei.

Ceva mai sus a fost vorba despre generali.

Ne amintim de un domn bătrîn care nu putea să nu se gîndească la cei doi feciori ai săi și la nurorile sale, care au fost prefăcuți în scrum în orășelul Maidanek. Bătrînul spunea :

— Nu văd cauzele pentru care am urî mai puțin pe copiii germani decît pe generalii germani. Și generalii au fost cîndva copii, care au bătut mingea și s-au jucat cu praștia.

Domnul bătrîn care se trecea o dată cu lumea lui, avea dreptul să se înșele. Însă concepția lui — poate exprimată cu mai puțină violență — avea adepți numeroși. Se cuvine deci să repetăm :

Am cunoscut copii germani care au frecventat școlile fascismului, iar imaginea care ne-a rămas în minte poartă pecetea celor ce am văzut la ei.

Dacă s-ar găsi cineva să definească mai precis imaginea care s-a întipărit în ochii și inimile multora cu privire la copiii germani, definiția aceasta ar suna astfel :

Copilul german e ceva care mărșăluiește necontenit în sunetul tobelor brandenburgheze, cu stiletul la cingătoare și cu privirea unui pui de lup neîmblînzit.

Acesta a fost idealul despre copii al führerului și o astfel de imagine s-a întipărit în mintea tuturor celor care au avut prilejul să-i cunoască pe micii semizei din epoca lui Baldur von Schirach, fie în rolul de chinuitori ai pisicilor și bondarilor, fie ca ochitori în ținte vii.

A fost o problemă — de asta nu se mai îndoiește nimeni.

Am cunoscut această problemă în vechiul oraș Lwow. Era cu un an înainte de terminarea războiului, și femeia cu care am stat de vorbă se numea Chana Lewin. Lucrase zece ani în fabrica de bomboane Hazet și avea în viața ei o singură grijă : pe fetița ei Eva, care, scumpe domn, nu avea încă trei ani și știa pe de rost opt versuri și cinci cîntece.

— Dacă aţi fi auzit-o cum cînta un cîntecel despre răţuşte..., murmură ea. Vă spun toate astea, scumpe domn, nu pentru că era fetiţa mea, căci tot nu mai e în viaţă.

„Căci tot nu mai e în viaţă", a spus Chana Lewin cu nişte ochi mai îmbătrîniţi decît şi-i poate închipui cineva. Erau poate cei mai îmbătrîniţi ochi din lume — ca şi cînd Chana n-ar fi avut treizeci, ci un milion de ani.

Soarta Chanei Lewin e în legătură cu soarta copiilor germani. Şi iată cum :

La periferia Piaski din oraşul Lwow s-a înfiinţat un lagăr pentru evrei. In funcţia de comandant al acestui lagăr a fost numit un oarecare Wilhans, care iubea cu o mare duioşie şi cu mult devotament pe soţia sa Elsa şi pe fiică-sa Lotte. Pentru plăcerea soţiei şi fiicei sale, Wilhans a organizat nişte distracţii oarecum foarte neobişnuite. Il scuzau numai sentimentele profunde pe care le avea faţă de familia sa.

Casa în care locuia Wilhans era îmbrăcată de sus şi pînă jos în iederă şi avea două balcoane. De pe unul din balcoane se putea vedea în grădină, de unde adia o puternică mireasmă de trandafiri, astfel că nu se mai simţea mirosul greu care străbătea de la închisoare pînă la vila cu iederă a lui Wilhans. Acolo, pe balcon, familia Wilhans ieşea adeseori în serile de vară şi de toamnă. Şi Wilhans, obosit de pe urma meseriei lui de călău, asculta zîmbind cum fiică-sa recita versuri.

Erau oarecum alte versuri decît acelea pe care le asculta în vremea aceea Chana Lewin. Chana Lewin era închisă în lagărul de la Piaski şi dormea împreună cu fetiţa ei, Eva, pe o saltea de paie putrede, în care nişte păduchi îndărătnici se luptau cu nişte purici şi mai îndărătnici, pentru „spaţiul vital". Singurul lucru care îi ajuta Chanei Lewin să poarte crucea grea de la Piaski erau Eva şi poezioarele ei.

— Ia spune, Eva, poezia cu răţuştele — îi şoptea

Chana Lewin, în timp ce lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraji.

Şi Eva recită pentru a suta oară poezioara ei :

„Inotaţi, răţuşte,
Apa e curată.
Aripi mari şi vouă
Vă vor creşte-odată."

Seara, după masă, Chana Lewin şi sturmbannführerul SS Wilhans se aflau pe aceeaşi treaptă de egalitate. Amîndoi ascultau poezioarele copiilor lor.

Insă peste zi lucrurile stăteau cu totul altfel. Peste zi Chana Lewin era Nr. 195300, iar Wilhans ieşea pe celălalt balcon, de unde putea îmbrăţişa cu privirea tot lagărul. Şi de acolo, ca Zeus din Olimp, arunca fulgere.

Nu-i nici o glumă — Wilhans ieşea pe balcon ca să arunce de acolo fulgere. Ţinea în mînă un revolver marca Parabellum, şi în timp ce ochea, închidea ochiul lui albastru-spălăcit, în care se ascundea moartea. In astfel de clipe, mica Lotte se uita la tatăl ei cu o nemărginită mîndrie copilărească. Inchidea şi ea un ochi şi devenea gravă ca şi tatăl ei.

Şi acum să vă povestesc despre distracţiile oarecum neobişnuite pe care le organiza Wilhans, comandantul lagărului Piaski, în vechiul oraş Lwow, pentru fetiţa sa Lotte.

In fiecare dimineaţă, după cafea, Wilhans ieşea pe balcon — pe acela de unde se putea îmbrăţişa cu privirea tot lagărul — şi sta o clipă locului, rezemat de balustradă. Iar fiică-sa, care avea şase ani, stătea tot rezemată de balustradă.

După aceea, Lotte arăta cu degetul :

— Uuite, acolo, *Vati.*[1]

In clipa aceea, Wilhans închidea puţin ochiul lui albastru-spălăcit şi ochea cu revolverul Parabellum un

[1] Tăticule. (n.t.)

grup compact de deţinuţi din lagărul Piaski. De obicei ochea copiii.

După aceea trăgea.

Era în adevăr ca Zeus din Olimp. Ori de cîte ori îi venea poftă, ieşea pe balcon şi zvîrlea fulgere din revolverul lui de serviciu.

Cînd copilul lovit de glonţ se clătina şi se prăbuşea, Lotte bătea din mînuţele ei mici şi pe obraji îi înflorea o roşeaţă de culoarea vişinei.

— Bravo, *Vati!* striga Lotte. *Nochmals, Vati.*[2]

După aceea arăta cu degetul.

— Uite, acolo, *Vati.*

Şi Wilhans închidea din nou ochiul lui albastru-spălăcit în care se ascundea moartea.

Asta era distracţia de după cafeaua de dimineaţă.

Astfel îşi creştea Wilhans fetiţa, în sufletul căreia cultiva cruzimea necesară pentru copiii cărora avea să le aparţină cîndva toată lumea.

Într-o zi, Wilhans a ieşit ca de obicei în balcon şi a ochit. Lotte a bătut ca de obicei din palme şi apoi a strigat ca de obicei :

— *Nochmals, Vati.*

De astă dată a căzut Eva, fiica Chanei Lewin.

De atunci Chana Lewin are cei mai bătrîni ochi din lume, — ca şi cînd Chana n-ar avea treizeci, ci un milion de ani.

De aceea să nu vă miraţi de Chana Lewin şi nici de alte femei din lagărul de la Piaski, care au văzut pe Lotte Wilhans bătînd din palme pe balcon — să nu vă miraţi că nu v-ar crede dacă le-aţi spune cumva :

— Copiii germani sînt la fel ca toţi copii din lume

Ca şi cînd Eva Lewin n-ar fi putut să se joace cu Lotte Wilhans — ca şi cînd n-ar fi putut să culce împreună păpuşa din cărucior sau să cînte un cîntecel despre roata morii.

Adică ce tot spunem noi ? De ce oare mai spunem lucrul acesta ?

[2] Încă o dată, tăticule. (n.t.)

Eva e moartă.

Dar Lotte ?

Lotte trăieşte.

Ce s-a întîmplat cu Lotte ?

In adevăr, ce s-a întîmplat cu Lotte ?

Fantoma *Hitlerjugend*-ului sperie lumea şi a venit vremea să se lichideze problema copilului german. Dacă încercăm a căuta cele mai nimerite cuvinte cu care am putea să începem, nu ne apare în minte nimic mai frumos decît cuvintele locotenentului Alexei Gavrilovici Nesterenko, acela care în 1945 a venit cu sabia în mînă pe străzile Berlinului, ca să-i dezveţe odată pentru totdeauna pe nemţi de a mai mînui sabia :

— Copiii sînt ca ceara, spunea locotenentul de gardă Nesterenko. Din ceară faci ce vrei, un vultur sau un broscoi, o inimă sau un cuţit.

Şi din copil poţi face de asemenea ce vrei — un vultur sau un broscoi.

Aici nu există altă soluţie decît să tai răul de la rădăcină.

Ne-a ieşit în cale un tînăr care studiază la Universitatea Humboldt din Berlin. Tînărul acesta avea înclinaţii pentru „Faust", din care cita într-una, şi formula cu toată siguranţa verdicte oarecum neobişnuite. In afară de asta folosea adesea cuvintele „bază teoretică" şi manifesta simpatie pentru alte cuvinte tot atît de complicate, cum ar fi : „criteriu", „teză", „suprastructură" şi „mentalitate".

Omul acesta ne-a făcut să căutăm „baza teoretică" a problemei copilului german.

Intenţia noastră iniţială a fost alta. Am vrut numai să vizităm Casa pionierilor germani şi nu să căutăm „baza teoretică". Cînd a auzit aceasta, tînărul de la Universitatea Humboldt vorbi cu o voce care dinainte înlătura orice contrazicere :

— Pentru aceasta trebuie să dobîndiţi o anumită bază teoretică, să vă lămuriţi asupra unor criterii a mentalităţii copilului german.

Aşa fiind, nu scapi nici tu, iubite cititor. Trebuie să

obţii o anumită „bază teoretică", pentru că numai în felul acesta se vor lămuri anumite „criterii" ale „mentalităţii" copilului german...

Ce tot vorbim noi ? Atît de rău ne-a molipsit filozoful de la Universitatea Humboldt ?

Cum adică ? Există oare o mentalitate specială a copilului german ?

Copiii sînt doar copii.

Bine — am văzut-o mai sus pe Lotte care striga *„Nochmals, Vati!"* cînd un copil de altă rasă se prabuşea plin de sînge la pămînt. Au fost în *Hitlerjugend* tineri blonzi — supraoameni — care alergau după prizonierii sfîrşiţi de oboseală, ca să-i lovească cu picioarele peste glezne.

Au fost — asta e foarte adevărat.

Dar de ce erau aşa ?

Pentru că societatea în mijlocul căreia au crescut le-a pus în mînă stilete în loc de cărţi. Pentru că societatea în care au crescut se conducea după legea junglei, iar führerul care îi conducea, cînd auzea cuvîntul „cultură", punea mîna pe revolver. Generaţia care a crescut în fumul rugurilor pe care ardeau cărţile lui Heinrich Heine şi ale lui Romain Rolland, generaţia care a crescut în mirosul greu al cuptoarelor de crematoriu de la Oswiecim şi de la Maidanek a trebuit să se sufoce de fum şi de duhoare, a trebuit să orbească din pricina focului înfricoşător şi neuman al fascismului.

Această generaţie n-a putut vedea mai mult decît carîmbii führerului, care tropăiau peste globul pămîntesc.

— Copiii aşa sînt : pe copii îi cîştigi numai cu adevărul, spune Ivan Volkov.

Tînăra Republică Democrată Germană îi cîştigă pe cei tineri numai cu adevărul.

La o şcoală din Berlin s-au întîmplat următoarele :

Se dădea o lucrare scrisă despre sărbătoarea victoriei. Adică despre ziua de 9 mai, în care a capitulat statul major al lui Hitler.

Învăţătoarea era bătrînă, avea experienţă, însă era nervoasă. Şi era cu atît mai nervoasă, cu cît în ultima bancă şedea un inspector şi scria ceva cu creionul în notesul lui de însemnări.

Învăţătoarea vorbea cu copiii despre lucrarea scrisă.

Lua caietele unul după altul şi spunea copiilor :

— Ilse Vogel — suficient. Rosa Liebig — foarte bine.

Şi aşa mai departe.

Numai la un singur caiet, învăţătoarea a spus :

— Insuficient.

Era caietul Irmei Lustig şi învăţătoarea ridică glasul în aşa fel, încît dintr-însul se desprinse o adevărată revoltă.

— De cîte ori ţi-am spus, Irma, că în clasa mea şi în temele pe care le lucraţi aici nu e voie să mai pomeniţi numele lui Hitler ? Şi tu ce-ai scris în lucrarea ta ?

Învăţătoarea rosti cu supărare aceste cuvinte şi glasul ei răsuna ca un clopot hodorogit.

— Dar eu am scris — răspunse Irma — am scris că Hitler a fost cel mai mare duşman al poporului german. Şi asta e adevărat, nu ?

— Adevărat sau neadevărat, nu-i treaba ta — spuse doamna învăţătoare. Acest cuvînt nu trebuie să mai apară în clasa mea. Ştii bine lucrul acesta, Irma, şi totuşi l-ai scris.

In clipa aceea s-a auzit un fîşîit vehement. Doamna învăţătoare rupea în bucăţi caietul Irmei.

După aceea privi în direcţia băncii unde se afla inspectorul şi, pregătindu-şi un surîs de ocazie, aşteptă încuviinţarea lui binevoitoare.

Dar inspectorul ridică mîna, dorind să ia cuvîntul.

Era tînăr şi lipsit de experienţă şi poate că tocmai din această pricină era un om cu calităţi.

El a spus :

— Daţi-mi voie, copii, să vă povestesc ceva despre Adolf Hitler. A fost un om care nu merită să mai vor-

bim despre el, însă ceva interesant aș putea totuși să vă spun.

Inspectorul a povestit cum capitaliștii l-au ținut pe Hitler la putere și cum Hitler i-a învățat pe copii să urască.

Copiii ascultau cu sufletul la gură.

În recreație, inspectorul spuse învățătoarei :

— Săvîrșiți o greșeală esențială. Îi siliți pe copii ca în unele probleme gingașe să tacă din gură la școală. În felul acesta, pregătiți terenul pentru un nou mit nazist. Nu avem nimic de ascuns în fața copiilor. Lăsați-i să învețe din experiența trecutului !

— Nu cunoașteți mentalitatea copiilor germani, răspunse învățătoarea.

Era dintre aceia care credeau în „mentalitatea" copilului german.

A fost bucuroasă cînd a ieșit la pensie, fiindcă avea nevoie de odihnă.

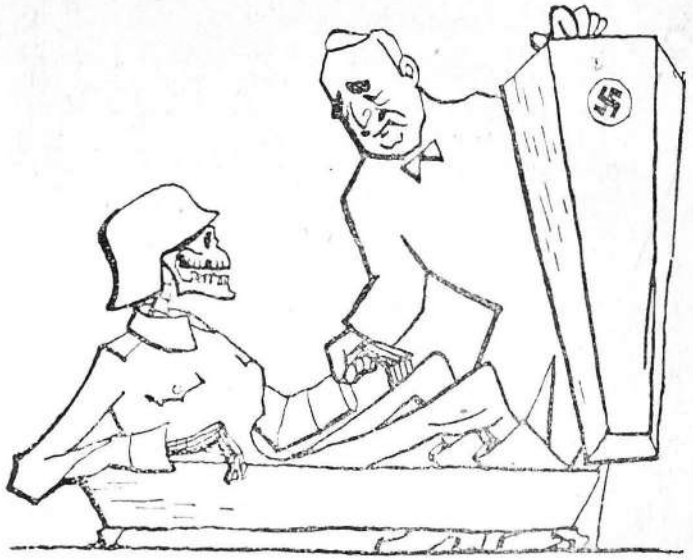

ÎN AUTOCARUL ALBASTRU

Într-o zi ne-am despărțit de Berlin, spunîndu-i la revedere. I-am spus la revedere cu bună știință, nu din simplă curtoazie, deoarece drumul nostru prin Republica Democrată Germană, care începea la Berlin, avea ca țintă finală tot Berlinul. Sau cu alte cuvinte : capitolul acesta nu trebuie considerat ca un sfîrșit al treburilor noastre la Berlin. Ne despărțim de Berlin, făgăduindu-i în același timp că ne vom întoarce.

Era o dimineață de mai, cețoasă și acoperită cu nori, încît singura pată albastră care ne-a ieșit în

cale era un autocar lung şi proaspăt vopsit, cu o tăbliţă neagră pe care scria : *„Sonderfahrt"*.

Asta înseamnă : „Cursă specială".

Era în adevăr o cursă specială. Sau mai bine zis : special era grupul de oameni care călătorea cu acest autocar albastru. Într-adevăr, în el puteaţi întîlni :

a) un turnător din Moscova,
b) o ţesătoare din Leningrad,
c) un maistru miner din Tirana,
d) un mecanic de tren din Plovdiv,
e) un zidar din Bucureşti.

Fără să mai vorbim de ziariştii din Praga, împovăraţi nu atît de geamantane, cît de greutatea misiunii ce li se încredinţase. Autocarul era de construcţie nouă germană, şi asta însemna că nici chiar o asemenea povară nu era de natură să strice tăria pneumaticelor sale. Roţile scîrţîiau pe asfaltul ud, claxonul suna ca o fanfară, şi după o clipă piaţa Thälmann a dispărut în ceaţa ploioasă şi cenuşie.

Ziariştii din Praga au ocupat locurile bune de lîngă ferestre şi-şi mîngîiau notesurile cu pagini încă nescrise. Această ultimă informaţie o dau pentru cititorii naivi. In schimb, cititorii cu experienţă pot afla că ziariştii din Praga s-au şi apucat să îmbuce pîinişele cu salam berlinez, care le fuseseră împărţite la plecare, ca să aibă ce ronţăi pe drum.

Existau însă şi notesurile cu pagini nescrise. Intreaga Republică Democrată Germană era ca o pagină nescrisă în notesul unui ziarist, şi fericit va fi acela căruia îi va fi dat s-o completeze.

In faţa noastră se află o pagină nescrisă dintr-un notes de gazetar — Republica Democrată Germană.

O nouă pagină în istoria Europei.

O nouă pagină în istoria Germaniei.

Ne gîndim la această pagină nescrisă tocmai în momentul cînd autocarul trece pe lîngă reşedinţa administraţiei sovietice de ocupaţie de la Karlshorst.

O casă a cărei istorie e elocventă.

In anul 1944 s-a aflat aici şcoala superioară de război.

In anul 1945 s-a semnat aici capitularea Germaniei.

In 1950 a venit aici delegaţia parlamentului german ca să preia din mîinile generalului Ciuikov frînele administraţiei Republicii Democrate Germane.

In zilele primăvăratice din mai 1945 a intrat în sala cea mare a casei de la Karlshorst generalul Keitel cu aghiotanţii săi. Privea cu uimire în jur şi păşea voinicește. Erau paşii unui om mîndru, victorios, cu toate că venise aici să semneze capitularea forţelor armate germane.

Reflectoarele operatorilor de filme luminau încăperea, microfoanele se cutremurau de năvala vorbelor, iar americanii şedeau alături de ruşi, în timp ce ofiţerii statului major englez spuneau colegilor lor sovietici cu un accent comic :

— *Zdravstvuite !*

După aceea mareşalul sovietic Jukov s-a ridicat şi a spus :

— Cer delegaţiei germane să semneze actul capitulării.

Acum generalul Keitel nu are decît să se apropie de masă, arborînd o mutră care trebuie să însemne pentru istorie măreţia prăbuşirii, dar care acum e fleşcăită de durere şi de laşitate şi înecată în deznădejde.

După aceea generalul Keitel a luat tocul şi a semnat.

Reflectoarele operatorilor au zvîrlit deodată un şuvoi de lumină orbitoare, ca şi cînd în sala întunecoasă de la Karlshorst ar fi năvălit lumina păcii. S-au luminat feţele şi ochii tuturor.

Sergentul sovietic care stătea la intrare a îmbrăţişat pe locotenentul american care stătea şi el la intrare şi i-a spus :

— Pace!

Iar locotenentul american a răspuns :

— *Peace !*

Au trecut cinci ani de la război, şi războiul a fost nespus de greu.

În pieţele din Moscova, Paris, Londra şi New-York a dansat lumea în jurul fîntînilor multicolore. Urechile obişnuite cu exploziile bombelor s-au obişnuit acum cu pocnetele plăcute ale artificiilor. Mamele căutau pentru a suta oară fotografiile feciorilor, le ştergeau grijulii cu mîneca de la haină, şi în inimile lor pătrunse certitudinea : „Acum n-o să mai cadă în război. Se va întoarce cu siguranţă."

Generalul Keitel a ieşit din sala istorică de la Karlshorst cu capul plecat, iar în jurul grumazului i se şi vedeau urmele ştreangului. Artificiile pocneau în lumea întreagă, oamenii se îmbrăţişau şi se bucurau că a venit pacea în lume.

Cum adică ? Cinci ani sînt o vreme atît de îndelungată ? Se pot uita toate după cinci ani ? Copiii care s-au născut în primăvara anului 1945 nu merg încă la şcoală. Ei se joacă cu maşinuţele şi cu păpuşile, învaţă cuvinte noi din limba oamenilor şi ascultă discuţiile părinţilor. Într-o zi ei vor pune întrebarea :

— Mamă, ce e aia război ?

Şi au numai cinci ani.

Cînd s-au născut ei, pocneau în toată lumea artificiile păcii.

Mai înainte ca aceşti copii să fi învăţat să umble, negustorii de vieţi omeneşti, afaceriştii sîngeroşi au hotărît de la înălţimea zgîrie-norilor : „Cele mai bine plătite mărfuri sînt armele."

Şi au început să fabrice arme.

Şi au început să le vîndă.

Mai înainte ca pruncii născuţi în primăvara anului 1945 să spună primul cuvînt, s-a ridicat din profunzimile oceanului ciuperca otrăvită a exploziei atomice. Un nor negru a acoperit firmamentul. De cealaltă parte a oceanului a început să vuiască vîntul de gheaţă al războiului rece. În timp ce ştreangul călăului se înoda de gîtul lui Keitel şi al lui Jodl, gîturile altor generali se îngroşau, iar cefele lor deveneau

stacojii. N-a crescut încă iarbă pe mormintele celui de-al doilea război mondial, şi generalii germani au şi fost poftiţi în Statele Unite să ţină prelegeri la şcolile de război despre luptele în condiţiile frigului polar. Timpul american, care înseamnă bani, a luat-o la goană într-un galop precipitat, ca un cal de curse, şi sub copitele lui de oţel documentele care, în anul 1945, însemnau încă o speranţă a omenirii, s-au prefăcut în pulbere.

Copiii care s-au născut în clipa cînd generalul Keitel a părăsit sala de la Karlshorst abia au început să vorbească. Ţin cu stîngăcie lingura în mînă şi îşi pătează bărbiţele cu supă. Mîinile lor sînt slabe şi nu pot ţine încă nici măcar o lingură.

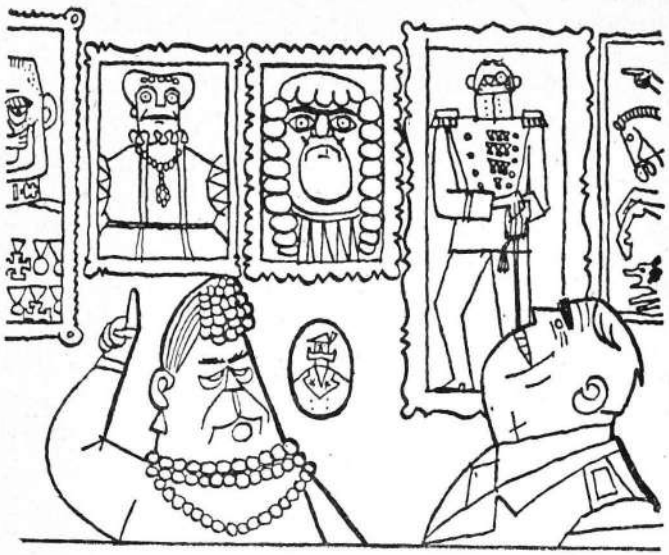

APUSUL ZEILOR

Soarele a strălucit numai o clipă. Ţara Mecklemburgului ne-a primit cu ploaie, şi în acest peisaj ploios autocarul înota ca o fantomă albastră.

Să începi un reportaj politic cu descrierea naturii e desigur foarte palpitant şi s-ar părea chiar inutil. Însă peisajul mecklemburghez, aşa cum l-am putut zări de la fereastra autocarului, face parte din climatul acestui ţinut. Să vorbeşti deci despre Mecklemburg şi să nu spui nimic despre peisaj, înseamnă să spui lucrurile numai pe jumătate.

Ploaia — şi plouă deseori aici — învăluie livezile şi crîngurile din Mecklemburg într-un păienjeniş ar-

gintiu, subţire şi transparent. Nu e o ploaie tristă. Ploaia din Mecklemburg are ceva din vehemenţa primăverii, loveşte cu putere în ferestrele autocarului şi din cînd în cînd se oglindeşte în ea o scăpărare îndepărtată a soarelui ascuns după nori. În jur se aşterne verdeaţă umedă de luncă, dar o verdeaţă care s-ar părea că nu-i destul de verde. Apoi sătuleţe rare cu căsuţe lipite de coastă, deasupra cărora se înalţă conacele iunkerilor, întărite cu ziduri.

Vulturi între lăstuni.

Iunkerii din Mecklemburg.

Acesta este Mecklemburgul — un cuib de vulturi al iunkerilor, al feldherrilor şi freiherrilor [1], ţara latifundiarilor cu concepţii de feudali din evul mediu şi cu inteligenţă de cai de curse.

Iată o casă cu un acoperiş roşu ascuţit. O casă ca un pumnal.

Cancelarul de Fier, principele de Bismarck, care călătorea adesea prin aceste locuri, deoarece aerul din jurul castelelor de vînătoare îi făcea foarte bine, a spus următoarele despre Mecklemburg:

— Cînd mi-e dor de evul mediu german, mă duc la Schwerin. În Mecklemburg s-a oprit ceasul şi s-a oprit tocmai la timp — acolo unde trebuia să se oprească.

Toţi cei care se uitau la timp ca la o apă stătătoare iubeau acest ţinut. Legendele medievale de aici s-au depus ca un sediment, iar boierii de neam, ai căror creieri de copoi n-au putut să înţeleagă glasul istoriei, veneau adeseori aici, ca din acest sediment să vrăjească viitorul Germaniei.

„Aici timpul stă pe loc", a spus Cancelarul de Fier, principele de Bismarck, şi e bine să ne amintim acest citat în clipa cînd pe lîngă noi trece un camion verde, din care străbate şi se pierde în zare cîntecul despre căruţele cu coviltir de la Rostov.

---

[1] Generali şi baroni.

Era un camion militar sovietic.

„In Mecklemburg timpul stă pe loc", spunea Cancelarul de Fier, principele de Bismarck.

Nu, domnule cancelar, timpul nu stă pe loc în Mecklemburg. Timpul aleargă pe şoselele din Mecklemburg în automobile sovietice.

Şoseaua mecklemburgheză se lustruieşte necontenit din pricina ploii. În curînd o să se însereze, şi ultimele licăriri de viaţă din autocarul albastru se sting încet sub picăturile de ploaie, ca o lumînare arsă.

Şi acum să ne oprim oleacă în jurul unei scurte convorbiri pricinuită tocmai de acest peisaj mecklemburghez, melancolic şi umezit de ploaie. Discuţia a avut loc între un gazetar cehoslovac şi un turnător din Moscova.

— *Grustno kakto!* spuse turnătorul din Moscova şi faţa lui era în adevăr tristă.

Avea o vilă dincolo de Kimka, lîngă Moscova, şi-şi aducea aminte că în momentul acesta nepoţelul lui, Serioja, sapă singur în grădiniţă şi o întreabă pe maică-sa: „Mamă, unde e bunicul?"

Trist e peisajul mecklemburghez!

Ziaristul cehoslovac spuse:

— Am citit cîndva că majoritatea santinelelor SS din taberele de concentrare erau din Mecklemburg. Cînd mă uit acum la peisajele astea, încep să înţeleg.

Turnătorul din Moscova dădu uimit din cap. Tăcu o clipă, apoi zise:

— Natura în sine e totdeauna frumoasă. Ea n-are nimic comun cu santinelele din SS.

— Nu m-aţi înţeles — întîmpină gazetarul.

— Ba v-am înţeles foarte bine — răspunse turnătorul Zuravlev. Însă în realitate... în realitate nu-i vorba de peisaj. Orice peisaj e frumos. Lucrul cel mai simplu e ca omul care priveşte natura să fie încălţat şi sătul, să ştie să citească şi să gîndească. Natura în sine e totdeauna frumoasă.

Ziaristul renunţă să mai stăruie, deoarece şi cerul era acum de partea lui Zuravlev, deşi, cu ani în urmă,

el fusese acela care condusese în fabrica „Elektrostal" cercul ateilor. Însă probabil că socotelile dintre turnătorul Zuravlev şi pronia cerească fuseseră lichidate, căci deodată am văzut că cerul palid începe să se înroşească, de unde se putea trage concluzia că în curînd se va ivi soarele. Iar în jur surîdea iarba jilavă şi voioasă, mijeau semănăturile fragede de primăvară din ţinutul liber mecklemburghez...

— Ia priviţi! zise turnătorul Zuravlev.

Şi cu asta s-a încheiat discuţia despre santinelele din SS şi despre peisajul trist din Mecklemburg.

Astea se petreceau în momentul cînd autocarul albastru se apropia de capitala Mecklemburgului, Schwerin.

La Schwerin, turnătorul Zuravlev a mai avut odată dreptate.

Lucrul s-a petrecut la restaurantul „Trandafirul alb", în mijlocul coarnelor de cerb, într-o atmosferă încîntătoare şi lîngă o halbă de bere neagră. Se afla acolo şi Franz Rohling, care arăta ca un pădurar, deoarece purta o pălărie verde cu pană şi mirosea a scoarţă de copac şi a ciulini. În realitate era învăţător. Avea vreo douăzeci de ani şi era de fel din Ruhr. Venise în Mecklemburg — cum spunea el — ca să studieze răul chiar de la rădăcinile lui.

Vezi însă, domnule învăţător, că rădăcinile răului creşteau nu numai din curţile nobililor din Mecklemburg, ci şi din liniştea vilelor de pe lîngă fabricile din Ruhr. Aveaţi mult mai aproape vila Hügel a lui Krupp decît satul Rangow din Mecklemburg, unde sînteţi acum învăţător.

Dar învăţătorul Rohling nu vrea numai să studieze şi să lupte. El este şi aventurier, iar urmărirea iunkerilor e mai aventuroasă decît orice altă aventură.

Să luăm cazul satului Rangow. Încercaţi să găsiţi în secolul al XX-lea ceva mai plin de aventură decît cazul satului Rangow şi al baronului său.

Cînd baronul von Rangow s-a întors din primul război mondial, avea în loc de mînă o proteză, iar în

ochi îi stăruia o lucire sticloasă şi rugătoare ca în ochii unui animal muribund. Baronul von Rangow primise lîngă Pskow o lovitură în cap, iar cîteva schije dintr-un glonţ de mitralieră i s-au oprit pentru totdeauna în preajma meningei. Schijele au atins centrele nervoase ale baronului von Rangow. E drept că aceste centre erau foarte serios atinse încă de pe vremea strămoşilor baronului von Rangow, care au dus-o numai în desfrîu. De aceea ideile baronului von Rangow erau atît de împrăştiate, încît îi venea foarte greu să gîndească.

Dar ce-i trebuie omului gîndire, dacă de la strămoşii săi cavaleri a moştenit un castel şi trei mii de jugăre de pămînt bun în Mecklemburg?

În satul domnului baron trăiau trei sute de ţărani, un administrator, o chelăriţă şi în sfîrşit domnul baron, împietrit şi tăcut, cu buzele strînse şi cu carîmbii de la cizme lustruiţi. Era un sat ca atîtea alte sute de sate mecklemburgheze. Cînd intrai în el, aveai deodată impresia că ai făcut un salt cu secole în urmă şi că de bună seamă calendarul pe care îl porţi în buzunar e numai o himeră şi o ispită diavolească.

— Orînduirea socială din satul domnului baron von Rangow e o orînduire feudală — spuse învăţătorul Rohling din Ruhr. Cînd intri în satul Rangow intri cu amîndouă picioarele în evul mediu.

Asta se petrecea pe vremea cînd ciclotronii uriaşi sfărîmau simburele atomic.

Satul Rangow — după cum am spus, era un sat ca atîtea alte sute — se afla la periferia istoriei. Lumea care grăbeşte înainte, îl lăsase în urmă.

Baronul von Rangow îşi administra astfel satul:

A venit la el ţăranul Fritz Jungmann, unul din cei trei sute de ţărani din satul Rangow, şi i-a spus:

— Aş pleca la oraş, conaşule, nu mai pot trăi aici — mi-e foame.

— Vrei să părăseşti pămîntul strămoşilor tăi? răspunse baronul von Rangow.

Şi în acelaşi timp baronul clipi din ochi, din cauza prea marelui efort de gîndire, şi adăugă cu un glas moale ca seul:

— Daţi-i o sută de lovituri de bită.

Baronul asistă la executarea pedepsei şi-şi încleştă atît de tare pumnii, încît palmele începură să-i sîngereze.

După aceea s-a apropiat de laviţa pe care stătea lungit Fritz Jungmann cu spatele însîngerat, şi luînd bita în mîinile lui delicate şi cu degete lungi, zise:

— Să-i dau şi eu!

Ţăranul Fritz Jungmann a murit.

Ţăranii din Rangow nu puteau să treacă nici un pas dincolo de sat fără învoirea stăpînului lor.

Astea se petreceau pe vremea cînd Adolf Hitler s-a întîlnit pentru prima oară cu industriaşul Fritz Thyssen la Herrenklubul din Düsseldorf.

— Ce-i cu problema reformei agrare? a întrebat Fritz Thyssen. Cum rămîne cu făgăduielile dumneavoastră în legătură cu reforma agrară?

— Reforma agrară nu poate atinge situaţia iunkerilor din Germania — a răspuns führerul. Dacă am lua iunkerilor pămîntul, ne-am frînge noi înşine craca de sub picioare.

Ţăranii din Rangow nu se puteau căsători fără învoirea stăpînului lor.

Dar asta încă nu-i nimic. Ştim alta şi mai şi. În vremea cînd omul sfărîma simburele atomic şi Miciurin altoia vişinii din Ucraina cu meri din republica uzbecă, baronul von Rangow avea încă dreptul primei nopţi. Şi să nu credeţi că nu se folosea de el.

În secolul al XX-lea, în satul Rangow, rămas la periferia istoriei, era încă valabil dreptul primei nopţi. Sau cu alte cuvinte: *Ius primae noctis*.

Astfel arăta Mecklemburgul, unde timpul se oprise în loc.

Din amvonul bisericii li se spunea oamenilor supuşi boierului din această vale a plîngerii că se vor bucura de mîntuirea veşnică şi de fericirea raiului. Boierii îi

cotonogeau însă cu bîta şi cu cravaşa de călărie, iar bătrînele de şaptezeci de ani sărutau mîna coconaşilor de zece ani, spunîndu-le: „Luminăţia voastră".

Procentul de latifundiari era aici de unu la sută, dar ei dispuneau de şaizeci la sută din întinderea pămîntului. Iar ţăranii trăiau în beznă şi erau neştiutori de carte, căci într-o ţară în care era valabil dreptul primei nopţi, nu avea ce căuta învăţătorul.

Se înţelege că problema iunkerilor nu e numai o chestiune a psihopatologilor. Să lăsăm deocamdată soarta satului Rangow şi să prezentăm cititorilor noştri un iunker fără schije în meninge. E vorba de un iunker nu din epoca feudală, ci din perioada capitalistă.

E contele von Gutenow.

Pe contele von Gutenow nu l-am văzut niciodată, lucru care de altfel nu ne supără. Ceea ce e mai interesant e faptul că pe contele von Gutenow nu l-au văzut nici numeroşii locuitori de la Niemburg şi nici cei din cătunele din împrejurimi, adică aceia pe care contele von Gutenow i-a moştenit de la strămoşii săi iunkeri.

Pentru cetăţenii din comuna Niemburg şi pentru cei din cătunele învecinate, contele von Gutenow era o figură legendară ca şi dumnezeu din cer, cu singura deosebire că despre dumnezeu aveau o idee concretă, luată din pozele tipărite într-o litografie de la Schwerin, în vreme ce contele von Gutenow, cîrmuitorul din depărtare al soartei ţăranilor de la Niemburg, exista undeva în ceţuri dese şi de nepătruns. Cu alte cuvinte, era şi nu era. Numai rareori răsuna, dintr-un loc necunoscut al firmamentului, glasul contelui von Gutenow, şi prin mijlocirea prorocului său — administratorul moşiilor din Niemburg — el spunea:

— E necesar ca muncitorii agricoli care îşi îndeplinesc sfînta lor datorie faţă de stăpînul lor, contele von Gutenow, să primească numai douăsprezece mărci lunar, în loc de cincisprezece cît au primit pînă acum.

Toate astea le spunea contele von Gutenow prin gura prorocului său, administratorul.

Era un glas neînduplecat, şi împotriva lui nu exista nici un fel de ripostă. Asta însemna că cei şapte copii ai pălmaşului Randecky — care în cursul lunii următoare avea să primească pentru toţi o pereche de încălţăminte — vor continua să meargă desculţi, chiar dacă în comuna Niemburg au căzut frunzele şi vîntul de decembrie a devenit rece şi aspru.

Aşa vorbea cu iobagii săi contele von Gutenow, iunker din perioada capitalismului.

Vorbea cu ei de undeva, dintr-un loc necunoscut al firmamentului, nevăzut şi atotputernic.

Pentru oamenii care cunosc viaţa, ca de pildă pentru dansatoarele de la barul „Phoenix", contele von Gutenow nu era o figură legendară, iar locul unde putea fi găsit era bine ştiut de aceste persoane. Contele von Gutenow, cunoscut în anumite cercuri sub numele de Lolo, era celebru prin gustul cu care ştia să asorteze culoarea ciorapilor de damă cu culoarea brăţării sau a mărgelelor de la gît. Contele von Gutenow era foarte cunoscut şi popular în barul „Phoenix" şi sosirea lui la bar era o adevărată sărbătoare pentru patronul localului, deoarece notele lui de plată erau mai lungi decît o scrisoare pe care a scris-o vreodată în viaţa lui.

Aşadar, pe contele von Gutenow puteai să-l găseşti cu siguranţă la barul „Phoenix".

Altminteri locuia la castelul mătuşii sale, contesa von Lenau, unde citea toată ziua cărţi despre vînătoare.

Un iubitor de vînătoare ca şi el era şi prietenul său, contele von Hahn. Acesta îşi avea moşia nu departe de Schwerin şi moştenise trei mii de hectare de pămînt, din care cea mai mare parte era acoperită cu păduri.

Contele von Hahn era un vînător pasionat, şi probabil că din această pasiune s-a născut şi prietenia lui

strînsă cu Hermann Göring, care, după cum se ştie, practica vînătoarea cu pasiune.

Contele Hahn s-a făcut celebru pentru vecie prin următorul fapt: a pus să se construiască în pădurile sale o reţea de drumuri asfaltate. Vînătorii cu sînge albastru alergau în galop pe aceste drumuri asfaltate.

Drumurile care duceau spre satele contelui Walter von Hahn n-au fost niciodată reparate. Prin hîrtoapele lor hurducau căruţele hodorogite ale ţăranilor din sate.

Drumurile asfaltate, pentru vînătoarea cerbilor şi porcilor mistreţi, au fost făcute de iobagii lui von Hahn timp de trei ani.

Contele von Gutenow diviniza pădurile, însă era convins că pămîntul arabil rentează mai mult decît goana după vinat. Şi de aceea în castelul mătuşii sale, contesa von Lenau, el se mulţumea să citească numai cărţi despre vînătoare.

Acest castel era al doilea loc unde aceia care cunoşteau bine viaţa îl puteau găsi pe contele von Gutenow. Iar dacă nu e nici acolo, atunci cu siguranţă joacă ruletă într-un loc, a cărui adresă nu putem să v-o spunem, fiindcă e la o şedinţă de la Herrenklub.

Nu trebuie să vă mire faptul că vorbim despre contele von Gutenow la timpul prezent. Contele von Gutenow trăieşte în adevăr, însă a trecut vremea cînd vorbea iobagilor săi de undeva, din înălţimea cerurilor. Deci să ne întoarcem la timpul trecut.

Cu cîţiva ani în urmă — nici nu e atît de mult de atunci — contele von Gutenow avea o mie cinci sute de hectare de pămînt, două uzine mici — dintre care una fabrica granate — cîteva fabrici de bere, optsprezece case de raport şi un cont gras la Dresner Bank. Era un iunker cu nimic mai bogat decît ceilalţi membri ai acestei clase, despre care un anume scriitor spunea: „Germania suferă de o stare de febră cronică şi această stare o creează iunkerii."

Dimpotrivă, am putea spune că Gutenow, contele, a fost de fapt un iunker sărac.

De altfel, ce înseamnă o mie cinci sute de hectare?

Membrii familiei Hohenzollern stăpîneau două sute de mii de hectare de pămînt.

Familia von Armin avea o sută şaisprezece mii hectare de pămînt.

Familia Stolberg dispunea de şaptezeci şi două de mii de hectare de pămînt.

Şi atunci ce însemnau cele o mie cinci sute de hectare de pămînt ale contelui von Gutenow?

Cel mai bogat ţăran din satul Niemburg avea şase hectare.

Lucrurile erau deci foarte clare, şi contele von Gutenow îşi dădea seama de treaba asta şi se temea necontenit. Se gîndea că în creierii întunecaţi ai pălmaşilor săi se iveşte desigur, din cînd în cînd, cîte o idee revoluţionară, infiltrată de agenţii bolşevici. Şi ideea aceasta arăta cam aşa:

De ce contele von Gutenow să aibă o mie cinci sute de hectare de pămînt, în afară de un castel de vînătoare şi alte castele pentru desfătare, iar eu, Hans Müller, muncitor agricol, să nu am nici un hectar de pămînt? Ba, de cele mai multe ori, numai o colibă dărăpănată şi numai douăsprezece mărci pe lună.

Din faţa acestor gînduri nu putea fugi nimeni. Astfel de idei frigeau ca focul.

Baronul von Rangow nu-şi bătea capul cu asemenea erezii. El bătea oamenii cu bîta. Dar contele von Gutenow era un iunker din perioada capitalismului şi dispreţuia metodele feudale ale unor retrograzi. Contele von Gutenow proceda altfel:

— Ascultă, Hans Müller, porc de cîine ce eşti, ascultă ce-ţi spune stăpîntul tău, contele von Gutenow, prin gura proorocului şi administratorului său: Ştii de ce n-ai pămînt, Hans Müller? Pentru că polonezii şi ruşii, precum şi alte popoare înapoiate au pus mîna pe spaţiul vital al germanilor. Ştii cît pămînt e în Ucraina, Hans Müller, şi ce gras e pămîntul acolo? Ştii cît pămînt e în Rusia Albă, Hans Müller, şi cît de gras e acel pămînt? Haide, Hans

Müller, hai să cucerim acest pămînt. Sînt dispus să-ţi fiu general.

Contele von Gutenow dispreţuia pe retrogarzii feudali care înăbuşeau cu bîta ideile revoluţionare ale iobagilor lor.

— Cu canaliile trebuie să te porţi raţional, spunea contele von Gutenow.

Şi formula lui vrăjită în legătură cu spaţiul vital a plăcut atît de mult factorilor de răspundere, încît a devenit ideea conducătoare în politica externă a Germaniei.

In general, această istorie se cunoaşte şi ar fi inutil să ne mai ocupăm de ea pe larg. Gîndurile revoluţionare ale lui Hans Müller au luat-o razna spre răsărit şi spre apus, ca o turmă de oi speriate. Cuvîntul ţărănesc „pămînt" a fost înlocuit cu un termen mai complicat: „spaţiu vital".

Hans Müller privea spre *fata morgana* ţărilor îndepărtate de dincolo de orizontul ceţos, spre care a arătat degetul contelui von Gutenow, şi nici n-a observat că în locul sapei ţine acum în mînă cel mai nou model de puşcă automată fabricat de Krupp.

— Ce să ne mai ascundem după deget? îşi zise Hans Müller.

Ieri încă mai tînjea după un hectar de pămînt. Acum se gîndeşte la o mare moşie în Cuban, cu sclavi albi, cu o fermă pentru găini şi cu un lac pentru raţuşte. Lanurile contelui von Gutenow, întinse cît vedeai cu ochii, şi care foşneau de aurul grîului în mîna lui Hans Müller — aceste lanuri nu le vedea. Avea ochii îmbătaţi de febra spaţiului vital cu care nu avea nici în clin, nici în mînecă.

Era ca Don Quijote — un cavaler rătăcitor al spaţiului vital. Acasă, o mirişte nesfîrşită stătea neatinsă. Erau hectarele concrete ale contelui von Gutenow. Hans Müller devenise numai proprietarul unei fantome.

Această poveste, ca multe altele, are două sfîrşituri. In fiecare din ele, Hans Müller şi-a găsit „spaţiul vital".

Murind, Hans Müller şi-a cîştigat spaţiul vital în pămîntul gras din Rusia Albă sau din Ucraina. Erau tocmai doi metri pătraţi, cu o cruce de lemn pe care stătea scris: „Căzut ca un erou pentru patrie şi führer."

Pentru führer şi pentru patria contelui von Gutenow şi a baronului von Rangow. Pentru iluştrii vînători de porci mistreţi şi pentru regele tunurilor.

Acesta era „spaţiul vital" al lui Hans Müller — cel mort.

Hans Müller cel viu s-a întors în satul Niemburg, la coliba dărăpănată şi la lanurile nesfîrşite ale contelui von Gutenow. S-a întors, a privit în jur, a oftat din adîncul bojocilor şi a aşteptat să vadă ce-o să se întîmple.

Barul „Phoenix" zăcea în ruine. Dar în castelul mătuşii von Lenau, care se afla la apus de Elba, locuia un general de brigadă american. In bucătărie se prăjea carne de porc din conserve americane, iar mătuşa von Lenau umbla de colo pînă colo, cu capul sus şi mulţumită, deşi masa antică din sufragerie scîrţîia sub picioarele sergentului american care fusese detaşat pentru paza personală a generalului de brigadă.

Seara, mătuşa stătea pînă tîrziu cu generalul de brigadă lîngă portretele strămoşilor familiei Lenau. Generalul atingea timid cu degetul vopselele scorojite de pe tablouri, iar mătuşa von Lenau exprima cu glasul cavernos profundul ei dispreţ pentru omul al cărui tată a fost agent de asigurări la Chicago.

Mătuşa von Lenau zicea:

— Aceasta este tuşa mare după tata, Anna von Weisswald. Mama ei a fost doamnă de onoare la prinţesa de Saxa.

Generalul de brigadă ofta într-una.

Se gîndea cît ar fi de frumos să poată lua castelul

mătușii von Lenau, cu mătușă cu tot, și cu tablourile strămoșilor, și să le ducă la ferma lui din Arkansas. Ar putea da ospețe, la care ar oferi numai vin de Rin, marca Liebfrauenmilch, și bere de München. Ar fi un nemaipomenit succes de societate.

Generalul acesta era puțintel romantic, deși avea vădite aptitudini de comerciant. Insă tablourile plesnite ale mătușii von Lenau și vechile morminte din bisericuța de la Lenau îi umpleau sufletul cu un respect plin de neliniști. Părea un boldei printre copoi.

In această casă s-a întors și contele von Gutenow. A fost rănit pe frontul din Crimeea, ceea ce nu i-a răpit nimic din măiestria jocului de cărți numit poker. Cu generalul de brigadă se înțelegea de minune, fiindcă nimeni nu știa să amestece cocktailul în chip atît de delicat și în același timp atît de aromatic, ca Lolo von Gutenow. Era o idilă de castel, peste măsură de frumoasă, iar contele von Gutenow se gîndea numai arareori la hectarele concrete ale proprietății din Niemburg. Nu-i plăcea să-l vadă pe Hans Müller, fiindcă nu suporta mirosul de bălegar, dar și pentru faptul că i-ar fi putut reproșa că nu și-a ținut făgăduiala în legătură cu spațiul vital.

Contele von Gutenow joacă poker cu generalul de brigadă american și așteaptă nerăbdător.

In vremea asta, fereastra gotică din sufrageria castelului Lenau a fost lovită de un fulger din senin. Fulgerul a scris cu litere de foc pe zidul castelului Lenau zguduitorul „mane tekel“ [1]: „In zona sovietică se aplică reforma agrară.“

Și s-au întîmplat următoarele:

Hans Müller care s-a întors din prizonierat era, oarecum, altul decît Hans Müller care plecase să cucerească spațiul vital. Absolvise o școală, ale cărei caiete se scriau cu sînge. Visul despre lacul cu rățuște din Cuban fusese de mult înlocuit cu o poftă arzătoare de răfuială.

[1] „Mane, tekel, phares“ — amenințare profetică, scrisă de o mînă nevăzută pe pereții sălii în care Baltazar, fiul ultimului rege al Babilonului, se deda orgiilor în clipa în care Cirus pătrundea în Babilon. (n.t.)

Hans Müller s-a șters la ochi și a văzut înaintea sa lanurile întinse ale contelui von Gutenow. Le văzuse el și înainte, dar acum parcă le descoperea pentru întîia oară.

— Luminăția voastră — a spus Hans Müller stăpînului său care era departe în apus — vă rog să mă iertați, luminăția voastră, dar cele o mie cinci sute de hectare de pămînt ale dumneavoastră nu sînt oare spațiul nostru vital — al meu și al vecinilor mei? De ce oare să-l căutăm în Ucraina și dincolo de Urali, cînd se află aici, sub nasul nostru, întreg și pipăibil?

Așa a început Hans Müller să împartă pămîntul contelui von Gutenow.

— Cum a putut să permită lucrul acesta guvernul civilizat al Americii? se întreba supărată mătușa von Lenau.

Generalul de brigadă a lăsat ochii în jos în fața privirii atît de pătrunzătoare a Annei von Weisswald, a cărei mamă fusese doamnă de onoare la prințesa de Saxa. L-a năpădit o ură și mai mare împotriva comuniștilor, deoarece s-a convins cu ochii lui cum se săvîrșește nedreptatea împotriva oamenilor nobili și bine crescuți.

— Acolo unde sîntem noi, nu se întîmplă asemenea lucruri. Noi nu sîntem barbari. Știm să apărăm libertatea proprietății.

— Dar Niemburg se află în zona răsăriteană — a spus contele von Gutenow, amestecînd un cocktail amar ca pelinul.

Generalul a închis un ochi. Asta însemna nu numai că împărtășea părerea contelui von Gutenow, ci mai însemna și o promisiune, care nu putea scăpa nimănui. Căci, doar, abia se terminase un război mondial...

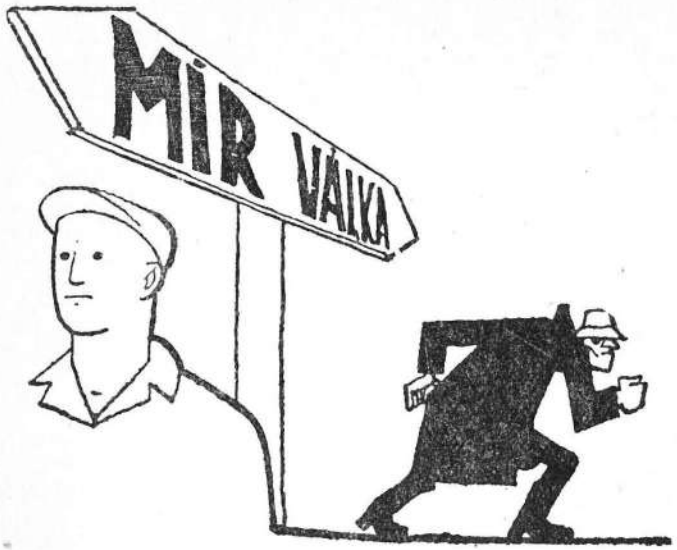

EXPATRIAȚII

Călătoria prin Mecklemburg n-a fost numai o călătorie pentru căutarea iunkerilor, ci și una după expatriați. Pe întinsele hectare ale contelui von Gutenow a obținut pămînt nu numai Hans Müller, pălmaș din Niemburg, ci și Franz Thum de la Klásterec de pe Ohra. Thum s-a mutat în Mecklemburg în anul 1945, care a fost un an de răfuieli.

La fiecare pas vi se întîmplă următoarele în Mecklemburg:

Pe firma unei frizerii stă scris: „Johann Eberle, frizer."

Dacă deschideți ușa, sună un clopoțel, patronul se înclină în fața dumneavoastră, iar ucenicul mătură pe jos. Totul e așezat în ordine. După aceea luați loc pe scaun — bărbierul vă săpunește și-i dă mereu din gură. Sînteți plin de spumă ca un tort de sărbătoare și închideți ochii cînd briciul lucios se apropie de obrazul dumneavoastră. Clopoțelul sună, vin noi clienți, ucenicul mătură. Totul e pus în ordine.

După aceea scoateți din buzunar un pumn de bani de aramă: plata!

Printre ei s-a strecurat și o coroană cehă.

Patronul a zărit coroana.

— O coroană? șoptește patronul. *Schauen Sie*[1], o coroană!

Cîntărește banul în palmă și zîmbește — e zîmbetul unui copil care și-a adus aminte de jucăria pierdută. După aceea spune:

— Eu sînt de la Liberec.

Și spune asta în limba cehă.

După aceea vă invită din nou să luați loc pe scaun. Dacă nu aveți o voință de fier, nu-i puteți rezista. Vă așezați pe scaun și ascultați:

— De ce na-ți spus de la început că sînteți din Praga? V-aș fi făcut imediat masajul feței. La hotelul Pupp am masat pe maharajahul din Jampur. De altfel n-are nici o importanță că nu sînteți maharajahul din Jampur.

În timp ce vă înăbușiți de aburii ce ies din prosopul fierbinte, bărbierul Johann Eberle vă povestește cum l-a tăiat o dată cu briciul pe Konrad Henlein și cum i-a dat apoi pe rană cu o tinctură de iod care nu mai avea nici o putere.

— Se mai vînd crenvurști în piața Sf. Václav? întrebă frizerul Johan Eberle, în timp ce mîinile lui vă strîng fața ca într-un clește.

Încheierea a fost oarecum neașteptată: frizerul Eberle zice:

[1] Ia te uită! (n.t.)

— Asta a fost gratis.

Şi adaugă :

— Coroana... pot s-o iau eu, nu-i aşa ?

După aceea vă strînge mîna îndelung şi cordial. Pe faţa lui nu se citeşte nici o urmă de melancolie. La uşă vă mai destăinuieşte un secret :

— La Liberec am fost calfă, aici am frizeria mea.

Clopotul sună, patronul se înclină, ucenicul mătură şi gazetarul pleacă.

Patronul şi-a oprit coroana ca pe o medalie comemorativă.

Prin satele şi oraşele de aici întîlniţi mulţi dintre aceştia. La început vi se par oarecum stingheriţi, dar numai pînă cînd încep să-şi dea drumul gurii. Jumătate din cuvintele lor aparţin trecutului, jumătate viitorului. Rădăcinile acestor oameni au crescut adînc în pămîntul cel nou, dar ei simt de la prima adiere vîntul care bate dinspre ţara de unde au venit. Pentru ei nu mai este însă un vînt din patrie, căci patria lor e acum aici.

Vorbim despre nemţii din zona noastră de frontieră, cu care am trăit în bune raporturi şi care au trebuit să plece de la noi, fiindcă nu cunoşteau arta complicată a vecinătăţii.

Iar noi am întreprins o călătorie interesantă — o călătorie pe urmele nemţilor sudeţi.

Soarta lor nu ne e indiferentă. Nu numai pentru faptul că în general soarta oamenilor nu ne e indiferentă, ci şi pentru că la răscrucea pe lîngă care au trecut expatriaţii de la frontiera polonă şi cehă s-au ivit două indicatoare :

Una arată : Pace.

Cealaltă : Război.

Nu ne e indiferent să ştim ce s-a întîmplat cu oamenii care în vara anului 1945, anul răfuielilor, au plecat de la noi, pe şoseaua prăfuită, spre Germania, cu o raniţă în spinare, în care duceau cu ei amărăciune, uneori ură şi adesea gîndul răzbunării.

Cum trăiesc ?

Au uitat vechea lor patrie ?

Au învăţat să iubească patria cea nouă ?

Cum trăiesc ?

Ce fel de oameni sînt ?

Astea nu sînt întrebări de prisos. Sînt chestiuni la care e nevoie să răspundem. Au trecut cinci ani. E timpul să răspundem la aceste întrebări.

Povestirea despre expatriaţii din răsărit ar putea începe cu o anecdotă.

In autocarul albastru cu tăbliţa *„Sonderfahrt“* se desfăşurau în timpul călătoriei cîteva jocuri de societate cu totul nevinovate. Cu acest prilej a fost greu încercat un ziarist cehoslovac care afirmase despre sine că poate deosebi cu toată siguranţa pe un neamţ de la Cheb de unul din Hamburg, fără să vorbească nici un cuvînt cu ei.

Ziaristul a fost acuzat alternativ de magie şi de prejudecăţi rasiale, şi numai încăpăţînarea lui înnăscută l-a ajutat să obţină o victorie neaşteptată.

A fost un adevărat triumf, care nici pînă azi nu poate fi tăgăduit.

Lucrurile s-au întîmplat în oraşul Schwerin, imediat după ce călătorii din autocarul albastru au coborît în piaţa jilavă de ploaie, unde luceau goarnele pionierilor şi fîlfîiau în văzduh steagurile sindicaliştilor.

La tribună s-a suit, îmbrăcat într-o manta de ploaie, un om înalt şi slab, al cărui discurs a fost relativ lung faţă de durata ploii torenţiale.

In timp ce omul se urca la tribună, adică înainte de a duce la îndeplinire sarcina sa politică, ziaristul dintre noi, care se remarcase prin însuşirile lui neobişnuite, arătă cu degetul către el şi zise :

— Asta e de la Liberec.

Toţi i-au răspuns printr-o tăcere dispreţuitoare.

Gazetarul era însă un om a cărui încăpăţînare reprezenta o garanţie a victoriei. Ţinea morţiş la spusele lui.

Cînd s-a oferit prilejul, omul înalt şi slab a fost oprit şi întrebat fără nici o ezitare, de unde este.

— Sînt de la Liberec — răspunse el, fără să-şi dea seama de situaţie.

Atunci au început să cînte corurile îngereşti şi noi am înţeles ce mare nedreptate i se făcuse prietenului nostru care era înzestrat cu însuşiri supranaturale. Stătea modest şi fără aureolă. Numai în ochi îi ardea flacăra presimţirilor de proroc.

In adevăr — oratorul era de fel din Liberec.

— Ce faceţi aici ? întrebă gazetarul care abia în Germania devenise proroc. Căci, după cum se ştie. nimeni nu e proroc în ţara lui.

— Lucrez — răspunse oratorul îmbrăcat în manta de ploaie.

— Şi ce meserie aveţi ?

— Muncitor.

— Muncitor ?

— Muncitor.

Prorocul îşi aminti de tribuna din ploaie, şi dorind să arate că e mereu inspirat şi că inspiraţia nu-l părăseşte niciodată, puse altă întrebare :

— Asta e singura dumneavoastră ocupaţie ?

— Nu — răspunse omul în manta de ploaie. Mă ocup cu de toate.

— Cu ce vă ocupaţi de fapt ? tăie prorocul nodul gordian.

— Aici sînt ministru — răspunse omul în manta de ploaie, cu un glas puţin stingherit. Da, vă rog, sînt ministru.

Astfel am cunoscut pe ministrul W. din Mecklemburg.

Prorocul era mulţumit — noi de asemenea.

Ministrul W. era de fel din zona de frontieră şi petrecuse cinci ani într-un lagăr nazist de concentrare. Deoarece nu-i plăceau lucrurile simple, care se dezleagă de la sine, a venit după 1945 în Mecklemburg. Era un luptător pentru o viaţă mai bună.

— Problema expatriaţilor e o piatră de încercare a intenţiilor cinstite ale poporului german — a spus ministrul W. După chipul cum s-a soluţionat la noi şi cum s-a soluţionat în Germania apuseană această problemă, vă puteţi da seama unde este Germania războiului şi unde este Germania păcii.

Era un ministru comunicativ, deşi comunicativitatea nu este un semn distinctiv al miniştrilor.

Aşa stau lucrurile. Problema expatriaţilor e o piatră de încercare a intenţiilor cinstite ale poporului german.

Au venit aici milioane de expatriaţi din răsărit.

Erau oameni cu diferite ocupaţii, de vîrste diferite, cu diferite concepţii, cu trecut diferit, şi oriunde se opreau pentru cîtva timp, li se umplea sufletul de amărăciune.

Cînd au venit, lumea îi ura ca pe nişte venetici şi-i compătimea ca pe nişte oameni fără adăpost.

Mai întîi trebuia să li se spulbere denumirea de expatriaţi. Era un cuvînt care le aducea în faţă trecutul ce nu putea fi uitat.

— In Republica Democrată Germană nu mai folosim cuvîntul „expatriat", — a spus ministrul W.

Dar înainte de a ne opri la cuvintele lui, s-o luăm puţin spre apus.

La răscrucea pe unde au trecut expatriaţii de la frontiera cehă şi polonă s-au ivit două indicatoare :

Una arăta : Pace.

A doua : Război.

Aceia care au pornit spre apus, spre Bavaria, Saxonia de jos, Schleswig-Holstein sau spre regiunea Rinului, au rămas expatriaţi pînă în ziua de azi.

In apus, cuvîntul „expatriat" e un titlu. Ca, de pildă, titlul de notar. Sau ca titlul de moaşă. Am cunoscut un om din Stettin care avea atîţia bani, încît a dat să i se facă nişte cărţi de vizită.

Cartea lui de vizită avea un text scurt :

„Doctor Kurt Bahre."

Iar dedesubt :

„Expatriat".

În Germania occidentală, cuvîntul „expatriat" e un titlu. Cum ar fi titlul de notar. Sau titlul de moaşă. În Germania occidentală, cuvîntul „expatriat" exprimă o stare socială, o dată pentru totdeauna. Dacă eşti din Breslau sau din Aş, vei fi socotit la München drept străin, chiar dacă îmbraci pantaloni scurţi şi ştii să chiui cu triluri ca un tirolez.

Între expatriaţi şi băştinaşi se ridică un zid chinezesc.

Aceia care ar fi putut să-l dărîme, n-au nici un interes s-o facă. Dimpotrivă, aşează deasupra lui piatră peste piatră şi cărămidă peste cărămidă, ca să fie şi mai înalt.

Problema expatriaţilor din apus are un temei politic foarte clar. Dacă am dori să pătrundem pînă la rădăcinile acestei chestiuni, am găsi acolo săpat numele generalului Lucius Clay. El are meritul istoric că pătura expatriaţilor din răsărit nu s-a dizvolat în apa mare a germanilor occidentali. Ei trăiesc într-o izolare desăvîrşită, ca o colonie de bacterii otrăvite. Nu-i nici o îndoială că eprubetele şi culturile sînt de origină americană. Denumirea boalei, care prin această metodă ştiinţifică urmează să se păstreze pentru viitor, este: „Şovinismul Germaniei Mari."

Punctul de vedere al factorilor guvernamentali din Germania occidentală cu privire la chestiunea expatriaţilor a fost formulat cîndva, pe cît de rezumativ, pe atît de imprudent, tocmai de către generalul Lucius Clay, fost guvernator american în Germania, la o conferinţă de presă din Frankfurt pe Main.

La plîngerea unui expatriat din Danzig, generalul Lucius Clay a răspuns:

— Dacă e cineva din Danzig, se va simţi bine numai la Danzig.

Din aceste cuvinte se poate trage o concluzie pe cît de sigură, pe atît de primejdioasă, care sună astfel:

Să nu te gîndeşti la un cămin nou, ci călăreşte-ţi sabia, ca odată şi odată să recapeţi căminul cel vechi.

Expatriaţii care au plecat în apus nu trebuie să uite acest lucru. Memoria lor e un fel de valoare care se calculează în dolari. Expatriatul e un paria şi este tolerat numai pentru faptul că despre el rămîne valabilă învăţătura privitoare la mercenari. Cu cît un mercenar e mai disperat, cu atît luptă mai bine. Din rîndul acestor oameni se recrutează mercenarii disperaţi pentru cel de-al treilea război mondial. Memoria lor e o valoare care se calculează în dolari.

Dacă un patron din Germania occidentală concediază muncitori din fabrica sa, e un lucru bine ştiut că printre ei se găsesc în primul rînd expatriaţi. Dacă fabricantul angajează noi lucrători, e un lucru tot atît de bine ştiut că printre ei nu se află nici un expatriat. Omul e înfometat şi amărît, nu are de lucru şi nu are cămin. Umblă dintr-un loc în altul şi se gîndeşte la viaţa care n-are nici un rost.

Şi cînd ajunge pînă la el o şoaptă, o dată mai tare, altă dată mai încet, o ascultă şi e fericit, deoarece în această şoaptă îi apare viitorul. Ciuleşte urechile şi aude:

— Cine e vinovat de toate astea? Ruşii, polonezii şi cehii. Ei v-au izgonit din căminurile voastre. Ei v-au luat căsuţele, prăvăliile, grădinile şi ogoarele. Nu uitaţi: răzbunarea e dulce! Nu uitaţi: o să vină ziua!

Şi aceşti oameni nu uită. Fierea se înfierbîntă în ei pînă se face spumă, ca o mare răzvrătită, iar dorinţa lor creşte împreună cu ura, căci n-au nici o mîngîiere.

Sute de mii de expatriaţi trăiesc în taberele din Germania occidentală.

Dar o astfel de tabără nu poate înlocui căminul.

Acolo ascultă radio şi citesc ziare.

Aceia care sînt de fel din Breslau citesc ziarul „Breslauer Zeitung".

Cei care sînt de fel din Stettin citesc ziarul „Stettiner Zeitung".

Cei care sînt de fel de la Liberec, citesc ziarul „Reichenberger Stimme".

„Călițiți-vă săbiile — spun ziarele și radio-ul — călițiți-vă săbiile, asta e nădejdea voastră."

— Noi am soluționat altfel problema expatriaților — spune ministrul W.

Și aici ne-am amintit că acest ministru e de fel din Liberec.

Cînd a vorbit în piața din Schwerin, ministrul care e de fel din Liberec a spus în strălucirea goarnelor de pionieri și în vîlvătaia roșie a steagurilor :

— Granița de pe Oder și de pe Neisse e granița păcii.

Și aplauzele au răpăit îndelung, asurzind zgomotul ploii.

Cam în aceeași vreme, ministrul Seebohm a vorbit la Stuttgart, în Germania occidentală, la o adunare a „Compatrioților sudeți", strigînd cu un glas care sforăia de patimă :

— Azi trebuie să condamnăm tratatul de la Potsdam ca pe o crimă împotriva umanității. A fost o crimă care a rămas pînă azi nepedepsită.

După aceea ministrul Seebohm a îmbrățișat pe un bărbat cu numele de Quido Kolbenheyer, care a compus imnuri despre cuțitele lungi. Din aceste cuțite picură sîngele celor care dușmănesc Reichul și minunata literă V. Pe acest om l-a îmbrățișat un ministru din guvernul lui Konrad Adenauer și a spus :

— Acesta știe ce înseamnă conștiința națională.

Ministrul era emoționat și compozitorul așijderea. Cu o oră mai înainte, băuseră împreună un vin bun de Rin. Kolbenheyer bătea în clapele unui pian și sunetele păreau ca o salvă de puști.

Și ministrul acesta era tot de la Liberec. Iar din cuvintele lui se poate înțelege cum a ajuns ministru în țara unde expatriatul nu poate fi nici măcar măturător de stradă.

În orășelul Mergentheim a luat cuvîntul dr. Ott, deputat în parlamentul de la Bonn. Nu intenționa să imite pe Adolf Hitler, nu purta mustață și nu-i cădea șuvița de păr pe frunte. Îi plăcea însă un cuvînt, care

avea o origină clară și precisă. Cuvîntul acela era : *„Ausradieren !"* [1]

Dr. Ott e un expatriat.

Era prin anul 1950, cînd doctorul Ott, deputat în parlamentul de la Bonn — numit și „Micul Congres" — a strigat :

— Nu va fi liniște și pace pe pămînt, pînă cînd Cehoslovacia, această țărișoară blestemată, nu va fi rasă de pe harta Europei.

În legătură cu aceasta, în orășelul Mergentheim din Germania occidentală s-a folosit din nou cuvîntul *„ausradieren"*.

Printre oaspeți se afla și un bărbat în uniformă americană. Poate că nu înțelegea nemțește, fiindcă zîmbea binevoitor și indiferent, așa cum zîmbesc diplomații. Mușca dintr-un baton de ciocolată și din cînd în cînd punea mîna pe șoldurile proeminente ale doamnei de lîngă el. Erau singurele momente, în timpul cărora pe fața lui se ivea un interes adevărat.

Cuvîntul *„ausradieren"* îl lăsa indiferent. Mușca din batonul de ciocolată și era plin de recunoștință față de Creator, care a făcut viața atît de frumoasă. Doamna de lîngă el avea mîini mici și plinuțe, care se înroșiseră de atîtea aplauze.

Era în săptămîna cînd a apărut proclamația guvernului din Republica Democrată Germană. În această proclamație citim :

„Vom aplica hotărîrile prevăzute în Tratatul de la Potsdam și în celelalte convenții încheiate între aliați. Recunoaștem vina poporului german și vrem s-o ispășim. Lupta noastră împotriva fascismului va fi neînduplecată. Vrem pace și prietenie cu toată lumea. Vrem să fim un guvern al muncii, să lecuim rănile de război și să aducem pace Germaniei."

La cinematograful „Titania" din Berlinul occidental a vorbit Konrad Adenauer, cancelar din mila americanilor, în felul următor :

[1] A rade de pe suprafața pămîntului. (n.t.)

— Va veni ziua cînd în Germania se va înscăuna o ordine nouă și dreaptă.

O ordine nouă — sau *Neue Ordnung*.

Aceia care doresc o „ordine nouă" trăiesc în taberele pentru expatriați și așteaptă ziua care va veni. Nimic nu le poate insufla o mai mare speranță decît războiul. Un cerc himeric de zile nesfîrșite, de la supa de dimineață pînă la pătura din tabără, sub care, din timp în timp, rătăcesc visuri despre întoarcere și răzbunare. Un astfel de cerc poate fi însuflețit numai de un singur cuvînt:

„Război."

— E o educație în vederea războiului — spune ministrul W. din Mecklemburg. Nu-i nimic altceva decît o educație pentru război.

De cealaltă parte, în Germania democrată, ultima tabără de la Lipsca a fost desființată încă din anul 1948.

„Problema expatriaților e o piatră de încercare a intențiilor cinstite ale poporului german", spunea ministrul W. din Mecklemburg. Avea ochelari colțuroși și un nas puțin vinețiu. Mîinile lui erau mîini obișnuite de muncitor, tot atît de bune pentru loviturile puternice și drepte, ca și pentru mîngîierile cele mai dulci.

Se juca cu cifrele și cu procentele, ca și cum ar fi fost niște boabe de mătănii. Numitorul comun a tot ce spunea era, așa cum se cuvine, o cifră sau alta.

— Statistica e singurul argument real — spunea ministrul.

Patru milioane și patru sute de mii de expatriați din răsărit au venit în Republica Democrată Germană. Nimeni nu le-a spus aici: „Călițiți-vă săbiile", cu toate că fierul era încă fierbinte și ar fi fost tocmai momentul să fie călit. Nimeni nu le-a spus: „Călițiți-vă săbiile!" Nimeni nu s-a complăcut cu ei în mirosul prafului amar de pe șoseaua care ducea de la vechile lor căminuri, deși pe atunci era singurul parfum pe care îl duceau cu ei. Nimeni n-a îmbrățișat aici pe compozitorul cîntecului despre revanșă și nimeni n-a plătit memoria expatriaților cu aur curat.

Cînd au venit, li s-a spus:

— Sînteți acasă. Purtați-vă în așa fel ca și cînd ați fi acasă la voi.

A fost un cămîn plin de trudă, dar a fost totuși un cămin. Oamenii care au venit din răsărit n-au fost venetici, ci oaspeți. Mai întîi oaspeți și după aceea gospodari.

— Jumătate dintre primarii orașelor din Mecklemburg sînt expatriați — spune ministrul W. — iar în landtagul din Mecklemburg sînt 87 deputați, dintre care 28 sînt expatriați.

E necesar să scoatem cîteva perle din șiragul cifrelor arătate de ministru, ca să dăm satisfacție cititorului mai curios.

In cele peste patru milioane de expatriați din răsărit nu e nici un șomer.

Reforma agrară a colonizat, dîndu-le pămînt, trei sute cincizeci de mii de expatriați. Li s-au dat nouăsprezece mii de case de locuit, douăzeci și opt de mii de gospodării agricole, stații de tractoare, uzine electrice, joagăre, ateliere de fierărie etc.

Pentru bătrîni și copii s-au cheltuit trei sute cincizeci și trei de mii de mărci. Asta e mai mult decît acordă guvernul din Germania occidentală pentru școli și asigurări sociale.

Astfel arată perlele din șiragul de cifre al ministrului, și sînt multe de felul acesta.

Un obicei al reporterilor e să nu-i uite pe oameni de dragul cifrelor.

De aceea am ascultat acum în altfel clopoțelul de la frizeria lui Eberle. Sunetul lui era mult mai clar și mai puternic.

Plugarul Ernst Böhm locuiește în satul Niemburg, în care de mult, tare de mult s-a auzit glasul contelui von Gutenow răsunînd dintr-un loc necunoscut al firmamentului. Ernst Böhm a căpătat casă, vacă, ba chiar și un aparat de radio. In timp ce femeia lui ne

îmbie cu pîine şi lapte, din hîrîielile aparatului de radio se desprinde postul Praga, căutat de gazdă în cinstea oaspeţilor.

Fratele lui Ernst Böhm e lăcătuş. Lucrează într-o uzină care a aparţinut cîndva contelui von Gutenow. Să nu vă închipuiţi însă că acolo se fabrică grenade. Uzina construieşte maşini de cusut, şi pentru felul ireproşabil în care femeia lui Böhm calcă cămăşile şi ţese ciorapii cumnatului ei, a primit în dar, de la el, o maşină de cusut.

Şi acum priviţi şi dumneavoastră idila din casa expatriaţilor de la Niemburg, unde oaspeţii beau lapte şi muşcă din pîine. Aparatul de radio transmite o polcă, în care contrabasul mormăie şi viorile vrăjesc melodii seducătoare, iar gazda mînuieşte cu uşurinţă maşina de cusut. E o idilă din locuinţa unor oameni expatriaţi — sau şi mai simplu: o idilă rurală, o după amiază liniştită din viaţa unor oameni care nu se tem de ziua de mîine.

Mai e aici şi mica Irma, blondă, cu nişte codiţe cît coada şoricelului. Irma s-a născut la Niemburg, dar cu toate că are numai patru ani, ştie atîtea cuvinte, încît v-ar uimi cu adevărat. Fata nu cunoaşte însă cuvîntul „expatriat" şi nici nu i-l explică nimeni. De altfel, e un cuvînt de prisos. In republica aceasta el aparţine trecutului.

Fratele lui Ernst Böhm are o mică bibliotecă, în care ai să găseşti poeziile lui Heine, „Anti-Dühring" al lui Engels şi „Aşa s-a călit oţelul" de Nikolai Ostrovski. Cînd iei o carte în mînă, cunoşti numaidecît că ea a fost citită. Chiar şi Ernst Böhm se hotărăşte, din cînd în cînd, să ridice perdeaua de pe biblioteca fratelui său şi să ia cu mîna, care încă mai miroase a pămînt, o carte dintre acestea.

— *Dieser Pavel Kortschagin* [1] — spune Ernst Böhm — a fost cu adevărat un om. Ţi se strînge inima cînd te gîndeşti cum pot fi unii oameni.

[1] Acest Pavel Korceaghin. (n.t.)

Fratele lui Ernst Böhm, cel cu biblioteca acoperită de perdele trandafirii, era mai zgîrcit la vorbă — un muncitor cu ochi inteligenţi, care ştia ce i se cuvine şi ce rost are în viaţă.

El a fost acela care a sintetizat problema expatriaţilor în frazele cele mai scurte.

— Totul e o problemă de ordin social — a spus fratele lui Ernst Böhm. Totul e o problemă a clasei sociale de la putere. O clasă socială care se formează în timp de pace nu poate educa pe cineva pentru război. A fost între noi o socoteală pe care a trebuit s-o lichidăm.

S-a uitat la noi — şi toţi ne dăm seama că socoteala e lichidată.

— Noi nu căutăm spaţiu vital — urmează fratele lui Ernst Böhm. Îl avem aici, lîngă noi. Avem destul spaţiu vital în Germania. Trebuie să ştii să-l găseşti, dar mai ales să ştii să umbli cu el.

Poetul lui preferat e Heine. Cu toate astea ne-a dat şi el cîteva cifre. Au fost în adevăr cifre surprinzătoare.

Înainte de război, cînd şi ţinuturile de dincolo de Oder şi Neisse ţineau de Germania, revenea fiecărei gospodării ţărăneşti cîte 3,3 hectare de pămînt. Acum, cînd în republica aceasta trăieşte o populaţie cu o pătrime mai numeroasă decît înainte, dar pe o suprafaţă mai mică cu o pătrime, fiecărei gospodării săteşti îi revin cîte 5 hectare.

Ce anume s-a întîmplat?

Faptul se explică foarte uşor. Contele von Gutenow a plecat odată pentru totdeauna şi în urma lui a rămas pămîntul.

În general, în această republică problema expatriaţilor a fost rezolvată definitiv şi ar fi nedrept să spunem altfel.

Înainte de a ne despărţi de oamenii aceştia, vrem să vă povestim un mic episod, care s-a desfăşurat exact lîngă perdelele trandafirii de la biblioteca lui Böhm.

— Ştiţi — spuse Ernst Böhm cînd tocmai voiam să ne despărţim de el — pe aici nu sînt munţi. Şi uneori te apucă fără să vrei dorul după Ceská Lipa.

Şi Ernst ridică puţin din nas, ca şi cînd ar fi adulmecat cu adevărat miresmele din Ceská Lipa.

Iar lîngă biblioteca cu perdelele trandafirii şedea Irma şi se juca de zor cu păpuşile.

— Ce-i aia Ceská Lipa ? întrebă Irma.

— E un oraş — spuse Ernst Böhm — departe de aici, în Cehoslovacia.

Se părea că a rămas surprins de faptul că fiica sa, Irma, care cunoştea atîtea cuvinte, nu ştie ce e Ceská Lipa.

— Noi sîntem din Ceská Lipa — spuse mama Irmei de la maşina de cusut, întorcîndu-se cu faţa spre noi.

Şi Irma :

— Păi noi sîntem din Niemburg. Nu-i aşa, tăticule, că sîntem din Niemburg ?

Era gata-gata să plîngă.

Povestirea aceasta n-ar fi nici pe departe completă dacă am afirma că toţi aceia cu care ne-am întîlnit aici — şi nu ne-am întîlnit numai cu frizerul Eberle, cu plugarul Böhm şi cu fratele său muncitorul, fără să mai amintim de ministrul W. — că toţi oamenii cu care ne-am întîlnit aici gîndeau la fel. Sînt printre ei şi oameni bătrîni care nu pot uita laviţa de lîngă fereastră, pe care stăteau adeseori. Ei nu pot uita scîrţiitul duşumelei pe care a trebuit s-o părăsească, şi nici mirosul acru din băcătărie, care a rămas dincolo, în cealaltă ţară. Nu pot uita plita pe care-şi fierb acum ciorba oameni străini. Bătrînii uită greu. Casa primului sărut, a primului copil şi amintirile de la bunica, toate astea stăruiesc multă vreme în sufletul oamenilor, împreună cu simţămîntul unei nedreptăţi nemeritate, care sîngerează ca o rană. E mare numărul acestor oameni trişti, cu sufletul înăcrit şi neîmpăcat.

In orăşelul Ludwigslust am bătut la uşa unei case. Perdelele erau lăsate şi multă vreme nu ne-a răspuns nimeni.

După aceea s-au auzit nişte saboţi — erau în adevăr nişte saboţi — şi în crăpătura strîmtă a uşii întredeschise se ivi figura ca de ceară a unei femei bătrîne.

— *Was ist los ?*[1] întrebă bătrîna.

— V-am adus nişte oaspeţi — răspunse însoţitorul nostru.

— Ce vor ?

— Să stea de vorbă cu dumneata. Sînt din Cehoslovacia.

— Aşa ? făcu bătrîna şi deschise uşa. Îmi pare bine că sînt aici. Însă de la mine vor auzi altceva decît ceea ce ar vrea să audă. De la mine vor auzi cu totul altceva decît ceea ce ar vrea să audă.

Uşa s-a închis — eram ca într-o capcană. Bătrîna se uita la noi cu o privire de subofiţer care pentru a noua oară explică recrutului mişcarea „Pentru onor, arm' !" Buza de jos a început să-i tremure, şi se vedea cum puhoiul înspumat al mîniei năvăleşte pînă la limbă.

— Ce vă închipuiţi voi, nemernicilor ? spuse bătrîna. Zvîrliţi lumea pe drumuri şi apoi nu vă mai pasă de nimic. Sînt mamă bătrînă de muncitor, nepricopsiţilor — am să vă spun acum tot ce-mi stă pe suflet.

— Să mergem — spuse însoţitorul nostru. N-are nici un rost. E puţin cam zăpăcită.

— Ce-ai spus ? Că sînt zăpăcită ? Eu, pîrlitule ? glăsui bătrîna. Pe cine faci tu zăpăcită ? Am crescut nouă copii, şi un om zăpăcit la cap n-ar fi putu face una ca asta.

După aceea şterse două scaune uşor prăfuite şi schiţînd cu mîna un gest suveran, zise :

— Luaţi loc, am să vă fac un ceai.

N-aveam încotro : trebuia să ne supunem. Bătrîna avea un glas aspru care te dezarma de la început. După aceea ceainicul a început să sfîrîie şi ceaiul turnat în pahare tremura uşor ca un iezer mic de aur. Atmosfera devenise parcă mai plăcută — ce să spun, bă-

[1] Ce s-a întîmplat ? (n.t.)

trîna avea şi zahăr — şi astfel, timid, am întrebat în şoaptă :

— De unde sînteţi de fel, vă rog ?

— De la Rybáre, lîngă Karlovy Vary — răspunse bătrîna. Din Rybáre, secăturilor ! Dar să nu credeţi cumva că am locuit acolo într-un palat. Nu ! Era o cocioabă care sta să se năruie.

Ne-am aruncat o privire prin casă. Era încăpătoare şi luminoasă — într-un colţ se afla un pian.

— Aveţi o locuinţă destul de frumoasă — s-a auzit un glas mai uşor decît cea mai uşoară adiere a vîntului.

— Locuinţa nu e rea — spuse bătrîna. De asta n-am să mă plîng. Ba chiar e mai bună decît aceea pe care am avut-o acolo. Să nu credeţi că în Cehoslovacia voastră dinainte de război am stat pe roze. N-am trăit cu lapte şi miere nici pe vremea nemerniculuí de Hitler. Tata a fost calfă... Nu ne-a mers nici atunci bine. Am trudit mereu numai pentru boieri. N-am putut nici măcar să trimitem copiii la şcoală. N-aveau ce să îmbrace.

— Păi vedeţi ? se auzi din nou glasul mai uşor decît cea mai uşoară adiere de vînt.

— Ce să văd ? făcu bătrîna. Nu văd nimic. Toţi erau nişte hoţi — atît şi nimic mai mult. Îmi pare bine că pot să v-o spun în faţă. Puneţi mai mult zahăr în ceai ; nu fiţi atît de sfioşi.

— Primiţi pensie ? răsună iarăşi glasul mai uşor decît cea mai uşoară adiere a vîntului.

— Firește că primesc.

— Şi copiii ? se auzi glasul mai uşor decît cea mai uşoară adiere de vînt.

— Ce să facă !... Copiii lucrează. Mi-au mai rămas numai trei. Pe ceilalţi mi i-a luat războiul.

Aici glasul bătrînei s-a înecat în lacrimi, şi multă vreme lacrimile i s-au rostogolit încet peste faţa plină de zbîrcituri, picurînd apoi în ceaşca cu ceai.

— Fiică-mea studiază medicina la Universitatea din Leipzig, spuse bătrîna. E o fată bună. Aşa că o să am şi eu un doctor al meu la bătrîneţe.

— Păi vedeţi ? repetă din nou glasul mai uşor decît cea mai uşoară adiere a vîntului.

— Ce să văd ? pufni bătrîna. Nu văd nimic. Ştiţi bine că asemenea lucruri nu mi se puteau întîmpla în republica aceea boierească. Auzi colo, fată de muncitor la universitate !

— Păi vedeţi ? se auzi încă o dată glasul mai uşor decît cea mai uşoară adiere de vînt.

— Ce-aş putea vedea ? mîrîi bătrîna. Nu văd nimic. Păcat că n-a fost fiul meu aici, ca să vorbiţi şi cu el. Nu e student. E tractorist. S-a scris despre el şi în gazete. Iar ieri l-au ales în comitetul Uniunii tineretului. Dar parcă nu ştiţi şi dumneavoastră : lucrurile sînt acum olecuţă altfel de cum au fost înainte.

N-a mai spus nimeni „Păi vedeţi ?“, fiindcă discuţia nu s-ar mai fi sfîrşit niciodată. Iar noi mai aveam un drum lung înaintea noastră. De aceea ne-am ridicat şi am plecat.

— Mai staţi puţin — glăsui bătrîna. Am să vă cînt un cîntec ceh. Îmi mai amintesc ceva din el.

Şi în adevăr ne-a cîntat „Koline, Koline...“

A închis uşa cu grijă după noi şi la despărţire ne-a spus :

— Aş fi tare curioasă să ştiu dacă cocioaba aceea de la Rybáre se mai află acolo.

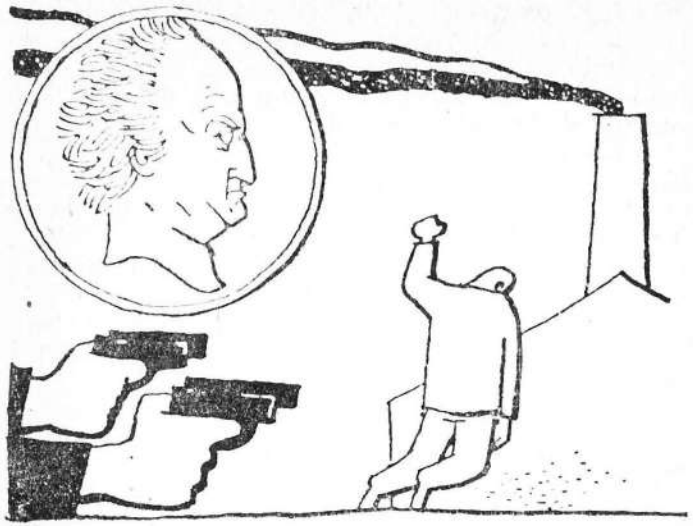

SĂ TE ASEMENI LUI, OMULE!

Cînd autocarul albastru s-a apropiat de străvechiul oraș Weimar, noaptea începuse să-și țeasă păienjenișul. În vălurile-i negre sclipeau încă licăririle argintii ale zilei, dar numai ca niște firișoare luminoase. Întunericul creștea ca un mister, puțin trist și puțin surîzător. Secera lunii scînteia ca un cercel, iar copacii estompați în noapte foșneau ca faldurile unei rochii de bal.

O atmosferă poetică — asta e mai mult ca sigur.

Poate și pentru faptul că nu departe de aici se află casa lui Johann Wolfgang Goethe, dar mai curînd pentru altceva — pentru frumusețea acestei nopți,

care se asemăna cu o femeie neagră cu cercei — puțin tristă și puțin surîzătoare.

Departe, în zare, fluiera o locomotivă.

Mecanicul bulgar Penia Toncev asculta acest glas, care sta să moară — și-l asculta vrăjit, ca pe un cîntec de sirenă. Locomotiva pe care a lăsat-o la Plovdiv se chema Dașa, iar Penia Toncev se gîndea la ea cu drag, ca la o iubită din depărtare. Pe această locomotivă, Penia Toncev a apucat calea gloriei. E primul bulgar fruntaș în munca de mare tonaj — ceea ce înseamnă că locomotiva lui a tras atîtea vagoane de marfă cum n-a mai tras niciuna înaintea ei. Asta este însă altă istorie și n-o să curmăm liniștea nopții din Turingia, tulburînd-o cu șuierat de aburi și scîrțiit de roți.

Undeva, departe de tot, locomotiva a fluierat din nou.

— Trenul..., șopti Penia Toncev cu tristețe.

Îi era dor de Dașa.

Arborii aruncă umbre prelungi. Șoseaua lucioasă și luminată de farurile autocarului albastru se scurtează tot mai mult cu cît ne apropiem de străvechiul oraș Weimar.

E aceeași șosea pe care alerga părintele desperat cu fiul său.

Au cine zorește prin noaptea cea rea?
E tatăl și fiul pe drumul cel drept.
Și tatăl își strînge copilul la piept,
Să-i dea din căldura și inima sa.

Pe sub aceste sălcii s-a plimbat tînărul Goethe.

Tăticule, uită-te! Nu-l vezi mișcînd
Pe craiul cel aprig cu ielele lui?
Mă uit, fătul tatei, mă uit unde spui,
Dar nu-s decît sălcii bătute de vînt.

Sînt numai sălcii cenușii în amurg.

Acesta este Weimarul noaptea. Oraș învăluit în ra-

zele lunii, tăcut și visător ca într-o poveste. Are ceva din sinuozitățile abrupte ale vechiului oraș Praga, cu deosebirea că la Weimar nu te poți refugia ca la Praga în luminile de neon ale marelui oraș. Fără voia ta, ai vrea să aștepți zornăitul halebardelor și jocul umbrelor, care apar și dispar la ferestrele de la caturile de jos. Ulicioare mici și o piațetă, un havuz cu un faun care arată tuturor rînjetul său, și lumini palide dincolo de perdelele de horbotă. Cineva veghează.

— Kitaigorod — spune turnătorul Zuravlev.

Oraș idilic.

La hotel am ascultat ultimele știri.

Generalul Guderian a plecat pentru a treia oară în Statele Unite, spre a se consulta cu statul major american.

Un fragment dintr-o idilă de la Weimar.

A doua zi dimineața am pornit împreună să urcăm scările casei lui Goethe. Umbra uriașului plutea aici aproape aievea. Turnătorul Zuravlev înainta respectuos, dar cu convingere, așa cum înaintează omul viitorului pe covoarele zilei de ieri .

Țesătoarea Styrová ar fi vrut să audă pe cineva spunînd versuri din Goethe. Le recită o fată în bluză albastră. Era de fel din Erfurt și a venit la Weimar ca să viziteze muzeul lui Goethe. O fată ciudată : poartă în buzunar cea mai mică ediție din „Faust", dar puteți să mă credeți că n-ar fi trebuit s-o poarte cu dînsa, căci știa toată piesa pe de rost.

Ceea ce ne-a recitat ea a avut o importanță deosebită. Ar fi o naivitate să afirmăm că divinul Goethe a scris versurile sale pentru turnătorul Zuravlev, care a fost de două ori distins cu ordinul Lenin. În vremea cînd Goethe se plimba printre sculpturile din locuința sa, strămoșii turnătorului Zuravlev luminau încăperea întunecoasă a colibei lor cu opaițe și cîntau copiilor :

„Nani, nani, puișor,
Fie-ți traiul mai ușor!"

Azi stau față în față poetul Goethe și turnătorul Zuravlev. Și turnătorul Zuravlev e puțin neîncrezător — un vizitator din lumea de mîine a comunismului printre statui clasice și reci.

Însă cînd i s-au tradus versurile din „Faust", recitate de fata cu bluza albastră, Zuravlev a zîmbit și zîmbetul acesta a fost ca o eliberare.

— Poetul nostru — a spus turnătorul Zuravlev — poetul nostru !

În adevăr, versurile păreau scrise anume pentru el. Ținteau drept în viitor.

„Întrezăresc aici o țară-paradis —
Înverșunat talazul bată în limanuri ;
Unde spărtură face, ca să cutropească,
Aleargă obștea. Știrbitura s-a închis.

Acestui rost îi sînt cu totul închinat,
Mijește încheierea-nalt-a-nțelepciunii :
Își merită viața, libertatea-acela numai
Ce zilnic și le cucerește ne-ncetat.

Aș vrea să văd asemenea devălmășie,
Să locuiesc cu liberul popor pe liberă cîmpie."[1]

— Poetul nostru ! a repetat turnătorul Zuravlev.

Și e fericit, căci pentru a suta oară s-a încredințat că tot ce-i mare e aproape de sufletul lui.

Da, își merită viața, libertatea acela numai ce zilnic și le cucerește ne-ncetat.

Așa s-a întîlnit Johann Wolfgang Goethe cu turnătorul Zuravlev, într-una din sălile luminoase din casa lui Goethe de la Weimar.

Casa aceasta a fost atinsă de o bombă americană, cu puțin înainte de terminarea războiului.

Cînd americanii au ocupat Weimarul, în aprilie 1945, Goethe s-a găsit în apropierea gumei de mestecat și

[1] Din traducerea în romînește a lui Lucian Blaga — Espla, 1955. (n.t.)

în vecinătatea spiritului comercial. Această apropiere nu-i convenea de loc. Din fericire, americanii n-au stat mult la Weimar. Astfel, cine știe dacă la vreo licitație din New-York sau din Filadelfia nu s-ar fi vîndut cumva și casa lui Goethe cu toate dependințele ei, cu statuile, cu cărțile, cu canapeaua și cu aerul dintr-însa. În regimul comerțului particular, totul e cu putință.

Un singur lucru a rămas necunoscut pînă azi și nu avem nici un motiv să-l trecem sub tăcere.

După ce americanii au trecut dincolo de linia de demarcație, au venit la Weimar unitățile sovietice de ocupație. Un căpitan tînăr, care în viața civilă era candidat în istoria artelor la Universitatea din Leningrad, și-a manifestat dorința să viziteze mormîntul lui Goethe și a lui Schiller.

Era un om neobișnuit, fiindcă adusese de la Leningrad la Weimar un volumaș cu baladele lui Schiller. Era comandant de batalion și avea obiceiul ca după respingerea atacurilor germane să aprindă lampa din adăpostul său și să citească baladele lui Schiller.

Toți oamenii din Armata Roșie care au luptat pînă la Berlin aveau o singură și arzătoare dorință :

Să învingă !

În afară de asta, fiecare dintre ei avea o dorință a lui personală.

Unul voia să șadă pe fotoliul din biroul lui Hitler.

Altul, care avea în grija lui o cămilă, nu dorea nimic mai frumos pentru el decît să treacă cu acest animal generos și înțelegător prin poarta Brandenburg.

Căpitanul despre care am vorbit mai sus era candidat în istoria artelor și de aceea voia să depună flori pe mormîntul lui Schiller și pe mormîntul lui Goethe din străvechiul oraș Weimar.

Se gîndea la lucrul acesta încă de pe cînd se afla la Kursk, apoi la Tarnopol și la Potsdam.

Acum a sosit la Weimar și și-a făcut rost de un buchet de flori atît de frumos, încît pînă și locuitorii înspăimîntați din Weimar au trebuit să zîmbească. Apoi a pornit către glorioasele morminte.

Căpitanul a venit — dar coșciugele nicăieri.

A început să umble după ele, să le caute.

Ce s-a întîmplat cu sicriul lui Goethe și al lui Schiller ?

Sicriele se aflau în depozitul unei case de expediție. Un sergent american le-a dus acolo cu un Studebaker — din ordinul comandantului de regiment, după cum spunea el.

Se vede că era vorba, în adevăr, de salvarea civilizației apusene. Sau spuneți și dumneavoastră : ce rost are să lași sicriele acestor doi uriași într-un orășel atît de murdar ca Weimar, cînd pot să stea foarte frumos în palatul unui bancher, între candelabrele din Maroc și tablourile lui Dürer, furate de la Nürnberg ? Și afară de asta, un om cu adevărat întreprinzător poate să scoată mult mai mult din praful acestor sicrie. S-ar putea organiza cu ele o expoziție ambulantă, unde Judy Garland ar recita pasaje din „Ifigenia în Taurida", introducînd printre ele și reclama conservelor de carne de porc în suc de mere, marca Swift, folosindu-se bunăoară de următorul text :

„Dacă apărătorii Troiei ar fi avut un depozit de conserve de carne de porc în suc de mere din fabrica lui Swift, cine știe dacă Troia n-ar fi rezistat pînă în zilele noastre."

Sau închipuiți-vă următoarea emisiune de televiziune :

Față în față se află două coșciuge. Unul e sicriul lui Goethe, celălalt al lui Schiller, iar îndărătul lor trei duzini de „girls" îmbrăcate în rochii-stil dansează un dans de la Weimar, — ceva între menuet și *boogie-woogie*.

Dar în zadar. America a fost lipsită de acest unic prilej de a gusta emoții estetice. Sicriele au rămas la Weimar.

Tînărul căpitan sovietic, care era candidat în istoria artelor și voia să depună un buchet de flori pe mormîntul lui Goethe și al lui Schiller în străvechiul oraș Weimar, și-a atins scopul.

Stătea în picioare lîngă morminte şi se gîndea la soarta oamenilor şi lucrurilor.

Generalul Ciuikov, eroul de la Stalingrad, a depus de asemenea o coroană pe cele două morminte, în numele poporului sovietic.

Primul ordin al administraţiei sovietice de ocupaţie de la Weimar suna astfel :

„Să se restaureze casa lui Goethe."

Pe mormintele oamenilor celebri de la Weimar se găsesc multe flori.

Dar şi mai multe flori veţi găsi pe alte morminte. Locul unde se află aceste morminte se numeşte Buchenwald.

Poate că nicăieri pe lume spiritul burgheziei nu s-a concentrat într-o prescurtare mai cuprinzătoare decît în aceste două cuvinte :

Weimar şi Buchenwald.

Se găsesc aici, unele lîngă altele, frunţile luminoase ale zeilor clasici, alături de chipurile tîmpe ale santinelelor din SS. Locuiesc aici oameni care au scris studii ample despre o singură frază din „Faust" de Goethe, în vreme ce în cuptoarele din Buchenwald ardeau trupuri de copii. Fumul de la Buchenwald s-a înălţat deasupra Weimarului, dar pe burghezul onorabil de la Weimar nici măcar nu l-a apucat tusea.

Iată drumul burgheziei — el merge de la Weimar la Buchenwald. Poate că în nici o parte a lumii, duhul burgheziei nu se găseşte sintetizat în rezumate atît de cuprinzătoare ca în aceste două cuvinte :

Weimar şi Buchenwald.

Noi am depus o coroană pe mormintele de la Buchenwald. Ploua, şi pe drumurile noroioase ale cimitirului de la Buchenwald păşeau oameni cu părul jilav şi cu capetele plecate. Fiecare pas de aici era însemnat cu sînge şi cenuşă.

— La ce depărtare se află Weimar de Buchenwald ? a întrebat turnătorul Zuravlev.

Avea faţa împietrită, de parcă s-ar fi temut de gîndurile care puneau stăpînire pe el.

— Şase kilometri — i-a răspuns însoţitorul de la Weimar.

Şi a lăsat ochii în jos.

Ploua peste morminte şi peste oameni.

Şi Buchenwald îşi are morţii lui mari. Trupurile lor nu sînt depuse în cripte, iar pelerinii care vin aici se închină numai în faţa memoriei lor. Nimeni nu ştie unde se găsesc cadavrele.

La Buchenwald a murit şi Ernst Thälmann. A fost împuşcat la o depărtare de şase kilometri de mormîntul lui Goethe, de către stabscharführerul Otta, care în biblioteca lui din căsuţa verde de la Buchenwald avea un volum cu poeziile lui Goethe.

Moartea poetului a fost cîntată de o sută de ori. Goethe a murit bucurîndu-se de lumina soarelui, doborît ca un stejar bătrîn ale cărui ramuri au atins cerul. A fost iubitor de zei şi de oameni marele Johann Wolfgang, a desăvîrşit o operă mai presus de puterile omeneşti şi în acelaşi timp cea mai omenească operă din lume.

Inainte de a muri a spus : „Mai multă lumină".

In vremea cînd a murit Ernst Thälmann era încă beznă. Lumina era numai în el însuşi. Şi Ernst Thälmann se apucase de asemenea de o operă mai presus de puterile omeneşti şi totuşi cea mai omenească din cîte există pe lume. A fost un comunist german.

Se cuvine să spunem cîteva cuvinte despre această moarte.

Ernst Thälmann a fost transportat la Buchenwald după o îndelungată întemniţare. Era în vremea cînd Heinrich Himmler fusese numit de Hitler ministru de interne. De mult se gîndea el să termine o dată cu „cazul Thälmann", şi anume după o metodă proprie. Un glonţ în spate. Acum se oferise prilejul.

Era o vreme cînd Heinrich Himmler, împreună cu prietenii săi, credeau că neînduplecatul va vorbi. Ştiau ce înseamnă numele lui Ernst Thälmann în Germania şi voiau să-l terfelească printr-o trădare nemernică.

S-au dus în celula în care Thälmann trăia singur cu credinţa şi cu ideile sale şi i-au spus :

— Scrie o broşură ! Scrie că te-ai schimbat şi că renunţi la ideile tale neroade.

In felul acesta voia Heinrich Himmler să termine jocul cu Ernst Thälmann. Dar Ernst Thälmann n-a răspuns la propunerea lui Himmler decît cu privirea rece a ochilor săi albaştri şi cu un surîs care spunea : „Nefericiţilor !"

De aceea Ernst Thälmann a fost adus la Buchenwald.

Poate că trebuia să se dea despre el următorul comunicat :

„Pe cînd fugea, a fost împuşcat."

Sau :

„S-a sinucis în celula lui, spînzurîndu-se."

Dar astea erau formule prea învechite. Pe de altă parte, la statul major al lui Himmler-cel-negru oamenii se străduiau totdeauna să omoare două muşte cu o singură lovitură.

Şi astfel în ziua de 14 septembrie 1944, la orele douăzeci şi treizeci de minute, s-a dat publicităţii următorul comunicat :

„In timpul incursiunii aeriene a aviaţiei anglo-americane, efectuată în ziua de 28 august asupra suburbiilor de la marginea Weimarului, au căzut numeroase bombe incendiare pe locul unde se află lagărul de concentrare Buchenwald. Printre cei ucişi în lagăr se numără şi Ernst Thälmann, fost deputat în Reichstag."

A fost desigur o epocă de confuzie şi derută. Aceasta explică faptul că în ziua în care comandamentul Gestapo-ului publica ştirea de mai sus, radiodifuziunea germană dădea altă veste.

Era exact în ziua de 28 august, orele 21. Şi vestea suna :

„Situaţia aeriană : Deasupra teritoriului Germaniei n-au apărut avioane duşmane de bombardament."

Curînd după aceea, postul de radio Londra anunţa :

„In ziua de 28 august n-a zburat deasupra centrului Germaniei nici un avion aliat."

După aceea s-a auzit din nou postul de radio german. Difuza o „rectificare".

„In legătură cu incursiunea aviaţiei aliate deasupra lagărului de concentrare Buchenwald de lîngă Weimar, se anunţă din cercurile germane că, împotriva afirmaţiei inamicului, aviaţia aliată a lansat, în ziua de 24 august, aproape o mie de bombe incendiare asupra lagărului. Aceste bombe au provocat o adevărată baie de sînge printre deţinuţii lagărului."

Postul de radio Londra a răspuns în ziua de 22 septembrie :

„In ziua de 14 septembrie, agenţia oficială germană a anunţat că în timpul incursiunii din ziua de 28 august a aviaţiei engleze deasupra lagărului de concentrare Buchenwald, a fost ucis Ernst Thälmann, şeful partidului comunist din Germania, împreună cu alţi deţinuţi."

Trei zile mai tîrziu, la 17 septembrie, agenţia germană de presă a publicat o altă versiune a acestei scorniturі mincinoase, în care spunea că atacul aerian al aliaţilor s-a produs la 24 august. In timpul acestui atac, aviaţia engleză şi americană de bombardament a provocat, după afirmaţia germanilor, printre deţinuţii lagărului, o baie de sînge. Din asta reiese că naziştii, după o scurtă gîndire, au mutat cu patru zile în urmă data atacului închipuit — deşi s-au scremut douăzeci de zile pentru formularea comunicatului în legătură cu evenimentele de la Buchenwald.

Undele electromagnetice se încălecau între Londra şi Berlin.

Dar Ernst Thälmann era mort. Asta nu mai era nici o minciună.

Despre felul cum a murit în adevăr, există cîteva mărturii.

În momentul cînd avioanele britanice au aruncat bombe asupra lagărului de la Buchenwald, Ernst Thälmann nu era acolo. Se găsea încă în închisoarea de la Bautzen şi drumul lui spre moarte încă nu începuse.

A fost adus în lagărul de la Buchenwald abia pe la sfîrşitul lui august.

Şi acum apar alte amănute în legătură cu moartea lui Ernst Thälmann.

Aceste amănunte au ieşit la iveală în timpul procesului din faţa tribunalului militar de la Dachau. Garnizoana militară de la Buchenwald fusese trimisă în judecată.

Declaraţia deţinutului politic din Cehoslovacia, Ladislav Bican :

— Am fost întemniţat la Bautzen cu cîteva luni mai înainte de a fi intrat Thälmann în celulă. Toţi ştiam cine era acest bărbat înalt, însă nu-l putea vedea nimeni ; izolarea lui era desăvîrşită. In ziua de 27 august, Thälmann a fost ridicat pe neaşteptate de SS, şi după cum s-a aflat mai tîrziu, a fost transportat la Buchenwald.

Aşadar, în ziua de 27 august Ernst Thälmann a fost ridicat de SS de la închisoarea din Bautzen, iar în ziua de 24 august, adică cu trei zile înainte, fusese ucis în urma unui atac aerian la Buchenwald !

Adevărata moarte a lui Ernst Thälmann s-a produs în chipul următor.

Iată ce declară deţinutul politic polonez Jan Szkoda:

„Pe la sfîrşitul lui august, şeful crematoriului de la Buchenwald, Stobbe, a avut o convorbire telefonică. Convorbirea era secretă, însă lovarăşii care lucrau la crematoriu ştiau despre ce e vorba. Porunca suna astfel :

Să se pregătească imediat cuptorul.

La orele 18 a venit o altă poruncă :

Să se menţină focul în cuptor şi să se îndepărteze toţi deţinuţii, chiar şi cei care lucrează în crematoriu.

În vremea asta mă găseam din întîmplare pe alee. Am avut astfel prilejul să urmăresc cele ce se petreceau în curtea crematoriului. Pe la miezul nopţii a intrat în curte un automobil închis, din care au coborît patru bărbaţi în haine civile. Printre ei se afla unul cu o statură neobişnuit de înaltă. La intrarea în crematoriu, doi dintre ei spuseră celui de-al treilea :

— Ia-o înainte !

Omul porni. Probabil că ştia ce-l aşteaptă. Se opri o clipă, — mi s-a părut că salută cu pumnul, dar numai aşa, în necunoscut. După o clipă se auziră trei împuşcături. Scurt timp după aceea, a patra împuşcătură. La această crimă au luat parte : ajutorul de comandant al lagărului, hauptsturmführerul Schmidt, obersturmführerul Gust şi stabscharführerul Otta.

Au aruncat cu mîinile lor cadavrul în foc.

După aceea am izbutit să prind următoarea convorbire :

Stobbe : Ştii cine a fost ?

Otta : Cine ?

Stobbe : Thälmann.

„In felul acesta a murit Thälmann."

Cu o clipă mai înainte, turnătorul Zuravlev a întrebat pe însoţitorul de la Weimar :

— Cît e de la Weimar pînă la Buchenwald ?

— Şase kilometri — i-a răspuns însoţitorul de la Weimar.

Şi a lăsat ochii în jos.

Drumul de la Buchenwald ducea înapoi la Weimar.

Pe culoarul uneia din şcolile de la Weimar atîrnă pe perete cîteva versuri dintr-o poezie de Goethe : „Dumnezeirea din noi".

„Salut celui necunoscut
Celui întrezărit de noi,
Celui prea înalt !
Să te asemeni lui, omule !"

Am citat aceste versuri ca un necrolog profetic la moartea lui Ernst Thälmann. Ca o recunoaștere a umanismului care e veșnic și care nu poate fi îngropat în noroi și nici nu poate fi ars în crematoriu.

Umanismul e ca un pod peste veacuri — și peste el trec geniile care se salută între ele.

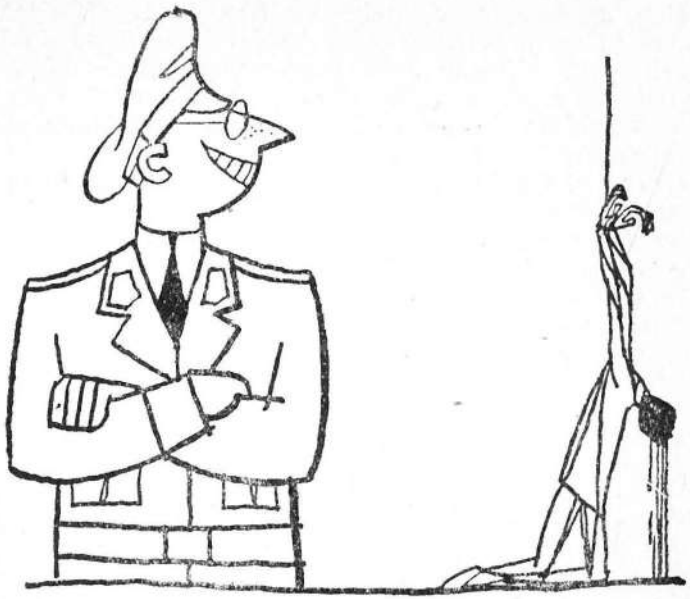

CUM AU MURIT

În această povestire va fi vorba despre felul înălțător în care au murit tovarășii lui Ernst Thälmann.

E de fapt o întîmplare tragică și nu are nevoie nici de introducere, nici de prolog. E în fond un răspuns pentru juristul cu părul cărunt, care a dat atît de mult din mîini înaintea noastră, spunînd:

— Toți au fost la fel. Arătați-mi un german care a luptat împotriva lui Hitler.

Era un domn hotărît, care știa desigur multe despre germani, deoarece în timpul războiului avusese

legături secrete cu un fabricant german, cu feciorul acestuia, care era maior în unităţile SS, şi cu mulţi alţi germani, mai toţi — cum spunea el — din lumea bună.

Altminteri era social-democrat, iar gesticulaţia era al doilea limbaj al lui, căci numai în felul acesta putea să-şi exprime scepticismul şi neîncrederea în oamenii care îl înconjurau şi care erau iremediabili în răutatea lor.

Acestui domn îi este închinată prezenta povestire despre felul cum au murit tovarăşii lui Ernst Thälmann. Desigur că va da din mîini şi va spune :

— Excepţiile confirmă regula.

E o părere cu care în genere sîntem de acord. Întrebarea este însă : la ce fel de regulă se va referi domnul nostru cu părul cărunt. Şi în această privinţă s-ar putea să ne deosebim de el în modul cel mai categoric.

Să revenim însă la acea întîmplare tragică. Ea are mulţi eroi şi e greu azi să le determinăm numărul. În acţiunea povestirii noastre apar numai cîţiva dintre ei, a căror glorie nu va pieri niciodată. Tocmai ei au căzut cei dintîi pe drumul către perioada cuptoarelor.

Mai întîi — John Scheer din Hamburg.

Era un lăcătuş din Altona. Avea nişte ochi care ştiau să lumineze orice suflet, ca nişte reflectoare. În afară de asta, avea surîsul oamenilor care nu se tem de nimeni. Îl supăra mai ales culoarea brună — care de prin 1930 umpluse străzile Hamburgului — dar a trebuit să se stăpînească, fiindcă i se încredinţase o sarcină peste măsură de importantă.

După arestarea lui Ernst Thälmann, doctorul Goebbels a declarat :

— S-a sfîrşit cu bolşevismul german.

În perioada aceea John Scheer se ocupa cu organizarea în ilegalitate a partidului în Hamburg. A fost ales membru în Comitetul Central, iar sarcina care-i fusese încredinţată era la un pas de butucul gîdelui şi purta întrînsa fantoma unei securi lucioase. Era o sar-

cină pentru oamenii care dispreţuiesc moartea, fiindcă iubesc viaţa mai presus de orice pe lume.

Dar această sarcină trebuia îndeplinită cu orice preţ, şi de aceea îi fusese încredinţată tocmai lui.

John Scheer apărea pe uliţele portului ca o lumină deasupra mocirlei. În tropăitul cizmelor care se pregăteau să calce lumea în picioare, glasul lui Scheer era auzit numai de puţini dintre aceia care nu disperaseră încă. Dar acest glas al unei credinţe de nezdruncinat răsuna pentru ei ca un clopot al învierii, deşi moartea era mai aproape ca oricînd. Glasul lui John Scheer şi ochii lui care luminau ca o lampă, strîngerea lui de mînă caldă şi puternică, toate acestea însemnau că :

Partidul trăieşte.

John Scheer avea misiunea să păstreze partidul în viaţă.

Însă miile de spioni din Hamburg aveau poruncă :

Să-l găsească şi să-l predea viu.

Lumina de deasupra mocirlei din străzile Hamburgului n-a luminat prea mult timp. Arestarea lui John Scheer, care era o chestiune de ore, a devenit una de luni. Dar asta nu schimbă nimic din faptul că într-o zi, trezindu-se din somn, John Scheer n-a văzut ca de obicei fereastra spre lume, ci orificiul negru al unui revolver din Gestapo.

Listele cu membrii partidului fuseseră bine ascunse de John Scheer. Nimeni nu le-a găsit.

Dar el era singur — un om viu, cu centri nervoşi, care desigur produceau dureri. Casa în care John Scheer a fost aşezat pe scaunul fascist de tortură, se chema Kolumbiahaus.

Schimul de vederi dintre John Scheer şi oamenii care l-au arestat a fost foarte simplu.

— Listele ! spuneau cei care l-au arestat.

— Nu ! dădea din cap John Scheer.

Mai întîi l-au tuns la piele şi apoi i-au turnat apă fiartă în cap.

Voiau poate să ardă în felul acesta coltişorul necunoscut din creierul lui Scheer, unde se ascundea cuvîntul îndărătnic şi eroic: „Nu!" Dar apa fiartă n-a pătruns nici pînă la creierul lui John Scheer şi nici pînă la inima lui. I-a fript numai pielea care s-a muiat ca orice piele opărită, astfel că n-a fost nevoie de un prea mare efort ca să fie jupuită.

Apoi i-au arătat o bucată de piele cu păr.

John Scheer ţinea însă ochii închişi şi nu vedea nimic.

Ţinea ochii închişi şi vedea numai viitorul Germaniei.

În ziua de 2 februarie 1934, John Scheer a fost dus în pădurea de lîngă Potsdam. Erau cu el şi alţi tovarăşi: Erich Steinfurt, Rudi Schwarz şi Eugen Schönhaar. Şi toţi au fost ucişi în zorii zilei.

Atîta despre John Scheer.

Fiete Schulze era de asemenea din Hamburg. Steagul căzut din mîinile lui John Scheer a fost preluat de Schulze, deoarece mîinile lui erau încă în putere.

Judecata lui Fiete Schulze s-a făcut cu uşile închise.

Procurorul glăsui:

— Cuvintele lui sînt mai periculoase decît gloanţele.

Apărătorul din oficiu cuvîntă:

— Înaltă Curte, clientul meu şi-a renegat patria, însă e dispus să-şi ispăşească crimele prin muncă pentru Reich.

— Nu v-am dat dezlegare să spuneţi asta! strigă Fiete Schulze. Nu v-am dat nici o împuternicire în privinţa asta! Credeţi dumneavoastră că aşa poate fi apărat un comunist?

Martor era Edgar André. Acelaşi Edgar André care în anul 1918 a smuls săbiile de la centironul ofiţerilor din marina imperială de război. Acelaşi Edgar André care l-a îndrumat pe Fiete Schulze, spunîndu-i:

— Mai ai mulţi ani de trăit. Eşti încă tînăr. Dar dacă va fi să mori, atunci să mori cu cinste.

Acum se aflau amîndoi în faţa crucifixului dintr-un tribunal fascist — unul ca acuzat, celălalt ca martor.

— Să se apropie martorul Edgar André — porunci preşedintele curţii.

Martorul se apropie.

— Eşti rudă cu acuzatul Fiete Schulze? întrebă preşedintele.

— Da — răspunse Edgar André. Da, sîntem rude.

Cei care cunoşteau biografiile celor doi oameni, îşi săltară miraţi capetele înfundate în hîrtii. Ce fel de rudenie poate fi între Fiete Schulze şi Edgar André?

— Ne-au înrudit ideile noastre — glăsui Edgar André.

Şi după acest răspuns tăcerea s-a aşternut peste scribii tribunalului.

Era o înrudire pe viaţă şi pe moarte.

Preşedintele era nemulţumit. Făcu un gest cu mîna şi glasul său sună ameninţător de tăios cînd spuse:

— Cer martorului ca în această sală să nu se dedea la propagandă comunistă. Îl cunoşti pe acuzat?

— Da — răspunse Edgar André.

— Ce ştii despre el?

— E un luptător şi un tovarăş admirabil. E unul din oamenii care iubesc Germania mai fierbinte decît oricine din această sală.

— Conduceţi martorul afară! zise preşedintele.

Edgar André se opri la uşă, se întoarse cu faţa spre sală şi zise:

— Adio, Fiete, îţi doresc succes!

Iar Fiete i-a răspuns:

— Îţi mulţumesc, Edgar! Mor cu cinste, dragul meu!

Procurorul a vorbit succint şi calm, fiindcă era un caz concret de înaltă trădare. De aci decurgea o singură concluzie:

— Cer pedeapsa cu moartea — spuse procurorul.

Ultimul cuvînt al lui Fiete Schulze a fost scurt:

— Vă invit pe toţi la execuţie — spuse el. Vă in-

vit pe toți cîți sînteți aici ! Veniți să vedeți cum moare un comunist !

După un an a murit — de asemenea sub secure — și Edgar André.

El a spus judecătorilor :

— Domnilor, dacă procurorul curții supreme a propus ridicarea drepturilor mele cetățenești, vă declar următoarele : Onoarea dumneavoastră nu e onoarea mea, iar onoarea mea nu e a dumneavoastră, deoarece pe noi ne desparte întreaga concepție despre lume și viață, ne despart clasele, ne desparte o prăpastie adîncă. Și dacă izbutiți să trimiteți un luptător la locul de execuție, sînt gata să urmez acest drum greu, fiindcă eu nu cer grațiere. Am trăit ca un luptător și mor ca un luptător. Trăiască comunismul !

Iată acum o scrisoare a lui Hermann Fischer, comunist din Hamburg. Ea este adresată soției și copiilor săi și are următorul conținut.

„Scumpo,

N-am ce să-mi reproșez. Pentru ceea ce am făcut răspund cu tot ce am mai scump : cu viața. Vă doresc să aveți parte de fericirea pentru care mor eu acum. Eu cad — dar dacă steagul va fîlfîi mai departe, ce importanță are moartea mea ? Toți cei dinaintea mea, care au pornit pe ultimul drum, au pășit pe el ca niște bărbați. La fel voi merge și eu. Trăiască în veci ideea comunismului, pentru fericirea întregii omeniri ! O idee, al cărei țel suprem este iubirea și unirea, nu poate să nu învingă pe tot globul.

Ție și copiilor, o ultimă rugăminte : iertați-mă ! Tuturor tovarășilor și prietenilor — tuturora — cele din urmă cuvinte :

Rot Front[1] *!*"

Și acum Wilhelm Tews.

[1] Frontul roșu — lozinca de salut a comuniștilor germani (n.t.)

Wilhelm Tews a luptat în Spania. Despre ochii lui se spunea : „ochi de soare". Mai tîrziu s-a strecurat însă în ei bezna nopților de pe Ebro și întunericul străzilor nocturne din Hamburg. Wilhelm Tews a învățat să urască fascismul — și această ură era tot atît de aprigă, ca orice lucru de care se apuca acest om.

Într-o zi a zărit în orașul Guernica o casă veche din care nu mai rămăseseră decît zidurile, și lîngă unul din aceste ziduri Wilhelm Tews a văzut o mînă de copil. Era o mînă albă, mică și uscată, care nu mai era a nimănui.

Wilhelm Tews iubea florile și munții, colecționa mărci poștale și seara își săruta soția trist și pătimaș, de parcă ar fi fost gata s-o piardă.

A luptat pînă la moarte.

Securea a căzut pe gîtul tînăr al lui Wilhelm Tews în ziua de 8 februarie 1943.

Iată scrisoarea lui intitulată „Ultima mea dorință" :

„Cea din urmă zi din viața mea se apropie de sfîrșit — e clipa despărțirii. Trebuie să-mi iau rămas bun de la voi, pe care v-am iubit atît de mult. Și-mi iau rămas bun de la viață și de la luptă, care au fost pentru mine mai presus de orice. Și de voi trebuie să mă despart, tovarăși, care ați fost mereu alături de mine.

Cînd mă uit în urmă, la viața noastră, mă simt fericit, deoarece a fost o viață frumoasă și a meritat să fie trăită.

Viața mi-a oferit mereu sarcini noi și m-a obligat să aleg între luptă și resemnare. Niciodată n-am blestemat viața și cred că nimeni n-a iubit lumina și soarele mai mult decît noi. Însă privind spre viitor, am pus viața noastră proprie pe planul al doilea. Pe primul plan se afla lupta, deși știam că ne așteaptă temnița, glonțul sau securea.

Cînd privesc spre viitor — acum la sfîrșitul vieții mele — îmi crește inima cînd văd cum se dezvoltă înaintea mea lumea cea nouă și frumoasă pentru care am luptat.

Lumina vine de la răsărit — exact de la răsărit. În felul acesta să mă vedeţi mereu. Şi tot aşa aş vrea să rămîn în inimile voastre, ca să trăiesc acolo mereu.

Aceasta e ultima mea dorinţă.

Al vostru, Wilhelm."

Wilhelm Tews era în vîrstă de treizeci şi doi de ani. Înainte de a muri, a cîntat Internaţionala.

Dar Rudolf Seiffert...

Rudolf Seiffert era un muncitor din Berlin. A fost alături de partidul comunist încă de la înfiinţarea lui şi nu l-a părăsit niciodată. I-a rămas credincios pînă la moarte.

În anul 1929, în vremea cînd statul fascist se contura ca o fantomă în ceaţa viitorului, Rudolf Seiffert ieşea zi de zi pe străzile Berlinului, ca să ţie fasciştilor discursuri muncitoreşti.

A fost împuşcat de poliţia unui ministru social-democrat, în momentul cînd se afla în primele rînduri ale unei demonstraţii muncitoreşti şi ducea în mînă o pancartă cu următorul conţinut:

„Jos fasciştii! În lături cu războiul!"

Acel ministru de interne, social-democrat, vorbea foarte mult despre democraţie şi despre libertatea manifestaţiilor. Condamna dinamica vulgară a comuniştilor şi-i ocăra pe fascişti cu vorbe alese. Se străduia să meargă pe calea de mijloc — faimoasa cale asfaltată cu aur.

Toate astea aveau desigur un caracter teoretic.

În practică, lucrurile stăteau însă cu totul altfel.

Poliţia ministrului de interne saluta steagurile fasciste, iar cînd vedea o manifestaţie muncitorească, punea baioneta şi încărca armele. Cînd nu mai dovedea cu patul armei, punea arma la ochi — şi armele erau încărcate.

Rudolf Seiffert, muncitorul care ducea lozinca „Jos fascismul! În lături cu războiul!", a fost împuşcat în picior în acea neuitată zi din anul 1929. De atunci purta proteză.

A rămas credincios partidului pînă la urmă.

A fost executat la 29 ianuarie 1945, în clipele cînd Berlinul auzea bubuiturile tunurilor sovietice.

Ultima lui scrisoare a ţinut-o ascunsă în proteză. De unde se vede că proteza poate fi bună şi după moarte.

Auziţi cum bocăne proteza lucrătorului Rudolf Seiffert pe asfaltul străzilor din Berlin? Bocăne proteza muncitorului Rudolf Seiffert, iar el trece la nemurire.

Scrisoarea descoperită în proteză sună astfel:

„Scumpă Hilde şi dragi copii,

Se apropie vremuri mari şi o nouă eră istorică se naşte în toată lumea. Urmarea acestui război va fi socialismul. Numai Germania va lupta împotriva acestei necesităţi istorice.

Odată, cînd acest ţel va fi mai aproape decît astăzi, să povesteşti copiilor pentru ce fasciştii l-au executat pe tatăl lor. A fost victima sistemului brutal prin care capitalismul căuta să înăbuşe progresul. A fost victima unui sistem în care viaţa omenească nu avea nici un preţ, ci era numai o sursă de cîştig. Cînd copiii noştri vor fi mari şi vor putea să gîndească singuri, atunci vor înţelege că sacrificiul meu n-a fost zadarnic.

Cînd steagurile proletariatului victorios vor flutura deasupra Germaniei, drumul spre socialism va fi o realitate. Vremurile acestea nu sînt departe.

Copiii noştri vor putea clădi o lume care a fost numai un far în lupta sfîntă dusă de tatăl lor. Va fi o sarcină nespus de grea. Este însă cea mai măreaţă sarcină din cîte a cunoscut omenirea. Ce importanţă are viaţa unui om în comparaţie cu zilele de slavă care vor veni!

Merg spre secure mîndru şi hotărît.

Al vostru tată."

Fiul lui Rudolf Seiffert termină acum universitatea. O să fie profesor.

Cînd la Berlin se va construi Muzeul revoluției, se va expune acolo și proteza muncitorului Rudolf Seiffert, care a rămas pînă la urmă credincios sieși și partidului.

E o proteză obișnuită — cea mai obișnuită proteză — dar ea a mers mai departe decît cizmele uriașului din poveste.

Auziți cum bocăne proteza muncitorului Rudolf Seiffert pe asfaltul străzilor din Berlin? Bocăne proteza muncitorului Rudolf Seiffert, iar el trece la nemurire.

După el vin milioane de oameni.

„Se apropie vremuri mari și o nouă eră istorică se naște în toată lumea", a scris Rudolf Seiffert în scrisoarea adresată soției și copiilor săi.

Era comunist — și comuniștii prevăd viitorul.

STEAGUL

Povestirea despre minele de aramă din Mannsfeld ar putea avea cîteva începuturi. Unul din aceste începuturi ar putea vorbi despre aramă. Despre gîrla colorată trandafiriu, care aleargă fierbinte la picioarele noastre, îndreptîndu-se spre o gură nevăzută.

Arama.

Asta nu înseamnă că reporterul se va adînci pînă peste urechi în complicatul proces de producție, trăgîndu-l după sine și pe cititor. I s-ar reproșa că povestește în mod inutil lucruri simple și cunoscute de

toată lumea şi că în fiecare frază a lui se simte cale de-o poştă diletantismul.

Totuşi, acesta ar putea fi începutul unei povestiri despre minele din Mannsfeld. Cum însă un astfel de început ascunde în sine nenumărate capcane, îl punem deocamdată la dosar.

Un alt început ar putea povesti despre persoana contelui Mannsfeld, care era stăpînul minelor cu pricina. Şi acesta ar fi, de bună seamă, un început interesant. Din el cititorul ar afla cum se pot cîştiga bani cu uşurinţă şi fără bătaie de cap, deoarece contele Mannsfeld deţinea această reţetă şi se îmbogăţea de pe urma ei. Cititorilor noştri nu le-ar fi însă de nici un folos, căci condiţiile de bază ale acestei îmbogăţiri sînt:

a) capitalul, şi

b) războiul.

Cu toate acestea, reţeta poate fi destăinuită.

In cursul primului război mondial, soldaţii germani din tranşeele de la Verdun trăgeau fără întrerupere asupra soldaţilor francezi. Gloanţele lor conţineau aramă din minele contelui Mannsfeld. Din alte tranşee de la Verdun, soldaţii francezi trăgeau cu sete şi fără încetare în soldaţii germani, iar gloanţele lor conţineau de asemenea aramă din minele contelui Mannsfeld.

Aşa a fost.

Soldaţii erau diferiţi, tranşeele erau diferite.

Arama era însă aceeaşi.

Şi ea era livrată de contele von Mannsfeld.

Prin urmare şi aceasta ar putea fi începutul unei povestiri despre minele din Mannsfeld, pe care le-am vizitat în luna mai, în cursul călătoriei noastre prin Republica Democrată Germană. Adică despre felul cum contele Mannsfeld a vîndut aramă atît nemţilor, cît şi francezilor.

Şi totuşi, francezii luptau pentru interesele lor.

Englezii la fel.

Americanii aşijderea.

Au fost însă vremuri cînd toată lumea lupta pentru interesele conţilor von Mannsfeld, iar ei schimbau patriotismul cu cecuri în valută străină. Şi ce s-a întîmplat cu contele von Mannsfeld?

Nu putem începe cu ceva care miroase a sfîrşit în loc de început.

Ne aflăm la Mannsfeld. Deasupra oraşului pluteşte fum galben şi gros, deoarece minele de acolo nu slujesc numai pentru extragerea minereului de aramă. Minereul acesta urmează un drum complicat pentru a ajunge să fie pur.

La Mannsfeld sînt şi mine, şi uzine.

Va fi foarte bine dacă, fără o prea mare introducere, vom începe să povestim despre muncitorul Brosovsky.

Muncitorul Brosovsky stă aplecat deasupra unui rîu de aramă în flăcări. In ochii lui citeşti treizeci de ani de fum galben, iar plămînii lui sînt căptuşiţi cu o pilitură fină de aramă. Muncitorul Brosovsky are un milion de fărîmituri de aramă în trupul lui. De un milion de ori a fost rănit în lupta lui împotriva aramei cu care nu avea nici în clin, nici în mînecă. Acum stă deasupra rîului cu flăcări sfîrîitoare şi spune cu gura amară:

— *Zdravstvuite, doroghie tovarişci!*[1]

Şi strînge mîna turnătorului Zuravlev şi-i zîmbeşte cu ochii lui scînteietori prin fumul galben. Îţi dai seama că bucuria lui e adevărată.

Feciorul turnătorului Zuravlev a murit de un glonţ german.

Poate că glonţul avea într-însul şi aramă de la Mannsfeld.

— *Zdravstvuite, doroghie tovarişci* — spune muncitorul Brosovsky de la uzina lui Mannsfeld şi strînge mîna turnătorului Zuravlev.

Alte cuvinte ruseşti nu cunoaşte.

---

[1] Bună ziua, dragi tovarăşi. (n.t.)

Intîmplările care au făcut ca el să învețe aceste cuvinte rusești sînt atît de instructive, încît ne-am hotărît să le pomenim în cartea de față.

Iată că acum am descoperit și începutul povestirii noastre, pe care l-am căutat atîta.

Istoria muncitorului Brosovsky începe exact cu aceste cuvinte:

— *Zdravstvuite, doroghie tovarișci!*

Era prin 1928, în luna august, sub o arșiță cumplită. În vremea asta au apărut la Mannsfeld primii bărbați cu cizme și cu cămăși brune. Contele Mannsfeld și-a vîndut atunci vila de pe Riviera franceză, deoarece se hotărîse să locuiască la Biarritz. În acele zile înăbușitoare de august, în bazinul Mannsfeld, la mina Wietzthum, a venit o delegație de mineri sovietici de la minele de aramă din Krivoi Rog, Ucraina. Pentru minerii din Mannsfeld a fost un eveniment fără seamăn.

Încă mai de mult au fost în corespondență cu minerii de la Krivoi Rog. Ultima lor scrisoare se termina astfel:

„Dragi tovarăși, am fi foarte bucuroși să vă cunoaștem personal. Încep la noi zile grele, fascismul se pregătește de atac, iar vizita voastră ar însemna pentru noi o întărire. Vă așteptăm la noi, tovarăși.

Salutări cordiale, *Rot Front!*

Minerii din Mannsfeld."

Și minerii din Krivoi Rog, Ucraina, le-au răspuns că vin.

Atunci muncitorul Brosovsky a învățat cuvintele: *„Zdravstvuite, doroghie tovarișci."*

Le-a învățat sîrguincios, într-o noapte scurtă de august — cu o noapte înainte de sosirea celor de la Krivoi Rog. De o mie de ori le-a răsucit pe limbă, întorcîndu-le pe o parte și pe alta ca pe niște bomboane. Erau cuvinte necunoscute, dintr-o limbă străină, însă lui Brosovsky i se păreau atunci foarte apropiate, de parcă ar fi fost în limba lui maternă.

Erau cuvinte din patria muncitorilor, iar în noaptea aceea de august Brosovsky din Wietzhum era plin de speranțe și încredere. Dimineața, cînd a întîmpinat pe minerii de la Krivoi Rog, a pronunțat acele cuvinte ca pe o formulă de vrăjitorie. Ca și cînd ar fi spus: „Sesam, deschide-te!"

Dar el a spus doar:

— *Zdravstvuite, doroghie tovarișci!*

După aceea au fost multe strîngeri de mînă, ba chiar și lacrimi. Minerii de la Krivoi Rog au cîntat *„Revela buria gromovaia"* [1], iar cei din Mannsfeld au ascultat cu ochii cît roata. În acest cîntec vibra în adevăr o furtună de stepă, cu aripi care îmbrățișează lumea întreagă.

Așa era cîntecul celor de la Krivoi Rog.

Cămășile brune se iviră în sat. Erau numai cîteva, dar mîinile minerilor sînt zdravene, nimic de zis.

Și-acum să intrăm în miezul chestiunii.

Minerii de la Krivoi Rog au adus cu ei un steag roșu. Îl obținuseră ca o distincție și acum îi însoțea în călătorie, ca și pașaportul sovietic.

Era un steag roșu obișnuit, pe care se puteau citi cuvintele *„Perehodiascee krasnoe znamia."* Adică: „Steag roșu transmisibil".

Vîntul din Mannsfeld îl mîngîia, iar minerii se uitau la el blajin și cu nespusă duioșie.

Cînd Brosovsky și-a luat rămas bun de la ei, a spus sfios și plin de afecțiune:

— Lăsați-ne măcar steagul ăsta, *doroghie tovarișci.*

Și ce credeți c-au făcut? L-au lăsat.

Steagul de la Krivoi Rog a rămas la Mannsfeld, iar minerii au rîs fericiți pe chestia asta și l-au bătut cu îndrăzneală pe Brosovsky pe umărul lui slab, spunînd:

— Păi dacă l-ai căpătat, trebuie acum să-l și păzești.

---

[1] Vuia furtuna năprasnic. (n.t.)

După aceea Brosovsky a înfășurat steagul și l-a dus acasă. Acolo era în siguranță. L-a aninat de portretul lui Friedrich Engels și al lui Ernst Thälmann. Uneori i-l arăta fiului său Horst:

— Ia te uită, un Steag din Uniunea Sovietică.

Și cînd Horst întreba: „Ce-i aia Uniunea Sovietică?", muncitorul Brosovsky răspundea:

— Acolo copiii nu rabdă de foame.

Și micul Horst asculta grav și invidios, deoarece el răbda deseori de foame, de cînd Brosovsky fusese dat afară.

După aceea cuvintele Krivoi Rog au devenit ceva ca dintr-o poveste de departe. Văzduhul Germaniei era plin de fumul înecăcios al cărților arse, pe uliție tropăiau sute de mii de cizme, iar urletele führerului smintit au devenit muzica viitorului german.

Dar ce ziceți de asta? În casa lui Brosovsky atîrna un steag. Nu era acoperit. Prin fereastra deschisă îl putea vedea oricine.

În orășel, toată lumea vorbea despre steagul lui Brosovsky. Oamenii în cămăși brune îl măsurau ciudat cu privirea și se încruntau la el. Bătrîna Brosovska se plîngea mereu:

— Ai înnebunit cu steagul ăsta. Ce-ai de gînd cu el? Acum e vremea altor steaguri.

Era vremea altor steaguri, însă Brosovsky a rămas credincios steagului său.

Într-o zi a primit o scrisoare. Pe plic era stampila cu vulturul german, iar înăuntru se afla o scrisoare scurtă care suna astfel:

„În ziua de 11 septembrie a.c. vă veți prezenta la orele 14 la birourile poliției secrete."

Sosise și ceasul muncitorului Brosovsky.

— Zidește steagul! spuse el feciorului său Horst.

După aceea a sărutat mătasea roșie a steagului de la Krivoi Rog și a plecat.

Cînd Brosovsky se uită la soția lui, aceasta se pocnea cu degetul pe frunte, iar cînd Brosovsky se răsuci

și plecă, femeia făcu în urma lui semnul crucii. După aceea îl îmbrățișă pe Horst și începu să plîngă.

La Gestapo, Brosovsky fu primit de un bărbat discret. Părea curtenitor, ba chiar amabil. Vorbea pe nas și-i oferi lui Brosovsky bomboane.

După aceea zise:

— Scoateți ochelarii ca nu cumva să orbești cînd te voi lua în pumni. Ai noroc că ești neamț. Altuia i-aș fi zdrobit creierul porcesc cu sticla de la ochelari.

Brosovsky a zăcut la spital un an de zile. În fiecare zi, soția îi aducea o supă de ciuperci, ofta și nu zicea nimic. Despre steag n-a pomenit nimeni.

Nimeni n-a scos o vorbă despre steag.

Zidurile erau albe și pernele moi. Muncitorul Brosovsky își amintea de cîntecul *„Revela buria gromovaia"* și asculta bîzîitul avioanelor engleze și americane.

Furtuna se apropia de Mannsfeld.

Într-o zi — cum trece timpul, cum trece timpul! — nu departe de Mannsfeld se auziră tunuri. Se apropia sfîrșitul. Germania îngîmfată a svasticii se descompunea ca un cadavru intrat în putrefacție.

„Ce-or fi făcînd acum cei de la Krivoi Rog?" — gîndea muncitorul Brosovsky.

Fără îndoială că tunurile care răsunau lîngă Mannsfeld erau tunuri americane. Mannsfeld a fost eliberat de armatele americane și muncitorul Brosovsky privea cu ochii lui bătrîni la oamenii care stăteau răsturnați în jeep-uri — la armata aceea ușuratică, zgomotoasă, care mesteca fără încetare gumă între dinți. Dădu din cap și se întoarse la mină. De cine aveau mai multă nevoie acolo decît de muncitorul Brosovsky?

Steagul de la Krivoi Rog a fost scos din zid — era curat, nedecolorat, iar cuvintele: *„Perehodiascee krasnoe znamia"* străluceau auriu pe cîmpul roșu al steagului.

Cînd colonelul american Bruns a auzit de istoria steagului roşu, a rîs mult şi din toată inima.

— Interesant tip! spuse colonelul Bruns.

Şi fără nici o intenţie deosebită întrebă:

— Ce face naivul ăsta?

— Conduce comitetul de fabrică, domnule colonel — îi răspunse un om din apropiere.

— Nu-i prea bătrîn?

— Are vine sănătoase — grăi omul din apropiere.

— Are înainte de toate vine roşii — spuse colonelul Bruns. După o oră să nu-l mai văd în comitetul de fabrică! Ce inovaţie mai e şi asta — comitet de fabrică?

Îşi puse mănuşile şi plecă. Se grăbea să se ducă la cină, la vila contelui Mannsfeld.

Era cu două zile înainte de stabilirea liniei de demarcaţie. Bazinul Mannsfeld a fost predat administraţiei sovietice de ocupaţie, iar maiorul Kovalov — un ofiţer tînăr, care în viaţa civilă se ocupa cu administraţia pădurilor — înălţă steagul pe un catarg mai înalt decît toate turnurile minelor din Mannsfeld. Steagul strălucea în mijlocul fumului galben de aramă, ca soarele care stă să iasă din nori. Din cînd în cînd bătea în el vîntul de la Krivoi Rog, făcîndu-l să tremure în văzduh.

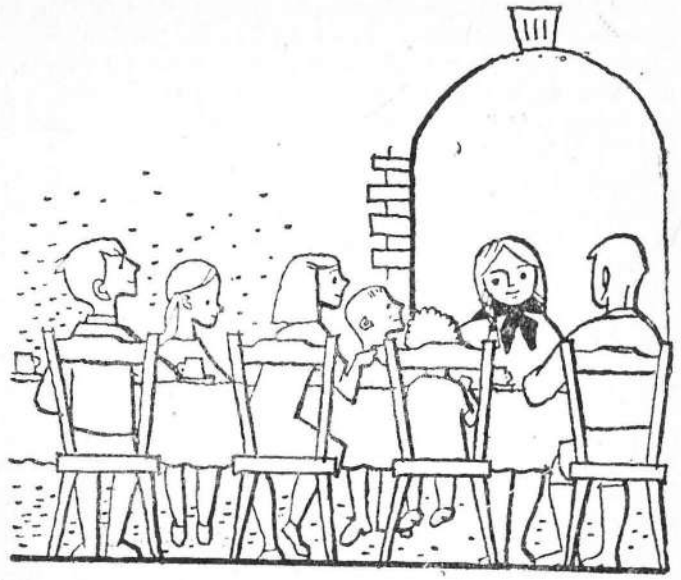

OBERHOF MIROASE A BRAD

Satul Oberhof din Turingia miroase a brad.

Dacă păşeşti pe un drumeag de munte şi la picioare îţi cade un con de brad, asta înseamnă că te salută o veveriţă din Oberhof. Verdeaţa e atît de deasă, încît dacă închizi ochii nu dispare, ci-ţi rămîne întipărită sub pleoape. O clipă ţi se pare că în vine, în loc de sînge, ai seva copacilor din Oberhof. Duceţi-vă pe potecile din pădure, întindeţi mîinile ca nişte crengi spre creştetul copacilor şi îndreptaţi-vă capul spre soarele care răzbate printre brazi.

Copiilor le merge nespus de bine aici. Copiilor în general, dar mai ales celor de la Wattenstedt-Salzgitter. Înghit ozonul de la Oberhof ca pe un corn cu unt şi muşcă din soare ca dintr-un cozonac. Dacă omul ar avea auzul mai ascuţit, ar deosebi freamătul liniştit al oaselor care cresc.

Dacă am vrea ca povestea aceasta a copiilor de la Wattenstedt-Salzgitter să fie istorisită în ordine, în aşa fel încît să nu i se întrerupă firul cronologic, ar trebui ca în locul odei închinate sevei de la Oberhof să începem în alt chip şi din altă parte.

Mai întîi, despre o semnătură. Era oarecum neciteaţă şi neglijentă. Semnătura înaltului comisar din zona engleză din Germania, generalul Robertson. Un grafolog lipsit de prejudecăţi ar citi într-însa uşurinţă aristocratică, împletită ciudat cu un simţ prozaic pentru negustorie. Documentul semnat de amintitul general Robertson la mijlocul secolului XX nu se deosebea în nici un fel de alte documente oficiale obişnuite.

Avea un lung număr de înregistrare, antetul biroului înaltului comisar din Germania occidentală al maiestăţii sale regelui Angliei, şi un lux de formule care dădeau la iveală, în toată strălucirea, proverbiala politeţe engleză.

In acest document nu se da nici o dispoziţie, ci se făcea doar o expunere, pentru a fi gîndită şi judecată de către poporul german, care era în acelaşi timp asigurat de simpatia şi devotamentul înaltului comisar.

Era vorba de demontarea combinatului de oţelării de la Wattenstedt-Salzgitter.

Dacă lăsăm la o parte floricelele de stil cu care înaltul comisar englez îşi împodobise hotărîrea şi dacă luăm în considerare numai substratul documentului, constatăm următoarele:

In uzinele Wattenstedt-Salzgitter lucrau direct sau indirect o sută de mii de oameni.

— Uzinele se află la graniţa zonei sovietice — spunea generalul Robertson. Lucrul acesta trebuie socotit ca un fapt de o însemnătate nemărginită. Căci în eventualitatea unei invazii a roşiilor, acest colos de oţelării ar intra în mîinile unor nechemaţi, care ar abuza de ele.

In afară de aceasta, interesele unor anumite cercuri, ai căror reprezentanţi au vizitat nu de mult pe înaltul comisar din Germania occidentală al majestăţii sale regelui Angliei, cer ca...

Nici vorbă că aici cineva ar fi vrut să stăvilească libertatea iniţiativei particulare, dar ce mare lucru ar fi putut întreprinde la graniţa zonei sovietice?

Nici mai mult, nici mai puţin, hotărîrea suna astfel: „Să se demonteze totul pînă la ultimul şurub."

Trecuseră cinci ani de la război.

In Republica Democrată Germană au fost aduse maşini de la Kramatorsk, din Uniunea Sovietică, pentru construcţia unor furnale înalte. Se înfiinţau noi fabrici.

La Wattenstedt-Salzgitter s-au auzit primele explozii. Maşinile care însemnau pîine se demontau ca nişte jucării de copil. Maşinile care însemnau pîine călătoreau acum pe camioane, iar locul rămas în urma lor era ca o rană nevindecabilă. Bărbaţii, care nu plîng niciodată, tuşeau ciudat şi îndelung.

Femeile nu se ruşinau să plîngă. Femeile de la Wattenstedt-Salzgitter plîngeau.

Intr-o zi, şaizeci de mii de oameni s-au pomenit şomeri. Mergeau încet, înghiţindu-şi saliva cu gust de tutun, ţinîndu-şi mîinile în buzunare şi împuşcînd cîte un fennig pentru bere. Timpul alerga în jurul lor, dar pentru ei el înainta ca melcul. Oamenii ar fi fost foarte bucuroşi să calce în picioare, ca pe un melc, aceste zile blestemate.

Oraşul Wattenstedt-Salzgitter păru deodată mort.

Focul din vetre se stinsese.

Negustorii atîrnaseră tăbliţe în magazine: „Nu se vinde nimic pe credit."

Dacă ne amintim bine, povestirea aceasta a început cu cuvintele: „Satul Oberhof din Turingia miroase a brad."

Ce legătură este între satul Oberhof din Turingia și vetrele stinse de la Wattenstedt-Salzgitter?

Aici, la Oberhof, văzduhul nu-i negru din pricina fumului, iar oamenii nu-și țin la gură batistele pline de sînge. Aici e o liniște nemaipomenită, în care omul se afundă ca într-un iezer însorit — cu ochii închiși și cu un zîmbet care vine singur, nechemat. Localitatea Oberhof e minunată, și nu-i de mirare că în timpul celor șapte ani grași ai celui de-al treilea Reich, au venit aici la odihnă cei decorați cu Crucea de fier cu frunze de stejar, iar ideologii își refăceau aici puterile. În umbra pinilor se citeau editorialele lui Goebbels, iar copiii grangurilor împușcau gheonoaie și veverițe, pentru a-și oțeli inimile. Asta e una din însușirile de seamă ale cuceritorilor.

Azi miroase aici numai a brad.

Și se odihnesc copiii de la Wattenstedt-Salzgitter.

Cu cîtva timp în urmă, înaltul comisar al majestății sale a spus:

— Aceste uzine se află la granița zonei sovietice.

Atît de aproape, încît de cealaltă parte se aud exploziile și huruitul camioanelor încărcate. Ba chiar și pașii fără sfîrșit, apăsați și triști, ai șomerilor. Și încă ceva. Ceva care a acoperit urletul ecrasitei și vuietul motoarelor.

A fost glasul primului copil din Wattenstedt-Salzgitter care s-a uitat la plita rece și a spus:

— Mamă, mi-e foame!

Republica Democrată Germană a invitat pe copiii de la Wattenstedt-Salzgitter. Și copiii au venit, fiindcă frontiera era aproape. O frontieră inutilă și de neînțeles pentru copii care vorbesc aceeași limbă.

Și acum sînt aici. Înghit ozonul de la Oberhof cum ar înghiți un corn cu unt, și mușcă din soare ca dintr-un cozonac. Dacă omul ar avea auzul mai ascuțit, ar deosebi freamătul liniștit al oaselor care cresc.

Am mușcat din gogoși și am băut cafea împreună cu Kurt Bortzig și Lilo Mayer, la aceeași masă de la un cămin de copii din Oberhof.

Copiii privesc cu ochi mari, de oameni maturi. În ochii lor încrederea se amestecă cu neîncrederea și copilăria cu bătrînețea.

Lilo e rușinoasă.

Își acoperă ochii cu genele lungi și lasă capul în jos. Abia, abia răspunde, și atît de încet, încît abia o auzi. Soarele de la Oberhof i-a intrat puțin sub piele, iar mînuțele îi sînt subțiri și străvezii. Nu știe ce să facă cu ele. Are treisprezece ani și arată de nouă. Micuța și gingașa Lilo.

— Tatăl ei a murit — spune Kurt. După ce s-a întors din război, n-a mai găsit de lucru.

Kurt e altfel. E guraliv, și dacă împarți cu el gogoșile, cîștigi în ochii lui atît de mult, încît îți dă pe față și cel mai mare secret. Secretul acesta e atîrnat de o sforicică și arată oarecum misterios.

— Sînt dinți de cîine — spune Kurt. Am avut acasă un cîine cu numele de Rolf. A murit de foame. Mai înainte i-au căzut toți dinții din gură. Sărmanul Rolf! Ce cîine bun era!

— Ce-i cu tatăl tău, Kurt?

— Tatăl meu? întreabă Kurt. Tatăl meu a murit în război.

— Și de ce a murit în război tatăl tău? îl întreb pe Kurt.

Cu aceasta pierd aureola pe care o cîștigasem în urma înțelegerii ce-o avusesem față de nevoile micului său stomac. Ați auzit cîndva o întrebare mai fără noimă ca aceasta: „De ce a murit tatăl tău în război?"

Kurt nu-i un copil mic și are o judecată proprie. Își bea cafeaua pe îndelete și nu scoate o vorbă. Urechile îi sînt roșii ca racul. E aici abia de două zile și e mulțumit că gogoașa se poate mînca în tăcere și tacticos, fără întrebări și răspunsuri inutile.

I-am stricat pofta de mîncare. Kurt dă la o parte cana cu cafea.

— De ce a murit în război? Cine ştie de ce! Poate pentru Germania, nu?

Kurt şi-a adus aminte de cartea de citire a surorii sale mai mari. Era acolo fotografia führerului, iar mustăcioara de culoarea corbului lucea. Lui Kurt îi plăcea să picteze, şi de aceea într-o zi s-a apucat să lungească mustăţile führerului. Spre stînga cu creionul roşu, spre dreapta cu albastru. Asta a stîrnit în familie o panică de nedescris.

Gîndiţi-vă şi dumneavoastră ce idee: să lungeşti mustăţile führerului!

— De ce-a murit tata în război? Cine ştie de ce!

Aici a intrat în discuţie Hilda. Pe Hilda n-o cunoaşteţi. Şade în faţa noastră, are părul blond răsucit în codiţe şi un nas vesel. E de fel din Berlin şi de doi ani poartă cravata de pionier, cu trei colţuri albastre. Unul înseamnă şcoală, celălalt Uniunea tinerilor pionieri, iar al treilea familia. Copiii de la Wattenstedt-Salzgitter o iubesc, mai întîi pentru că Hilda cunoaşte multe jocuri, în al doilea rînd, fiindcă le dă tuturora bomboane, iar în al treilea rînd pentru că e Hilda. După masă, cînd e linişte şi Hilda trece prin camere, ea nu strigă:

— Hai, dormi odată, strengarule!

Hilda ştie că somnul nu-i un lucru atît de simplu. Se aşază la marginea patului şi povesteşte despre căminul copiilor din Berlin, despre şcoală şi despre pionieri. Oricine poate pune mîna pe cravata ei albastră, iar pe iubitorii de poezii îi învaţă nişte versuri care-i plac ei foarte mult şi pe care le-a scris Walter Steinbach. Prima strofă începe astfel:

Din senin nu pică nimănui un viitor mai bun.
Nici o jertfă nu-i prea mare
Pentru pacea-ntre popoare
Şi a lumii bunăstare.

Aşa e Hilda. Şi vă daţi seama că această Hilda nu l-a putut ierta pe Kurt pentru tăcerea lui încăpăţînată şi pentru că n-a vrut să mai bea cafeaua.

— Pentru care Germanie a murit tatăl tău? întreabă Hilda.

După cît se pare, aceasta e o întrebare şi mai fără rost.

— Pentru care? repetă Kurt. Germania e Germania. Germania e una singură.

Îşi aduse aminte de mustăţile de corb ale führerului şi amintirea aceasta îi pricinui din nou dureri mai jos de noadă.

— Cum vine asta: o singură Germanie? întrebă Hilda. Dar graniţa?

Kurt face un gest cu mîna. Graniţa — ce fel de graniţă mai e şi asta?

— Cum adică: o singură Germanie? repetă Hilda întrebarea. Ascultă, Kurt. Aici eşti oaspetele nostru. Mănînci gogoşi, bei cafea cu lapte, ai căpătat pantaloni, flanelă, minge şi unelte de tîmplărie pentru copii. Cum adică: tot aşa o duc copiii şi la Wattenstedt-Salzgitter?

— Nu — răspunde Kurt. Copiii de la Salzgitter mor de foame, iar şcoala e închisă... Şi încă ăsta n-ar fi lucrul cel mai rău... Erna umblă iarna desculţă. La Salzgitter...

— Păi atunci? E o singură Germanie? stăruie Hilda.

Dar el repetă unul şi acelaşi lucru, ca un papagal.

Chestiunea cu Germania e în adevăr...

— Eu nu ştiu — spune Kurt. Crezi că sînt două Germanii?

Şi din spusele Hildei vă daţi foarte bine seama cum sînt fetele. Cu ele nu merge să încurci lucrurile.

— Nu — zice Hilda. Germania e una singură. Dar germanii sînt de două feluri. Acolo unde stăpînesc bogaţii, cei săraci trăiesc în mizerie, iar acolo unde conduc muncitorii, fiecare trăieşte bine dacă munceşte.

— Fugi de-aici ! spune Kurt. Şi unde conduc muncitorii ?

— Poate chiar aici la Oberhof — răspunde Hilda. Doar muncitorii te-au invitat aici, măi prostuţule !

— Şi cine conduce la Wattenstedt-Salzgitter ? întreabă Kurt.

— Aceia care l-au trimis pe taică-tău pe front. Aceia care au transformat Wattenstedt-Salzgitter într-un oraş mort. Ştii cum li se spune acestor oameni ?

— Nu — răspunde Kurt.

Şi se vede că e emoţionat.

— Capitalişti — îl lămureşte Hilda. Da, capitalişti. Pentru ei a căzut tatăl tău. Iar nu pentru Germania.

Hilda n-a împlinit încă şaisprezece ani, dar în clipa asta ochii ei ard de flăcările maturităţii.

Iar Kurt Bortzig stă nemişcat şi nu suflă o vorbă.

Lilo ascultă, cu vîrful limbii între buze şi cu ochii puţin cam posomorîţi.

Totul e peste măsură de simplu.

— Dar asta e îngrozitor — spune Kurt. Şi eu am împrumutat cuiva stiletul tatei. Eu, prostul de mine...

Totul e peste măsură de simplu.

Capitaliştii...

Şi Kurt e atît de tulburat, încît a băut şi restul de cafea care între timp s-a răcit.

Buza de sus a ridicat-o pînă aproape de nas. Asta înseamnă că se gîndeşte.

Nu, nu, cu Germania asta nu-i chiar atît de uşor.

Aci s-a sfîrşit discuţia de la masa din căminul de copii de la Oberhof. E timpul să ne sculăm de la masă, fiindcă s-a mîncat totul pînă la ultima fărîmitură şi s-a băut totul pînă la ultima picătură.

Şi acum aţi face ochii mari dacă aţi vedea ce ştiu să facă copiii de la Oberhof. Dar mai ales cei de la Wattenstedt-Salzgitter, aflaţi în vizită aici. Ei sînt dornici de cuvinte noi, de versuri noi, de cîntece noi

şi de soare — setoşi după apa curată a copilăriei, de parcă ar fi venit dintr-o pustietate.

Mai întîi copiii au dansat. După aceea Hilda a recitat versurile despre viitorul mai bun care nu pică nimănuia din senin.

Dintr-o fetiţă cu părul negru s-a desprins o adevărată cîntăreaţă cu glas de ciocîrlie. Ne-a cîntat cîntece sovietice despre Duna şi Katuşa, despre partizanul Jelezneak şi despre privighetorile care nu lasă soldaţii să adoarmă.

Şi mirosea a brad şi a lapte şi a păr de copii. Totul era sincer şi simplu.

Se află aici copii de la Wattenstedt-Salzgitter, înspăimîntaţi, palizi, copiii înfometaţi ai capitalismului. Ei învaţă să cunoască viaţa cea nouă, învaţă să gîndească, învaţă cîntece şi versuri noi. Şi mirosul de răşină pe care-l răspîndesc brazii din Oberhof pluteşte în văzduhul Germaniei care va fi — e aerul primăverii germane.

Peste o săptămînă, unii dintre ei se vor întoarce la casele lor.

Alţii, peste o lună.

Vor găsi acolo iarăşi plita rece şi pe mama cu ochii de cîine bolnav. Dar aceşti copii au o flacără care arde în ei şi care conţine multe calorii. Este o încărcătură mult mai puternică decît toate încărcăturile generalului Robertson. E o dinamită a umanităţii, o dinamită a conştiinţei de clasă. Odată, această dinamită va exploda mai distrugător decît ecrasita de la Wattenstedt-Salzgitter, şi ea va spulbera pe toţi negustorii, iunkerii şi generalii germani şi străini.

Tot astfel şi dincolo, de partea cealaltă a baricadei.

— Cînd o să ajung acasă — spune Kurt — am să înfiinţez în clasă o grupă de pionieri. Ce zici ?

— Ce să spun, Kurt, înfiinţeaz-o !

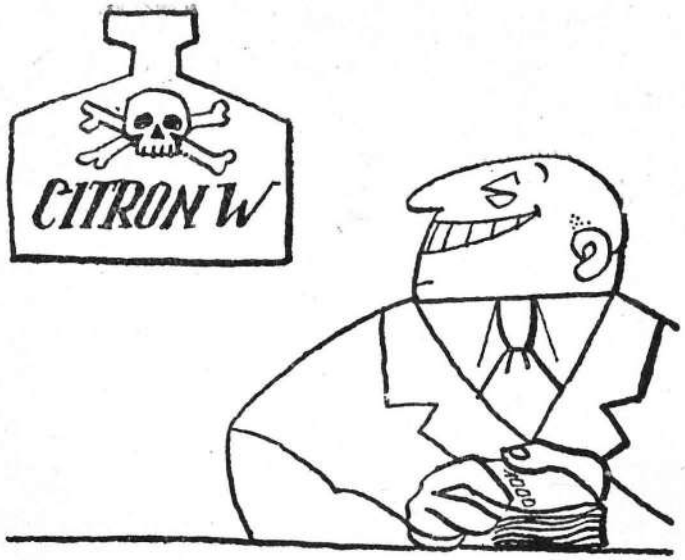

CITRON W.

Dacă ne-aţi întreba de ce ne interesează atît de mult soarta lui Jürgen Stolze, un lucrător tînăr de la fabrica „Leuna", cu greu am putea găsi un răspuns. Jürgen Stolze e un tînăr cu totul obişnuit. Are un obraz tineresc, aproape de invidiat. O faţă pasionată, plină de curiozitate şi de încordare, pe care toate vinişoarele tremură de nerăbdare. E o faţă care absoarbe lumea atît de repede, încît nu ajunge să se sature niciodată. Toate astea sînt în legătură cu ochii lui, căci faţa lui Jürgen Stolze e cuprinsă toată în ochii lui.

Totuşi, numai atîta n-ar fi de ajuns ca soarta lui Jürgen Stolze să fie pentru noi atît de preţioasă, încît să ne determine a ne opri asupra ei.

Atunci pentru ce ?

Poate pentru faptul că Jürgen Stolze conduce un trenuleţ care se bălăbăneşte din curtea uzinei pînă la bucătărie şi de acolo înapoi ?

Ne dăm seama că linia dinăuntrul fabricii „Leuna" nu e identică cu linia vieţii lui Jürgen Stolze. Drumul vieţii lui Jürgen Stolze nu e nici atît de îngust şi nici atît de scurt ca linia trenuleţului, şi ceea ce e şi mai interesant, nu se termină la sufragerie.

Prin asta, însă, Jürgen Stolze nu s-ar deosebi nicidecum de ceilalţi tineri din Republica Democrată Germană. Fiecare ştie că acolo nu se găsesc tineri care se mulţumesc cu o linie moartă.

Jürgen Stolze nu este altfel decît toţi ceilalţi care poartă insigna răsăritului de soare pe mînecă, strălucind galben pe un fond albastru.

Atunci pentru ce ?

Poate pentru faptul că Jürgen Stolze e mijlocaş într-o echipă de fotbal ? Să fie sănătos ! N-are decît să atace, numai să nu ducă mingea spre poarta echipei lui.

In adevăr, dacă ne-aţi întreba de ce ne interesează atît de mult soarta lui Jürgen Stolze, cu greu am putea găsi un răspuns.

Poate numai pentru că...

Desigur, asta este. Am găsit motivul.

In autobiografia lui, Jürgen Stolze spune :

„Tatăl meu, Herbert Stolze, a pierit într-o explozie de la „I.G.-Farben-Leuna" în anul 1935."

Acesta e începutul biografiei lui Jürgen.

Iar la sfîrşit, citim următoarele :

„Fratele meu a murit într-o explozie a cazanului cu eter de la fabrica „I.G.-Farben-Ludwigshafen", în anul 1950."

Tatăl şi fratele lui Jürgen Stolze au fost sacrificaţi pe altarul însîngerat al lui „I.G.-Farben". Cu aceasta,

intrarea în scenă a lui Jürgen Stolze se lărgeşte şi mai mult, cuprinzînd acum şi o poveste despre „I.G.-Farben".

Aici era inima întreprinderilor „I.G.-Farben" : fabrica „Leuna". Nu departe de această uzină se află alta, cu numele de „Buna". Cerul de aici e acoperit cu gaze chimice, iar luna e înconjurată peste noapte cu o bordură albă, de parcă ar durea-o măselele. Oamenii au obrajii galbeni şi pielea grasă. Iar dacă cineva ar asculta cum le saltă plămînii în sus şi în jos, ar auzi clocotul unui năduh care stă gata să izbucnească.

Coşurile fabricilor spintecă cerul întunecat ca nişte junghere, iar din gurile lor nu iese decît fum şi iarăşi fum. Un fum negricios, uneori mai roşiatic, alteori mai închis.

Chimia germană e tare mîndră.

Urlă cilindrii fantastici, murmură apele misterioase. Văzduhul e străbătut de zgomotul greu al maşinilor mari cît nişte case de locuit, iar oamenii se strecoară pe sub ele ca nişte îmblînzitori pe lîngă labele înfricoşate ale leului.

Chimia germană e mîndră.

Cîte n-a produs ea !

Cînd am părăsit fabrica „Buna", ni s-a oferit cîte un dar. O lingură aurită din material sintetic — o lingură rotofee care mirosea de pe acum a supă. De asemenea şi nişte piepteni lungi — tot din material sintetic — dinţoşi şi solizi.

Atît lingurile, cît şi pieptenii au fost fabricaţi aproape din nimic — din aer.

In sala de mese a fabricii nu ne-am putut stăpîni şi am început să mîncăm supa cu lingurile din material sintetic. Şi deoarece nu izbutim să ne dezbărăm de un obicei supărător — lectura în timpul mesei — am citit nişte documente în legătură cu fabrica „Buna". Era hotărîrea tribunalului suprem al republicii poloneze în procesul intentat lui Rudolf Hess, comandantul lagărului de concentrare de la Oswiecim. Cînd am ajuns la cuvintele pe care le redăm mai jos, lingura din material sintetic, fabricată la „Buna", a rămas în supă, de parcă ar fi fost crescută acolo, cu toate că supa nu era de fel groasă, iar steluţele dintr-însa se învîrteau unele în jurul altora ca planetele în univers.

O parte din hotărîrea în legătură cu uzina „Buna" sună astfel :

„Dintre taberele auxiliare, cel mai important lagăr pentru munca deţinuţilor în folosul întreprinderilor industriale a fost lagărul de la Monovice, numit „Lager Buna", şi mai tîrziu „Lager Monowitz". Deţinuţii din acest lagăr, în număr de douăzeci de mii, lucrau la construirea uzinei „I.G.-Farben-Industrie" din Monovice, unde se produce benzină sintetică din cărbuni. In afară de asta, ei mai construiau şi instalaţiile necesare pentru producţia cauciucului sintetic. Lagărul se întindea pe o suprafaţă de cincisprezece kilometri pătraţi. Pentru „I.G.-Farben-Industrie" mai lucrau şi deţinuţii din lagărele Fürstengrube, Günthergrube şi Janinagrube.

La uzinele „I.G.-Farben" din Oswiecim viaţa deţinuţilor dura cel mult patru luni de zile. Cînd puterile lor se sfîrşeau într-o muncă istovitoare şi în cele mai îngrozitoare condiţii de aprovizionare şi de igienă, iar productivitatea muncii lor scădea, micşorînd astfel şi veniturile concernului, deţinuţii erau trimişi de la Monovice în lagărul principal Oswiecim. Acolo erau lichidaţi cu ajutorul gazelor ucigătoare, descoperite şi fabricate de „I.G.-Farben".

Aşa suna hotărîrea.

Gazele ucigătoare, descoperite şi fabricate de „I.G.-Farben"...

Uzina „Buna" produce linguri şi piepteni.

E bine că la „Buna" se fabrică linguri şi piepteni.

E pace. Oamenii mănîncă şi se piaptănă. Acei care au fost ucişi cu gaze la uzina „Buna", numită şi „Monowitz", au mîncat ultima lor supă de-a dreptul din căni. La ce le-ar mai fi trebuit linguri ? Şi cu atît

mai mult — piepteni. Erau tunşi la piele — ce să facă cu pieptenele ?

Felul doi a fost friptură cu mazăre şi cu sparanghel.

Furculiţa fabricată din material sintetic la uzina „Buna“ stătea neatinsă.

Avea culoarea gazului Citron W., cunoscut sub numele de ciclon.

Cu toate astea era o furculiţă.

Baronul dr. von Schnitzler ar cerceta-o cu cel mai mare dispreţ. Ar lua-o în mînă cu scîrbă, ca pe o şopîrlă, şi ar categorisi-o cu un singur cuvînt : „Furculiţă“ !

Şi asta ar însemna :

Închipuiţi-vă pînă unde a adus anarhia bolşevică mîndra chimie a poporului german : „I.G.-Farben“ produce furculiţe pe cale sintetică !

Directorul de la „I.G.-Farben“, dr. von Schnitzler, spunea în 1945 :

— Abia în timpul războiului chimia germană a atins culmile la care era sortită. Nu exagerez cînd spun că războiul modern nu e posibil fără contribuţia chimiei germane.

Adică ce voia să spună doctorul Schnitzler ?

Nu ştiţi ce voia să spună doctorul Schnitzler ?

În ziua de 17 iulie 1945, doctorul Schnitzler a fost anchetat de tribunalul american. Erau alte vremuri pe atunci. Tribunalul îşi închipuia că e liber, iar doctorul Schnitzler a rămas cu gura căscată. Nu-i parveniseră încă scrisorile de la prietenii lui din America, care un timp oarecare aleseseră tactica tăcerii.

Convorbirea cu judecătorul, pe care o reproducem după acte oficiale, sună astfel :

Judecătorul : Aţi spus ieri că un oarecare Müller Cunradi v-a informat că gazele otrăvitoare, fabricate la „I.G.-Farben“, erau folosite pentru uciderea în masă a oamenilor din lagărele de concentrare.

Dr. Schnitzler : Aşa am înţeles eu.

Judecătorul : Aţi întrebat pe subalternii dumneavoastră la ce sînt folosite gazele fabricate în uzinele de sub conducerea dumneavoastră ?

Dr. Schnitzler : Da. Mi-au spus totul.

Judecătorul : Ce-aţi făcut cînd aţi aflat care e adevărata întrebuinţare a gazelor ?

Dr. Schnitzler : Am fost foarte tulburat.

Judecătorul : Şi nimic mai mult ?

Dr. Schnitzler : Am fost revoltat.

Judecătorul : Aţi făcut ceva în această privinţă ?

Dr. Schnitzler : Am păstrat secretul pentru mine. Am întrebat pe Müller Cunradi dacă el, Ambros şi alţi directori de la „I.G.-Farben“ din Oswiecim ştiu că gazele şi chimicalele servesc la uciderea oamenilor.

Judecătorul : Şi ce-a răspuns ?

Dr. Schnitzler : A spus : „Da, toţi directorii au fost informaţi despre acest lucru.“

„Abia în timpul războiului chimia germană a atins culmile la care era sortită“ — a spus doctorul Schnitzler.

Un litru de gaz Citron W. era de ajuns pentru sufocarea a o mie cinci sute de oameni. Numai în anul 1943 s-au produs în uzinele „I.G.-Farben“ patru sute de mii de litri din acest gaz.

În anul 1942, lagărul de la Oswiecim a primit şapte mii patru sute optzeci de litri de ciclon.

În anul 1943, lagărul de la Oswiecim a primit douăsprezece mii o sută optzeci de litri de ciclon.

În decembrie 1943, comandantul lagărului, Rudolf Hess, a scris administraţiei centrale a lagărelor de concentrare de pe lîngă comandamentul SS din Berlin :

„Calitatea gazului e acceptabilă.“

Directorul Ambros, unul din şefii de la Monovice, a scris o scrisoare lui Fritz Ter Meer, care planifica întreaga producţie de la „I.G.-Farben.“ Printre altele, în scrisoare se spune :

„Prietenia noastră cu SS se dovedeşte a fi foarte rentabilă.“

Viaţa particulară a directorului Ambros se remarca prin regularitate: dimineaţa făcea o jumătate de oră gimnastică cu geamul deschis (numai dacă aerul nu era impregnat cu miros de cadavre), bea cacao şi tăia din ziare, pentru arhiva lui, articole privitoare la chimia anorganică. O dată pe săptămînă făcea baie înainte de culcare, şi o dată pe săptămînă primea vizita unei doamne, fiindcă era holtei.

În cercurile prietenilor săi era socotit ca un om blînd, deoarece le spunea uneori:

— Mi-e milă totuşi de aceşti deţinuţi.

Asta nu înseamnă că spiritul lui comercial era păgubit de această sensibilitate care nu-şi avea locul aici.

De aceea veţi şti desigur să gustaţi laconismul comercial al frazei sale: „Noua noastră prietenie cu SS se dovedeşte a fi foarte rentabilă".

La rîndul lui, Fritz Ter Meer era şi el un om înzestrat cu spirit comercial. Virtutea lui cea mai mare era conştiinciozitatea. Mărfurile pe care Fritz Ter Meer le punea în vînzare erau mărfuri experimentate, absolut perfecte şi cu adevărat pure din punct de vedere chimic.

Lucrul acesta e dovedit de întîmplarea cu gazul Tabun.

Tabun era un gaz de mare viitor.

Depăşea pe Citron W. cu o jumătate de secol.

Mai întîi a fost experimentat pe maimuţe.

Maimuţele mureau repede; ţipetele lor nu durau nici cinci minute. Asta era de ajuns, deoarece înrudirea maimuţei cu omul e arhicunoscută şi nu mai e tăgăduită astăzi de nimeni.

Însă una e teoria lui Darwin şi alta e conştiinciozitatea comercială a directorului Ter Meer.

— Tabun e destinat oamenilor — spunea directorul Ter Meer. Cer deci cu tot dinadinsul ca acest gaz să fie experimentat pe oameni.

Şi aşa s-a făcut.

Probitatea comercială a ieşit biruitoare.

Edmund Tilley, maior în armata britanică, l-a anchetat pe directorul Ter Meer în această chestiune atît de gingaşă, şi a făcut un raport despre ancheta sa.

Ter Meer a fost întrebat dacă socoate că experienţele făcute pe fiinţe omeneşti pot fi justificate. El a răspuns:

— Deţinuţilor din lagărele de concentrare nu li s-a întîmplat nimic rău: şi aşa trebuiau ucişi.

Din aceste realităţi reiese destul de clar ce gîndea doctorul von Schnitzler cînd spunea în anul 1945: „Abia în timpul războiului chimia germană a atins culmile la care era sortită."

Calea către aceste culmi a început la răspîntia tristului an 1933.

Baronul von Schnitzler a croit-o cu mîna lui.

În clipele de sinceritate din vara anului 1945, cînd — după cum am spus mai sus — prietenii americani ai doctorului von Schnitzler socoteau din motive tactice că nu e nimerit să intervină, iar el însuşi a fost însufleţit atunci, pentru scurt timp, de iluzia că lumea în care trăise s-a schimbat în adevăr, — în adevăr, — în această clipă de sinceritate baronul von Schnitzler a descris judecătorului care îl ancheta momentul istoric cînd chimia germană a pornit pe calea ei spre culmi.

Doctorul Schnitzler scrie:

„Era în primele săptămîni ale anului 1933. Patru membri din consiliul de conducere al lui „I.G.-Farben", inclusiv preşedintele dr. Bosche, au fost invitaţi, prin intermediul prezidenţiei Reichstagului, să ia parte la o şedinţă care urma să aibă loc în casa preşedintelui. M-am dus şi eu la această şedinţă. Au participat vreo douăzeci de persoane care — după cum cred — făceau parte mai ales din cercurile industriale."

Doctorul Schnitzler a numit acele persoane.

Printre ele se găseau: baronul Krupp von Bohlen, baronul Fritz Thyssen, Albert Vögler. Capitalul ger-

man în carne şi oase. Miliarde de mărci în carne şi oase.

Schnitzler scrie:

„Doctorul Schacht avea rolul de economist. Mă aşteptam că la şedinţă va lua parte şi Goering. Am avut însă o surpriză. In cameră a intrat Hitler. A strîns mîna fiecăruia şi a luat loc la masă cu noi. Intr-o lungă cuvîntare ne-a atras atenţia asupra primejdiei comunismului, împotriva căruia — spunea el — a izbutit să obţină o victorie hotărîtoare...

...Krupp von Bohlen i-a mulţumit lui Hitler pentru concluziile puse. După aceea Hitler a părăsit camera şi doctorul Schacht a invitat pe reprezentanţii de faţă ai industriei germane să creeze un fond pentru alegeri, în sumă de trei miliarde mărci."

„I.G.-Farben" a oferit 10% din această sumă.

Drumul către culmile chimiei germane era deschis.

Directorul Bütefisch a intrat în „Cercul prietenilor lui Himmler". Cotizaţia anuală a unui membru din acest cerc era de numai un milion de mărci anual. Fondul era destinat „scopurilor speciale ale organizaţiei SS". Cotizaţia directorului Bütefisch era plătită de administraţia „I.G.-Farben". Pentru scopurile speciale ale organizaţiei SS.

Poate că această cotizaţie a fost plătită în natură.

Cu gazul Citron W.

Sau cu gazul Tabun.

In cartea „L-am plătit pe Hitler", industriaşul Fritz Thyssen a consacrat cîteva cuvinte lui „I.G.-Farben":

„I.G.-Farben" ajuta în mod activ pe nazişti şi-i plătea mai ales pe agenţii lor din străinătate. Cheltuielile pentru aceste scopuri erau compensate în mărci germane de către Reich, şi astfel s-a întîmplat că Hitler putea să dispună de sume uriaşe în valute străine depuse în străinătate. Asta e una din cauzele pentru care statele străine descopereau cu atît de mare greutate căile prin care era finanţată propaganda nazistă."

„I.G.-Farben" îl plătea pe Hitler, contribuia însă şi la tezaurul Vaticanului şi repartiza o sumă în dolari unui editor sărac din America, care voia să editeze cărţile Înţelepţilor Sionului, ca şi alte cărţi instructive, menite să pregătească omenirea în spiritul urii faţă de inimă şi raţiune.

Istoria colaborării dintre „I.G.-Farben" şi monopolurile americane e tot atît de cunoscută, dar nu mai puţin caracteristică. Banii plătiţi lui Hitler erau în acelaşi timp banii contribuabilului american. Dolarii cheltuiţi de „Standard Oil" pentru propaganda împotriva lui Roosevelt erau în acelaşi timp banii lui „I.G.-Farben".

Cu fiecare sufocare din camerele de gazare de la Oswiecim şi Maidanek, acţionarii din Statele Unite ai lui „I.G.-Farben" cîştigau sumele lor în dolari. Fiecare litru de gaz de la Oswiecim se preîăcea în dividente. In vremea cînd pămîntul de sub Stalingrad se cutremura de foc şi sînge, dincolo de Ocean cineva tăia cupoane. Asta însemna că producţia de săpun din grăsimi omeneşti a crescut cu 50%.

Erau numai nişte legături comerciale indirecte.

In tot timpul celui de-al doilea război mondial, umbra lui „I.G.-Farben" stăruia deasupra hărţilor strategice americane. Pe de altă parte, fiecare litru de benzină pentru aviaţie, fiecare litru de benzină care mîna deasupra oraşelor germane avioanele americane purtătoare de moarte, se trecea cu grijă în registrele de comerţ ale lui „I.G.-Farben", deoarece reprezenta un cîştig.

Astfel s-au petrecut lucrurile în realitate.

Omenirea se afla de o parte şi de alta a baricadei.

Negustorii şedeau însă la o singură masă şi la aceeaşi maşină de calculat. Lumea care se zbătea într-o luptă pe viaţă şi pe moarte era numai o piaţă de desfacere pentru conservele de fasole, pentru praful de puşcă şi pentru gazele otrăvitoare.

Aţi auzit cîndva această denumire: *Catalytic Refining Association?*

Pare o firmă serioasă de comerț și nimeni n-ar crede că sub această denumire se ascunde cea mai rafinată excrocherie a secolului.

Învățați ceva din întîmplarea firmei *Catalytic Refining Assoctation!*

In Germania s-a descoperit benzina sintetică. Costa mai puțin decît benzina naturală și nu era mai proastă. Piețele mondiale puteau fi invadate într-o clipă de benzina sintetică și asta ar fi însemnat...

Asta ar fi însemnat că benzina naturală n-ar mai fi putut suporta concurența.

Benzina sintetică era fabricată de „I.G.-Farben".

Asta se întîmpla în vremea cînd führerul pregătea războiul. Stomacul fără fund al mașinii hitleriste de război și-a uns mațele de fier cu această benzină, într-o cantitate necunoscută pînă atunci. Nu exista nici o teamă că benzina sintetică ar putea să zacă degeaba în depozit.

Totuși producătorii de benzină naturală aveau temeri, întemeiate pe motive mai mult sau mai puțin principiale. Concurentul de pe piețele comerciale, care poate să devină la un moment dat primejdios — chiar dacă la o anumită dată nu este primejdios — trebuie distrus sau corupt. Acesta este un principiu.

In cazul lui „I.G.-Farben" a fost aleasă calea celei mai mici rezistențe, adică a doua variantă. S-a semnat o convenție.

De o parte „Standard Oil" (Statele Unite) și „Royal Dutch Shell" (Anglia) — de cealaltă parte „I.G.-Farben" (Germania).

Părțile semnatare se obligă...

„I.G.-Farben" nu va oferi benzină sintetică pe piețele mondiale. Stomacul fără fund al mașinii hitleriste de război și-a uns mațele de fier cu această benzină, într-o cantitate necunoscută pînă atunci. Nu există nici o teamă că benzina sintetică ar putea să zacă degeaba în depozit.

Așadar „I.G.-Farben" nu va oferi benzină sintetică pe piețele mondiale.

Și ce o să primească „I.G.-Farben" pentru marele său risc?

Să nu fim meschini.

In Statele Unite, toată benzina pentru avioane e produsă de „Standard Oil". Incep adevărate zile de aur pentru benzina destinată aviației. Așadar, să nu fim meschini! Fiecare litru de benzină dă un cîștig. Să nu fim meschini! Să nu uităm partea ce se cuvine lui „I.G.-Farben" din acest cîștig!

Risc pentru risc!

Deasupra Germaniei se rotesc cetățile zburătoare americane. Ele sînt puse în mișcare de benzina cea mai costisitoare: „Standard Oil". Din fiecare litru de benzină cîștigă și „I.G.-Farben". Fiecare casă germană bombardată înseamnă în registrele comerciale ale lui „I.G.-Farben": profit.

O convenție între gentlemani e valabilă și în timp de război.

Omenirea se afla de o parte și de alta a baricadei.

Insă negustorii ședeau la aceeași masă, la aceeași mașină de calculat. Lumea care se zbătea într-o luptă pe viață și pe moarte era numai o piață de desfacere pentru conservele de fasole, pentru praful de pușcă și pentru gazele otrăvitoare.

Lumea era numai o piață de desfacere.

Acționarii germani cîștigau de pe urma ruinelor din propria lor țară.

Acționarii americani cîștigau de pe urma săpunului din grăsimi de copii.

După aceea acționarii americani au avut să judece pe acționarii germani pentru faptul că din întîmplare s-au găsit în tabăra învingătorilor.

Nu înțelegea nimeni nimic din această afacere.

Unii ședeau pe banca criminalilor de război.

Ceilalți trebuiau să-i judece.

Și în fond, și unii și ceilalți erau la fel. Acuzații ca judecătorii și judecătorii ca acuzații.

Căpitanul american C.M. Gilbert era un gazetar care a încercat să facă lucruri nu tocmai obișnuite. De

aceea nimeni altul decît căpitanul C.M. Gilbert a obţinut învoirea de a vizita pe doctorul Schacht în celula de la Nürnberg, din care în curînd avea să fie pus în libertate.

Doctorul Schacht a zîmbit cu bunăvoinţă, fiindcă îşi regăsise echilibrul sufletesc. Era dispus să răspundă la întrebări. Sclipirile ochelarilor săi indicau că sînt hotare peste care nu se poate trece.

Căpitanul C.M. Gilbert a sărit însă dincolo de aceste hotare.

El a spus :

— Pe industriaşii germani îi vom judeca la fel ca şi pe criminalii de război, nu-i aşa ?

Doctorul Schacht a fost apucat de un rîs zgomotos şi plin de tîlc.

Căpitanul s-a uitat la mărul lui Adam de la gîtul doctorului Schacht. Acest măr lupta din greu cu răutatea care voia să înăbuşe rîsul plin de tîlc al doctorului Schacht.

După aceea doctorul Schacht a spus :

— Dacă vreţi să învinuiţi cercurile industriale germane pentru faptul că au ajutat la înarmarea Germaniei, trebuie să acuzaţi în acest caz şi cercurile dumneavoastră.

Nu mult după aceea a vorbit în acelaşi spirit şi cineva de pe ţărmul celălalt al Oceanului.

Era generalul de brigadă William Draper, şeful secţiei economice de pe lîngă administraţia americană de ocupaţie din Germania — în viaţa civilă, bancher. Uniforma de general era acum numai un scut comercial care, în această perioadă, i se potrivea de minune.

În primele luni ale ocupaţiei americane s-au găsit oameni care s-au apropiat de nodul gordian al solidarităţii internaţionale a monopolului, voind să aplice vechea şi simpla reţetă : să taie pur şi simplu nodul. Dar generalul Draper a venit să lege ce-a fost dezlegat şi să încurce ce-a fost descurcat.

Şi de aceea cuvintele rostite de el cu accent american au fost aceleaşi pe care doctorul Schacht le spusese mai înainte în nemţeşte :

— Cum puteţi aştepta de la noi să-i judecăm pe germani pentru nişte lucruri pe care şi dumneavoastră singuri le săvîrşiţi ?

În adevăr, în acest caz nu se poate spune că Schacht şi Draper n-au fost străfulgeraţi de logica de fier a celei mai sănătoase raţiuni.

Cum poate un fabricant de bombe atomice să judece pe cel care livrează gaze otrăvitoare pentru lagărele de concentrare ?

În consiliul de administraţie al filialei „I.G.-Farben" se afla şi fiul lui Henry Ford.

La fiecare litru de Citron W. cîştiga în mod indirect şi „Standard Oil" — asociatul lui „I.G.-Farben".

Concernul american de hidrogen „Alcoa" aparţine familiei Mellon. Dar numai pe jumătate. Cealaltă jumătate aparţine lui „I.G.-Farben".

Unde e hotarul ?

Cum se pot stabili aceste hotare ?

Unde e hotarul dintre judecător şi acuzat ?

În comisia sanatorială, reprezentantul lui „Standard Oil", Frank Howard, a vorbit despre raporturile dintre „Standard Oil" şi „I.G.-Farben" în felul următor :

— Deoarece convenţiile noastre rămîn valabile, după război „I. G.-Farben" ar putea să se răfuiască cu noi şi să declare : „Am cîştigat atîta şi atîta de pe urma brevetelor voastre. Potrivit contractului original, încheiat cu voi în 1939, avem dreptul la o sumă mai mare decît am primit pînă acum. Negustoria pe care o faceţi cu noi nu e cinstită. Ne sînteţi datori atîţia şi atîţia bani".

Aşa sunau cuvintele pline de prudenţă ale *businessman-ului* [1] Frank Howard de la „Standard Oil".

În adevăr, unde e hotarul ?

Cum se poate stabili acest hotar ?

[1] Om de afaceri. (n.t.)

Unde e hotarul dintre judecător şi acuzat ?

În anul 1937, numitul Frank Howard a luat parte la o şedinţă ţinută într-un hotel din Boston. Şedinţa era secretă şi se desfăşura cu perdelele lăsate. În jurul mesei şedeau nouă bărbaţi, doi nemţi şi şapte americani. Germanii aveau recomandaţii admirabile şi împuterniciri cuprinzătoare. Primul era baronul von Killinger, unul din membrii fondatori ai partidului nazist şi prieten al doctorului von Schnitzler, iar celălalt era doctorul Hans Wesemann, alias Heinrich Müller, agent al *Abwerhr*[1]-ului. Amîndoi erau foarte buni diplomaţi şi nu amestecau chestiunile comerciale cu mitul secolului al XX-lea. Vorba lor era clară : — da, da — nu, nu.

Se discuta încheierea unui cartel industrial americano-german.

Din partea americană erau reprezentate următoarele firme :

„Standard Oil", în numele căreia vorbea numitul Frank Howard, un om deschis şi prudent.

Casa de comerţ „Dillon Read Co.", al cărei preşedinte de atunci era James Forrestal. Acelaşi Forrestal care zece ani mai tîrziu a alergat în pijama pe străzi, ca să avertizeze omenirea nepăsătoare de primejdia tancurilor sovietice. Tancurile năvăliseră pe uliţele americane prefăcute în automobile de pompieri.

În momentul şedinţei de la Boston, creierul domnului Forrestal nu era încă tulburat de ceaţa roşie şi ştia să preţuiască din plin perspectivele care se ridicau în faţa casei lui de comerţ în cadrul colaborării promiţătoare dintre monopolurile americane şi germane. De aceea şi reprezentantul trimis la şedinţă era în acelaşi timp un om cu vederi largi şi clarvăzător, aproape un proroc. Numele lui era Draper şi acest nume, ca şi omul care se ascundea sub el sînt identice cu acel general de brigadă american care,

[1] Apărare pasivă. (n.t.)

după cel de-al doilea război mondial, a apărut în Germania în calitate de mare economist american.

Sînt legături oarecum misterioase, însă nu avem nici un motiv să le trecem sub tăcere.

Era aici şi reprezentantul firmei „American Silesian Corporation".

Firma aceasta se afla sub controlul lui Averell Harriman, consilierul preşedintelui Truman în multe probleme, printre altele şi în problema germană.

La şedinţa secretă din hotelul de la Boston a mai luat parte şi reprezentantul trustului juridic al lui John Foster Dulles, care se află de asemenea la cîrma afacerilor americane în timpul războiului rece şi nu odată dă la iveală antipatia sa faţă de regimurile care nu înţeleg şi resping modul de viaţă american.

Pe atunci domnul Dulles reprezenta şi firma „I. G.-Farben". El reprezenta de asemenea şi banca germană Schröder. Era în acelaşi timp un om înzestrat cu clarviziune şi cu perspective de proroc.

Vinul băut împreună în apartamentul hotelului de la Boston a fermentat tot războiul. A fost un ferment sîngeros.

Şi acum — ce vă închipuiţi ?

Trebuia John Foster Dulles să judece firma pe care o apăra ?

Putea fi Averell Harriman judecătorul tovarăşului său ?

În adevăr, unde e hotarul ?

Cum pot fi stabilite hotare ?

Unde e hotarul dintre judecător şi acuzat ?

Au fost oameni care au vrut să meargă pînă în pînzele albe. Au venit în Germania, purtînd în raniţa lor de campanie numai corectitudine. În faţa lor se aflau munţi de hîrtie, iar ei erau ca nişte turişti care ezită : să intre sau nu ?

În primul rînd erau împinşi înainte de curiozitate.

În al doilea rînd, de febra descoperirilor.

Erau americani simpli. Învăţaseră la şcoală Declaraţia Independenţei şi poeziile lui Whitman. Iubeau

America şi credeau în ea. Făclia statuii Libertăţii nu era pentru ei o piatră moartă. O vedeau cum arde. Ardea în inimile şi în minţile lor. In tinereţe au fost impresionaţi pînă la lacrimi de povestirile despre spadasinii singuratici, despre spînzurătoarea lui Brown şi despre vioara lui Lincoln.

Au venit în Germania şi au început să sape la rădăcina copacului otrăvitor al monopolurilor.

Mai întîi li s-a părut că hotarul dintre judecători şi acuzaţi arde ca o coloană de foc. Insă cu timpul hotarul acesta a pălit, pînă ce a dispărut de tot.

Se poate oare susţine o acuzaţie împotriva lui „I. G.-Farben", citind în acelaşi timp pagina de anunţuri date de „Standard Oil" în ziarul „New-York Herald Tribune" ?

Oamenii aceia erau ca nişte Columbi moderni. Căci şi ei descoperiseră America : America pe care o presimţiseră şi pe care o urau din adîncul sufletului încă mai înainte de a o cunoaşte. America trădătorilor corupţi, a negustorilor brutali şi a prostituatelor politice. A fost o descoperire amară.

Unul dintre ei era colonelul Bernard Bernstein.

Avusese în Europa un văr care a pierit la Oswiecim. Poate că plămînii lui de copil, înainte de a înceta să mai funcţioneze, au înghiţit o porţie de Citron W.

Colonelul Bernstein era unul dintre aceia care aveau motive să sape pînă la rădăcină copacul otrăvit al monopolurilor.

— Rolul monopolurilor germane nu poate fi trecut sub tăcere — a spus colonelul Bernstein.

S-a întocmit un serios document politic, care purta un număr anodin : „JCS 1067. Adevăratul titlu al documentului era următorul :

„Despre desfiinţarea industriei germane de război".

Nu era un raport despre un fapt consumat, ci numai un plan.

In acest plan se găsea şi o frază jignitoare :

„Monopolurile nu au patrie."

Se mai aflau acolo o seamă de aluzii jignitoare, şi

oricine înţelegea că colonelul Bernstein luase în serios cuvîntul „decartelizare" din tratatul de la Potsdam. Ba îşi mai permitea chiar să facă şi anumite comparaţii, care pot fi socotite nelalocul lor.

Curînd s-a dovedit că acel colonel Bernstein e la remorca comunismului internaţional. Umbla cu documentul „JCS 1067" sub braţ şi-l flutura sub ochii demnitarilor. Refuza cu încăpăţînare invitaţia la o anumită vilă din Florida, cu toate că i se dăduse să înţeleagă că dacă ar vrea să rămînă în Statele Unite, nimeni nu s-ar opune să păstreze această vilă.

Colonelul Bernstein flutura în aer nişte formule discreditate ca „democraţie" şi „dreptate", şi totul făcea să se creadă că e un om din categoria acelor lichele care nu se dezmeticesc pînă nu le arzi un pumn între ochi.

Ce a săvîrşit colonelul Bernstein ?

Se află aici generalul Draper, acelaşi Draper care a băut vin cu baronul von Killinger, în dosul perdelelor lăsate, într-o cameră de hotel din Boston. Domnul Draper nu reprezintă America. Domnul Draper reprezintă firma „Dillon Read Co." Insă colonelul Bernstein pe cine reprezintă ?

Poate America ?

Dar America e tocmai firma „Dillon Read Co." şi „Standard Oil" şi firma Dupont şi firma Mellon. Ştreangul de la gîtul baronului von Schnitzler ar împovăra supărător ceafa oricărui cetăţean de dincolo de Ocean. Cum adică : America n-are şi ea Schnitzlerii ei ?

Gustul vinului băut în dosul perdelelor lăsate din hotelul de la Boston încă mai stăruia în gura generalului Draper. El simte bine acest gust.

Ce anume vrea să facă colonelul Bernstein ?

Au trecut abia patru luni de ocupaţie.

Colonelul Bernstein umbla cu gîtul uscat, iar prin barurile de noapte se vorbea despre el ca despre un om atins de mania persecuţiei.

— Pot fi oare lichidate monopolurile? spune generalul Draper. Poate oare trăi lumea occidentală fără monopoluri? Dimpotrivă, cît timp nu va exista un singur mare monopol, nu va fi ordine în lume.

Un mare monopol și o mare temniță. Atît de simplificată este lumea în mintea unor domni de teapa lui Draper.

În felul acesta, colonelul Bernstein a devenit indiscret.

„E ca o ploșniță" — scrie generalul Draper băncii sale.

Imediat după aceea, colonelul Bernstein a fost revocat din funcția sa.

Despre vila de la Florida nu se mai vorbea nimic. Dacă omul e prost...

Asta se petrecea pe vremea cînd doctorul Schacht rîdea în celula sa și spunea:

— Dacă vreți să învinuiți cercurile industriale germane pentru faptul că au ajutat la înarmarea Germaniei, trebuie să acuzați în aceeași măsură și cercurile dumneavoastră din America.

De-aci reiese că numitul colonel Bernstein lucra împotriva Americii.

Căci dacă voia să învinuiască cercurile germane pentru faptul că au ajutat la înarmarea Germaniei, trebuia să acuze și cercurile din America.

Colonelul Bernstein a declarat în fața comisiei senatoriale:

— Concernul „I.G.-Farben" se reorganizează vertiginos. Faptul acesta e împotriva celor stabilite în Convențiile de la Ialta și de la Potsdam. Este de asemenea și împotriva hotărîrii luate de Comisia aliată de control în ziua de 30 noiembrie 1945.

Această hotărîre spune:

„Ținînd seamă de faptul că concernul „I.G.-Farben", în mod conștient și într-o măsură substanțială, a colaborat la realizarea potențialului german de război, Comisia aliată de control, în dorința de a împiedica în viitor ca Germania să mai amenințe pacea vecinilor ei și pacea lumii întregi, hotărăște..."

Sensul hotărîrii a fost destul de clar:

Lichidarea lui „I.G.-Farben".

Șuierul gazelor din camerele de la Oswiecim mai răsuna pe atunci în urechile acelora care-l auziseră, iar ochii cărora le-a fost dat să vadă, n-au putut uita imaginea baloanelor de oțel cu cap de mort și cu inscripția „Citron W".

Dar după cîteva luni aceleași urechi au auzit clinchetul aurului și aceiași ochi au văzut curcubeul acțiunilor care nu se decolorează niciodată.

Colonelul Bernstein a fost nevoit să plece.

După el a venit Russel Nixon, profesor la Universitatea Harvard. Lumea conta pe faptul că profesorul american e un om distrat. Profesorul Nixon nu purta umbrelă. Dacă ar fi purtat, galeria de hazuri și glume despre profesorii distrați și despre umbrelele lor s-ar fi îmbogățit cu un nou material important.

Profesorul Russel Nixon era discret și avea în fața lui un munte de hîrtii.

Dar peste puțin a încolțit în el pasiunea lui Columb. A descoperit America pe care n-o cunoștea: America nesătulă și lașă a *big-business*-manilor.

Era distrat, nu însă în asemenea măsură încît să-i scape legătura dintre benzina de la „Standard Oil" și săpunul din grăsimile de copii. A fost cotropit de ură împotriva monopolurilor. Fuma o lulea care nu se stingea niciodată. În felul acesta ardea în el hotărîrea de a acționa.

Generalii și oamenii de afaceri îi spuneau mai întîi cu respect: „Profesorul".

Apoi îi spuneau cu dispreț: „profesorul".

A prezentat un raport în fața comisiei senatoriale. Se făcuse roșu ca racul și bătea cu pumnul în masă:

— Hotărîrile Comisiei aliate de control nu se execută. In administrația americană de ocupație se găsesc sabotori.

În presa americană s-au cumpărat cîteva articole.

Toate erau închinate profesorului Nixon. Unul din aceste articole se intitula : „Profesorul Don Quijote şi morile lui de vînt".

După ce a fost rechemat în Statele Unite, rectorul de la Universitatea Harvard n-a mai avut nevoie de el. Nu pentru că profesorul Russel Nixon s-ar fi schimbat, ci pentru că se schimbase rectorul de la Universitatea Harvard.

După aceea a rămas din profesorul Russel Nixon un cetăţean obişnuit : domnul Russel Nixon, un economist pasionat, cu ochii arzînd ca o făclie. Pe fiecare îl prindea de nasture, i-l învîrtea între degete şi-i spunea :

— Ştii, monopolurile...

Dar în America fiecare om aleargă după pîinea zilnică.

Cuvîntul „monopol" era ca şi cuvîntul „Dumnezeu", ceva depărtat şi abstract.

Procuror, în procesul intentat împotriva directorilor de la „I. G.-Farben", urma să fie Abe Pomerantz, un om suspect, deoarece ani de zile a apărut în justiţia americană ca apărător al negrilor. Lucrul acesta era o dovadă că e un element străin de cultura occidentală şi gravitînd primejdios spre stînga. De aceea s-a întîmplat că acest om, al cărui nume nu era american, a fost foarte curînd nevoit să părăsească Nürnbergul, pentru a se consacra mai departe apărării negrilor şi sindicaliştilor de la New-York.

După ce s-a întors, a declarat :

— Componenţa tribunalului care urmează să-i judece pe directorii de la „I. G.-Farben" e de aşa natură, încît nu garantează condamnarea acuzaţilor.

Ce te poţi aştepta de la un om care are pielea albă şi apără negrii ?

Banii pentru finanţarea apărării veneau de la Berna, de la Zürich, de la Buenos Aires, de la Madrid, New-York şi Londra. Reacţiunea internaţională se dovedea a fi solidară. Donatorii erau cunoscuţi şi necunoscuţi, sumele însă erau totdeauna de mare valoare.

Erau banii cîştigaţi de pe urma săpunului făcut din grăsimi de copii. Erau bani storşi din mormintele celui de-al doilea război mondial. Banii murdari, lipicioşi şi plini de sînge.

Însă această povestire s-ar putea prelungi la nesfîrşit.

Fratele lui Jürgen Stolze a murit într-o explozie a cazanului cu eter, la Ludwigshafen.

„I. G.-Farben" producea deci din nou gaze otrăvitoare.

Explozia s-a produs în ziua de 28 iulie 1950.

Ştirea din ziare era scurtă.

Şase sute de morţi.

Explozia a avut loc în atelierele 263.

În hotărîrea Comisiei aliate de control din ziua de 30 noiembrie 1945 se spunea : „Să se distrugă atelierele 263 !"

Însă în anul 1948 se fabrica în aceste ateliere hidrat-hydrosin, forţă motrice pentru armele-rachete americane.

Ştirea din ziar era scurtă :

Şase sute de morţi.

Citron W.

Tabun.

Tetrocloroetan.

Hidrat-hydrosin.

Şi ce încă ?

Încă ştiri din ziare ?

Capitalul concernului „I. G.-Farben" reînviat a atins în anul 1949 cifra de două sute cincizeci de milioane de dolari.

Uzinele chimice de la Höchst arată o creştere a capitalului cu o sută de procente în comparaţie cu anul 1938.

Sporeşte proporţia. Sporeşte proporţia crimelor. Asociaţii nu se învăluie în taine. Asociaţii nu mai ascund nimic. Hidrat-hydrosinul se fabrică pentru rachetele americane.

Oamenii de la „I. G.-Farben" se află la locurile lor. Băncile acuzaţilor s-au schimbat în fotolii directoriale. Fostul colonel Bernstein e pus în disponibilitate la New-York: nu corespunde condiţiilor americane de încredere din anul de la Hristos 1950. Abe Pomerantz îşi apără negrii, iar în societatea bună — acolo unde în adevăr se întîmplă ceva — nu-l veţi găsi. E un om înzestrat, însă încăpăţînările, în vremurile noastre, nu fac doi bani.

Fiecare se află la locul său.

La locul său se află şi Fritz Ter Meer, acelaşi care a spus:

— Gazul Tabun e destinat oamenilor. Cer deci cu tot dinadinsul ca acest gaz să fie experimentat pe oameni.

Doctorul Carl Wurster, fost *wehrwirtschaftsführer* [1], e şi el la locul său. Führerul îi scria adeseori scrisori personale, pentru a-şi arăta simpatia faţă de oamenii capabili din industrie. Acum doctorul Carl Wurster e directorul fabricii de anilină de la Ludwigshafen.

La Ludwigshafen, unde a murit fratele lui Jürgen Stolze.

Fiecare se află la locul său.

Şi Wilhelm Rudolf Mann, membru în administraţia „I. G.-Farben", e la locul său. E directorul fabricii de la Lewerkusen. Îşi aminteşte de zilele posomorîte de la tribunalul din Nürnberg şi nu poate uita nici pînă azi această insultă.

— Urma să fiu spînzurat pentru că am făcut pentru germani ceea ce fac acum pentru americani! spune Wilhelm Rudolf Mann.

Nici directorul Ambros — acela care scria: „Noua noastră prietenie cu SS se dovedeşte a fi foarte rentabilă" — nu s-a schimbat de fel. Dimineaţa face gimnastică, o jumătate de oră, cu fereastra deschisă (azi nu-l mai supără mirosul greu de cadavre de care era plin aerul de la Monovice), bea cacao şi taie articolele

[1] Şef al administraţiei economice militare. (n.t.)

din ziare, privitoare la chimia anorganică, pentru arhiva lui. Face baie o dată pe săptămînă înainte de culcare şi o dată pe săptămînă primeşte vizita unei doamne deoarece încă e holtei.

Cercurile americane îl preţuiesc foarte mult.

E lipsă de oameni care cunosc formulele chimice şi sînt în acelaşi timp înzestraţi cu un spirit admirabil pentru colaborarea comercială, aşa cum e directorul Ambros.

Fiecare e la locul său.

Parlamentul de la Bonn discută proiectul privitor la „Asociaţia foştilor posesori de acţiuni şi hîrtii de valoare". Sînt foştii proprietari de acţiuni şi hîrtii de valoare „I. G.-Farben". Proiectul e atît de simplu, încît nu-i nici o teamă că o să înspăimînte comisia parlamentară care evită orice lucru complicat.

Proiectul e în adevăr simplu.

Se spune în el: „Cerem ca vechile acţiuni să fie preschimbate în acţiuni noi, în valoare de sută la sută."

Pentru ca fiecare să fie în sfîrşit şi cu tot dinadinsul la locul său.

Numai cei gazaţi de la Monovice-Buna — numai aceştia nu sînt la locul lor. Sau locul lor ar fi poate pe ruguri din butuci stropiţi cu petrol?

Numai casele din oraşele germane nu mai sînt la locurile lor.

Au rămas din ele numai cărămizi şi pietre.

Numai fratele lui Jürgen Stolze nu mai e la locul lui. Sau locul lui e sub pămînt?

Vedeţi — am uitat ca de moarte de Jürgen Stolze. Sau cu alte cuvinte: de moarte n-am uitat, însă am uitat de Jürgen Stolze.

Dacă ne-aţi întreba de ce ne interesează atît de mult soarta lui Jürgen Stolze, tînărul lucrător de la fabrica „Leuna", cu greu am putea găsi un răspuns.

Jürgen Stolze e un tînăr cu totul obişnuit. Are un obraz tinerese, aproape de invidiat. O faţă pasionată, plină de curiozitate şi de încordare, pe care toate vini-

şoarele tremură de nerăbdare. E o faţă care absoarbe lumea atît de repede, încît nu ajunge să se sature niciodată. Toate astea sînt, se înţelege, în legătură cu ochii, căci faţa lui Jürgen Stolze era cuprinsă toată în ochii lui.

In adevăr, dacă ne-aţi întreba de ce ne interesează atît de mult soarta lui Jürgen Stolze, cu greu am putea da un răspuns.

Poate numai pentru că...

Da, desigur, ăsta e motivul.

In autobiografia sa, Jürgen Stolze menţionează aceste date :

„Tatăl meu, Herbert Stolze, a pierit în explozia de la uzina „I. G.-Farben-Leuna" în anul 1935."

Acesta e începutul biografiei lui Jürgen.

Iar la sfîrşitul autobiografiei sale citim :

„Fratele meu Ludwig a murit într-o explozie a cazanului cu eter de la fabrica „I. G. Farben-Ludwigshafen" în anul 1950 "

EROUL PRIMĂVERII GERMANE

Din nefericire, pe minerul Adolf Hennecke nu l-am găsit în mină. N-am izbutit să constatăm ce fel de foc îi luminează ochii albaştri cu praf de cărbune pe margini, şi nici n-am văzut cum lasă la o parte ciocanul pneumatic, ca sabia după luptă. Asta înseamnă că nu ne-a fost dat să vedem lucrul cel mai important : cum minerul Hennecke se întîlneşte cu cărbunii şi cum aceşti cărbuni negri şi argintii călătoresc sfărîmaţi şi zdrobiţi pe liniile care duc din adîncuri în afară, la lumina soarelui.

N-am cunoscut pe cavalerul înarmat pînă în dinți. Nu se afla în întunericul din mină, încleștat în lupta cu cărbunele. Totul a fost mult mai simplu — în loc de ciocane pneumatice, furculițe: în loc de întuneric, lumină.

Cînd am dat mîna cu Adolf Hennecke — pentru oamenii cu oase gingașe nu e un sacrificiu chiar atît de mic — așadar, cînd am dat mîna cu Adolf Hennecke, acest erou al timpurilor noastre era îmbrăcat în haine de gală și-și întorcea cu greu capul înțepenit în strînsoarea gulerului alb de la cămașă. Bea vin, și deasupra lui atîrna un candelabru mare cît un soare, așa că broboanele de sudoare de pe capul tuns la piele al lui Adolf Hennecke nu se puteau ascunde.

Adolf Hennecke n-a avut niciodată nimic împotriva lumii. Întunericul galeriilor de sub pămînt l-a învățat să guste din plin bucuria clipei cînd omul închide puțin pleoapele, ca să oprească pe ele, ca pe niște zăgazuri, năvala de lumină a soarelui. Dar lumina candelabrului, lumina banchetului și hărmălaia oamenilor nu-i prea plăceau lui Adolf Hennecke. De aceea să nu vă mirați că sucește oarecum stînjenit gîtul, înțepenit din toate părțile în zidul alb al gulerului scrobit. Și Adolf Hennecke înghite mereu ceva, cu toate că vinul stă neatins pe masă. Îi e cald.

Din cînd în cînd prinde din mulțime sclipirea unei priviri entuziaste.

Se silește să răspundă cu un zîmbet. Dar zîmbetul lui e oarecum obosit.

Adolf Hennecke e un om căruia îi place să rămînă în doi cu cărbunii, în singurătatea minei, și preferă această întîlnire în întuneric, decît să stea în fumul admirației oamenilor și în strălucirea propriei sale glorii.

Ne aflăm la recepția de la Dresda, organizată în cinstea delegației de sindicaliști din U.R.S.S.

Acolo l-am cunoscut pe Adolf Hennecke, noul erou german.

Era înalt și subțiratic, cu ochii albaștri, blajini, și avea pe buze un zîmbet care spunea: „Ați putea să încetați. Nu sînt decît Adolf Hennecke."

Paharele zornăiau și sunetele unei chitare armonioase se pierdeau în clinchetul cupelor. Totuși, melodia chitarei și-a luat zborul, și după o clipă Adolf Hennecke a putut să guste ceva ce nu e dat multora: a ascultat un cîntec despre el însuși.

Cîntecul era cîntat de glasurile subțiri ale unor fete în bluze albastre. Minerul Hennecke se uita la ele, și cine știe dacă nu se gîndea cumva c-o să-l cuprindă o nouă plictiseală.

„Plictiseala asta n-ar trebui să mai țină" — gîndea Adolf Hennecke, și deodată îl apucă un dor nespus de mină. Undeva, departe, plutea în aer albul sărbătoresc al fețelor de masă, scînteierea paharelor și zumzetul mulțimii adunată la banchet.

„Plictiseala asta n-ar trebui să mai țină" — gîndi Adolf Hennecke.

Înainte de toate, Adolf Hennecke e miner. Întoarce stînjenit capul înțepenit în gulerul alb.

Și în clipa aceea — clipa unei speranțe neașteptate — Adolf Hennecke a fost salvat: pe negîndite, din senin. Încetișor și discret s-a așezat lîngă el Ivan Panfilovici Belov, un miner rotofei din bazinul Tula, un om care nu semăna de loc a miner. Începură să vorbească repede, în șoaptă. După o clipă, tălmaciul se află în încurcătură. Înainte de a deschide gura ca să traducă fraza lui Belov, Adolf Hennecke îi și spune:

— *Danke. Ich verstehe.*[1]

Și înainte de a deschide gura ca să traducă fraza lui Hennecke, Ivan Panfilovici sare de colo și-i spune:

— *Ne nado. Ia ponimaiu.*[2]

Ca și cînd ar fi vorbit în același grai.

Și graiul acesta e pasionant pînă în măduva oaselor, și cine are puțină fantezie, simte că între cei doi

[1] Mulțumesc. Am înțeles. (n.t.)
[2] Nu-i nevoie. Am înțeles. (n.t.)

bărbați, unul înalt, celălalt mărunt, unul deșirat, celălalt rotofei, se rotește aprig ciocanul pneumatic care mușcă din peretele minei, și că pulberea neagră de cărbune se înalță de sub ei ca praful de pe șosea sub copitele unui cal de nădejde. Stau aici, unul în fața altuia, Ivan Panfilovici Belov din Tula și Adolf Hennecke din Kvikov. Între ei mugește o mare neagră de cărbuni, iar ei își cîrmuiesc corăbiile, ca niște căpitani, spre țărmurile salvatoare. Ciocanul pneumatic se rotește aprig mușcînd din peretele de cărbuni, iar praful de cărbune se ridică și șuieră.

— *A kak u vas s mehanizației*[1] ? întrebă minerul din Tula.

Adolf Hennecke privește încurcat împrejur și răspunde apoi :

— *Vot naşa mehanizația.*[2]

Și-i arată mîinile lui late.

După aceea au pufnit amîndoi într-un rîs zgomotos de miner, rîsul acela care e învățat să zboare de-a lungul galeriilor și să se întoarcă înapoi, ca un bumerang. Și Adolf Hennecke povestește încă o dată, pentru a nu știu cîta oară, cum s-a întîlnit la Moscova cu Alexei Stahanov :

— Și Stahanov spune : „Ei, ce-i cu oamenii voștri ? Se deprind cu noii eroi fără căști și fără Crucea de fier ? Credeți că au să le meargă la inimă astfel de eroi ?“ Iar eu îi răspund : „Oamenii noștri s-au săturat pînă peste cap de eroi sîngeroși din lupte. Tocmai de asta au ei nevoie acum : de un nou eroism. Nu de blufuri, ci de eroismul adevărat“.

Cu Alexei Stahanov se putea vorbi deschis.

Și astfel Adolf Hennecke, noul erou german, șade acum aici, și laurii lui n-au încolțit în fumul roșu de pe cîmpurile de luptă. Sînt lauri pașnici și verzi. Iar eroismul lui e eroismul simplu al creierului și-al mîinilor. Un eroism simplu, muncitoresc, un eroism al păcii, nu al războiului.

[1] Și cum stați cu mecanizarea ? (n.t.)
[2] Iată mecanizarea noastră. (n.t.)

Cu un astfel de eroism a început Adolf Hennecke să-i învețe pe germani.

De fapt nu făcea nimic deosebit. Știa să înfigă perforatorul la locul cel mai potrivit și să ia apoi cărbunii cu lopata de pe stratul cel mai înalt, fiindcă era de părere că omul cheltuiește o prea mare cantitate de energie, mișcîndu-se prea mult. Adolf Hennecke a dat dovadă de genialitate — de acea genialitate care se numește raționalizare.

Scotea atît de mulți cărbuni în timpul unui schimb, cum nu mai scosese încă nimeni înaintea lui în Germania.

Pe vremuri, eroismul german se măsura după hectolitri de sînge vărsat.

Meritul lui Adolf Hennecke consta în faptul că a început să-i învețe pe germani un eroism care nu mai era sîngeros.

Meritul lui Adolf Hennecke consta în faptul că i-a învățat pe germani să tînjească și după o altă glorie decît aceea a gloanțelor și săbiei : după gloria muncii.

Și acum vom da pe față un secret care nu mai e de mult un secret. Adolf Hennecke e primul fruntaș în producție din Republica Democrată Germană, și asta e o demnitate pentru vecie și o cinste care nu va pieri niciodată. Adolf Hennecke s-a așezat ca o piatră de hotar la o răspîntie a istoriei. E înfipt acolo pentru vecie, ca un stîlp de frontieră între Germania războinicilor și Germania muncitorilor. E un viteaz care a făcut pentru Germania mai mult decît o mie de generali.

Adolf Hennecke și-a înscris numele în istoria Germaniei și a început un capitol nou.

Întîmplarea lui e de altfel foarte simplă. Măreția acestei întîmplări nu rezidă în persoana eroului. Măreția întîmplării rezidă în epoca în care a avut loc. În epoca de soare și furtună a primăverii germane.

Adolf Hennecke a venit la mina Oelsnitz-Zwickau într-o vreme cînd pîinea minerilor era pe cît de amară, pe atît de scumpă. Era un om domol, tăcut, și tot atît

de domoale erau perforatorul și lopata lui. Se spunea despre el că lucrează încet, dar cu precizie. Prima parte din aceste spuse corespundea adevărului. Adolf Hennecke lucra încet. Asta e adevărat. Dar nu lucra cu precizie. Asta era o minciună.

Era un om domol, dar într-însul se ascundea o forță și o îndîrjire nevăzută, a căror zi încă nu sosise. Hennecke păstra pentru viitor dîrzenia și puterea sa. Avea pe față o expresie de nepăsare; el însuși nu era însă de fel nepăsător. Avea mișcări domoale, dar nu era un om domol. Purta în adîncurile sale imaginea lui viitoare. Îi simțea prezența, dar o păzea pentru zilele ce vor veni.

Așa era Adolf Hennecke.

Mina se numea „Binecuvîntarea Domnului".

Era în adevăr o binecuvîntare a lui dumnezeu pentru cîțiva baroni ai cărbunilor.

Pentru miile de mineri, era un blestem al domnului.

La mina „Binecuvîntarea Domnului" munceau o mie de mineri ca Adolf Hennecke. Numai că Adolf Hennecke aștepta ceva. Ceilalți își pierduseră încrederea.

Și aici începe povestea.

În anul 1948, mina „Binecuvîntarea Domnului" a fost naționalizată.

Adolf Hennecke s-a dus la cîrciumă să bea o bere. Tovarășii lui din mină ședeau acolo cu mustățile pline de spumă.

— Ei — începu Adolf Hennecke — o să fie bine, nu?

Se uitară la el cu neînțelegere.

De ce așa, deodată, să fie bine?

Oamenii erau parcă năuciți.

Mina „Binecuvîntarea Domnului" era neglijată și veche, iar oamenii de la mină erau și ei neglijați și bătrîni. Mina era veche. Asta se putea vedea după stîlpii putrezi și trosniturile ciudate din colțurile întunecoase ale minei. Era o mină bătrînă și reumatică. O dureau ciolanele.

Și oamenii erau tot atît de bătrîni. Lucrul acesta se simțea și în gîndurile și în faptele lor. Totul era pentru ei mort. Totul era pentru ei mort: și mina, și Germania.

Se întrebau:

— Și-acum ce-o să mai fie?

Și tot ei răspundeau:

— Nimic.

Erau mineri, dar fascismul le înfiltrase în sînge sclavia. Se obișnuiseră cu ea, iar cînd a venit libertatea, mai întîi au respins-o. Sclavia era ca o otravă adormitoare. Li se părea că fără ea vor pieri. Se obișnuiseră cu deznădejdea, iar cînd a venit la ei libertatea, au vrut s-o înece în deznădejde. Mina „Binecuvîntarea Domnului" le era indiferentă, deși pentru prima oară le aparținea acum lor.

Exploatarea cărbunilor scădea.

Erau cărbuni puțini și se scoteau și mai puțini.

La intrare strălucea denumirea minei ca o ironie: „Binecuvîntarea Domnului".

În aceste zile trudnice, Adolf Hennecke se întorcea acasă mai devreme ca de obicei. Se plimba prin cameră, cu pași mari și nerăbdători, înainte și înapoi, înainte și înapoi. Ștrengăriile fetițelor sale nu-i mai erau atît de dragi ca altădată. Adolf Hennecke medita fără încetare.

Trebuia să se întîmple ceva.

A trebuit să vină un fulger care să sfîșie cerul fumuriu și dezolant al minei „Binecuvîntarea Domnului". Pașii mari și nerăbdători ai lui Adolf Hennecke măsurau podeaua camerei sale. În intimitatea ei, tăcută și adîncă, s-a năpustit deodată un zgomot din lumea înconjurătoare, ca apele unui pîrîu sălbatic într-un lac stătător. Adolf Hennecke se gîndea la mina „Binecuvîntarea Domnului" și la problemele germane în general.

Într-o zi, Adolf Hennecke a bătut la ușa pe care atîrna tăbliță: «Direcțiunea minei „Binecuvîntarea Domnului".»

Erau acolo oameni noi, care ştiau să citească pe feţele oamenilor. Adolf Hennecke era pentru ei numai o cifră pe statele de salarii.

Cînd a spus : „Aş vrea să încep un schimb special", oamenii noi au înţeles că din mijlocul unei mocirle de indiferenţă a ţîşnit deodată un izvor curat de hotărîre omenească. A venit un muncitor şi a vorbit ca un economist.

El spunea :

— Planul nostru.

Sau :

— Cărbunii mei.

A venit un muncitor şi a vorbit ca un economist. Acesta a fost fulgerul care a sfîşiat cerul fumuriu şi dezolant de la mina „Binecuvîntarea Domnului".

După plecarea lui Adolf Hennecke, oamenii de la masă au privit gînditori şi îndelung spre uşa care s-a închis în urma lui. Unul a zîmbit cu un surîs larg şi nehotărît care voia probabil să ascundă lucrul acela simplu care însoţise surîsul. Dar lucrul acela nu putea fi tăinuit, iar omul nici nu s-a străduit prea mult să-l tăinuiască. A vîrît mîna în buzunar, a scos o batistă şi şi-a şters o lacrimă. Era un om bătrîn şi emoţia l-a copleşit uşor. Tovarăşii mai tineri l-au bătut pe umeri. Au ghicit desigur ce se petrece în inima lui, care o jumătate de veac a bătut pentru revoluţia germană.

Omul acela conducea pe comuniştii din mină.

Şi el a spus :

— Începeţi, tovarăşi ! S-a spart gheaţa. Vin apele mari. Începeţi, tovarăşi !

Şi atunci toţi au auzit vuietul apelor mari şi curate ale primăverii germane. Veneau apele mari.

— Ce partid minunat ! spuse un tînăr îmbrăcat într-o scurtă de piele, unuia mai bătrîn de alături. Ce clasă minunată ! De o sută de ori sîntem zdrobiţi şi de o sută de ori ne sculăm din morţi.

După aceea s-a întors către bărbatul care gusta în tăcere această bucurie :

— Cîţi aţi mai rămas după război ? Cîţi comunişti germani au mai rămas ? Aţi fost ca nişte crengi fără arbore. Şi acum...

— Asta, nu ! răspunse bătrînul. Orice, însă nu crengi fără arbore. Crengile fără arbore sînt luate de orice vîntişor. Numai crengi fără arbore, nu ! Arbore fără crengi — asta da ! Cît timp se va afla pe lume un singur comunist, el va fi ca un arbore viu, care mai devreme sau mai tîrziu va înverzi. Şi ştii de ce ?

— Fiindcă mănîncă sarea pămîntului. Pentru că-şi trage viaţa din popor.

După aceea Adolf Hennecke a început lupta sa cinstită cu cărbunii. Iar la 13 octombrie 1948, în loc de şase metri cubi — căci asta era norma de muncă la mina „Binecuvîntarea Domnului" — Hennecke a scos de patru ori mai mult : douăzeci şi patru şi jumătate de metri cubi de cărbuni.

Menţionăm aceste cifre pentru simplul motiv că au fost în realitate. Altfel n-ar avea nici o importanţă. Urmînd exemplul lui Adolf Hennecke, ingeniozitatea omenească a mărit aceste cifre de mai multe ori.

Şi cine o să uite acea zi obişnuită de toamnă, cînd Adolf Hennecke a scos cărbunii, stabilind un nou record ? Minerii din mină îl priveau puţin neîncrezători şi puţin invidioşi. Şi era foarte bine că se găseau invidioşi printre ei, căci invidia le mişca cel puţin inimile. Iar cînd Adolf Hennecke a primit din mîinile fetiţelor trandafiri şi dalii, în care şi-a îngropat faţa înnegrită de cărbune, ceilalţi şi-au încordat muşchii feţei ca să nu zîmbească. După aceea minerii au slobozit încordarea muşchilor, şi-au lungit feţele şi şi-au arătat dinţii. Nu se putea altfel. Era acolo un viteaz şi fiecare înţelegea acest lucru. Cîtorva dintre ei — aceia care şi-au amintit de postulatele şi luptele muncitoreşti din tinereţe — le-au săltat inimile de bucurie la apropierea primăverii germane.

Zidul nepăsării fusese doborît.

A venit Adolf Hennecke şi a cuvîntat:

— Avem o Germanie nouă. Înfloresc speranţe noi. Proletariatul german a fost bătut de o sută de ori — iar acum i se deschide drumul spre victorie. Pentru întîia oară în istorie ni se oferă acest prilej şi noi să-i dăm cu piciorul? Cum înţelegem să întărim noua Germanie — Germania fără monopoluri, fără iunkeri şi fără mercenari? O vom întări prin muncă.

Erau cuvinte care loveau ca un bici, şi trecînd prin spuma berei ajungeau pînă la inimă şi minte.

Mai înainte, eroismul german se măsura după hectolitrii de sînge vărsat.

Meritul lui Adolf Hennecke constă în faptul că i-a învăţat pe germani un eroism care nu e sîngeros.

Meritul lui Adolf Hennecke constă în faptul că i-a învăţat pe germani să tînjească după o altă glorie, decît aceea a gloanţelor şi a săbiei: după gloria muncii.

Aşa a început o nouă legendă germană, mult mai cuprinzătoare decît epopeea Nibelungilor. E nemaipomenit de simplu, şi din denumirea ei nici nu ţi-ai închipui că e totuşi o legendă.

Denumirea ei oficială este: „Mişcarea activiştilor".

Sau: Mişcarea lui Adolf Hennecke.

După Adolf Hennecke au venit şi alţii.

Mai întîi în bazinul de cărbuni Zwickau-Oelsnitz. Apoi graniţele bazinului au fost depăşite şi mişcarea lui Adolf Hennecke s-a răspîndit în toate colţurile Republicii.

După Adolf Hennecke au venit sute de mii.

Dar asta nu mai intră în cadrul povestirii despre Adolf Hennecke.

L-am lăsat în lumina candelabrelor, cu capul înţepenit în gulerul alb. Ivan Panfilovici Belov nu-l slăbea de loc şi-i desena acum ceva pe un petic din Izvestia". Şi nasul lui Adolf Hennecke urmăreşte cu atenţie şi curiozitate creionul lui Belov.

Iar după ce marea de cărbuni s-a liniştit, Adolf Hennecke a discutat cu Ivan Panfilovici despre politică, şi a ieşit destul de bine din această discuţie.

— Nenorocirea Germaniei au fost monopolurile — spuse Adolf Hennecke. Capitaliştii s-au purtat ca nişte lupi. Din lup nu poţi face oaie.

— Dar poţi să le smulgi dinţii — glăsui Ivan Panfilovici.

— Le-am smuls noi dinţii, dar americanii le fac acum dantură nouă — grăi Adolf Hennecke.

Iar Ivan Panfilovici:

— O astfel de dantură nu ţine.

— La noi, oamenii învaţă să se conducă singuri. Fără monopoluri, — spune Adolf Hennecke.

— E şi timpul, — întîmpină Ivan Panfilovici. E ceasul al doisprezecelea. Cît sînge v-au costat aceste monopoluri! Ca şi pe noi.

— Acum o să fie bine! rîde Adolf Hennecke.

— Cred şi eu! încheie Ivan Panfilovici.

Şi se despart ca doi miniştri care tocmai au terminat o discuţie importantă.

Doar ceva mai sincer.

Apoi Adolf Hennecke a rămas puţin gînditor în lumina candelabrelor. E foarte posibil că şi-a amintit din nou de înalta presiune dintre straturi.

Adolf Hennecke e un bun miner şi ciocanul lui pneumatic e o sabie a păcii.

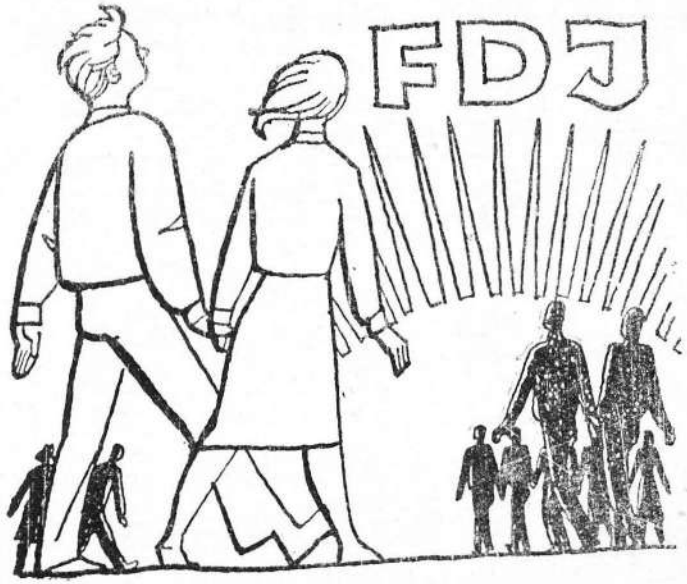

PRIMĂVARA GERMANĂ

S-au scurs şi ultimele zile ale lunii mai.

Fluturase în ele surîsul sfios al zilelor dinaintea primăverii. Dar, de la o zi la alta, faţa lor devenise tot mai plină, mai rumenă, mai aurie, vestind pîrguiala verii ce se apropia. Verdele copacilor era acum mai aprins, iar pămîntul crăpat sorbea setos licoarea dulce a ploilor, ca apoi s-o reverse peste flori, peste iarbă şi peste bucate.

Zilele proaspete şi nopţile înstelate se cutremurau de cîntece. Şi cîntecele erau tot atît de aprinse ca şi

verdele copacilor — cîntecele noi şi melodioase ale primăverii germane. Nu erau în ele sclipirile jucăuşe ale cuţitelor lungi şi nici roşeaţa rănilor deschise, nu sforăiau în ele poftele cuceritorilor — erau cîntece curate şi paşnice. Nu erau însoţite de corurile coloanelor de luptă, ci numai de armonica nopţilor tulburătoare de lîngă lac, de glasul duios al păcii.

Din aceste cîntece izvorăşte încrederea.

Cei care au cunoscut primăvara anului 1950 au rămas cu încrederea, cu bucuria şi cu amintirea lacrimilor de izbăvire. Era o primăvară cum a cunoscut puţine lumea. Zilele proaspete şi nopţile înstelate se cutremurau de cîntece. Ochii tuturora erau năpăditi de o mare albastră, din care soarele răsărea în toată strălucirea lui. Era un fluviu viu al tinereţii : — un admirabil fluviu al primăverii germane se îndrepta furtunos spre Berlin.

Pentru cititorii pe care sobrietatea îi împiedică să înţeleagă o descriere atît de înaripată ca aceasta, e necesar să folosim cuvinte mai simple.

La Berlin se făceau pregătiri pentru Congresul tineretului german.

Acestea sînt cuvinte cu adevărat simple, oarecum seci şi în general oficiale.

Congresul tineretului german.

Ele sînt însă în acelaşi timp o culme a celei mai uluitoare drame — drama generaţiei născută în întuneric şi care-şi face loc spre soare. Nu există primăvară care să redea criza şi frămîntările acestui conflict.

Insă despre asta ceva mai tîrziu.

In aceste zile pline de emoţii, de aşteptări şi cîntece, ne-am întors şi noi la Berlin, oraşul celor două căi ferate, dintre care una e moartă. Prin oraş continuă să treacă o linie — linia tristă dintre nădejde şi deznădejde, dintre viaţă şi moarte. Luminile de neon de la barurile de pe Kurfürstendamm clipesc imoral, iar pe la colţurile de stradă, tineri cu feţe palide oferă cu glas ruşinat ţigări americane şi căşti albe. Acestea

orbesc de-a dreptul, fiindcă e sfîrşit de mai şi soarele arde conştient şi îndrăzneţ.

Arhitectul cu care mă plimb pe Aleea Stalin poartă o cămaşă albastră cu insigna răsăritului de soare. Trecem pe lîngă o casă nouă, dar el se străduieşte să nu se uite la luciul proaspăt al tencuielii şi la copiii care se joacă în curticică. E în această atitudine a arhitectului o dovadă de modestie, dar în acelaşi timp şi de mîndrie. După o clipă însă, nu s-a mai putut stăpîni şi a rostit :

— Am şi eu un amestec în construcţia asta.

Şi a dat uşor din cap spre casa cea nouă.

Bătea la ochi cu cămaşa lui albastră, deoarece avea fire de păr cărunt la tîmple şi cute vizibile de oboseală pe frunte. Însă pasul lui era vioi şi tinerese.

În adevăr — după cum se ştie — tinereţea nu e o problemă de ani. Cum adică : n-aţi văzut dincolo de linia de democraţie — deasupra căreia se lăfăie inscripţia „Aici începe sectorul american" — bătrîni de douăzeci de ani, cu zbîrcituri de oboseală neomenească în jurul buzelor stîrcite şi cu albeaţa ochilor îngălbenită din cauza nopţilor nedormite ? Nu i-aţi văzut oare ? Oamenii aceştia n-ar trebui să se ducă cu lunile la bărbier. Nu le-a crescut încă barba. Dar au pe buze stigmatul unui nesfîrşit dezgust, de care ar scăpa de bună seamă dacă ar putea să arunce la canal întreaga lor lume de cravate pestriţe, pingelele de cauciuc, guma de mestecat şi absintul ieftin.

Cele două linii pe care a pornit Germania, le cunoaşte şi tineretul german.

Să începem mai întîi cu tineretul care a luat-o pe linia moartă. Ca să nu ţinem în loc văpaia scăpărătoare a soarelui şi elanul trenului de tineri care aleargă pe cealaltă linie, împodobit cu flori, pentru a ajunge undeva, departe, într-o gară triumfală a viitorului socialist, începem iarăşi cu partea cealaltă. E mai bine să începi cu linia moartă, decît să termini cu ea.

Mai întîi, ceva despre întîlnirea cu *taxi-girl,* Margareta Linz, care studiază — sau a studiat ? — estetica la Universitatea din Berlin. Ar trebui să spun aici cîte ceva despre însăşi instituţia *taxi-girl.*

N-o să ne ocupăm aici cu definiţia acestei formule misterioase *„taxi-girl",* care nu poate fi explicată decît prin traducere. După cum se ştie, taxi e un taxi, iar cuvîntul girl de asemenea cunoscut. Prin urmare *taxi-girl* înseamnă fată-taxi. Cine plăteşte are dreptul să ia loc. Cine mai plăteşte o dată, are dreptul să ia loc încă o dată. E o invenţie americană care, firească, nu poate fi pusă alături de becul lui Edison şi nici alături de telefonul lui Graham Bell. S-ar putea compara cel mult cu invenţiile cu caracter abstract, care intră în vastul domeniu al culturii americane.

E un lucru îndeobşte cunoscut că invenţiile au un caracter tehnic. În cultură nu se inventează — în cultură se descoperă. Însă cultura americană a fost îmbogăţită cu o serie întreagă de invenţii. Alături de aceste invenţii, dintre care unele sînt epocale — cum este fabrica de vise de la Holywood sau albumele cu tablouri despre *Superman* — trebuie să punem şi instituţia *„taxi-girl".*

Taxi-girl e o parte organică a civilizaţiei atlantice. De aici reiese clar cît de prăpădiţi şi de sterpi sînt creierii intelectualilor europeni şi cît e de absurd să vorbeşti despre vechea cultură europeană, mai ales dacă tot ceea ce e nou şi proaspăt vine de dincolo de Ocean.

Reflectaţi şi dumneavoastră. A trecut cumva prin capul unui singur om din bătrîna noastră Europă o asemenea idee revoluţionară ? Firească că nu. Realitatea vorbeşte de la sine. Cititorule, să nu iei în nume de rău aceste reflecţii, dar ce e drept nu-i păcat.

— Ce e drept nu-i păcat — spuse şi Margareta Linz. Cîştig pînă la cinci mărci pe zi şi cu asta, într-un fel sau altul, îmi ţin zilele.

Margareta Linz are douăzeci de ani, părul blond uşor ondulat deasupra frunţii, pudra întinsă peste nas şi peste bărbie, dar căldura ochilor ei a dispărut sub membrana rece a calculului. Barul unde lucrează se-

rile Margareta Linz se cheamă „Palermo". Dacă cumperi un bilet de douăzeci de pfennigi, ai drept la Margareta Linz. După aceea poți face ceea ce face holteiul francez în mantie roșie. Poți s-o apropii de tine pe studenta în estetică Margareta Linz, iar dacă ai un piept mai mult sau mai puțin dezvoltat, o strîngi la acest piept cît de tare poți. In eventualitatea unui neașteptat elan de tandrețe, poți s-o săruți pe gît sau pe buze. La mai mult n-ai dreptul. Numai dacă...

Candelabrul aruncă umbre roșii, fetele-taxi pornesc spre porturi mai apropiate sau mai îndepărtate. Strînsoarea asta grozavă, pentru douăzeci de pfennigi, durează zece minute. După aceea studenta în estetică, îmbrăcată într-o rochie de culoare violetă, întoarce spatele și holteiul francez pare fericit. Pentru douăzeci de pfennigi, perechile se strîng în brațe. Fetele zîmbesc trist și vlăguite, iar bărbații sînt satisfăcuți. Au bilete în buzunar. Proprietarul barului face un ocol în jurul parchetului, înclinîndu-se adînc în dreapta și în stînga. Toată lumea e mulțumită.

— Ce e drept nu-i păcat — spune Margareta Linz. Cîștig pînă la cinci mărci pe zi și cu asta, într-un fel sau altul, îmi țin zilele.

Despre estetică n-a pomenit nici o vorbă. Ar fi neestetic.

N-am pătruns prea adînc în viața blondei *taxi-girl* Margareta Linz. Numai o dată am voit să trezim în ea mustrări de conștiință, dar ea ne-a privit abătută, cu dușmănie și a spus :

— Mai bine ai face să dansezi.

Pentru fiecare dans, studenta în estetică Margareta Linz primește cinci pfennigi. Un păhărel de cocca-cola costă zece pfennigi. Însă fetelor nu le e sete, mai curînd le e foame.

— De ce nu faci ceva mai ca lumea ? a întrebat reporterul.

— Ce să fac ? a răspuns *taxi-girl* Margareta Linz. Ce anume să fac ? Nu cumva știi dumneata ceva ?

Are o mamă bătrînă care locuiește în cartierul Wedding. Chiria e mare și trebuie plătită în mărci occidentale. In zece seri, Margareta Linz cîștigă pentru chirie, în alte zece pentru injecțiile mamei, în alte zece seri... Dar cîte seri ale luna mai ?

Din cealaltă parte a liniei de demarcație se aud cîntece. Tineri îmbrăcați în cămăși albastre se țin de mînă și respiră parfumul arborilor de mai.

De fapt, cîte seri ale luna mai ?

Ieri a vorbit în parlamentul de la Bonn deputatul Ribbeheger. E un comerciant cuprins, care are simț pentru familie și nu frecventează — cel puțin nu atît de des cum ar putea să-și închipuie cineva — localurile de noapte din categoria lui „Palermo". In declarațiile sale, Ribbeheger s-a ocupat de șomajul tinerilor din zona Germaniei occidentale.

— Printre tinerii sub douăzeci și cinci de ani avem o jumătate de milion de șomeri — a spus deputatul Ribbeheger.

Ați vrea ca Margareta Linz să devină un număr în cartoteca tinerilor șomeri, pe care o ține la zi deputatul Ribbeheger ?

Sau să se ducă — unde ? unde anume ? — la o fabrică, pentru a cîștiga treizeci de pfennigi pe oră ?

La barul „Palermo" nu cîștigă mai mult. Dar acolo are o serie de alte avantaje.

— De altfel, ce vreți de la mine ? Sînt *taxi-girl* și cu asta basta. Dacă n-ai mai întreba atît de mult, ai face mai bine. Nu-mi plac oamenii curioși. Du-te mai bine și dansează.

Noaptea, aerul de mai e curat pe străzile Berlinului. Am respirat adînc.

Neonul clipi neastîmpărat : „Palermo".

Cuvintele verzi s-au desfăcut ca de pe un mosor și iar s-au stins : *„Aici — taxi-girls."*

Cele mai interesante lucruri de peste zi sînt chioșcurile de ziare.

Vine un ucenic tînăr de la o măcelărie.

— Aveți continuarea la „Cobra otrăvitoare" ?

— Încă nu — răspunde chioşcarul.

Ucenicul pleacă. Avea o faţă palidă şi părea agitat. O figură asemănătoare am văzut acum cîţiva ani la o farmacie din Praga. Era un bărbat căruia farmacistul refuzase să-i dea morfină fără reţetă.

Continuarea „Cobrei otrăvitoare" n-a apărut încă. O să apară mîine însă. O să aibă iarăşi treizeci de pagini, dintre care ultima, spre dezamăgirea tuturor, se va termina astfel :

„Jimmy Parker a lovit-o neîncetat cu biciul peste faţă. Ea i-a îmbrăţişat ghetele şi le-a sărutat, însă inima de piatră a lui Jimmy nu s-a înduioşat. Lovea mai departe şi atît de rafinat, încît Doris a început să geamă cu glas neomenesc.

— Jimmy, iubitule!

— Criminalule! auzi un glas în spatele său.

Umerii i se contractară.

Simţi în spate ţeava unui revolver."

Cu asta se termină pagina 2012 a romanului în fascicole : „Cobra otrăvitoare". În fascicola viitoare, care se află sub tipar, eroul nostru Jimmy Parker se întîlneşte în sfîrşit cu vechiul său duşman, falsul şeic Abu Ibn Jusup.

Avem de ce să ne bucurăm.

Însă deocamdată n-a apărut încă urmarea romanului „Cobra otrăvitoare". Întîlnirea lui Abu Ibn Jusup cu Jimmy Parker e, cum s-ar spune, în aer. Ucenicul de la măcelărie pleacă amărît, cu faţa palidă, înghiţind mereu salivă. Noua porţie de morfină n-a sosit încă. Ucenicul de la măcelărie, cu faţa trasă, îşi scobeşte un coş din barbă şi intră îngîndurat în prăvălie, la picioarele şi pulpele prozaice de porc.

Pe ucenicul de măcelărie îl cheamă Udo. E cunoscut prin aceea că jumătate din leafa lunară o lasă la chioşcul de ziare de la colţul din Frankfurterstrasse.

Cu asta, mult căutata dovadă a adevărului a fost făcută.

Cine a avut curajul să afirme că tineretul din Germania occidentală înoată în deznădejde şi că şi-a pierdut orice interes pentru valorile spirituale ? Hai, deschideţi-vă bine ochii, palavragiilor care vorbiţi despre cultură, şi flecarilor de toate soiurile! Uitaţi-vă, aveţi aci proba adevărului.

Udo e ucenic de măcelărie. Nu e genial. De două ori a rămas repetent şi face şi azi greşeli de ortografie. Fără îndoială că e un băiat de duzină.

Şi totuşi, uitaţi-vă, jumătate din leafa lui lunară o dă pe publicaţii.

Jumătate din leafa lunară.

Arătaţi-ne, necredincioşilor ca Toma din biblie, palavragiilor despre cultură, arătaţi-ne neobişnuitul procent din rîndurile voastre! Iată unde v-a adus materialismul josnic şi iremediabil. Acel ucenic naiv de măcelărie, cu numele de Udo, vă poate convinge foarte bine de înălţimea şi de sacrificiul idealist spre care e condus tineretul care trăieşte sub razele binefăcătoare ale culturii atlantice.

Cu asta a fost făcută proba adevărului. Şi dacă tu, dragă cititorule, nu eşti convins, atunci continuă cu această lectură.

Chiar cu o leafă atît de mică, ucenicul de măcelărie Udo se abonează şi la un album de fotografii, care apare sub titlul : „Femeia şi corpul ei".

Aşadar, nu numai literatura, ci şi arta curat abstractă găseşte un adept entuziast în acest reprezentant tipic al noii culturi atlantice. Căci fotografiile din album sînt executate cu adevărat artistic. Despre asta, nici o îndoială. Cînd, seara, Udo nu se duce să danseze, el se aşează undeva la lumina slabă a unui bec şi soarbe cu privirea, îndelung şi foarte concentrat, formele şi sinii Venerei, aşa cum strategii cercetează cu privirea locurile necunoscute ale viitoarelor bătălii. Are urechile roşii şi-i vîjîie capul. Inima îi bate şi sare ca un mînz speriat, iar Udo închide ochii.

Însă asta numai atunci cînd nu se duce să danseze.

E palid şi are coşuri pe faţă.

Deasupra patului lui atîrnă o fotografie a lui Ginger Rogers, trăgîndu-şi ciorapii. Fotografia aceasta atîrnă în acelaşi loc unde cu ani în urmă atîrna tabloul de culoare verzuie al führerului. Nu-i nici o îndoială că Udo se uită cu mai multă plăcere la Ginger Rogers decît la tabloul verde şi dojenitor al führerului care-l privea fix, cu ochii lui de gîscă, pe ştrengarul de Udo.

Aşa a fost cîştigat ucenicul Udo pentru democraţie.

În locul führerului, i-au atîrnat pe pereţi pe Ginger Rogers, trăgîndu-şi ciorapii în picioare.

În locul cărţii *„Sieg Heil"*, pe care o căpătase Udo cu ani în urmă la şcoală, fiindcă fusese un bun portdrapel în Hitlerjungend, pe noptiera lui stătea acum la loc de cinste cartea: *„Geschlechtsleben des Mannes"*, adică „Viaţa sexuală a bărbatului".

Aşadar, gîndeşte-te încă o dată, scumpe cititor: în acest tînăr reprezentant al unei generaţii care creşte sub razele binefăcătoare ale culturii atlantice, trăieşte nu numai rîvna pentru literatura şi arta abstractă, ci şi dorinţa după ştiinţa pură.

Aşa a fost cîştigat Udo pentru democraţie.

Cînd îi vinde rotunjoarei doamne Müller — păcat că n-o cunoaşteţi — salam de porc, Udo ia o poză gravă şi-i spune:

— Da' de unde, doamnă Müller! Salamul ăsta e foarte proaspăt, e cum nu se poate mai bun.

Şi gîndeşte în sinea sa:

„Sărutul dumneavoastră, lady, e pentru mine o problemă de viaţă şi de moarte."

Şi vede:

Doamna Müller cade sub lovitura pumnului său. „Darling"[1] — spune doamna Müller — darling, sînt a ta toată".

Aşa visează Udo în spatele tejghelei, în timp ce doamna Müller alege o bucată slabă de carne de vacă.

Aşa a fost cîştigat Udo pentru democraţie.

[1] Iubitule. (n.t.)

Nu cu sila. I s-au deschis pur şi simplu perspectivele largi ale culturii atlantice şi el a pornit într-acolo. În 1945, Udo era încă portdrapel în Hitlerjungend. Îşi avea lumea lui, care era solidă şi nezdruncinată ca o stîncă, mărşăluia sub steagurile cu svastică şi cînta un cîntec, în care se spunea că azi îi aparţine Germania, iar mîine toată lumea va fi a lui. După aceea, totul s-a prăbuşit ca o căsuţă de carton. Era întuneric, şi Udo bîjbîia prin întuneric ca un orb. Tot ce-a trăit şi a crescut în lumea crucilor de fier şi a iunkerilor satrapi ai führerului s-a stins ca o lumînare arsă, după care n-a mai rămas decît fumul.

Astfel Udo plutea prin văzduh ca un balon purtat de vînt.

De ceva trebuia să se agaţe. Dar de ce anume?

Cu ce să se umple viaţa pustie a lui Udo?

Dacă Udo ar trăi în sectorul sovietic din Berlin, poate că ar intra în Uniunea tineretului liber german şi ar putea pleca — sub steagurile pe care fîlfîie insigna răsăritului de soare — la o brigadă oarecare, să cureţe sfărîmăturile rămase din timpul războiului. Ar frecventa poate Casa culturii sovietice şi ar citi versurile lui Maiakovski sau „Pe Donul liniştit" al lui Şolohov. Ar cînta cîntecele noi şi ar purta bluză albastră a adevăratei tinereţi.

Dar Udo e un copil norocos. A evitat constrîngerea. Individualismul lui ascuns a izbucnit cu o forţă necunoscută. Privea cu dispreţ la tinerii care mărşăluiau sub steagurile albastre, şi-şi arăta acest dispreţ şuierînd cu gura pe jumătate deschisă, ca Gary Cooper.

— Turmă — spunea ucenicul de măcelărie Udo — turmă!

În locul bluzei albastre, pe care e cusută insigna cu răsăritul soarelui, Udo poartă o cravată pestriţă, împodobită cu desenul corabiei „Mayflower".

Udo a găsit calea către democraţie cu ajutorul ciorapilor lui Ginger Rogers şi al romanului de aventuri în fascicole despre necazurile lui Jimmy Parker.

Ieri, Udo a încercat în faţa oglinzii o mască pe care şi-a făcut-o dintr-o batistă albastră. Doamna în vîrstă care ţine o cofetărie peste drum, e de obicei singură. O dată i-a trecut prin gînd lui Udo:

— *Damned* [1], asta trebuie să aibă bani!

Deocamdată încearcă numai masca pe care şi-a făcut-o dintr-o batistă albastră.

Dacă aţi şti cîte poate cumpăra un tînăr cu orizontul liber şi cu cravată pestriţă în schimbul unei singure mărci! Dar sînt sigur că nu vă plac statisticile. De cîteva ori s-a ivit totuşi nevoia în această carte să ne adresăm cifrelor, deoarece statistica alcătuieşte cel mai minunat cadru pentru tabloul prezentat aici.

O jumătate din leafa lui Udo, ucenic de măcelărie, abia îi ajunge pentru întreaga serie a romanului „Cobra otrăvitoare" şi pentru un album fotografic, intitulat „Femeia şi corpul ei". La chioşcurile de ziare din Berlinul occidental — vă vorbeşte, mă rog, statistica oficială — se află o serie de şaptezeci şi unu de romane, nesfîrşit de lungi şi nespus de captivante, după cum o dovedesc cîteva titluri pe care le dăm mai jos:

De pildă: „Crima de pe Rio Clipper", „Memoriile unei fete decăzute", „Sînge pe pod", „Noapte în bungalow", „Iadul roşu".

Şi altele şi altele

La chioşcurile de ziare din Berlinul occidental se află nouăsprezece feluri de reviste-magazin pornografice şi şaizeci şi şase de albume fotografice, ale căror titluri rezumative vorbesc singure:

Albumul: El şi ea — dragostea în natură.

Albumul: O oră în intimitate cu Suzana! Nou şi minunat.

Albumul: Fata zburdalnică.

Albumul: Suzana în baie.

Omul de lîngă chioşcul de ziare întreabă:

— Nu cumpăraţi nimic, domnule?

[1] La dracu! (n.t.)

Şi după aceea rîde:

— Nu, nu-i nevoie să vă scuzaţi. Dumneavoastră sînteţi prea bătrîn. Astea sînt numai pentru tineret.

Totuşi, la chioşc e atîrnată o tăbliţă:

„Interzis pentru tineret".

— Astea le cumpără numai tinerii — zice omul de la chioşcul de ziare. Numai tinerii. Altfel ar trebui să închidem.

Statistica oficială spune:

„In Germania occidentală se cheltuiesc anual şaizeci de milioane de mărci pentru această literatură — sumă care depăşeşte bugetul ministerului învăţămîntului".

Aşa a fost cîştigat Udo pentru democraţia de tip american.

De chioşcul de ziare se apropie un domn mai în vîrstă. Are un gît prosper, trandafiriu — faţa însă nu i-o vedem. Vînzătorul a rămas uimit. Domnul cumpără un album de fotografii. Are faţa încordată şi spune:

— Pe ăsta!

E albumul intitulat: „O oră în intimitate cu Suzana! Nou şi minunat".

Domnul plăteşte şi pleacă. E însă nerăbdător. Cu toate că are peste cincizeci de ani, e totuşi la fel de ahtiat după aşa ceva, ca şi ucenicul de măcelărie Udo. Are o soţie cinstită care şade probabil la cofetărie şi se gîndeşte: „Dacă Alois n-ar fi atît de trecut..."

Intre timp Alois desface cu degetele nerăbdătoare pachetul în care se află albumul intitulat: „O oră în intimitate cu Suzana". Pare ca un băiat care a gustat pentru prima oară îngheţată şi se uită apoi într-una la cupa mereu plină. Aşa se bucura şi Alois de „O oră în intimitate cu Suzana". Apoi gîtul prosper i s-a înroşit şi Alois s-a răsucit pe neaşteptate, îndreptîndu-se cu paşi mici şi repezi către chioşcul de ziare.

— Asta e Erna noastră! spuse Alois. E un adevărat scandal. Asta e Erna noastră şi dumneata îţi permiţi s-o vinzi, nemernicule!

Incîntătoarea Suzana era fiica lui.

— Asta-i Erna noastră! țipă Alois. Asta e Erna noastră!

Morala fabulei!

Cultura atlantică pătrunde și în intimitatea familiilor.

Alois a vrut să petreacă o oră în intimitatea Suzanei.

Fiica sa Erna a vrut să-și cumpere o pereche de pantofi noi.

Insă toate astea nu înseamnă nimic. Realitatea rămîne realitate — ucenicul de măcelărie Udo cheltuiește jumătate din leafa lui lunară pe publicații. Arătați-ne, necredincioșilor ca Toma din Biblie, palavrigiilor despre cultură, arătați-ne neobișnuitul procent din rîndurile voastre! Acel ucenic naiv de măcelărie, cu numele de Udo, vă poate convinge foarte bine de înălțimea și de sacrificiul idealist spre care e condus tineretul care trăiește sub razele binefăcătoare al culturii atlantice.

Prin oraș trece o linie.

In timp ce ucenicul de măcelărie Udo încerca masca în fața oglinzii, în sectorul sovietic al Berlinului au sosit primele automobile încărcate pînă la refuz cu primăvară germană. Răsăritul soarelui fîlfîia pe steagurile albastre. Zilele spumoase și nopțile înstelate se cutremurau de cîntece. Cîntecele erau tot atît de aprinse ca verdele arborilor — cîntecele noi și melodioase ale primăverii germane. Nu erau în ele sclipirile jucăușe ale cuțitelor lungi și nici roșeața rănilor deschise, nu sforăiau în ele poftele cuceritorilor și nici patosul fals al iubirilor ieftine — erau cîntece pașnice și curate. Nu erau însoțite de corurile coloanelor de luptă, ci numai de armonica nopților tulburătoare de lîngă lac, de glasul duios al păcii.

Cămăși deschise la gît și ochi care văd ținta.

Cinci sute de mii vin la Berlin.

Cineva spunea:

— O sută de divizii ale păcii.

Culminează cea mai teribilă dramă, drama generației născută în întuneric și care se îndreaptă spre soare.

Unde să căutăm miezul acestei drame?

Iată, e ceea ce am povestit despre ucenicul de măcelărie Udo:

In anul 1945, Udo era încă portdrapel în Hitlerjugend. Își avea lumea lui, care era solidă și nezdruncinată ca o stîncă, mărșăluia sub steagurile cu svastică și cînta un cîntec în care se spunea că azi îi aparține Germania, iar mîine toată lumea va fi a lui. După aceea totul s-a prăbușit ca o căsuță de carton. Era întuneric și Udo bîjbîia prin întuneric ca un orb. Tot ce-a trăit și a crescut în lumea crucilor de fier și a iunkerilor satrapi ai führerului s-a stins ca o lumînare arsă, după care n-a mai rămas decît fumul.

In fața noastră se află Franz Ehrlich. E frezor la Dresda. Are preocupări grave. Deocamdată, în taină, scrie poezii despre pace și publică articole critice în ziarul întreprinderii. In afară de asta, din timp în timp, ține conferințe, dintre care ultima a avut un succes neobișnuit. A fost o conferință despre revoluția de la Berlin din 1919, și pentru elaborarea ei, Franz a avut nevoie de izvoare pe care le-a căutat pînă și la biblioteca universității.

Acest Franz Ehrlich e de aceeași vîrstă cu ucenicul de măcelărie Udo. Are nouăsprezece ani.

Cum adică? Franz Ehrlich n-a trăit oare aceeași viață ca și ucenicul de măcelărie Udo? Cum adică? N-a frecventat și el aceeași școală, n-a mărșăluit și el în același pas și cu același fel de stilet al Hitlerjungendului la brîu? N-a jinduit și el după galoanele ofițerești, după căștile de campanie și după tunuri? Cum adică? Nu s-a prăbușit oare în același timp și lumea lui, lumea în care a crescut și a respirat, lumea nezdruncinată ca o stîncă, lumea aceea care începea și se sfîrșea cu șuvița de păr a führerului? Cum adică, n-au fost toate la fel?

Acum Udo poartă o cravată pestriţă, împodobită cu corabia „Mayflower", şi trăieşte de la o fascicolă la alta a romanului „Cobra otrăvitoare". E apolitic — cel puţin aşa spune el despre sine. Poartă pantaloni trei-sferturi, strîmţi, şi manifestă un individualism înaintat. Asta înseamnă că e singur şi că merge — ca pisica din cartea lui Kipling — pe drumuri despre care crede că sînt ale lui, dar care i-au fost bătătorite de jeepurile armatei americane. E singur şi nu-i mulţumit de sine. S-a lăsat dus de valurile furtunoase ale sexualităţii. Îşi stoarce coşii de pe obraz. Roata americană a albumelor de fotografii şi dancingurile pline de lume îl poartă pe cît de repede, pe atît de departe, iar capul lui Udo se învirteşte şi cade obosit pe piept, ochii i se închid şi viaţa aleargă ca un film de la Holywood. Cînd o să se aprindă lumina, ecranul va fi gol şi Udo va avea în gură gustul gumei de mestecat.

Aşa stau lucrurile cu Udo. Nu s-a agăţat de nici o speranţă. Pluteşte mereu în văzduh, ca un balon purtat de vînt. Au venit apoi oamenii de dincolo de ocean şi au pompat în Udo aerul dens al comicsurilor şi coca-cola. Însă aerul se risipeşte şi balonul plesneşte.

Cum adică ? N-a trăit oare şi Franz Ehrlich aceeaşi viaţă ca şi ucenicul de măcelărie Udo ?

Cum adică ? Nu s-a prăbuşit şi lumea lui în acelaşi timp ?

Cu Franz Ehrlich lucrurile s-au petrecut oarecum altfel.

În anul 1945 avea paisprezece ani. În primele zile de după război şi-a ascuns stiletul şi s-a gîndit la răzbunare. În jurul lui era un pustiu îngrozitor. Spre cerul trist se înălţau numai ruine. Era ca la sfîrşitul lumii. În adevăr, lumea lui Franz fusese în vîrstă de paisprezece ani şi lumea asta dispăruse.

Era pustiu în jurul lui.

Tatăl se ducea seara la şedinţe care durau foarte mult, iar adeseori, cînd se întorcea acasă, îşi găsea feciorul treaz, cu ochii aţintiţi în întuneric. Odată bă-

trînul Ehrlich a pus mîna pe fruntea fiului său. Era fierbinte şi umedă.

— Ce ai ? l-a întrebat tatăl.

— Nimic, tată — a răspuns feciorul.

În vremea aceea erau ca doi străini.

Cînd a venit ştirea morţii lui Hitler, bătrînul Ehrlich i-a spus :

— Slavă domnului, s-a dus şi gogoriţa asta !

Franz a răcnit :

— Taci ! Taci ! Tu nu eşti german !

Şi îl ura pe tatăl său cu o duşmănie arzătoare. În noaptea acea întunecată şi de febră n-a dormit. Era încrîncenat. Gîtul îi şuera şi i se contracta nervos. Franz admira inima sa atît de fidelă şi înghiţea în sec lacrimile singurătăţii.

— Suferă — spunea bătrînul Ehrlich soţiei sale ; n-are decît să sufere !

Franz era gînditor şi tăcea. Dar nici o speranţă nu licărea încă la orizont.

Într-o zi s-a lipit pe zidurile Dresdei următorul anunţ :

„Invităm pe toţi membrii fostei organizaţii Hitlerjugend la o şedinţă care va avea loc la Teatrul Oraşului."

Semna : Comitetul tineretului liber german.

După aceea a venit Helmuth Vogel, fostul conducător al grupului de tineret din Hitlerjugend, din care făcuse parte şi Franz, şi i-a spus :

— Trebuie să ne sfătuim ce să facem.

După amiază s-au adunat în taină la şcoală. Totul se petrecea în cea mai mare taină. Inima lui Franz, care la data aceea avea cincisprezece ani, bătea mai puternic. Conspiraţia asta romantică avu o înrîurire puternică asupra lui. Se părea că găsise portul în care putea să arunce ancora.

Franz a cerut cuvîntul :

— Nimeni nu se va duce la teatru.

Toţi strigară :

— Nimeni la teatru !

Dar Helmuth Vogel întîmpină :

— Vechii germani foloseau viclenia. După testamentul führerului putem folosi şi noi această armă. Vom merge la teatru şi vom face ceea ce ştim.

Consfătuirea a ţinut mult, iar Helmuth Vogel a dovedit în adevăr multă abilitate diplomatică şi o desăvîrşită cunoaştere a armei numită „viclenie nordică".

S-au împărţit sarcinile.

Se pregătea o surpriză.

Helmuth Vogel spuse :

— Să le arătăm — cuvîntul *le* fu accentuat în mod deosebit — că tineretul hitlerist trăieşte.

Lui Franz îi ardeau ochii. Se întîmpla ceva. In sfîrşit găsise portul în care putea să arunce ancora. Numai că lui Franz nu-i plăcea atît de mult Helmuth Vogel. Avea ochi reci şi hapsîni, ochi de pradă. Nu putea suporta nici un adversar. Cînd la începutul discuţiilor s-au ivit obiecţii la propunerile lui, Helmuth s-a făcut roşu la faţă şi a început să strige :

— Cer supunere totală !

— Acum sînt alte vremuri — răspunse Karl Toncke — acum sînt alte vremuri. Nu te mai răţoi aşa, Helmuth !

Atunci Helmuth s-a înfipt în faţa lui Toncke şi l-a izbit cu pumnul în umăr. După aceea s-au zgîlţîit amîndoi în tăcere.

In clipa aceea, Franz a simţit în inimă ură împotriva lui Helmuth. Îşi aminti de ziua geroasă din păduricea de dincolo de Dresda, unde lucrau prizonierii francezi, de bluza cenuşie a lui Helmuth, totdeauna plină de sînge străin, şi de zăpada înroşită de sub fag.

Deodată a simţit o dorinţă de neînvins să deschidă uşa şi să plece fără să spună un cuvînt.

Dar asta a durat numai o clipă. Important era că se întîmpla ceva. Portul fusese descoperit.

Şi ceva s-a şi întîmplat.

La teatru atîrnau steaguri roşii şi albastre.

La o masă lungă prezida biroul : un bărbat cu faţa atît de arsă de soare, încît părea galbenă, şi o fată cu cozi blonde, strînse în coc.

Era o linişte supărătoare.

Între masa cea lungă de pe scenă şi sala plină pînă la refuz alergau scîntei. Atmosfera era grea şi înăbuşitoare, iar sala posomorîtă tăcea, de parcă ar fi fost acoperită de un cer negru şi adînc, din care după o clipă aveau să ţîşnească trăsnete.

Helmuth Vogel şi ceilalţi şefi şedeau în ultimul rînd şi priveau spre cîmpul de luptă.

In cele din urmă se sculă un om uscăţiv, şi şchiopătînd uşor se îndreptă încet spre tribună. O clipă nu scoase nici un cuvînt, ca şi cînd ar fi aşteptat ceva. Dar sala n-a răspuns la privirile lui.

Franz cunoştea pe omul de la tribună. Era secretarul Partidului Comunist German din Dresda. Pe piept purta decoraţia din Războiul pentru Apărarea Patriei, cu panglică galbenă. Fusese greu rănit la Kalaci — în calitate de căpitan al armatei sovietice.

Bău apă din pahar şi spuse :

— Prieteni, tineri, prieteni... Mă adresez vouă în numele celor cărora le e scumpă soarta Germaniei. Sînteţi tineri şi în putere. Vă iubiţi patria. Voi sînteţi speranţa ei. Poporul nostru a fost înşelat, împreună cu tineretul lui. Au vrut să facă din voi şefi militari şi mercenari. V-au învăţat să urîţi şi s-au pregătit să facă din voi cîrdaşi la crimele lor împotriva omenirii. Insă viaţa victorioasă a intervenit la timp. Aţi fost salvaţi pentru pace şi libertate, pentru muncă şi bucurie.

— Pe tine însă n-o să te salveze nimeni — zise un glas din ultimul rînd — tu o să fii spînzurat.

Sala pufni în rîs.

Rîsul din sală era nemilos. Vibra într-însul satisfacţie, cruzime şi răutate. In primul rînd răutate.

— Eu aştept — spuse omul — iar domnul din ultimul rînd, căruia îi plac atît de mult spiritele, n-are decît să se înscrie la cuvînt, dacă vrea să vorbească.

In sală se făcu tăcere.

— Rog — spuse omul uscăţiv — să nu fiu întrerupt. După ce se va ţine raportul, vor urma discuţii. Fiecare va putea să-şi spună cuvîntul.

După aceea a vorbit cu glasul lui liniştit, gutural, şi cuvîntarea a fost lungă. Nu l-a întrerupt nimeni. Şefii hotărîseră ca adversarul să fie doborît într-un meci cinstit. Viclenia nordică a fost lăsată în rezervă.

Bărbatul uscăţiv avea în glas căldură şi credinţă. Se simţea cît de colo că stă neclintit în spatele cuvintelor pe care le rosteşte. Se ferea de ocolişuri. In cuvîntarea lui nu erau manevre de învăluire. Numai un atac frontal. Adevărurile erau atît de evidente, încît sala împietrită le-a acceptat fără să scoată un cuvînt.

— Vă dăm înapoi speranţele — rosti bărbatul — vă dăm înapoi speranţele. Acesta e un dar mai scump decît oricare altul. Speranţa... Ce face omul fără speranţă ? E ca un trup mort. Acceptaţi, vă rog, această speranţă care e foarte aproape de voi — speranţa în democraţie, speranţa în viaţă, speranţa în pacea lumii.

Aici, inima lui Franz Ehrlich a tresărit. A fost o tresărire dulce, asemănătoare aceleia pe care o cunosc oamenii care întîlnesc pe neaşteptate dragostea pe o uliţă pe care n-au mai trecut niciodată.

După aceea s-a sculat Helmuth Vogel şi a întrebat cu glasul său sec :

— Dacă nu vă supăraţi : unde aţi fost dumneavoastră în timpul războiului ?

— Am luptat pentru Germania — răspunse omul uscăţiv

— Cum se face că aveţi o decoraţie rusească ? a întrebat Bernard Greiff, tot din ultimul rînd.

Voiau să risipească vraja mai înainte ca asistenţa să aibă timp s-o guste şi să fie cucerită de ea. Şi în adevăr, rîsul din sală a fost nemilos. Se amestecau într-însul vociferări, fluierături şi urlete. Din ultimele

bănci se auziră tropăituri de picioare, ca un zgomot neaşteptat de tunet, şi apoi se făcu tăcere.

Omul de la tribună îşi păstrase faţa calmă. Numai zbîrciturile din jurul ochilor îi tremurau. Nu puteai şti dacă de bucurie sau de dezamăgire.

— Am luptat pentru o Germanie, după care au suspinat cei mai buni dintre noi — zise omul de la tribună, îndată ce amuţi vacarmul. Nu pentru o Germanie-tirană, pentru o Germanie vînzătoare de sclavi şi călău al Europei. Nu pentru asta. Am luptat pentru o Germanie a celor egali între egali. Pentru o Germanie a poporului, iar nu a stăpînilor. Iar decoraţia sovietică pe care o port dovedeşte tocmai asta.

Cei din ultima bancă începură să freamăte ca trestia în vînt. Capelanii vicleniei nordice pregăteau o nouă capcană. In sală erau multe priviri confuze şi încurcate.

Deocamdată, omul uscăţiv stăpînea încă situaţia. Flacările care se întindeau din sală pînă la tribună au fost stinse de apa rece a adevărului său.

— Aţi binevoit să spuneţi : „Germania celor egali între egali" — glăsui deodată Helmuth Vogel politicos. Aşa aţi binevoit să spuneţi ?

Capcana a fost întinsă — mai rămînea numai să aştepte victima.

— Da — răspunse omul uscăţiv — asta am spus.

— Şi de partea cui sînteţi ? întrebă Bernard Greiff.

— Răspund pentru tot ce-am spus.

— Avem de pus o întrebare.

— Vă rog.

— Aţi vorbit despre Germania celor egali între egali — fără stăpîni şi exploatatori — avem acum o astfel de Germanie ?

— O vom construi — răspunse bărbatul de la tribună. O vom construi de acum înainte.

Capelanii vicleniei nordice se străduiesc cu încăpăţînare să-şi ajungă scopul, sprijiniţi de sala întreagă care îi urmăreşte cu sufletul la gură.

— O cunoașteți pe Anni Frank ? întrebă Helmuth Vogel, și glasul lui viclean răsună ca un preludiu victorios.

— N-o cunosc.

— E aci printre noi. Scoală, Anni ! zice Bernard Greiff.

Anni e mititică și albă. Buzele îi tremură ușor.

Și Helmuth Vogel :

— Spune-le tuturor, Anni, unde locuiești.

— În pîlnia făcută de explozia unei bombe.

— Și cîți sînteți cu toții, Anni ?

— Șase.

— Și toți locuiți în pîlnia făcută de explozia unei bombe ?

— Da, în pîlnia făcută de explozia unei bombe.

Clocotind de bucurie, Helmuth Vogel își lungește gîtul spre tribuna unde sta în picioare omul uscățiv cu fața întinsă și cu niște ochi plini de curiozitate.

— Ați auzit, excelență ?

Mîinile bărbatului de la tribună au fost cuprinse deodată de un tremur puternic, violent. Dar el a impus inimii sale răbdare. Jocul e prea mare. Un joc atît de mare n-a jucat niciodată în viața lui, nici atunci cînd a dat ordin, la periferia Madridului, singurului tun care mai rămăsese din bateria lui, să tragă : *„Auf die Faschisten — Feuer !“* [1]

Jocul era prea mare.

— Ați auzit, excelență ?

— Excelență ! urlă sala. Excelență !

Rîsul din sală era nemilos.

— Ia te uită, excelență !

Și capelanii vicleniei nordice atacă acum cu noi rezerve.

— Îl cunoașteți pe domnul Peter Hahn ? întrebă Bernard Greiff cu aerul unui jucător îndrăzneț, care permite adversarului să tragă o carte, deși știe bine că lucrul acesta e de prisos.

[1] Împotriva fasciștilor — foc ! (n.t.)

— Nu ne mai țineți pe loc — spuse omul uscățiv. Despre ce este vorba ?

— Despre ce este vorba ? strigă Helmuth Vogel. Despre ce este vorba ? Domnul Peter Hahn are onoarea să fie comunist ca și dumneavoastră, nu-i așa ?

— E membru în partidul nostru — confirmă omul de la tribună.

— Domnul Hahn a făcut războiul în Franța, unde s-a ocupat de comerț. S-a întors mai gras de cum a plecat.

Rîsul din sală era nemilos.

— S-a întors mai gras de cum a plecat. S-a mutat apoi într-o vilă care a aparținut fabricantului Loritz. Vila are șaisprezece camere.

— Șaisprezece camere ! urlă sala. Șaisprezece camere !

— Nevasta lui a rămas aici. L-a așteptat în tot timpul războiului. Așteptarea asta a îmbătrînit-o pînă i s-a albit părul și i-au ieșit zbîrcituri pe față. Domnului Hahn nu i-a mai plăcut soția lui. A trimis-o deci la dracu.

— A trimis-o la dracu ! urlă sala. A trimis-o la dracu !

— Acum domnul Hahn are o iubită de cincisprezece ani. Locuiește singur cu ea în cele șaisprezece camere. Singur în șaisprezece camere.

— Singur în șaisprezece camere ! urlă sala. Singur în șaisprezece camere !

Helmuth Vogel se pregătește să dea lovitura de grație :

— Unde locuiești, Anni ?

— Într-o pîlnie făcută de explozia unei bombe — răspunde Anni cu glas plîngător.

— Și cîți sînteți, Anni ?

— Șase.

— Așadar asta e Germania dumneavoastră, a celor egali între egali, excelență ?

Omul uscăţiv are broboane de sudoare pe frunte. Adversarul şi-a dat pe faţă ultima carte. Cu ce să taie această carte ?

Cu ce să taie o astfel de carte ?

Omul uscăţiv priveşte spre sala plină de pieptănături negre şi blonde, priveşte tandru, atît de tandru, încît lucrul acesta e simţit de fiecare om din sală.

„Încă nu sînteţi ai mei — gîndi omul de la tribună. Se cade oare să vă pierd ? Pe voi, speranţa Germaniei — pe voi, primăvara Germaniei ?"

Capelanii vicleniei nordice nu mai aşteaptă nici un răspuns. A fost un război-fulger, aşa cum se cuvine şi cum a meritat. În războaiele-fulger nu se îndoieşte nimeni cine va învinge.

Cine se îndoieşte de învingător ?

Helmuth Vogel îşi aprinde o ţigară.

Rotogoale de fum albastru se înalţă spre tavan.

Omul de la tribună ridică o mînă.

Ce mai vrea înfrîntul ? Dacă se predă, atunci de ce ridică numai o singură mînă ?

Sala tace. Dar deasupra ei nu mai apasă cerul din care se pregăteşte să ţîşnească fulgerul. Trăsnetul a lovit şi a nimerit drept în ţintă. Sala tace — şi Franz Ehrlich şade şi el în această sală, neliniştit şi tulburat.

Tot ce-a spus Helmuth Vogel a fost just, fără îndoială.

Numai să nu fi spus tocmai el, cel cu bluza plină de sînge, cu pete roşii pe zăpadă.

— Vă mulţumesc — glăsui omul uscăţiv — vă mulţumesc că mi-aţi atras atenţia. Purtarea domnului Hahn — mărturisesc că n-am ştiut lucrul acesta — purtarea domnului Hahn e în contradicţie cu onoarea unui comunist... Asta e sigur... Sîntem după război şi nu putem tolera abuzuri. Vă mulţumesc că mi-aţi ajutat să identific unul din ele.

După aceea omul se îmbujoră. Culoarea roşie surprindea pe faţa lui palidă şi obosită. Chipul omului uscăţiv se asemănă deodată cu un steag roşu.

— E o ruşine ! rosti glasul care răsună acum cu totul altfel. Fiţi siguri că ştim ce-avem de făcut cu o astfel de ticăloşie. Ştim ce-avem de făcut.

Omul e din nou liniştit. Mînia lui trece de la tribună în sală — mînia unui comunist.

— Bravo lui — spuse Franz vecinului său — bravo lui !

— Anni Franck va primi mîine o locuinţă — urmă omul uscăţiv. O să iau toate măsurile în această privinţă.

Anni se ridică — mică şi tristă — şi deodată toată sala izbucni în aplauze.

E un fel de bucurie ciudată — necunoscută pînă acum, simplă şi copilărească.

Din nou aleargă scîntei între tribună şi sală, dar acum nu mai sînt fulgere care prevestesc furtuna. Sînt altfel de scîntei — calde, duioase, care aleargă vrînd-nevrînd de la inimă la inimă, ca nişte soli ai înţelegerii.

Omul de la tribună rîde.

Şi toţi rîd cu el.

Capelanii vicleniei nordice, din ultimele bănci, se răsucesc pe loc, nervoşi. Încă n-au priceput adîncimea loviturii.

— *Raffiniert* [1] — spune Helmuth Vogel.

Şi răcneşte apoi :

— Cunoaştem făgăduielile dumneavoastră — cunoaştem noi făgăduielile dumneavoastră.

Dar omul de la tribună urmează liniştit :

— Pe Hahn o să-l mutăm de acolo — nu sînteţi de aceeaşi părere ?

— Să-l mutaţi ! urlă sala. Să-l mutaţi !

— O să-i dăm o locuinţă potrivită pentru el — spune omul uscăţiv.

— În pîlnia făcută de bombe ! urlă sala. În pîlnia făcută de bombe !

[1] Şiret, rafinat. (n.t.)

— O să-i dăm o locuinţă potrivită pentru el. Are drept la o locuinţă omenească — răspunde vorbitorul de la tribună .

Glasurile sînt împărţite. La urma urmei, să locuiască unde-o fi ! Dumnezeu cu el !

— Vă mulţumesc că aţi ajutat administraţiei populare să îndrepte o greşeală. Mai sînt şi alte plîngeri ?

Cum să nu fie plîngeri ! Plîngeri sînt mereu. Cum să nu fie plîngeri !

Iar omul uscăţiv :

— Ar trebui să ne adunăm din cînd în cînd, ca să putem dezlega împreună problemele complicate — şi alte lucruri... şi altele...

— Dar unde ?

— Mîine, după ce se va muta domnul Hahn, o să ocupăm vila fabricantului Loritz. Vom întemeia acolo „Casa tineretului". Închipuiţi-vă, şaisprezece camere!

Şi toţi rîd cu el.

Capelanii vicleniei nordice, din ultimele bănci, sînt cuprinşi de nelinişte. Se întîmplă ceva care le scapă din mînă ca un ţipar. Helmuth Vogel îşi muşcă buzele, şi deodată ochii lui verzi scapără flăcări îndrăzneţe.

— *So etwas !*[1] exclamă Helmuth Vogel. O adevărată potlogărie ovreiască ! *So etwas !*

După aceea scoate din buzunar o petardă şi o aruncă în sală. Viclenia nordică era de faţă ; nu mai lipsea decît petarda. Dar petarda scoate un scîncet ca un porc înjunghiat — înalţă o flacără palidă şi se stinge. Ce-i cu petarda asta ?

După aceea cei din ultimul rînd de bănci au început să fluiere cu nişte ţignale de poliţişti care se văietau ca sirenele de alarmă. Bătînd din picioare, urlau cît îi ţinea gura :

— Afară cu comuniştii !

— Asta e laşitate ! spuse Franz Ehrlich. Asta e laşitate.

[1] Nemaipomenit ! (n.t.)

— Încetaţi ! strigă sala. Încetaţi !

Anni, mititică şi albă, se ridică de pe scaun şi strigă :

— Ruşine ! Ce faceţi ? Ruşine !

— Ruşine ! urlă sala.

Helmuth Vogel se scoală încet şi dispare după perdeaua cafenie de la ieşire.

Îl doare burta şi-i ard ochii.

O astfel de potlogărie ovreiască !

— Şi acum să ne mai sfătuim în legătură cu „Casa tineretului" — zise omul uscăţiv, rîzînd ca un tînăr către fata cu cozile împletite în jurul capului.

Bătălia fusese cîştigată.

A doua zi, Franz Ehrlich l-a vizitat în biroul său. Omul uscăţiv şedea la o masă simplă şi frunzărea o carte.

— Îmi pare bine că ai venit — zise el.

Franz s-a dus la dînsul după o noapte de nesomn, care a fost pentru el gravă şi hotărîtoare. Dar înainte de a bate, a zăbovit o bucată de timp în faţa uşii de care era aninată o tăbliţă : „Secretarul" — şi a şovăit să intre.

— Aş vrea să vă spun ceva — glăsui Franz.

Şi deodată a coborît într-însul o linişte pe care a simţit-o aproape fizic.

— Poftim, răspunse bărbatul, fără să ridice capul de pe carte.

— Înainte de a veni la teatru — spuse Franz — înainte de a veni la teatru...

— Da, şi ? îl îndemnă bărbatul. Înainte de a veni la teatru...

— Înainte de a veni la teatru, la şedinţa aceea, ştiţi... noi ne-am adunat la şcoala veche...

— Cine „noi" ?

— Noi... tinerii... Hitlerjugend. Ne-am adunat acolo să ne sfătuim cum să împiedicăm şedinţa. Ştiţi ?

„Acum s-a sfîrşit — gîndi Franz — acum totul s-a sfîrşit".

Dar omul uscăţiv nici n-a ridicat capul. Şi-l ţinea aplecat deasupra cărţii, şi dacă Franz s-ar fi putut uita la zbîrciturile de sub ochii lui, ar fi văzut cum se întind şi se destind. Aşa îşi manifesta bucuria omul uscăţiv.

— Asta e just — spuse el. A trebuit să vă sfătuiţi. Asta e foarte just.

Franz era posomorît. Vorbi emoţionat:

— Dar a fost o şedinţă ilegală a organizaţiei Hitlerjugend... Ştiţi? Hitlerjugend!

— Ei, şi? întîmpină omul uscăţiv. O dată şi o dată trebuie să se sfîrşească şi cu socotelile astea. Şi nu mai folosi, te rog, cuvîntul „Hitlerjugend". E un cuvînt respingător.

— L-a peticit Helmuth Vogel — zise Franz Ehrlich E un om de nimic. Un golan şi un palavragiu de cîrciumă. Nu are în el nici o picătură de onoare.

În felul acesta a rupt Franz Ehrlich legăturile cu Helmuth Vogel.

S-a uitat la ceasul agăţat de peretele din biroul omului uscăţiv. Ceasul începu să bată. Şi Franz a simţit pînă în măduva oaselor — a simţit că bate o oră nouă.

Ora tineretului

Simţea în inima lui ceva nou. A vrut să mai vorbească despre şedinţa de la şcoala veche, dar omul uscăţiv i-a dat să înţeleagă că nu-l interesează. După aceea Franz l-a întrebat de panglica galbenă pe care omul uscăţiv o purta la butonieră, şi omul a început deodată să-i povestească despre şederea lui în Uniunea Sovietică. Apoi şi-a amintit de vremurile cînd era la Hamburg — închipuiţi-vă că era de fel din Hamburg şi că făcuse serviciul în marină.

— L-am cunoscut pe Ernst Thälmann — spuse el deodată. Ştii cine a fost Ernst Thälmann?

— Nu — răspunse Franz. Aud pentru întîia oară numele acesta.

— Îţi împrumut o carte despre el — vrei? spuse omul uscăţiv şi se îndreptă şchiopătînd spre bibliotecă.

Avea multe cărţi, şi cu toate că mobilierul din cameră era prăfuit, biblioteca strălucea de curăţenie. Probabil că şi-o ştergea singur în fiecare zi.

Franz Ehrlich a fost unul din fondatorii Uniunii tineretului liber german din Dresda. N-a trecut nici un an de la adunarea de la şcoala veche, şi Franz Ehrlich purta cămaşă albastră cu insigna răsăritului de soare. În fiecare joi lua parte la şedinţa cercului de educaţie politică. Şedinţele se ţineau în fosta vilă a fabricantului Loritz, şi de fiecare dată Franz Ehrlich vorbea acolo cu gravitate.

— Trebuie să ne recîştigăm încrederea oamenilor cinstiţi din lumea întreagă — spunea el. Nu sînt greşeli ireparabile. Trebuie să ne cîştigăm din nou încrederea.

După aceea a citit cartea „Aşa s-a călit oţelul".

L-a mişcat pînă la lacrimi.

A început să descopere punctele de reazim ale omenirii şi bucuria curată a luptătorilor. Cînd îşi amintea de nopţile nedormite din anul 1945, de stiletul ascuns şi de ura împotriva tatălui său, zîmbea gînditor şi puţin înduioşat. Nu era supărat pe sine. Cunoscuse legile evoluţiei şi le aplica acum la propria lui inimă.

Asta era pe vremea cînd ucenicul de măcelărie Udo îşi cumpăra prima fascicolă din romanul „Cobra otrăvitoare".

Tot atunci Margareta Linz a trecut pentru întîia oară pragul barului „Palermo".

Helmuth Vogel a dispărut. Se spunea că a plecat în apus şi că a intrat în poliţia industrială americană.

Atîtea lucruri s-au schimbat de la faimoasa adunare din şcoala veche! Şi nu numai la Dresda. În toată republica. Soarele n-a răsărit numai pe mîneci, ci şi în inimi şi în ochi.

A fost un proces nemaipomenit. Generaţiile născute în întuneric s-au zbătut să iasă la lumină. Cel ce cunoaşte o bătălie mai curată şi mai omenească n-are decît să spună cînd a fost cîştigată această bătălie şi împotriva cui.

La universitate și pe ogoare, în fabrici și la mașinile de scris a venit noul tineret. Acest tineret nou s-a dus și la școli. Amintiți-vă numai de afirmația bătrînului Bismarck, cu prilejul semnării tratatului de pace de la Versailles din 1871 :

„— Războiul acesta a fost cîștigat de învățătorul din Prusia“ — a spus atunci cancelarul de fier.

Învățătorul din Prusia a cîștigat războiul imperialismului german. Acest învățător avea sub oblăduirea lui inimile tinere, în care a încrustat convingerea că poporul german e chemat să stăpînească globul pămîntesc și că războiul e cel mai înalt și cel mai omenesc scop al omenirii. Școala germană burgheză a făurit de asemenea o armă de atac îngrozitoare, ca și granatele contelui von Gutenow, ca și Citron W. al baronului von Schnitzler. A fost o educație pentru săvîrșirea crimelor.

În mai puțin de un an, Anni Franck va termina universitatea muncitorească și după aceea se va face învățătoare. Va citi copiilor poezii noi și-i va învăța versuri noi. Îi va învăța să iubească pacea și să blesteme războiul și violența.

Din această republică au plecat generalii.

Din această republică au plecat iunkerii.

Din această republică au plecat monopoliștii.

Din această republică au plecat vechii învățători.

Republicii i-a rămas însă tineretul.

Puterea și speranța.

Primăvara anului 1950 nu poate fi uitată. Aceia care au trăit-o, au sorbit dintr-însa încrederea, bucuria și amintirea lacrimilor răscumpărării. Zilele spumoase și nopțile înstelate se cutremurau de cîntece. Cîntecele erau tot atît de aprinse ca și verdele copacilor — cîntecele noi și melodioase ale primăverii germane. Nu erau în ele sclipirile jucăușe ale cuțitelor lungi și nici roșeața rănilor deschise. Nu sforăiau în ele poftele cuceritorilor, nici patosul fals al iubirilor ieftine — erau cîntece curate și pașnice. Nu erau însoțite de corurile coloanelor de luptă, ci numai de ar-

monica nopților tulburătoare de lîngă lac, de glasul duios al păcii.

Erau Rusaliile din anul 1950.

Cinci sute de mii au venit la Berlin.

Cineva spunea :

— O sută de divizii ale păcii.

Culminează cea mai uluitoare dramă, drama generației născută în întuneric și care-și face loc spre soare.

Din ruinele Berlinului au crescut flori albastre.

Lîngă Operă se află un grup de tineri. Un tînăr cu cămașa deschisă la gît vorbește cu glasul puternic :

— Se pregătește un nou război. Vor să ne îngroape în pămînt. Dar locul nostru e pe pămînt. Locul tineretului e pe pămînt, ca să-l muncească așa cum vrea el.

Pe vorbitor îl cheamă Franz Ehrlich.

Unde sînteți voi, nopți albe ? Unde sînteți voi, adunări din școala veche ?

Locul tineretului e pe pămînt.

În vremea asta, Udo și-a cumpărat o cravată nouă pe care erau pictate cărți de joc. Romanul „Cobra otrăvitoare“ continuă să apară, și ultima fascicolă s-a terminat la pagina 3000. Udo își probează mereu masca făcută dintr-o batistă albastră, și prin deschizăturile tăiate în batistă se uită la fața lui plină de coșuri. Pe linia sectorului se află tancuri cu țevile îndreptate spre Poarta Brandenburg.

Pe Poarta Brandenburg atîrnă o tăbliță : „Tineretul salvează pacea“.

Țevile tancurilor se întorc încet spre stînga și spre dreapta. În cazărmile poliției militare s-a dat ordin ca nimeni să nu se dezbrace. Trupa militară stă gata pentru orice eventualitate. Căștile albe atîrnă deasupra noptierelor.

Între timp au sosit delegații de tineret din toată lumea.

Anni Franck se plimbă la braț cu studenta poloneză Halina Szczepaniak. Se plimbă lîngă lacul din Grünau. Apa e argintie și sclipește. Deasupra ei plutește

soarele roşiatic din amurg, ca un peşte necunoscut, iarba foşneşte, şi în văzduh stăruie parfum de primăvară — cel mai curat parfum de primăvară — o mireasmă care trezeşte în inimile oamenilor bucurie, nostalgie, zîmbete şi lacrimi.

Cît e de fericită Anni! Nimeni nu ştie cît e de fericită Anni. Deodată o îmbrăţişează pe studenta poloneză. Într-o îmbrăţişare neaşteptată şi plină de căldură trage spre sine faţa Halinei. Studenta poloneză simte cum i se umezeşte faţa de lacrimile Annei. De ce a îmbrăţişat-o?

— Numai aşa — spune Anni — numai pentru că nu mai sîntem singuri, că ne iubeşte şi pe noi cineva. Că ne-aţi iertat de toate — şi că nu mai sîntem singuri. Parcă ar fi o dimineaţă în care deschizi fereastra, ridici perdelele şi ziua năvăleşte în odaie.

— A fost greu? întreabă studenta poloneză.

— A fost tare greu — răspunde Anni. Dar eu sînt acum atît de fericită, încît nici nu-mi vine să cred. Au sosit şi chinezi, ştii? Au venit şi tineri din Africa de Sud. Şi din Uniunea Sovietică. De pretutindeni, de pretutindeni! strigă Anni.

Şi se aruncă în iarbă ca să-şi răcorească faţa aprinsă.

După aceea nu mai scot multă vreme nici o vorbă — Anni şi Halina.

Turela tancului de pe linia sectorului se întoarce încet spre dreapta şi spre stînga. Un ofiţer britanic duce la ochi un binoclu uriaş şi se uită spre un cîmp de luptă necunoscut, dincolo de Poarta Brandenburg

C U P R I N S

In loc de Cuvînt înainte — Povestire despre oamenii din trenul Praga-Berlin	5
Reporterul dă perdeaua la o parte	10
Primii paşi în Berlin	17
Prin oraş trece o linie	23
Americani şi nemţi	29
Hans Deckmann semnează contractul galben	39
In culisele unei piese mari	46
Copiii	73
Alţi copii	78
In autocarul albastru	87
Apusul zeilor	92
Expatriaţii	106
Să te asemeni lui, omule!	124
Cum au murit	137
Steagul	147
Oberhof miroase a brad	155
Citron W.	164
Eroul primăverii germane	189
Primăvara germană	200

Nr. 2519
Redactor de carte: Tudor Popescu
Tehnoredactor: M. Grigoriu
Corector: A. Maior

Dat la cules 16.I.957. Bun de tipar 3.IV.957. Tiraj 12.110 ex. Hirtie semivelină de 65 gr. m.p. Coli de tipar 14,5. Coli de editură 11,2. Ft. 32/84×108. Com. editurii 2302. Ediția I. A. 05890. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 (A)=R.

Tiparul executat sub com. nr. 251 la Combinatul Poligrafic Casa Scinteii „I. V. STALIN", București — R.P.R.

ERATA

Numele autorului de pe coperta exterioară se va citi:
Ludvik Askenasy în loc de Ludwig Askenasy
Din vina editurii.